Nardini

PETRI BEMBI EPISTOLARVM

Leonis decimi Pont. Max. nomine ſcriptarum

Libri XVI.

Placuit prætere a eiuſdem autoris epiſtolas aliquot ſanequàm doctas adnectere.

VIDELICET

Ad Longolium III.

Ad Budæum II.

Ad Erasmum. [redacted] I.

LVGDVNI

Apud Theobaldum Paganum.

M. D. XL. /4

PETRVS BEMBVS PAVLO tertio Pont. Max. S. P. D.

CVM Latinus Iuuenalis internuntius apud Remp. nostram tuus his proximis brumæ diebus Patauium uenisset: proq; iure uetustæ nostræ necessitudinis apud me diuertisset, iucūdissimis inter nos sermonibus percūctationibusq; habitis, & curato corpore bibliothecam est ingressus: erat enim eius cubiculo proxima. Itaque libros singulos excutiens in uolumen incidit sepositum, nec satis explicatum Epistolarū, quas quidē ego in Leonis Decimi Pōtificatu maximo eius nomine conscripseram, non planè omnium: nam tot exempla difficile fuisset uno uolumine includere: erant enim prope innumerabilia: sed illarū tātūmodo, quas porrò propterea quòd erāt multorū euentuum & rerum uariarum pleniores, in arculam aliorum scriptorum Roma proficiscens cōieceram. Earū ille aliquot nō sine uoluptate, ut uidebatur, perlectis: illius enim tēporis libenter reminiscebatur, quo & ipse Leoni decimo perfamiliaris fuit: reliquarū autē congerie inspecta: Quid tu, inquit, Bembe has lucubrationes tuas prodire in manus hominum non sinis? Debueras profectò. Nam & eius muneris, quo apud Pontificem illū maximum fungebare, erunt illæ quidem semper testes: & rerū ab illo gestarum memoriam cōtinebunt: ut eius ipsius regni tāquā historiam uideri possis, si eas edideris, confecisse. Te autem unum maxime omnium cōuenit, qui res Venetas posteris tradendi laborē suscepisti, tui etiā Pontificis partem illam uitæ in illustri orbis terrarum theatro positā,

cursumq; muneris omniũ maximi cognoscendũ his tuis literis posteritati mãdauisse. Equidẽ fateor, is amici hominis & prudẽtis uiri sermo me magnopere cõmouit. Cũq; multa ea de re inter nos essent dicta: addidissetq; ille, existimare sese tibi eã scribẽdi rationẽ ualde placitũ & probatũ iri: pollicitus ei sum, me, quod suadebat atq; hortabatur, breui facturũ: quod quidẽ nũc facio. Eas aũt ad te Paule potissimũ literas mitto: qui & Põtifex Max. es, ut Leo Decimus fuit, & in optimarũ artiũ disciplinis multo, quàm ille, habitus doctior. Vera enim fateri oẽs non solũ honeste possumus, sed etiã debemus. Præter hæc ut meæ perueteris in te obseruãtiæ, pietatis, cultus, hos sexdecim epistolarũ libros: tot enim sunt: tanquã indices et quasi prædes tu à me primũ, deinde cæteri abs te habeãt, ualde cupio: eaq; me cogitatio uehemẽter delectat. Qui etiã eo iustius ad te libri ueniũt omnibus politioribus literis & doctrinis perornatũ: quo magis ipsi ea Latinè loquũtur: quæ adhuc quidẽ satis uel inepte, uel etiã perperam, nulla quidẽ certe cũ dignitate, more exẽploq; urbanæ forẽsis disciplinæ solita sunt scribi ab epistolarũ Põtificaliũ magistris: qui triginta esse cõsueuerunt. Hæ quoniã epistolæ multas ad exteras persæpe nationes perferũtur: esse usui nostra hæc diligẽtia poterit nõ hominibus solũ nostris, sed illis etiã, ad quos ea nõ Romane scribẽdi cõsuetudo, quod à Romanis Põtificibus proficiscitur, cõtagionẽ quandã affert tradentiũ maiestate fultã & cõprobatam: ut errare se sic scribẽtes nõ existimẽt. In eo si quid ipsi profuerimus: tibi id uni maxime acceptũ referri oportebit: cuius autoritate moti hos & digeßimus libros & edidimus. Vale. Idib. Ian. M. D. XV. Patauio.

PETRI
BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine ſcriptarum
LIBER I.

Leonardo Lauredano Reip. Venetorũ Principi.

E*T ſi non dubito, quin ab Legato tuo homine & prudente & diligente ea libẽter intellexeris, quæ hic proxime acciderunt: tamen illa ipſa ſi meis etiam literis ad te perferrentur, multo tibi iucundiora putaui fore. Nam cũ Iulius ſecundus Romanus Pont. quem quidem iam ad ſe reuocare Deus Opt. Max. conſtituerat, rebus omnibus, quæ ad breui morituros pertinent, ſanctè cõpoſitis, ad extremũ unctus Nono Cal. Martias de uita placidè cõſtãterq; deceßiſſet: atq; ego, qui tum Cardinalẽ gerebã, cæteriq; ex eodẽ collegio principes eius funeri celebrãdo præſtitutũ lege tẽpus dediſſemus, diuinæ mẽtis aurã ſuppliciter precati, quæ incepta noſtra cogitationesq; proueheret, unũ in locũ in Vaticano cõuenimus, ut nouũ Põtificẽ more maiorũ legeremus. Itaq; quemadmodũ ei placuit, qui Petrum legit, ut ſuũ uicariũ in terris gereret, cuius deinceps munus reliqui ſummi Põtifices gereremus, omnium Cardinaliũ ſuffragia me in demortui locũ ad diẽ quintũ Idus Martias legerũt, & ſummũ Pontificẽ creauerunt.* 1

Quæ cum ita se habeant, hæc ad te scripsi, nõ solũ ut scires me, qui profecto quãdiu inter Cardinales fui, te, rẽq; istam pub. magno amore sum cõplexus, à paterni animi beneuolentia atq; officio posthac nõ discessurũ: sed etiã ut te certiorem facerẽ, magnã me iam spem recte atq; cũ dignitate rem Romanam administrandi in Senatus tui, qui grauißimus semper est habitus, sapientia, consilijs, æquitate, quodq; omnium est maximum, erga nos perueteri constantiq; amore posuisse. Dat. prid. Id. Mart. M. D. XIII. *Ante coronationem.* Roma.

II Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ.

IVlio secũdo Pontifice Max. ex hominibus composite sancteq; abeũte, cœlestemq; in patriã à summo reuocato ac restituto Deo, *quod quidẽ* Nono Cal. *Martias ante lucem fuit, ego & reliqui fratres mei ecclesiæ Romanæ Cardinales, cum ei funus cõcelebrauissemus, in conclaue unà omnes secesßimus: ubi sacris factis adhibitisq; precibus more institutoq; maiorũ, omnibus ad unũ suffragijs ad diẽ quintũ* Idus *Martias me in eius locũ sublegerunt, Pontificemq; Max. declarauerũt. Cuius te rei certiorẽ facere uolui, ut quoniã quo tẽpore in Cardinaliũ ordine uersatus sum, te amaui semper equidẽ plurimũ, planè scires atq; cõsideres, me in posterũ etiã omnibus in rebus, quæ ad tuã dignitatẽ pertinebũt, propẽsum animũ & paternam uoluntatem allaturum.* Datis Idib. Martijs. M. D. XIII. *Ante coronationem.* Roma.

Petro Bibienæ.

III *CVm ingenium, probitatem, moresq; optimos, tum fidem & obseruantiã erga me tuã & iam inde à te*

sub ma

ſub maiorum meorum clientela ſuſceptā, & poſt magna cum tua laude multis in rebus declaratam atq; adhibitam qui ignoret, nosq́; cognouerit, eſſe neminē exiſtimo. Sed *quoniā inter reliqua tua in me* Cardinalem *periucunda perq; grata officia ea mihi optatiſſima fuerūt, quæ apud* Venetos, *quorum præclara urbs multos iam annos te continuit, plurima & maxima mihi atq; meis præſtitiſti: nūc quidem, cum ſummi* Dei *largitate ac munere ad* Petri *nauis gubernacula regenda euocatus atq; conſtitutus ſum, uirtutem & fidem eandem tuam, quas plurimi ſemper feceram, honeſtandas mihi eſſe atq; ornandas putaui. Itaque internuntium te meum istq; interpretem apud* Leonardum Lauredanum Venetorum Principem *remq́; iſtā publicam atq; ſenatum facio: cui te muneri diligenter ad miniſtrando, idoneum propter tuam prudentiā, propter uerò conſuetudinem multorum annorū, quam habes cum iſta ciuitate, illi etiam* Reipublicæ *gratum & optatum magnopere confido fore.* Dat. XVI. Cal. April. M. D. XIII. *Ante coronationem.* Roma.

Leonardo Lauredano Venetorum Principi.

I*Vſsimus interpretem apud te remq́; pu. tuam eſſe no-* IIII
ſtrum Petrum Bibienam *cum prudentia & rerū gerendarum uſu præditū hominē, tum in primis nobis & probatum & gratū: ſcripſimusq́; ad illū ea de re. Quamobrē abs te petimus, ut omnibus in rebus, quas is noſtro nomine ad te perferet, eandē illi fidem habeas, quam haberes nobiſipſis, ſi te coràm alloqueremur.* Dat. XVI. Cal. April. M. D. XIII. *Ante coronationem.* Roma.

Sigiſmundo Poloniæ Regi.

V INtellexi magna quidem cum molestia inter te atq; Albertum Marchionem, ut appellant, Brandeburgensem societatis Marianorum Theutonicorum in Prusia magistrum, plurimas atq; maximas iam inde à uestris maioribus ortas atq; traditas dissensiones extitisse: eamq; ob rē omnes homines, quibus uestræ utriusq; rationes atq; causæ cognitæ essent, magnopere uereri, ne post eū diem, qui dies erit pridie Id. Maias, magnum atq; apertum bellum inter uos cōmoueatur, maximisq; cum gentium & populorū, qui uestro in imperio sunt, detrimētis atq; cladibus, exerceatur: qui dies præstitutus à uobis fuit, quo die ille statueret utrū à te imperata faceret, an se in libertatem uendicaret. Itaq; uel pro mea in omnē Christi populū cura & studio, uel maxime pro ea uoluntate, quam quidem erga te beneuolā & propensam in primis habeo, grauiter tuli hoc ingressu atq; initio mei Pontificatus certiorē me fieri, noua iā iamq; à uobis bella immimere, nouos armorū motus, noua incendia excitari: cum illud in primis cupiā, eiq; rei omnem meam curam & cogitationem adhibendam statuerim, ut ea, quæ dudum succensa ardere adhuc flagrareq; uidētur, bella inimicitiæq; magnorum principum, modis omnibus restinguantur. Quod quidem Dei Opt. Max. auxilio, qui ad se tendentes, seq; unum respicientes conatus hominū consiliaq; non deserit, breui fore confidebā. Quamobrem paterno te & amore & studio esse hortandū putaui, ut cursum atq; impetum irarū tuarum tantisper sustineres, dum à me legatus amplißima cū potestate istuc uenit: qui uestris causis & controuersijs cognitis, quæ æqua sint, amice statuat, concordesq; uos, si fieri

si fieri potest, et pacatos reddat. Decreui enim meos legatos magnos uiros ad plurimas quamprimũ nationes mittere. Vel tu, si id tibi erit antiquius, rẽ totã integramq; parteis tuas Lateranẽsi cõcilio iam incepto agi remittas atq; reijcias: à quo porrò maxime cõuenit Regum & Ducum & magnorũ principum contentiones cõtrouersiasq; terminari. Quod & nobis erit gratius, ut causa ipsa, cuius nonnullas sæpius partes aliquot ante me Romani Pontifices recte utriq; uestrũ cõsulẽtes attigerũt, Romæ per conciliũ transigatur: & tibi certe cum ad rerum tuarum statum securitatemq; cõducibilius, tum ad animi tui quietẽ & tranquillitatẽ longe aptius, nõ unum modo Ro. Pontificem, sed unà cum ipso etiã reliquos omnes uniuersamq; Remp. uestrarũ litium, expostulationum, discordiarum disceptatricem extitisse: cũ existimandum sit, quæ totius Reip. oculis perspecta decernũtur, ea & rectißime confici, & firma atq; solida plane fore. Iniquum est etiam & profecto miserũ, optimas populosißimasq; nationes, quæ ad Christianæ ditionis atq; gloriæ terminos propagãdos uel propter fortitudinẽ animorumq; robur omniũ aptissimæ, uel propter locorũ naturã opportunißimæ uideantur esse: suis inter se odijs conteri, suis ipsarum simultatibus infringi & debilitari. Tum illud uehementer timeo, ne si uos magnos principes hostes perpetui nostri Turcæ, quos habetis finitimos, cõuersis contra uos armis concurrere male animatos senserint, magna ipsi ex ea re lætitia uoluptateq; percepta opperiẽtes, dũ uestris cladibus uires opesq; uestræ fractæ ac debilitatæ sint, unanimes atq; integri uos adoriãtur, et magno uestro cũ malo, qđ Deus

omen

omen obruat, Christiano nomini notā aliquam insignem atq; perpetuā inurant. Hoc cauere ipse, cui quidem uniuersi gregis mandata cura atq; sanatio est, maxime omnium debeo: & profecto cauebo, si te de me, deq; re Christiana publica bene merendi studium cogitatioq; excitabit: qua nulla esse regibus magis propria, nulla honestior ac plane laudabilior potest. Quod quidem te facturum tua uirtute atq; prudentia fretus sanè confido. Atq; id quo lubentius facias, scire te uolo eadem me de re ad Albertum literas daturum, ab eoq; postulaturum, ut se contineat. Verum quo tu propter Regiam *dignitatem atq; amplitudinem apud omnes homines maior excelsiorq; es, eo te cupimus priorem faciliorem q; meis hortatibus præstò esse. Quanto enim te ipse leniorem & placabiliorem mihi &* Reip. *præstiteris, tanto se Deus omnibus tuis aggrediendis tractandisq; rebus magis beneuolum atque propitium adiunget. Dat. xv. Calend. April. M. D. XIII. Ante coronationem. Roma.*

Episcopo Esermiæ designato Iulij Pont. Max. apud Venetos internuntio.

VI NE *ad te de eo, quòd Pōtifex Maximus factus sum, more maiorum scriberem, nuntij, qui de tua morte ad me allati sunt, sanè fecerunt: quos fuisse falsos, lætor, deq; incolumitate tua uoluptatem magnam capio. Quæ scribis de tui gaudij magnitudine, deq; istius urbis lætitia ex summo pōtificatu meo pcepta, ea nobis gratißima fuerūt: itaq; fore pro tua in nos obseruātia, proq; eo amore & charitate, quibus semper erga illā* Remp. *fuimus, certum exploratūq; habebamus.* Reliquas *de quibus scribis.*

res in

res in tuum aduentum reijcimus. Poteris autem, quoniam audita morte tua Petrum Bibienam ueterem clientẽ & familiarem meum apud istam Remp. meum internuntiũ esse uolui, ad urbem atq; ad me duce isto & Senatu salutato redire. Dat. xv. Cal. Cal. April. M. D. XIII. *Ante coronationem.* Roma.

Raimundo Cardonæ proregi, reliquisq; magistratibus regni Neapolitani.

CErtiores facti sumus Selimum Maumethem Turcarum regem classem ualidam & terrestres copias permagnas, quibus transmissis Rhodum insulã inuadat, summa diligentia cõparare: præmisisse etiam iam nũc naues longas, quas habebat paratas, ad tentandos eius insulæ aditus, portusq; idoneos capiendos: ut bellum ex sententia conficere facilius atq; celerius posit. Quibus rebus cum in tempore occurrere, & societatis Hierosolymitanæ de re Romana deq; Christiana uniuersa optime meritæ cõsulere incolumitati magnopere statuerim, te magistratusq; istius regni omnes diligẽtissime hortor, ut Guidonis eius societatis magistri, & Ludouici Galliæ Cisalpinæ Prioris eiusdẽ societatis promagistri, & Fabritij Legati procuratoribus cõmeatum omnis generis, armamenta, reliquasq; res ad munitionẽ & tutelã eius insulæ opportunas atq; idoneas uestris ex locis exportare libere permittatis: auxilio etiã, si opus erit, uestro ac diligẽtia ipsos ad ea quæ uolent transportanda iuuetis: ut citius comparare se ad propulsandũ bellum posint. Dat. XI. *Cal.* April. M. D. XIII. *Anno primo.* Roma. VII

Duci & Decurionibus Genuæ.

Magno

VIII *MAgnopere uos hortor: ut Hierosolymitanis militibus, qui duas naues ad bellũ idoneas cõparãdi causa istuc ueniunt, omnẽ uestrã operã, curã, studium, auxilium præbeatis, ut celeriter eas naues coëmere, atq; omnibus & ad nauigandũ & ad bellum gerendũ opportunis rebus ornare atq; instruere poßint, seq; ijs insulãq; Rhodum tueri: quã ad opprimendã Turcarũ Rex ingentem classem atq; exercitum cõparat. Quod quidẽ eo etiã diligẽtius facio, ut uos cõmoneã, quod cognoui fœdere uos atq; sanctionibus inter illã societatẽ ciuitatemq; uestrã interpositis ad id teneri. Quãquã quidẽ, quæ rei magnitudo atq; periculũ est, ac certe uestra in me obseruãtia, planè cõfido etiã sine ullis fœderibus sponte uos ac libere nobis id petentibus tributuros.* Dat. XI. Cal. April. M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Prospero Columnæ.

IX *QVod antea tuo nomine fecerat Fabritius Colũna frater tuus, ut mihi, quòd Pontifex Max. declaratus essem, gratularetur, te etiam per literas fecisse, animiq; tui lætitiam ostendere cumulate uoluisse, mihi certe gratißimum fuit: qui & te amaui, & uirtutẽ tuam feci semper plurimi: quæ quidem te in primis uirtus clarum apud omnes homines facit. Itaq; istam tuæ in me obseruantiæ repetitam testificationem læto animo accipio. Quod autem scribis te nobis præstò semper futurum, offersq; mihi te amãtißimis uerbis, uelim sic existimes, mihi te & fuisse antea omni tempore charißimũ, & nunc ista tua in nos uoluntate cognita esse etiã chariorẽ. Potes igitur, uel debes potius confidere, quæ ad tuam dignita*

gnitatem conseruandam augendamq́; pertinebunt, ea tibi à me pro mea in te uoluntate, proq́; mei muneris ratione semper fore paratißima. Dat. octauo Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Prolegato Piceni.

REnuntiatum mihi est, Esinos his proxime præteritis interregni diebus contra bonos mores, cõtraq́; iudicia à fratribus meis Bernardino sanctæ Crucis & Antonio sancti Vitalis Cardinalibus facta atq; à Romano Pontifice cõprobata, armatos in agrum Anconitanũ hostiliter irruisse, crassatosq́; quandiu libuit domum reuertisse: Anconitanos autẽ & ipsos arma sumpsisse, seq́; ulcisci, controuersiasq́; cum Esinis suas ferro decernere tentauisse. Quarum rerum indignitatem pro huius imperij maiestate grauiter, ut debui, tuli. Mando igitur tibi, ut magistratui & x. ciuibus Esinæ urbis abs te appellãdis denunties, ad nos se ut conferant: Anconis item sex, quos uoles, ciuibus imperes ut idem faciant, die utrisque præstituta ad nos ueniendi, ac pœna, quanta tibi uidebitur, committenda, si non uenerint. Dat. octauo Calend. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma. X

Paulo Capello Veneto.

ET si etiam sine tuis literis me ad summum põtificatum Dei Opt. Max. aura prouectum esse te magnopere lætari, pro tua in me uetere beneuolentia facile existimare potuissem: tua tamẽ per literas ea de re uoluptatis abs te perceptæ tam illustris significatio mihi gratißima iucũdißimaq́; sanè fuit. Et amaui enim te omni tẽpore, dũ Cardinalẽ gesßi, & abs te amari uolui: tuq́; omnibus in XI

bus in me studijs atq; officijs functus es & optimi amicißimiq; hominis, & grati uiri. Illud *etiã pergratum nobis accidit, quod scribis ciuitatẽ istam ueſtrã & Senatũ cum nuntiũ hilari animo priuatim publiceq́; accepiſſe.* In *quo cũ ipſi illud egeritis, ut noſtro erga uos beneuolo atq; propẽſo animo pares officij ac pietatis partes attuliſſe uideamini, nos id curabimus, quoad* Romanæ *rei dignitas rationesq́; patientur, ut nec fruſtra nec immeritò nos ad noſtri* Põtificatus *nuntiũ gauiſos fuiſſe perpetuo cognoſcatis.* Dat. VII. Cal. April. Anno primo. Ro.

Guidoni magno Magiſtro, & conuentui Rhodio.

XII AD *diem nonum Cal. Martij Iulio ſecũdo* Pontifice *Max. cœleſtibus reſtituto, quam quidẽ ille migrationem omnibus ſancte obeũdi muneribus perfunctus placidè atq; conſtanter pertulit, fratres mei* Eccleſiæ Romanæ *Cardinales, quorum ipſe in collegio tunc eum magiſtratum exercebam, cunctis ſuffragijs demortui mihi locum atq; munus detulerunt,* Pontificemq́; *maximum fecerunt.* Qua *de re dandas ad uos eſſe literas duxi, non ſolũ ut de mea declaratione certiores ipſe uos facerẽ, ſed etiã uel maxime ut illud ſciretis, me pro antiquo perpetuoq́; ueſtro in re* Chriſtiana *cõſeruanda ſtudio diligẽtia laboribus atq; in* Romanos Pontif. *pietate & fide uobis ordiniq́; ueſtro nulla in re, quæ ad ueſtrã incolumitatẽ dignitatemq́; pertineat, defuturum.* Cæterũ *ex ijs literis, quas* Iulio Pont. Max. *iiij.* Non. Febr. *dediſtis, ea, quæ* Selimus Turcarum *rex cõtra uos inſulamq́; ueſtram cogitet, facile cognoui, quantumq́; iam longarũ nauium, quantũ militum*

litum habeat in uicinis uobis portubus & locis. Quã qui demut debui rem grauiter molesteq; tuli. Itaq; cũ uestra postulata mihi maxime probarentur, omnibus uestræ societatis militibus, qui Rhodi nõ essent, imperaui, ut ante Cal. Mai. uel ad summũ ante Id. Maias se ad uos cõferãt. Omnes etiã Christianos homines aliquid hoc in bello muneris uobis defendendis hostibusq; uestris propulsandis obeuntes omni animorũ contracta labe purgauimus, literasq; ea de re dedimus cõceptis uerbis: quos quidem fore permultos, expectationemq; hominum lõge superaturos puto. Legatum præterea uestrũ cum duabus nauibus magnis cõmeatu, armamẽtis, rebus bellicis omnibus, et bono in primis milite optime instructis ad uos propediẽ transmittã. Hortor autẽ uos, ut forti atq; inuicto animo huius belli rationẽ administretis, memineritisq; quantã quamq; uerã gloriã maiores uestri Rhodo insula ab exercitibus claßibusq; Sultani huius Selimi aui defensa sint cõsequuti. Quo in bello quoniã pietatẽ, quoniam Christi rẽ, quoniam Dei Opt. Max. causam defenditis, sperandum certe est, omnia uobis prospere atq; feliciter euentura. De me uerò ita uobis ipsi pollicemini, uel potius plane recipite, pro istius insulæ uestræq; societatis defensione me omnes meas uires, opes, omnium studia prompturum, in unumq; collaturum. Extremum illud est, ut me de rebus singulis, quæ istic agantur, certiorem quamcreberrime quamq; diligentißime faciatis. Dat. VII. Calend. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Thomæ Campegio Episco. Feltrinorũ desig. internuntio apud Ducem Mediolanensium.

Et ma-

ET magna nobis beneuolentia Cardinalem gerētibus cum Palauicinorum familia intercesȝit: & nunc Dei benignitate ac munere ampliori loco positi eius ipsius gē tis erga nos Romanosq́; pontifices egregia promerita memoria repetentes, illud in primis magnopere confidimus, ad nostrorum oppidorum Parmæ Placentiæq́; conseruationem & incolumitatem eam familiam magno esse usui semper posse, magnoq́; ea de causa eius familiæ fidem & diligentiam nobis adiumento futuras. Itaq; Galeatiū Palauicinum in nostris nobis militibus placet esse, & cataphractis equitibus centum praeesse: eiq́; ea stipendia dari uolumus, quibus eum militū numerum alat, quæ dari nostris totidem equitum præfectis consueuerūt. Quos quidem centum equites celeriter ab illo confici magnopere cupio: ut minus moræ sit, dum se utiliter gerere, nobisq́; præstò esse poȝsit. Hāc tu illi rē significabis meis uerbis: quemadmodū etiam Iulius Medices Archiepiscopus Florentinorum designatus & Bernardus Bibiena Quæstor noster his de rebus diligentius ad te perscribent. Dat. IIII. Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Marco Antonio Columnæ.

XIIII ET animi tui præstantiam & fidem erga me Romanosq́; Pontifices tuā, omnibus in rebus facile cognoui. Itaq; te de altera facio equidem plurimi, uirtusq́; tua nobis antea probata & cognita eo nunc & optatior est & iucundior, quo ad uoluntatem illam meam, quam tibi dudum perspectam esse non dubito, amplificandi dignitatem tuam, Deus Opt. Max. etiam facultatem adiunxit. De altera nihil miror, qui antehac & huius reipublicæ maiesta

maiestatẽ omni semper studio ac pietate fueris ꝓsequutus, & nos amaueris, eandem te habere nunc, uel etiam propensiorem in utrosq; uoluntatem: cũ & tui amantes nos ampliori loco positos, & illã ad hominis tibi amicißimi curam, & procurationem uideas peruenisse. Cæterũ de militũ numero in ista urbe nobis charißima retinendo, reliquisq; de rebus, quæ scribis: ea nobis omnia ualde probantur. Iis de rebus quoniã literas ad Episcopum Polæ Bononiæ *magistrum dedi: eas ad literas te remitto: ex quibus ea, quæ per uos curari atq; administrari uolumus, perspicies.* Dat. V. Calend. *April.* M. D. XIII. *Anno primo.* Romæ.

Raimondo Cardonæ Proregi Neapolis.

I*Ntelleximus oppidum nostrum* Regium Lepidi *de re* XV
Romana optime meritum propter plurimas grauißimasq; ea in urbe atq; agro multorũ excercituum moras, quas aliquot annos pertulit ita fessum laboribus, ita iam exhaustum impensis ac prope consumptũ esse: tuos ut milites, quos Regij *& in* Regiensi *habes, alere ulterius nõ queat.* Quamobrem *ego?* Qui *eam ciuitatẽ ualde diligo, incolumemq; esse, quãquàm hoc quidẽ fieri iã uix potest, maxime cupio: te etiam atq; etiam hortor, ut ad tua erga nos nondũ hoc loci positos plurima illustriaq; promerita hoc etiam adiungas: quod quidẽ nobis erit maximũ atq; luculentißimũ: ut ex eo oppido atq; agro tuos milites deducas: ne* Regienses *pro suo erga nos studio ultima se dãna pati sentiãt: difficillimoq; tempore suis precibus apud me nullum esse locum cõquerantur. Id tu si fe-*

 ceris,

ceris, tam nobis erit gratum, quàm si tantundē atq; etiam eo amplius oneris Romæ ipsi detraxisses. Dat. *tertio* Cal. April. M. D. XIII. *Anno primo Roma.*

Magistratibus Regij Lepidi.

XVI ET *fides erga Romanos Pontifices, & pietas erga nos uestra, quas quidem multis in rebus perspeximus, nobis gratissimæ iucundissimæq; ceciderūt. Itaq; scire uos uolumus, istam nobis ciuitatem uosq; singulos plane charissimos esse: incolumitatemq; uestrā, & fortunas omneis eo à me studio defensum iri, ut uos uestri officij nunquā pœniteat. Quod cū faciam, ad eam procurationem, quam præstare omnibus ijs, qui ad huius reip. fidem se contulerunt, eiusq; sub tutela sunt, pro cura magistratus mei magnopere debeo, propriam etiam uoluntatem erga uos amoremq; præcipuum & germanū adiungam. Quod attinet ad Neapolis Proregis milites à uestra urbe uestroq; agro deducendos, scripsimus ad illum hac de re diligenter: confidoq; uos ea, quæ uultis, consequuturos.* Prid. Cal. April. Anno primo. Roma.

Antonio Cardonæ Marchioni Padulæ.

XVII PRocuratores *Regiensium, quorum ciuitatem optime de repu. esse promeritam omnes homines intelligunt, apud me cōquesti sunt, propterea quod annos aliquot plurimorum exercituū, & impressiones exceperūt & moras pertulerūt, ita se nunc attritos, ita plane cōfectos esse, ut Proregis Neapolitani milites ferre aleréq; nullo modo possint. Itaq; à me precibus omnibus orantes obsecrātesq; cōtenderunt, ne pro suis erga nos fidei, obseruātiæ, studiorum, laborū meritis dāna ultima perpeterentur,*

rentur darem operam, eam urbē atq; agrum uti Prorex ſuis militibus ſubleuaret. Id ille ni faceret, quo pacto quaq; uia tantū ipſi oneris ſuſtinere, tantū perferre calamitatis poſſent, plane affirmarūt ſe neſcire. Eas ego preces, ut debebam, pro cura pontificatus mei proq; mea in illos charitate neq; inanes eſſe neq; irritas cū magnopere cuperem, æquiſsima enim poſtulabant, literas ad Proregem dedi ea de re quàm potui ſtudioſiores & diligētiores. Quem quidem tametſi confido, quemadmodū ſæpe mihi aliàs, dum Cardinalem gererē, plurimis maximiſq; in rebus ſatisfecit, ita nunc etiam pro ſua in me obſeruātia facile, quæ uolo, eſſe facturū: cupio tamen, magnopereq; abs te peto, ut rem apud illum iuues: tuaq; illa mirifica prudentia incredibiliq; lenitate, quibus quidem uirtutibus magnopere abundas, hac in re ſic utare, ut quæ ipſum per ſe facturum puto, te hortatore libētius atque celerius faciat: prædemq; te illi des, id ab eo ſi conſequemur, permagni nos eā rem beneficij loco eſſe habituros. Tibi quidem certe tantum debeo, ut ad meum priſtinum erga te amorem neceſsitudinemq; noſtram magnus cumulus ſit acceſſurus. Dat. Prid. Cal. April. M. D. XIII. *Anno primo. Roma.*

Iuliano Medici Fratri Florentiam.

EX *tuis literis intellexi, te à legato iſtius Reip. atq;* XVIII
tuo, qui apud Ludouicum Regem Gallorū eſt, certiorem eſſe factum, de ſummi pontificꝰ munere mihi credito Regem illum magnam lætitiam cepiſſe: deq; me multa grauiſsimis amantiſsimiſq; uerbis fuiſſe loquutum. Quæq; idem Rex de te cum illo egerit ſumma cū tua di

gnitate & illustri testificatione amoris erga te sui, quā tumq; tibi tribuerit, libentißime cognoui. Iucunda etiam mihi fuit uoluntas, quam præ te fers, gratū te ei atq; me morē illius in te beneuolētiæ ostēdendi: rationesq; tuæ, quibus me de tractanda pace uti cogitē hortaris, multæ illæ quidē prudenterq; collectæ, mihi magnopere probā tur. Quibus de rebus omnibus hoc te primū scire uolo, nullā me ad rem tam pronū tamq; propensum esse, quàm ad omnium Christianorū principum animos sanctißimis concordiæ uinculis colligādos inter seq; cōglutinandos, nihil plane tam cupere, quàm pacem. Quam quidē si pa cem omni tēpore humilioriq; in fortuna summopere con cupiui, cuius tu meæ uolūtatis optimus atq; locupletißi= mus esse testis potes, certe nunc Pontifex maximus, cum Christi uicarium gero, qui pacis fons atq; autor pacē ho minibus diligentißime cōmendauit, multo magis eā uel= le, multo curare impēsius debeo. Neq; mea è memoria ex cidit, quantū Rex te amauerit, cum in Galliam turbulē tis illis nostris tēporibus te cōtulisses, quo'ue loco apud se habuerit: quāta semper etiā in Gallorum reges cū pa triæ, tū familiæ in primis nostræ obseruātia extiterit: in qua manere te, modo cū dignitate fiat, nō solū uolumus, sed etiā optamus. Eorundem Regum quanta fuerint in rem Romanam merita, quāta huius ipsius, non sum obli tus. Ipse quoq;, si per illum nō steterit, omnia ei paterna officia ita sum præstaturus, ut quæ tu, quæ familia no= stra reliqua illi debet, etiā persoluere uideamur uoluisse. Quod si, ut scribis, eius animus ea quæ recta sunt cogi= tat, facile & ipsi inter nos conueniemus, & tu, quæ uis

uis hac

uis hac in re quæq; optas, assequêre: tuamq; apud me au toritatẽ, tuas cohortationes plurimũ ualuisse cognosces. Vnũ illud cogitare te est æquissimũ: ut quoniã rex te internuncio uti apud nos uoluit, non tu illũ minus ad bene de nobis merẽdũ tuis literis excites, quàm me ad illũ amã tissime cõplectendũ es cohortatus. Extremũ est, de quo te regẽ certiorẽ facere plane uolo, ut intelligas me daturum operã, ut illũ de põtificatu meo gauisum fuisse, nũquã pœniteat: præsertim si æquas atq; honestas, hoc est cũ huius reip. maiestate cõiunctas pacis cõditiones proponet. Dat. prid. Cal. April. M. D. XIII. An. primo. Ro.

Antonio Cardonæ Marchioni Padulæ.

TVi præsentis ijs tractandis rebus, quæ ad te magna ex parte pertinent, ualde egeo. Itaque te hortor, quod bona cum uenia Proregis Neapolitani fieri possit, ad nos uenias. Dat. Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ. XIX

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

QVoniam cum Antonio Marchione, sic enim appellant, Padulæ quædam nobis tractanda sunt rationem stipendiorum & conditiones ab eo cum Florentinis ineundas firmandasq; spectantia, te hortamur, quatenus sine tuo incommodo fiat, ei permittas, ut ad nos se conferat. Dat. Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ. XX

Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Regi.

NVntiatum nobis est, certos Boëmorum militũ duces magnis pollicitationibus per fautores scismatis excitatos bellũ cogitare: quo bello scismaticis auxi- XXI

lio sint, cumq; ijs cõiuncti populos recte sentientes, quiq; nobis parent, aggrediantur, remq; Christianã exagitent atq; perturbent. Id ipse ægre molesteq; ferens, qui quidẽ à Deo uocatus, ut Christi uicariũ geram, Christiani gregis incolumitati salutiq; consulere in primis debeo, magnopere te hortor, abs teq; amanter ac uere paterne peto, ut eos Boëmorum motus comprimas, ardoremq; animorum malis artibus solicitatũ restinguas, ducesq; illos in officio cõtineas. Nam si se scismaticis adiũxerint, præterquam quòd pœnã à Iulio secundo Pont. max. scismaticis cõstitutam ipsi cõmittent, ego etiam pro mei officij ratione, quin eos sacris interdicam, pœnisq; grauißimis dedam, facere nõ potero. Erit itaq; optimũ, ac propter tuam & eximiã in rebus omnibus prudentiã & perpetuam in Romanos Pont. pietatem expectatum abs te, uel plane etiã postulatum, & tum illis salutare, tum tibi ad laudem & gloriã amplißimũ, des operam, ut Boëmis meliora cogitãtibus facilius cõtra hostes Christiani nominis nostra arma cõuerti poßint. Id si feceris, cũ nobis, qui propenso animo erga te atq; beneuolo sumus rem gratißimã facies, omniaq; ad tuã dignitatẽ atq; amplitudinem ornandã nostra studia cõfirmabis: tum de hac Rep. cuius nomẽ regibus præcipue sanctißimũ debet esse, longeq; commendatißimum, bene ampliterq; promerebere. Dat. Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Sigismundo Poloniæ Regi.

XXII POst eas literas, quas proxime ad te dedi, Maximilianus designatus Romanorum imperator mihi per literas & per legatum suũ significauit, Regni sui ac totius

tius Germaniæ permagni interſſe; ne Marianorum Theutonicorũ ſocietas ulla in re uel armis uel etiam cõcordiæ nomine abs te lædatur. Itaq; à nobis petijt, quorũ autoritatẽ apud omnes nationes maximi fore nõ dubitabat, curaremus eã rẽ, utq; eæ cõtrouerſiæ, quæ inter uos ſunt, aut iudicarẽtur, aut certe ſuſtinerẽtur, efficeremus. Quam obrẽ ego, qui antea illis tantũmodo de cauſis, quas ad te perſcripſi, uehemẽter optabam, ut uel meo Legato, quẽ iſtuc mittere decreui, uel ſacro Lateranẽſi cõſilio, quod mihi magis probabatur, cauſam totam cognoſcendã terminãdamq; remitteres: nunc quidẽ, cum à Maximiliano certiores facti ſumus ad ſe ſuumq; imperium atque ad omnes Germanos eas cõtrouerſias pertinere, petatq; à nobis ut pro noſtri officij cura demus operã, ne quid ex ijs cõtrouersijs detrimẽti Chriſtiana Reſp. capiat, te magis magisq; hortari & monere uolui, abs teq; pro meo in te amore, proq; tua in eũ quem gero Chriſti uicarium obſeruantia iã & petere, & liberius cõtendere, uelis tuam cauſam, ut maiori cũ dignitate tranſigatur, à Lateranẽſi cõſilio cognoſci & terminari. Primũ enim tua, deinde imperatoris totiusq; Germaniæ, demũ etiam noſtra maxime intereſt, quibus quidẽ ea ſocietas præcipue ſubeſt, ei ſocietati præiudiciũ non inferri ullo modo. Cogitare etiam illud debes, firmã quidem inter uos concordiæ rationem poſſe nullã inueniri, nullam eſſe pacem, nulla fœdera diutius permãſura, quæ nõ eorum omnium, quorum intereſt, cõſenſu uoluntateq; ſanciantur. Id autẽ, niſi Romæ cõficitur, quo pacto fieri apte poßit, plane nõ uideo. Quamobrẽ ſi in eam cogitationem diligentius incubueris, ut

ris, ut des operam, ne frustra scripsisse, ac temere in nostris hortationibus spem hæc ut uolumus transigendi posuisse uideamur: de ipsa certe Rep. deq; nobis bene te esse meritum, & ipse profitebor, & tu senties. Dat. Cal. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Enrico Regi Britanniæ.

XXIII ET si ea, quæ de tua religione atq; in hãc Rẽp. nosq; ipsos propensa præstantiq; uoluntate, deq; tuis plurimis egregijsq; uirtutibus Episcopus Vnigorniensis Legatus tuus quotidie commemorat, mihi per se gratißima iucundißimaq; sunt: tamen illa ipsa gratiora etiam & iucundiora efficit eiusdẽ oratoris probitas, prudentia, uirtus, atq; is, quo illũ amplexus magnopere sum, amor charitasq; mea prope singularis. Itaq; cũ de te ea, quæ uolo, quæq; de Rege præstãtißimo magnæq; spei adolescente possunt dici, libenter exaudio: tũ propterea, quòd ab homine nobis amicißimo, & uirtute prædito tuæ uirtutes prædicãtur, uberiorem ea res nostram eam uoluptatem facit. Spem enim capio fore, ut, quoniã animi tui magnitudinẽ atq; præstantiã cum egregia in Deum Opt. Max. pietate, in Romanos Pontifices obseruantia maxime coniunctã & consociatam esse intelligo, & tu de tuis uirtutibus uberrimos iucundißimosq; fructus, & Christiana Resp. de te magnos ꝓuentus, egregia incremẽta, illustres utilitates sit perceptura. Quã te in cogitationẽ incumbere noctes atq; dies decet, ut in ista adolescẽtia florentiq; tua ætate ea fundamẽta iacias uirtutis & probitatis tuæ, quibus reliqua ætas omnis egregie præclareq; nitatur. Quod erit, si in huius põtificatus obseruãtia non modo permane

permanebis, sed etiã in dies singulos magis magisq; te ac cendes ad eius dignitatẽ maiestatẽ gloriam & tuendam, & augẽdam. Id cũ ut spero, ipse feceris, curabo profecto ego enitarq;, ut ea tibi a me ornamẽta proficiscãtur, qui bus lætari facile poßis te eiusmodi cogitatiões suscepisse. Hæc autẽ, atq; his lõge plura, deq; mea nõ solum spe, sed etiam erga te mente, quanquàm multa cum oratore tuo egerim, in meas tamen etiam ad te literas partem eo rum aliquam facile conieci, ut ibi ipse omnia de me pater na officia polliceri uberius, & cumulatius posses. Reliquũ est, ut intelligas, eundẽ ipsum oratorẽ tuũ, quẽ tum etiã, cum fortuna leuiore nitebamur, unice semper dilexi mus, nunc, quia is egregiam tibi singularemq; operam præstat, à nobis etiam impensius amari. Eius enim & pru dentiam atq; agendis rebus probitatem cognitam perspe ctamq; habuimus iã inde ab illis temporibus, cum is uiri clarißimi patris tui istiusq; regni res negotiaq; procura bat summa atq; mirifica diligẽtia: & postea ex aduersis eius turbulẽtisq; rebus, quæ sunt illa tẽpora consecutæ, magnã molestiã cepimus: utq; hominis plane probi & no bis amicißimi ægre molesteq; tulimus illã calamitatem. Quas ob res atq; causas omnis cũ eũ tibi esse charißimũ existimẽ, illud magnopere cupio, ut mea cõmendatione ti bi sit etiam charior, omnibusq; in rebus, quæ ad eius di gnitatem pertinebũt, quibus in rebus ei aspirare proue hereq; illũ poßit aura studij et fauoris tui, quæ quidẽ res erunt semper plurimæ atq; maximæ, & fidẽ illius erga te & meã in illũ beneuolentiã charitatemq; recordere.

Dat. tertio Non. April. M. D. XIII. Romæ.

Sacris

Sacris Virginibus muratarum Florentiæ.

XXIIII. *Nummos aureos ducentos procuratori uestro curari iussi, munus quidem pro mea in uos uoluntate sane pusillum: sed hoc leuius initium meam erga uos liberalitatem promendi: uberiores in dies largitiones consequentur. Vos tantũ & hortor singulas, & amãter ac paterne rogo, Deo opt. max. beatissimæq; matri semper uirgini, quibus quidẽ uestras preces esse gratas, & pbatas puto eo nomine gratias agatis, quòd me nihil omnino de sese meritum sui uicariũ filij gerere in terris uoluerunt, atq; in huius põtificatus tã illustri fastigio collocauerũt. Qua quidẽ in statione atq; munere me ut excitent ad ea & cogitãda, & procurãda, quæ suæ maxime uoluntati cõsentanea sciunt esse, ut ab ijs suppliciter petatis, ego à uobis diligẽter peto, & postulo.* Dat. *tertio* Non. Apri. M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Raimondo Cardonæ Proregi Neapolis.

XXV *Galeatium, Antonium Mariam, Octauianũ, & Christophorum fratres Marchiones Palauicinos, quorum egregiam erga Romanos Pontifices fidem, & obseruantiam plurimis in rebus perspexi, tibi magnopere commendo: hortorq; te, ut omnibus in rebus, quæ quidẽ ad dignitatem eorũ commodaq; pertineant, eos eorumq; necessarios tueare: cogitesq;, si uniuersam illam familiam charissimã habueris, teq; illi cõmodum beneuolumq; præbueris, te mihi rẽ gratissimam esse facturum.* Dat. *tertio* Non. *April.* M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci.

Et antehc

ET antehac Galeatij, Antonij Mariæ, Octauiani fratrum Marchionum Palauicinorum, uniuersæq; eorum familiæ in hanc Remp. pietas perspecta & cognita nobis fuerat, cũ in Cardinalium collegio uersaremur: & nunc plane illã illustriorem fecit Christophorus eorum frater: qui accepto de Pontificatu nostro nũtio ad nos se contulit: ostenditq; quanti nos faceret multis amantissimisq; uerbis. Itaq; eos ipsos, necessariosq; eorum omnes summopere diligimus, charissimosq; habemus, & certe sumus habituri. Hæc ideo scire te uolui, ut tametsi considerem uel propter familiæ splendorẽ, uel per sese charos tibi eos fratres esse, haberes tamẽ ipsos multo etiam meo nomine chariores, omnibusq; eorũ in rebus amori erga illos meo tantũ tribueres, quantum pro ea, qua te amplector, charitate ij, qui mihi sunt charissimi, expectare à te nõ temere possunt. Itaq; eos tibi oẽs cõmendo maiorẽ in modum: utq; ipsos mea causa perhumaniter amplectare, plane abs te peto. Erit id mihi sanè gratissimũ. Dat. tertio Non. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma. XXVI

Ferdinando Hispaniæ Regi.

PRæter eam, quam tu quidẽ omni tempore Romanæ Reip. fidem pietatemq; præstitisti, pro cuius autoritate maiestateq; defendẽda plurimas grauissimasq; cõtentiones non es ueritus subire atq; suscipere: præterq; illã singularem beneuolentiam, qua nos à mea, familiam uero nostram ab ineunte tua ætate es prosequutus: ea etiã res nos delectat, quod qui me leuioribus in fortunis degẽtẽ semper iuuisti, maioremq; esse uoluisti, eundẽ te nũc, cum quidẽ hoc in statu & dignitate summi Pontificatus XXVII

Dei

Dei Opt. Max. clementia nos collocarit, libentiori animo confidimus omnia curaturum, quæ ad nostram cum huius imperij maiestate consociatam dignitatem tuendã amplificandamq́; pertinebunt. Itaq; inter alia, quæ mihi quidem pro mea pietate uoluptati atq; lætitiæ sunt, tuũ & in Romanos Pontifices animum, & in me amorem in primis pono. Sed & hæc, & alia plura cum Hieronymo Vicco Legato tuo homine singulari prudentia prædito uobisq́; gratißimo communicauimus, qui ad te omnia diligenter perscribet. Ea tu intelliges: dabisq́; operam, ut, quæ ad Petri nauis tranquillũ prosperumq́; cursum pertinent, ita cogites, ut tuam ueterem in Christi uicarios pietatem nobis in puppi sedentibus etiã auxisse uideare. Ego certe nullã in re dignitati, amplitudini, gloriæq́; tuæ deero. Dat. prid. Non. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Bernardino Seuerinati Bisinianorum Principi.

XXVIII Qvam mihi tuo nomine reddidit Mannæ pixidem miles Hierosolimitanus Vincentius, ea sanè munus quidem & per se elegans, & mihi gratum fuit Vincentium etiam, ut ueterem familiarem meũ, quemq́; in primis diligo, & uidi ipsum libenter, & quæ abs te attulit cognoui diligenter. Quibus in rebus ab eo meum consilium intelliges. Dat. VIII. Id. April. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Ioanni

Ioanni Boiardo Regiensi.

EA quæ tu his diebus proximis & amanter, & fortiter magnoq; animo egisti ista in ciuitate mihi charißima, deq; me optime merita in officio retinenda, mihi sanè gratißima ceciderunt. Itaq; te de hac tua tam præstanti uoluntate uehementer laudo, fidemq; & probitatem tuam facio plurimi: scireq; te uolo, tuam mihi rem, dignitatem familiam, tuos omneis magnæ curæ & esse nunc, & semper fore. Modo tu, quod reliquum est, eundem te in posterum, qui quidem adhuc fuisti, tuiq; similem & germanum præsta. Porrò beneficium optime te posuisse cognosces. Dat. VII. Id. April. Anno primo. Roma. XXIX

Thomæ Campegio Feltrimorum episcopo, & Cornelio Galanti, meis apud Ducem Mediolanensium internuntijs.

MAndaui Bernardo Bibienæ Quæstori meo, scriberet ad uos ea, quæ scribenda erant hoc tempore: & erant illa quidem non minimi ponderis. Quamobrem eius literis fidem omnem habebitis: quæq; uolo per uos fieri, sic ea conficietis, ut de uestra diligentia & studio uos & laudandos & ornandos putem. Dat. VI. Id. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma. XXX

Petri

PETRI BEMBI

EPISTOLARVM LEONIS Decimi Pont. Max. nomine scriptarum

LIBER II.

Petro Bibienæ nostro apud Venetos internuntio.

1 ALLATVM *ad nos est, Senatũ istum Venetum remq; pub. cũ Ludouico Gallorũ Rege fœdus percußisse, pactionesq; inter se atq; illũ firmauisse Ea de re quoniam neq; ab legato Veneto, neq; abs te uerbum ullũ: esse autem ita de ista Rep. meriti uidebamur, ut celari ab illa tantis de rebus non debuissemus: uera esse quæ feruntur non existimo. Quia uerò à multis magnis illis quidem & probãdis autoribus nuntiantur, nullam illis fidem adhibere plane non queo. Itaque, quoniam res est eiusmodi, ut maxima momenta uideatur habitura, maximasq; & periculosißimas rerum conuersiones allatura, has ad te literas per meum tabellariũ magnis itineribus perferri uolui: tibiq; mãdo, ut ab isto Senatu, in cuius quidem & erga Romanam Remp. illustri obseruãtia, & erga me spectato perueteriq; amore multũ cõfido, cures ea te de re fieri quàm diligẽtißime certiorẽ: ipsumq; horteris ad omnes suas cogitationes nobiscum cõmunicandas. Esse enim illi exploratißi*

ratißimũ debet, suam sibi incolumitatem dignitatẽ prope non maiori curæ esse, quàm sint mihi. Quibus de rebus omnibus per eundem tabellarium ad me rescribes, quæ cognoueris: dabisq; operam, ut is ad nos quàmocißime reuertatur. Dat. quinto Id. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Guidoni magno Magistro & conuentui Rhodio. II

Vincentium equitem Hierosolimitanum ueterem familiarem meum unice diligo: eius etiam, & opera & fide, & utor multis in rebus hoc tempore, & uti in posterum cogito. Itaq; esse illum iußi apud me. Qua de re certiores uos fieri uolui, ut, si is cum reliquis uestræ societatis militibus, qui quidem ad defendendam Rhodum præsto uobis esse compelluntur, nõ erit, culpam in ipsum ne uertatis, neue pœnis in illos à uobis cõstitutis, qui edictis uestris nõ paruerint, eum mulctandum statuatis: sed potius uti mea causa manere hic iusso æquos uos illi atq; beneuolos præbeatis. Erit id nobis gratum. Dat. quarto Id. Appril. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Raphaëllo Besalu, & socijs apud Venetos Mercatoribus.

Mando uobis, ut omnem pecuniæ summam, quam habetis ex rationibus Michaëlis episcopi Monopolitani, eam Petro Bibienæ internuntio meo quàmprimum curetis. Dat. tertio Id. April. M. D. XIII. Anno primo. Roma. III

Antonio Mariæ Marchioni Palauicino.

Tuam quidẽ & fratrũ tuorum atq; uniuersæ prope familiæ gentisq; uestræ in summos Pont. fidem & pietatem, IIII

pietatem, multis illam quidem in rebus mihi antea plane cognitam, nuper ex oratione Christophori fratris tui etiam libenter agnoui. Amorem autem & beneuolētiam officiáq; uestra, quæ quidem in me nondum Pontificem max. multa & præclara cōtulistis, nō tam ex ipsius uerbis, parce enim & pudenter eam rem attigit, quàm meo more illum intuens sum recordatus. Itaq; uos omnes, teq́; in primis cū propter meas rationes, tum uestra ipsorum causa ualde amo, habeoq́; charißimos. Tuam uerò præcipue uirtutem etiam ornare magnopere cupio. Itaq; cùm primum se occasio dederit, ut militum res Romana indigeat, te uocabo, et in nostris exercitibus loco egregio habere, tuáq; dignitatē amplificare in primis curabo, quanquàm etiam fratres tuos eo tempore inornatos non relinquam. Hanc meam uoluntatem latere te nolui, ut scires non solum amari te à me, sed etiam tuos omneis, teq́; in primis magnæ mihi curæ esse. Dat. tertio Id. April. M. D. XIII *Anno primo. Roma.*

Ioanni Paulo Balioni.

V *Mittimus Perusiam Matthæū familiarem, nostrum ad perquirendum Nicolaum Foroliuiensem, quē istic latere certiores facti sumus, curandumq́; ut is in custodia quàmprimum fieri potest, habeatur. Quamobrem magnopere te hortor, proq́; nostra dignitate etiā atque etiam moneo, ut Matthæum cura, studio, fauore tuo iuues, omnibusq́; in rebus illi præsto sis, ut facilius atq; celerius ea, quæ uolumus, curare atque conficere poßit.* Dat. Prid. Id. April. *Anno primo.* Roma.

Francisco Pulicæ

Et dili

ET diligentia tua in nostris mādatis peragendis, & VI
Bretinori Decurionū alacritas & fides in illis acci
piendis, mihi probatur. Quamobrem ad eas, quas ad me dedisti literas ita tibi respondeo, ut si tibi à Bretinorianis satisfactū abūde est, culpamq; ab ijs ex eo tēpore, quo te Bretinorū misimus, abesse cognosces, Praefecto nostrorum militū, ipsisq; militibus mādes, ut ad Bretinorū ne accedāt, ne'ue in agrum Bretinorianū impetū faciāt: & siqui in eo nunc sunt, uti inde quàmprimum decedant, eorūq; res intactas posthac, atq; ipsos incolumes sināt esse. Id ni fecerint, multā, quàm uoles, eis statuēdi tibi ius facultasq; esto. Quod uerò attinet ad priorem eorū in nos mandataq; nostra temeritatē, & arrogantiā, ea de re uolumus, ut Episcopus Polae Bononiae magistratus iudicet, cōdemnetq; illos, uti sibi aequū, & iustū uidebitur. Alexandrū autem, quē istic in custodia scribis esse, eidē magistratui mittes, ut is de eo modis omnibus quaerere possit, quae sunt quaerēda, et statuere, quae statuēda sunt. Quibus tu cōfectis rebus, & recte ut uolumus cōstitutis ad nos te referes. Dat. Id. Apri. M. D. XIII. Anno. primo. Rom.

Altobello Episcopo Polae Bononiae Magistratui.

DE Alexādro Nauio, quem ad te in custodia mitti VII
iussi, diligēter abs te quaestionem haberi uolo, ad ueritatem admissi facinoris inuestigandam: quo rectius quae aequa sunt, decernere atq; statuere possis. Eius potestas tibi fiet à Francisco Pulica internūtio apud Bretinorianos meo: ad quē literas dedi ea de re. Id tu pro tua diligentia curabis: meq; facies de eo, quod egeris, certiorem.

c Praeterea

Praeterea quoniã Nicolaum Foroliuiensem esse Perusiae intellexi, isq́; se unà cum Ioanne Paulo Balione, qui est propediem ad Venetorum castra profecturus, fortasse in uiam dabit, ut se in tutũ recipiat, iterq́; istac faciet: mando tibi, ut diligenter illum inuestigari ac perquiri cures. Qui si in illius comitatu erit, des operã, ut uel à Balione ipso tibi dedatur, uel à te intercipiatur: omnibusq́; modis caueas, ne elabi subterfugereq́; te poßit. Caeterũ tuae prudentiae permitto, ut prioris Bretinorianorũ in nos audaciae & sceleris de ipsis sumere poenas poßis. Aequũ est autem, illud te prius diligẽter inspicere, metu'ne illi nostrorũ militũ tuos admittere ad sese homines, tua facere mãdata recusarint. Id si ita est, ignoscere te eis uolo, nec seuerius quicquã in eos decernere. Sin aliter se res habet ex nostra dignitate negotium administrabis, quemadmodũ tibi aequum & iustum esse uidebitur. Dat. Id. April. M. D. XIII. *Anno primo.* Roma.

Francisco Mariae, Vrbinatium Duci
Vrbis & reipu. militum Praefecto.

VIII *ET uirtus & diligentia in regendis exercitibus tua, egregiaq́; in nos obseruantia, amor etiam erga familiam nostram tuus, qui profecto, dum nos ipsi in collegio Cardinalium uersaremur, omnibus in rebus semper enituit, nunc quidem, cum Dei* Opt. Max. *benignitate summus nobis Pontificatus creditus delatusq́; est, nos admonent, ut te ijs ornamentis afficiamus, quibus à nobis non praeteritus hoc ingressu nostri muneris uideri poßis. Itaq́; nobismet ipsi pollicentes, eundem tuum animum, eandem nobis fidem posthac non solum praestitum abs te, sed*

auctum

auctum etiam & cumulatum iri, neq; modo adolescentiam, sed uirtutes etiã tuas suum certe robur incrementumq; capturas, quo eras loco & statu apud Iulium patruum tuum, qui Pontifex Max. ante nos fuit, in eodem etiam apud nos esse te uolumus, tibiq; imperium nostrorum exercituum, quo cum imperio nunc es, in annũ quidem proximum certe, in alterum autẽ, quoad nobis libebit, extendimus & prorogamus, cum eadẽ, quam habes, turma ducentorum equitum cataphractorũ, & leuis armaturæ equitum centum, eodemq; ad eos alendos stipendio tibi solito dari nummûm aureorũ tricies mille, ad te uerò ipsum decies & ter mille atq; octingentorum quadraginta quatuor. Quod quidem certe munus meæ in te beneuolẽtiæ si ut libenti animo tibi à me defertur, ita tu eo munere gnauiter atq; strenue fueris usus, quemadmodum planè confidimus te facturum, non uereor, ne ad ueterem meum uere paternum in te amorẽ adiunctis in dies singulos recẽtibus tuis in rempub. meritis à nobis omnia sis impetraturus, quæ ad tua commoda, dignitatem, amplitudinẽ ab huius Pontificatus maiestate nõ abhorrentia pertinebũt. Dat. XVI. Cal. Maias. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ internuntio.

Scripsimus de mẽse Martij Leonardo Lauredano Venetiarũ principi, mãdaret ut fructus ecclesiæ Adriæ, qui per ipsius ministros contra fas impediri dicebantur, Beltrandi Episcopi Adriæ procuratoribus restituerentur. Id quoniã factũ adhuc non est: causam autem eius rei dicunt esse, quòd quibusdã sacris uirginibus Venetis IX

in Ferrarienſi agro ſui item fructus iniuſte detinẽtur, mã do tibi, ut eundem Leonardum horteris, quæ Epiſcopo Adriano cõtra ius detenta ſunt, quoniã is nihil habet cũ illis uirginibus commune, ea reddi aliquãdo tandem eius procuratoribus imperet. Qui uerò illarum uirginum fru ctus à Ferrarienſibus intercepti dicũtur eſſe, de ijs me cõ fidat eſſe ius petentibus adminiſtraturum. Dat. xij. Cal. Maias. M D X I I I Anno primo. Roma.

Octauiano Epiſcopo Laudis Pompeiæ deſignato.

X CVm pluribus te de cauſis alloqui magnopere cupiã ualdete hortor, ut ad urbem uenias ut poßim co ram tecum agere, quæ uolo. Erit id mihi uehementer gratum. Dat. IX. Cal. Maias. M. D. X I I I. Anno primo. Roma.

Maximiliano Marie Medio lanenſium Duci.

XI QVoniam Octauianum Epiſcopũ Laudis Pompeiæ Deſignatum pluribus de cauſis eſſe hic magnope re cupio, peto abs te ut illi ad nos ut ueniat, non permittas ſolum, ſed etiam ſuadeas: quem quidem ſum, ſi uenerit, amanter paterneq; ſuſcepturus. Dat. ix. Cal. Maias. M. D. X I I I. Anno primo. Roma.

Magiſtratibus Ariminenſium.

XII MAndo uobis, ut Achillem Taurellium cum ſuis equitibus omnibus ueſtrum in agrum recipiatis, & quæ dari noſtris militibus ſolita ſunt, ei militibusq; eius dari iubeatis: neque difficiles uos præbeatis ea in re, quemadmodum quidem mihi demonſtratum eſt ſo lere

lere uos persæpe facere. Id autē eo nobis erit leuius, quo isti ipsi paucos apud uos dies sint milites commoraturi.
Dat. ix. Cal. Maias. *Anno primo.* Romæ.

Thomæ Episcopo Feltrinorum internuntio.

EXemplum literarum, quas ad Maximilianum Ma XIII
riam Ducem Mediolanensium dedi de restituenda Marco Cardinali Senogalliēsi oppidi Cugnoli possessione, habebis cum his literis. Tibi uerò mando, ut cum ipso Duce agas curesq; diligenter eam rem, quam tu ijs ex literis uelle me magnopere cognosces; ut Cardinalis ius suum obtineat: ne iam mihi sæpius eadem de re sit scribēdum. Dat. sexto Cal. Maias. Anno primo. Romæ.

Alfonso Atestino Ferrariensium Duci.

FRanciscum & Pasotū Fantutios ciues Bononienses
bene de nobis meritos captos à tuis ministris cōplu- XIIII
res iam menses in custodia magistratus tui habent. Eos quoniam & amo ipsos & mihi admodum indecorū est meos homines honestos uiros sic affectos & captos abs te detineri: cōstitutum mihi erat cum hic esses, te præsentem alloqui ac planè abs te petere, ut eos permitteres domū redire. Veruntamen id facere antequam ea, quam habes mecum, magni ponderis causa componeretur, haberetq; finem suum, sane nolebam: ne quæ leuiora essent, grauioribus anteferrentur. Itaq; tu quia cōfecta nondū re Roma discedere uoluisti, Fantutiorum liberationē etiā differre aliud in tempus statuerā: & profectò distulissem, nisi, ut postea intellexi, tātula illis mora quorum mihi salus charissima debet esse, magnum esset detrimentum, magnam calamitatem allatura. Nam præterquā quod in cu

stodia esse atq; in carcere per se miserum calamitosumq; est: permagni eorũ interest ipsos hoc tẽpore cũ domi esse posse, tum uel maxime ad nos accedere suarũ fortunarũ prope omnium constituendarũ causa. Quamobrẽ ne rei eiusmodi tam per se piæ, tam mihi debitæ, tam illi salutaris confectio diutius proferatur, te iam nũc etiã atq; etiã hortor, ut eos missos facias, ut redire in patriam, atq; ad me uenire poßint. In eo tametsi boni principis munere eris ipse functus, quod per te facere semper debes, tuũ tamen tum facilẽ & liberalem, tum uerò propensum ad bene de me merendum animũ etiã libẽter agnoscam. Dat. quinto Cal.. Maias. Anno primo. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ.

K v INtelleximus de Alexãdro Gabloneta procuratore tuo certiorẽ te esse factum, quosdam principes in Italia uiros contra te cogitare, armaq; ab ijs comparari, quibus te ditionemq; tuam aggrediantur. Itaq; te precibus omnibus petere, ne tuos populos tuasq; fortunas ullorũ hominum cupiditate atq; libidine turbari diuexariq; pateremur. Quas ad res ita illi respõdimus, existimare nos neminẽ quidẽ in nostri Signiferi ditionẽ armis inuasurum, præsertim nobis charißimi, atq; in nostræ beneuolentiæ tutelã & curã amãtißime recepti. Verũtamẽ si quis erit tã à nobis alienus, in te ut sit atq; in tuos eiusmodi quidpiam moliturus, polliciti illi sumus, nos tibi præstò futuros, eiq; interminaturos, ut se cõtineat. Quòd si ij nostri monitus atq; minæ nihil ꝓderunt: exercitus ipsos nostros Franciscumq; Mariam, Vrbinatiũ Ducem, generũ tuũ cum imperio ad te defendendum, hostesq; tuos, quos esse

nostros

nostros existimabimus, propulsandos & profligãdos mittemus. Itaq; te uolumus bono animo esse, atq; existimare urbem istam nobis tuam tuosq; populos non minori curæ esse, quàm quæ urbes quiq; populi sub nostra ipsorum ditione sunt: eandem utrosq; fortunam, idem periculum subituros. Quæ quidem omnia tametsi Alexandrum ipsum ad te scripsisse diligenter existimo: uolui tamen nostris etiam literis ad te perferri: ut per me quoq; de meo in te animo ac uoluntate fieres certior. Dat. *tertio* Cal. *Maias. anno primo.* Roma.

S. Daciæ Regi.

PErlatum est ad me, quod quidẽ mihi iucundissimum fuit, magno te istarum nationũ fauore incredibiliq; uolũtate Regem *Daciæ salutatũ, illustris uiri patris tui loco bene atq; laudabiliter regnare, adolescentiaq; tuæ annos egregia spe tuorum de te populorũ firmare: itaq; eiusdem patris tui desiderium præsenti tua præstantiq; uirtute facile leniri. Quam nos rem, euentumq; tum fortunæ tum prudentiæ in primis tuæ animi erga te nostri propensione sociãtes, te paterna nostra charitate ac pietate amãtissime cõplectimur: omniaq; tibi, quæ quidẽ ad* Regium *honorẽ dignitatemq; tuam confirmandam augẽdamq; pertinebũt, quoad nostræ rationes patientur, libentissime polliceor. Quoniã autẽ ea nostra mẽs est is animus, ut* Christiani Reges *atq;* Principes, *qui dissentiunt inter se, concilientur, ut ad* Christiani *hostes nominis repellẽdos, suscipiendumq; cõtra Turcas bellum, cõuertere cogitationes nostras possimus, te hortor, ut hãc nostram uolũtatem iuues. Id optime fiet, si in* Reges Christianos, XVI

c 4 quiqui

quiqui sunt, tua arma nõ mouebis, tuasq; uires non exercebis. Quorũ quidem quòd unus in primis Henricus Britanniæ Rex multis de causis mihi esse charißimus debet: illud abs te impensius peto & postulo, ne eũ Regẽ eiusq; populos aut lacessas & perturbes ipse, aut id fieri permittas à tuis. hoc nobis gratius facere nihil potes. Dat. tertio Cal. Maias. M. D. XIII. Anno primo, Romæ.

XVII Hippolyto Cerdinali Atestino.

Ex tuis literis intellexi id, quod etiã sine ijs exploratum mihi erat, Põtificatus mei nuntio audito te magnam lætitiam cepisse. Itaq; mihi ea de re officiosißime amãtißimisq; uerbis gratularis. Aegre fers etiã suffragiorum ferendorũ tempore te non affuisse. Quæ quidem mihi omnia optatißima legenti iucundißimaq; fuerunt: ex animo enim beneuolentißimo mihi dudum perspecto & cognito sanè proueniũt. Magnopere autem uellem eo te tempore Romæ fuisse: rem enim nostram, qui tuus est in me amor, profecto in primis iuuisses. De meo uerò in te animo ita te uolo existimare: amorẽ meũ, qui quidem antea erga te atq; Alfonsum Ducẽ Ferrarienſiũ fratrem tuũ eximius semper fuit, hac in re Dei Opt. Max. benignitate ac munere etiam auctũ multiplicatumq; esse: ut quo maior ipse sum, eo uterq; uestrũ & cõiunctior mihi sit, & certe charior. Quod autẽ mihi eũdem fratrẽ tuum cõmendas: uoluit is iustis quidem de causis, quas ab ipso intelliges, infectis rebus suis Roma proficisci. Spero tamẽ, quoniam eius rei fundamẽta iecimus, quod superest, me daturũ operã, ut intelligatis uos mihi ambos incolumitatemq;

tatemq; ueſtram magnæ curæ eſſe. Dat. tertio Cal. *Maias.* M. D. XIII. *Anno primo.* Romæ.

Paulo Germano Migdelburgenſi Foroſempronienſium Epiſcopo.

E*Gregiam in omni prope diſciplina doctrina tuam, plurimarumq; optimarũ artium ſcientiam maximi ſemper feci. Quamobrem excellens tuum ingenium ſtudio ac fauore meo cõmendare aliqua nunc iam in re atq; proſequi cupiens, libros de Paſcæ obſeruatione, ac mortis Dominicæ die, quos nouiſſime confeciſti, uolo, atque igni & aqua interdico, & mãdo, ne quis imprimere poſſit, imprimi'ue facere, aut impreſſos uenũdare, quoad uixeris, præter te, ut uſum aliquem ex tuis laboribus hac etiã ex parte percipias, ipſiq; tui libri diligẽtius impreſſi in lucẽ prodeant.* Dat. prid. Cal. *Maias.* M. D. XIII. *Anno primo.* Romæ. XVIII

Sigiſmundo Regi Poloniæ.

P*Rroximis diebus te hortari unis atq; alteris literis nõ deſtitimus, cõtrouerſiam, quam cũ Alberto Pruſiæ Magiſtro aliquot iã annos habes, habuiſtiq; cũ eorũ nonnullis, qui ante illum magiſtri fuerunt, ut aliquando tandem terminari ſine armis poſſet, uelles cã ſacro Lateranenſi Concilio remittere, à quo quidẽ maxime cõuenit Regũ cauſas diſceptationesq; iudicari. Qua in re ſi meis hortationibus animum adhibuiſti, quæq; te facere ipſe æquum, & iuſtum putabam, ea concordi inter te atq; illũ uoluntate es iã ita complexus, ut ei Concilio uterq; ueſtrum ſuam cauſam remittendam ſtatuerit, eiuſmodi nuntium læto animo accipiam: teq; de tua iſta lenitate* XIX

atq; in Remp. obſeruãtia magnopere commendabo. Sin
autẽ, quẽadmodũ & à Thoma *ſancti* Martini, *& ab* A.
ſancti Sixti Cardinalibus, qui te ſummopere diligunt, et
quibus incolumitas tua, dignitas, amplitudo magnæ curæ
eſt, nuper intellexi, libẽs ipſe paratusq; es ad ea pacta fœ
deraq; ſeruãda, quæ quidẽ ſolenniter inter uos nouiſsime
ſtatuta, ſanctaq; ſunt, quæq; propediem ſunt ſancienda,
tua iſta uoluntas etiam atq; ad pacem propenſus animus
mihi plane uehementer probatur. Teq; *magnopere hor*
tor, ab illis ipſis, quas commemoraui, tum factis tum fien
dis pactionibus ne recedas: modo eiuſmodi ſint, quibus ar
ma & diſcordiæ auferãtur, pax atq; trãquillitas exoria-
tur. Si enim is exitus iſtic aut partus id eſt, aut cõparari,
modo uelitis, poteſt, quid attinet noua iudicia quærere:
quæ quidẽ ut ſuũ ad finẽ perduci poſsint, neq; breuis tem
poris, neq; parui ſumptus propter locorũ lõginquitatem
indigeant neceſſe eſt? Q*uamobrem abs te nũc quidem ue*
hemẽter quæſo & opto, primum ut in eadem ſententia
tete cõfirmes ac plane perſtes, deinde ut nullam prorſus
anſam Pruſiæ Magiſtro *des à pacto inter uos fœdere de*
ſciſcendi: uel potius ut omnia cogites, omnia præmunias,
omnia moliare, quibus ille nihil queri de te, nihil inueni-
re cauſæ poſsit ad pacẽ cõcordiamq; reijciendã. Hoc *nos*
hortari monereq; te nõ magis noſtrum eſt, quanquam id
quidẽ noſtrum maxime: pacem enim à Domino *relictam*
nobis atque traditam alijs uelle cõmunicare magnopere
omnes debemus, quàm tuũ etiam modis omnibus præſta-
re atq; efficere, ne te fruſtra monuiſſe uideamur. Q*ua in*
re præterquã quod tuæ tuorumq; populorũ quieti opti-
me abs te

me abs te consuletur, nobis etiam rem gratissimā facies. De re autem P. cuius te obseruantissimum semper fuisse omnes prædicant, etiā bene merebere. Dat. prid. Cal. Maias. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Alberto societatis Marianorum Theutonicorum magno Magistro.

SVperiori epistola te etiā atq; etiā monui, uelles eā cō- x x trouersiam, quam cum Sigismundo Rege Poloniæ multos iam annos habes, ut aliquando res ipsa atq; causa confici sine armis posset, uel tantisper sustinere, dum noster Legatus ad istas regiones mitteretur, q quæ æqua essent, inter uos statueret: uel sacro Lateranensi Cōcilio remittere: à quo maxime conuenit magnorū Principum causas disceptationesq; iudicari. Nunc autem quoniā ijs de rebus diligentius perquirētes intelleximus proxime inter uos pactū sanctumq; esse quid uterq; uestrum facere, quibus stare cōditionibus debeat: quo ex fœdere erat statutū, ut quæ superesßent controuersiæ inter uos pactis eæ atq; fœderibus ad octauū Idus Maias fiendis terminarentur: quāto maiore pośsim studio ac diligētia te plane hortor, quæ solēniter celebrata inter te & Regem Poloniæ pacta cōuentionesq; sunt, eas ne reijcias, celebresq; quæ sunt celebranda, sic plane, si erunt eiusmodi, ut bella contentionesq; deponātur, securitas atq; ociū subsequatur. Nam si is istic finis uel paratus iā est, uel parari uobis uolētibus potest: quid opus est nouorū iudiciorum: ad quæ quidē terminanda neq; breuißimi temporis, neq; minimæ impensæ propter regionum longinquitatē uterq; uestrū indigebit? Quanquam, ut uerum fatear, pupugit me rumor

mor quidam tibi plane nõ honorificus mihi etiã per molestus, qui multorum iam uocibus & sermone percrebuit iactãtium, per te fieri, abs teq; impediri, ne res ad exitũ perducatur. Quare his quidẽ literis impẽsius etiã abs te postulo et peto, ut quibus pactionibus pollicitus es te staturum, ijs ne te laxes fidemq; tuam præstes, omniaq; agas, coneris, efficias deniq; ut pax inter uos conficiatur: neq; Rex Poloniæ conqueri de te apud nos ullo modo possit. Quam planè te ad rem uel hortari uel monere, nõ magis mei muneris est, quod tamen est in primis mẽũ, quàm tui etiã efficere, ne frustra operã posuisse nos appareat. Ita enim & tuæ tuorumq; quieti magnopere consules, et tua in nos præclare officia constabunt. Dat. April. Cal Maias. M.D.XIII. *Anno primo. Roma.*

Conuentui & societati Marianorum Theutonicorum.

XXI *SCribimus Alberto Marchioni Brãdeburgẽsi societatis uestræ Magistro, eumq; etiã atq; etiã hortamur, ut ei controuersiæ, quam cum Sigismundo Rege Poloniæ habet, finem atq; modum adhibeat, quãtumq; in se est efficiat, ut ad pacis tandem studium res consensumq; perducatur. Tum illud addimus, ut quoniam nobis renuntiatum est per illum stare, quominus causa eum quẽ cõmemorauimus exitum habeat, det operã nequis ipsum nolle pacem atq; concordiã apud nos queri iure poßit. Quæ quidem omnia uobis etiã perscribere uolui; cum quia exploratum habeo conuentũ istum uestrum magnæ apud illum autoritatis esse, eáq; ferè cogitare ipsum atq; agere, quæ uobis unis probãtur: tum quod intelligo huius ipsius*

culpam

culpam rei, quod adhuc cōfecta nō sit, in uos reijci. Itaq; uos uniuersos & hortor & paterne moneo non id solū, ut Magistrum uestrū ad pacem atq; concordiā cum Rege Poloniæ ineundam ne impediatis, sed ut omni etiā uestra diligentia & autoritate cōpellatis ad ea pacta fœderáq;, quæ cōfecta proxime inter illos sunt, amplectenda atq; seruāda: quæ uero conficienda sunt, ea ut conficiat ut discordia omnis atq; dissensio tam utriq; eorum detrimentosa, tam indigna Christianis Principibus, tam nobis molesta aliquem aliquando tandem exitum nanciscatur: ne dissentiētibus studijs natiōes istæ, quæ ad Christianam gloriam augendam atq; propagandam sunt aptissimæ, simultates inter se atq; odia semper exerceant, suis semper uiribus conterantur. Id si uos in animum induxeritis, communiq; consilio effeceritis, egregie de me atque ampliter uos esse meritos profitebor: rem uerò atq; operam ipsis uobis magnopere debitam, & uirtute dignam uestra bonitatéq; nauabitis. Dat. prid. Calen. Maias. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ.

Demonstratū mihi est nostra interesse ut Regij Lepidi forum aliquot peditū tutela muniatur. Quāobrem mando tibi, ut ex ijs militibus, qui apud te sunt, uigintiquinque pedites, qui præfectum suum habeant strenuum aliquem ac idoneum uirum, illò mittas. Ante tamē quàm id facias, nostrum hoc consiliū cum Rufino Regiensium Magistratu cōmunicabis. Qui si etiā equitatu peditatuq; opus esse duxerit ad reliquū oppidum, eiusq; agrum muniendum, XXV. equites leuis armaturæ cū peditibus XXII

ditibus

ditibus alteris totidem eorumq́; præfectis ad eum mittes. Dat. Cal. Maij. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Rufino Regij Lepidi Magistratui.

XXIII *INtellexi operæpretium esse, istius oppidi forũ aliquo militum numero præmuniri. Quamobrẽ mandaui Bononiæ Magistratui, ut* XXV. *pedites ad te mitteret cum eorum præfecto. Quibus tu stipendium dari solitum ex istius ærarij prouentibus conficies. Cæterum si ad reliquum oppidum eiusq́; agrum tuendum uel peditatus alicuius uel equitatus indigebis, eos à Bononiæ Magistratu, cum erit opus, petes.* Dat. Cal. Maij. Anno primo. Romæ.

Marco Martello Regij Lepidi Quæstori.

XXIIII *MAndo tibi, ut quæ Iulij secundi Pont. max. tempore ex salis aliarumq́; rerum uectigalibus ærario isti nostro publicanorum reliqua debebantur, ea omnia cures atque exigas. Quam quidem tu ad rem istius Magistratus opis atq́; auxilij si indigebis, uolo, hisq́; ipsis literis ei mãdo, ut te omnibus in rebus ita iuuet, ut negotiũ recte atque celeriter conficiatur.* Dat. Cal. Maij. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Ciuibus & mercatoribus Lucensibus tribus.

XXV *FIde atque integritate uestra optimorũ hominum ac præstantium uirorum testimonio præclare cognita unicuique uestrũ largior, ut & merces uestras omnis generis in Galliam transalpinã mittere, & in Gallia quicquid libuerit merciũ emere, & emptũ in Italiã transportare, summatimq́; mercaturã exercere, omniáq́; agere, ut soliti estis, & uobis usui uenerit, libere atq́; secure liceat*

duobus

duobus anni tēporibus & mercatibus, qui Lugduni fiunt ad Augusti atq; Nouembris Calendas. Dat. XII. Cal. Iun. Anno primo. Roma.

Euangelistæ Tarasconio, & Iacobo Gambaro meis apud Placentinos internuntijs.

MAndo uobis, ut si Raimundus Cardona noster fœderatorumq; nostrorum Imperator, exercitum sibi à Ferdinando Hispaniarum Rege creditum educere è Gallia citeriore uoluerit, ipsum exercitumq; eius nostro nomine recipiatis, atq; à Placentia quo ei libuerit uersus per loca prouinciasq; nostras comitemini: curamq; & diligentiam adhibeatis, ut quæ solita sunt per nostros homines amicißimis exercitibus parari, ea ipsi militibusq; eius per uos parentur, quos quidē meos internuntios pro curatoresq; hac in re atq; illo traducēdo exercitu uolo esse. Dat. x. Cal. Iunias. M. D. XIII. *Anno primo. Roma.* XXVI

Monachis Neapolitanis.

INtellexi uelle uos Gasparis Hispani præfecti militū cadauer ab illo, quo illatū cōsentientibus uobis fuerat, loco in alium minus idoneum locum transferre. Quam rem quoniam eos, quorū interest, ægre molesteq; ferre audio: uos hortor, ne eorum animos ea de causa mœrore afficiatis, cadauerq; ne amoueatis. A quo si religione impedimini, uel aliqua alia mutandi loci satis iusta causa uos mouet, id omne ad nos deferrtote: qui, quod erit æquum atq; iustum, statuemus. Dat. VII. *Cal. Iunias.* M. D. XIII. *Anno primo. Roma.* XXVII

Annabli

Annibali, Antonio Galeatio, Alexandro, Hermeti Bentiuolis germanis fratribus.

XX= VIII *Obsequium humilitasq; uestra, quā ad me partim ipsi accedentes pedibusq; meis aduoluti, partim per internuntios idem agentes modis omnibus supplices præstitistis, precesq; interpositæ uestræ atq; effusæ lachrymæ largiter, qbus quidē subiectißimè petijstis, ut uestras, qualescunq; essent, in Romanos Pontifices culpas errataq; ne plecterem, ignoscerémq; uobis neceßitate potius & ui, quàm uel sponte, uel ullo certo cōsilio cōpulsis ea facere, quæ fecistis, me in eā cogitationem adduxerunt, ut uos nō indignos uenia ducerem. Quare sic existimās, uobis mala multa aliquot perpeßis annos nihil esse antiquius, quàm sub hoc imperio posse honeste pacatéq; uiuere, uestrū istū bonum, ut uidetur, perhumilemq; animū fauore, uel amore potius amplectēs meo, nec tam pœna, quàm pœnitētia uestra cōtentus, primū quidē uobis cum uestra in eos, qui ante me fuerunt, Romanos Pont. omnis generis delicta, tū pœnas ob id lege Iulia constitutas remitto, atq; aboleo ita quidē, si mihi prædes dederitis sestertiū duum miliū, uos à meo & eorū, qui mihi successuri sunt, Pontificū Maximorum imperio mandatisq; nō discessuros, neq; quicquā unquam cōtra me atq; illos tentaturos. Domos deinde, uillas, fundos, bonaq; omnia sacerdotijs exceptis, quæ quidē bona ante diem Calendarum Nouembris M. D. XI. Ioannes Bentiuolus & Geneuera parētes uestri uestrumq; singuli quocūq; nomine habebatis, poßidebatis, ea uobis uniuersa, etiā si in alios translata sint, condono ea lege, dum quæ à uobis rerum & pecu*

& pecuniarũ summæ debẽtur, quibus de summis liquet, earũ creditoribus antea satisfactum sit: quibus uerò de summus nondũ liquet, de ijs uos omnibus, cum liquebit satisfacturos: deq; iuri stando prædes a uobis cautionesq; sint datæ: quos prædes quasq; cautiones esse idoneas magistratibus sit probatũ. Denique uniuersam uestram familiam atq; eos omnes, qui aut uobiscum exilio multati sunt, aut quoniã uestrarum partium sunt habiti, postea in exiliũ sunt mißi, quiq; uos sequuti sunt, eundem ad statum conditionemq; repono atq; restituo: & præter hæc ad patriam etiã reditum illis omnibus tutum atq; liberũ mando esse, ijs exceptis, qui hominẽ occiderint: quos quidẽ uolo in eo quo nũc sunt, exilio, priuatione, interdictis manere, utpote malæ fidei homines, atq; immeritos, quibus quicquam tale res hæc publica largiatur. Volo item, ut illi, quorũ nomina in nostris ad Episcopum Polæ Bononiæ Magistratũ dandis propediem literis ex eo numero excipiemus, ad patriam ne redeant, ne'ue recuperationem bonorũ suorum adipiscantur, quoad aliter iussero. Quoniã autem perdifficile admodũ uobis futurum intelligo, duum milium sestertium prædes ærario dandos nostro reperire, qui perpetui maneant: satis habebimus eos à uobis per trienniũ duraturos & ualituros dari: quo in tempore aut rẽ totam terminabo, aut alteros à uobis prædes datũ iri, quoad opus erit, iubebo. Quæ quidẽ omnia de plena Christi gratia munificoq; sinu deprompta coñata q; in uos si ad bonam mentem reuersos perinde accepisse uos intellexero, ut propẽsa perpetuaq; uestra in nos obseruãtia, cultu, studijs, officijs, diligentia huius uos nostri

muneris in posterum esse meriti atq; grati uideamini, uoluntas erga uos mea pronusq; ad incolumitatem uestram animus etiam augebitur: deq; uestro ipsorũ ad patriam atq; lares uestros reditu, quem adhuc uobis liberisq; uestris praecludimus, ea, quae à nobis precibus omnibus petijstis, quaeq; uultis, aliquando statuemus. Dat. VII. Cal. Iun. Anno primo. Roma.

Bononiae Magistratui.

XXIX MAximilianum, Romanorum Imperatorẽ designatũ summopere amo: eiusq; maiestas, amplitudo, dignitas, resq; omnes mihi magnae curae sunt. Itaq; cum intelligam in illius oppido Mutina periculum esse, ne per seditiosos homines tumultus aliquis excitetur, qui in eius fraudem uergat, inclinationemq; afferat eius rebus, quibus de omnibus ualde quidẽ solicitus sum: mãdo tibi, ut si Vitus Frustro, qui eius nomine ei oppido praeest, seditionũ & nouarũ rerũ causa, quas is cõmoueri uideat, abs te auxiliũ petierit, omnẽ eam armatorũ hominum & militũ nostrorum manum illi mittas ad urbem tuendam tumultusq; cõpescendos, quam is uolet: curesq; omni studio, ut imperatoris res tam sint tutae, quàm huius reipu. atq; nostrae. Dat. Prid. Cal. Iun. Anno primo. Roma.

Heluetiorum pagis duodecim.

XXX LEctis uestris literis, quibus à me petitis, ut declarationem uestram de episcopo Gebennensi factam uelim ratam probatamq; esse. Equidẽ libenter hac in re uestris postulatis annuissem, nisi Duci Allobrogum antea scripsissem mihi statutum esse, cuius nomen ad Episcopatum illum sim sublecturus. Itaq; uos potius hortor, ut

cum

cum ipsum, quem nominabo, gratum optatumq; habeatis. Id si feceritis, & erit mihi sane gratum, & reip. dignitatis per uos ratio habebitur. Dat. prid. Cal. Iun. M. D. XIII Anno primo. Roma.

Magistratui Regij Lepidi, & M.
Marcello Quæstori.

VOlo & uobis mando, ut omnes istius ærarij pro= XXXI
uentus & uectigalia pristinum ad statum & ra=tionem, atque eam, quam lege Iulia formam acceperant, reuocetis: eaq; deinceps utamini. Calend. Maij. M. D. XIII. *Anno primo. Roma*

Petro Bibienæ Internuntio.

EXemplum literarum, quibus literis ad Leonardum XXXII
Lauredanum Venetiarum Principem scribimus Franciscum Marchionem Mantuæ in nostram fidem esse receptum, ipsasq; literas cum his ad te literis mitto, ut & nunc quidem eam illi rem meo nomine significes, reddasq;, quas ad eum literas dedi, & posthac quibuscunq; in rebus Francisco ipsi apud istum senatum esse usui possis, eũ iuues, uti & hominem de nobis optime meritum nobisq; charissimum, & Signiferum nostrum, & in fidem nostram receptum. Dat. VI. *Non. Maias. Anno primo. Roma.*

Lonardo Lauredano Venetiarum Principi.

FRanciscum Gonzagam Marchionem Mantuæ ur= XXXIII
bemq; eius & ditionem in beneuolentiæ nostræ fidem & patrocinium recepi. Nam & amaui hominem, cum inter Cardinales essem, omni tẽpore: & amari me ab illo plane perspexi: plurimaq; eius in nos familiamq; nostram egregia officia & studia extiterunt. Eam rem tibi esse co

d 2 gnitam

gnitam uolui, primum ut ipse pro eo, quo te remq; istam publicam amore charitateq; amplector, mea omnia, beneuolentiaeq; in primis rationes tibi senatuiq; tuo notas atque declaratas facerem: deinde ut tu illum eiusq; oppidum, populos, reliqua omnia omnibus posthac in rebus ita tractares, ut intelligeret, cuius ipsius tuendi nos curã studiumq; susceperimus, eum non solum propter huius imperij maiestatem Signiferiq; officium, quem gerit, sed etiam quod à nobis unicè diligitur, abs te tuáque Rep. esse tutissimum. Dat. VI. Non. Maias. M. D. XIII. Anno primo Roma.

Magistratibus Parmae.

XXXIIII Optimum uestrum in nos alacremq; animum, quem quidem mihi Benedictus Rubeus uestro nomine detulit, libenter agnosco. Et quoniam diligentiam adhibui, ut sub Reip. imperium rediretis, redeuntes nũc uos paterno amore charitateq; amplector atq; recipio: dabiturq; à me quidẽ opera, ut uos ciuitatemq; istam perinde tractem, ut neq; meae me diligẽtiae in ea recuperãda, neq; uos uestri in rep. recolẽda studij obseruãtiaeq; poeniteat. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Roma.

Magistratibus Placentiae.

XXXV ET obsequium uestrum & cultus, quem mihi Lazarus Maluicinus & Nicolaus Scottus Interpretes uestri diligenter praestiterunt, gratus mihi atque optatus accidit. Itaque de eo uos studio, quod quidem maximum, ut sub huius reip. imperium rediretis, communi omnium consensu adhibuistis, & laudo, & redeuntes in fidem meam clientelamq; recipio: daboq; operam, ut magis ma-

giſq; in dies ſingulos id uoluiſſe uos atq; feciſſe lætemini.
Dat. tertio Non. Maias. Anno primo Romæ.

Thomæ Epiſcopo Feltrinorum apud
Mediolanenſes Internuntio.

MAndo tibi, ut opdida Placentiam & Parmã ſub reip. imperium redeuntia noſtro nomine recipias liberaliterq; tractes, quemadmodum quidem eorum ciuium erga nos uoluntas, ſtudium, pietasq; poſtulat. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Romæ. XXXVI.

M. Antonio Columnæ.

MAndo tibi, ut Cotignolam oppidũ in deditionem noſtro nomine recipias, itaq; tractes, ut eius municipibus atq; incolis nihil detrimenti tuis à militibus inferatur. Cæterum quod ad arrogantiam ipſorum attinet, multamq; ea de cauſa Decurionibus ſtatuendã, quid fieri oporteat, ſcribam ad Bononiæ Magiſtratum prope diem. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Romæ. XXVII

Magiſtratui Bononiæ. XXXVIII

MAndo tibi ut Achillis Taurellij, cui nuper præfecturam militarem cõtuli eiusq; militibus ſtatiua des eo in loco, qui tibi eſſe opportunior uidebitur: eisq; dari mandes tectum, lignum, ſtipulam, uti ſolitum eſt, maximeq; conuenit. Dat. quinto Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Guido Vainæ.

CVm tibi certũ ſtatutumq; ſit Romæ diſcedere, idq; ut nobis uolẽtibus tibi facere liceat, precibus omnibus petieris: uti de Iulo Secundo, cuius ſtipendia annos aliquot multa cum laude feciſti, optime merito tibi XXXIX

quod petis, do atq; tribuo. Itaq; & Romæ proficiscendi & ad quascũq; nationes Reges populos te cõferẽdi, atq; ubi uolueris gentiũ commorandi, harum literarum significatione tibi facultas esto: teq; illis ipsis, ad quos accesseris, quemadmodum quidẽ de uiro egregiæ spectatæq; uirtutis, deq; homine meis omnibus ualde amico mihiq; perã charo facere me conuenit, studiose diligenterq; commendo. Dat. tertio Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Francisco Marchioni Mantuæ.

XL INter Petiliani Comites, quemadmodum appellant, & meam familiã meq; ipsum in primis, quo tẽpore Cardinalem gessi, plurima beneuolentiæ necessitudinisq; officia paria & mutua extiterunt: ut nihil nolle nos eorum causa, nihil ipsi nostra potuerint, quod ab amantissimis coniunctissimisq; hominibus esset petendum. Ea necessitudo à maioribus nostris constituta eo nunc quidem cũ ijs, qui superstites sunt, seruatur à me diligẽtius, quo ipsi magis de rep. benemerẽtur, cui præesse me Dei largitas atq; benignitas uoluit. Quãobrem etiam atq; etiam abs te peto, ut Colæ Chiappino bonorum, quæ ab egregio uiro patre suo amãtissimo tui sibi relicta in Brixiano habet, Asulanã possessionem ne perturbes: sed ipsum patris sui hæreditate optime parta frui permittas, uel quia ita te uelle æquũ honestumq; est, uel quod in eo mihi ipsi gratissimũ feceris. Dat. prid. Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ.

XLI EX tuis literis intellexi Cotignolæ oppidum sese nostris militibus dedidisse. Itaq; postulas ut tibi mentem meam in eo significem. Qua in re uolo, & tibi

mando,

mando, ut oppidanos ita multes itaq; punias, ut arrogantiæ, qua in nos sunt usi, eos pœniteat, discantq; se gerere reuerenter, exemploq; cæteris sint, nihil temere faciēdi. Dat. *prid.* Id. Maias. *Anno primo.* Roma.

Magistratui Foroliuiensium.

XLII

M*Ando tibi, ut quicquid stipēdij nomine* M. Antonio *&* Mutio Colūnæ *Præfectis equitum nostris ab ista ciuitate dudum instituti atq; recepti debetur* (De*betur autem, ut mihi demonstratū est,* Mutio *quidem prope integrum solidum,* M. Antonio *uerò non minima certe portio*) *id eis omne subductis rationibus curari iubeas sine ulla mora*. Dat. *quarto* Non. Iun. *Anno primo.* Roma.

Alfonso Atestino Ferrariensium Duci.

XLIII

S*Vperioribus diebus te sum per literas hortatus uelles* Franciscū *&* Pasottū Fantutios *ciues* Bononien*ses huius* Reip. *homines captos à tuis liberos missosq; facere, sperās me id abs te pro* Reip. *dignitate facile impetraturū. Postea uerò quàm ab* Hadrianorū Episcopo *legato tuo cognoui te laxiorē quidem illis cōmodioremq; carceris cōditionem mea causa dedisse: de libertate uerò eis restituenda tempus ad deliberandū sumpsisse, dū* Hippolytus Cardinalis *frater tuus* Romā *accederet: iterū te atq; sæpius & hortor & moneo, cogites, quàm sit honestū nostros municipes, honestißimos uiros abs te captos tādiu detineri. Quæ quidē res quoniā sine nostræ dignitatis dimmutiōe differri diutius uō potest, præterquā quod illis nihil tale meritis mora omnis laboriosißima ærūnosißimaq; est, abs te magnopere peto, ne* Fātutiorū *liberatio*

 ni tem-

ni tempus ullum ulterius des: ut gratus erga Deum *humilisq; animus, atq; officiosa in eius uicarium mens esse tua facile appareat: quo nihil potest esse laudabilius.* Dat. *octauo* Id. *Iun. Anno primo. Roma.*

XLIIII Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

V*Enit ad me Hercules Atestinus, narrauitq; mihi ab Augustinis ciuibus tuis ad sestertiũ ducenties sibi iampridem deberi: proq; ea summa adamantẽ eum, quẽ ab ipsis Iulio Secundo diuenditum nos habemus, obligatum sibi esse affirmauit. Itatq; petijt agerem tecũ, ut Augustinis mandares, sibi quod debẽt, persoluerent: id ni facerent, à me cuius in potestate adamas est, eos nũmos sese dixit petiturũ. Quamobrem quoniam Iulio nihil omnino harũ rerũ denuntiatũ fuit, isq; gemmã eã aperte mercatus omne illis pretiũ persoluit, quo de pretio atq; summa pacta inter ipsos stipulationesq; extiterũt: ego sanè, qui nihil eius rei habeo, quod nõ sit* Reip. *pecunia comparatũ, te etiam atq; etiam hortor, cogas ipsos ciues tuos* Herculi *fidẽ soluere, ut & is perspicua in re neq; sanè noua perueniat ad suũ, & mihi molestia ea de causa non ex*
XLV *hibeatur.* Dat. *octauo* Id. *Iun. Anno primo* Roma.

Magistratui Bononiæ.

E*T si mihi dubiũ non est, quin omnes nostri* Præfecti *militum paratißimi sint, quocunq; oporteat proficisci: uolo tamẽ, ut ijs omnibus eorumq; uicarijs qui istic sunt, significes, sese mihi rem gratißimam esse facturos, si quàmprimum cum suis militibus* Parmam Placentiamq; *se conferent tantisper, dum ea municipia in ijs bellorum motibus, quos illis in locis excitari audio, se d me de-*

serta

ſerta eſſe destitutaq; ne arbitrentur: quæ quidem certe merita de nobis ſunt, ut eorum incolumitatem ſalutẽ fortunas non negligamus. Id ut libentius faciãt, recipere te eis uolo, quartam alteram unius anni ſtipendiorum partem, quam adhuc non merent: à Quæſtoribus repræſentatum iri. Quod ſi nihiloſecius profectionis excuſationẽ aliquam quiſpiam afferet, ei te uolo dicere, abunde me ea incommoda repoſiturum: non enim facti modo prædicationem atq; laudem, ſed etiam laborũ ſuorum præmium conſequetur. Dat. quinto Id. Iun. Anno primo. Romæ.

Præfectis militum eorumq; vicarijs.

CVm magnopere uos cupiam, cum ea manu, quã habetis, Parmam atq; Placentiã accedere ad ea municipia nobis quidem chariſſima tuenda atq; munienda, ne ſe illi à me ciues atq; municipes in his rerum motibus turbulentisq;, tẽporibus uel obliuione præteritos, uel amore ac ſtudio destitutos putẽt, ſcripſi ea de re ad Magiſtratũ Bononiæ pluribus uerbis: quas ad literas uos reijcio. His tantum uobis literis exploratum eſſe cupio, ſi eam profectionem alacri animo atq; ſtudio ſuſceperitis, apud me præclare poſueritis. XLVI

Dat. quinto Id. Iun.
Anno primo.
Romæ.

PETRI BEMBI

EPISTOLARVM LEONIS Decimi Pont. Max. nomine scriptarum

LIBER III.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

1 ALLATVM est Heluetios pro tua ditionisq́; tuæ propugnatione cũ Gallis apud Nouariã cõflixisse, eosq́; superauisse, ac prope ad internitionẽ pulsos fugatosq́; redegisse. Ea res tametsi propter occisorum magnum numerũ, qui quidẽ Christianæ Reip. esse usui aliquando potuissent, meum animum dolore admodũ perculit, tamen pro tua in nos obseruantia & meo in te tuosq́; omneis ueteri singulariq́; amore magnopere gauisus sum, qui te de statu rerum tuarũ deturbare atq; expellere sunt aggreßi, eorũ conatus cogitationesq́; non solum irritas & inanes fuisse, sed ipsis etiam insignem cladem attulisse. Cuius quidem euẽti atq; uictoriæ Deo Opt. Max. qui te tueri atq; defendere uoluit gratias agere, tãtorũq́; beneficiorũ summã illi acceptã referre te in primis decet: ut pius in illum esse, ac dignus eo munere maxime fuisse uideare. Quod quidẽ fiet, si duci efferriq́; te uictoriæ dulcedine nõ sines, neq; statues eos omnes, qui cõtra te aliquid conati sunt, usquequaq; uelle te perdere ac ꝓsequi. Quã in cogitatione ut incũbas, lenißimeq́; agas, eodẽ illo meo in te amore beneuo-

beneuolentiaq́; admonitus uel potius impulsus te rogo, & quidē ualde rogo: atq; ut siquid à quoquam erratum peccatumq́; est, est autē fortasse à multis, uenia id magis, quàm uindicta dignum existimes, à te peto. Sic enim melius eorū, qui abalienati sunt, animos tibi beneuolos reddes, neque infirmabis ullam rerum tuarum partem. Qui enim potes in ullos animaduertere, quin ditionis tuæ homines multes ac punias? Quod si sæpe facias, tuas ipsius opes debilitaueris. Accidet enim id, quod esse tibi exploratißimū debet, ut minus multa perficias, cū timore, non beneuolentia, erūt negotia cōstituenda. Extremum illud *adiungitur, quod quidem haud scio, an omnium primum atq; maximum sit, quod si parces multis, si ueniam pluribus dabis, imitatus* Dominum *fueris, qui tibi uires subministrauit ad tui nominis hostes fugādos atq; propulsandos.* Nihil *enim illo mitius, nihil iniuriarum minus retinens, nihil ad parcēdum, ad miserandū pronius atq; profusius unquā fuit. Quamobrem redeo ad illud, ut te amātißime horter, ut tua uictoria quàm moderatißimo quāq; leuißimo animo utare. Quod si feceris, næq; aures maleuolis hominibus præbueris, id quod solet esse difficillimum, efficies, prudentiamq́; cum fortuna cōiunges.* Dat. *tertio* Id. *Iun.* Anno *primo.* Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

HElvetiorum *contra* Gallos *uictoria: de qua nuntij* 11 *nuper ad me sunt allati, non solum propter* Maximiliani Insubrum Ducis *incolumitatem fortunasq́; eo prælio restitutas plane atq; confirmatas, sed etiā quia tu pro illo laboraſti, mihi gratißima atq; iucūdißima accidit.*

dit. Quanquàm ſane tot fortes homines, tot claros uiros, tantam tamq́; bellicoſam manum, quæ quidem reipub. Chriſtiane dignitatẽ tueri facile propagareq́; potuiſſet, funditus periiſſe non moleſtiſſime ferre non potui. Pacẽ enim maxime, non bella, hominumq́; in Deum pietatẽ, nõ iacturam Chriſtiani ſanguinis, aut prælii dimicationẽ cu pere ſinguli exoptareq́; debemus. Quoniam autẽ ad Maximilianum dedi literas, quibus literis hortatus eum ſum ne oẽs illos, qui aliqd in ſe conati moliti'ue ſunt, dignos putaret quos uſq; ad internitionẽ pſequeretur, peto abs te, quẽ quidẽ ſcio plurimũ apud ipſũ ualere, ut autoritate tua ſtudium meum iuues oſtendasq́; ei nihil eſſe uiro Principe dignius, nihil omnino laudabilius placabilitate, lenitate, miſericordia, nihil cõtra deteſtabilius inclemẽtia iracũdia, crudelitate. Itaq; uelit iniuriarũ obliuiſci, mitẽq́; ſe atq; flexibilẽ ad humanitatẽ præbere: ut & dignus eo munere, et optimi trãquilliq́; animi atq; in primis Deo grati eſſe maxime uideatur, ſuorũq́; populorũ non tã fortunas, quàm etiã animos poßidere. eisq́; amicißimis & beneuolẽtißimis uti poßit. Id ſi feceris, & ipſi optime cõſulueris, & certe mihi, qui ſumma illũ beneuolẽtia ſum cõplexus, quietẽq́; & multorũ finẽ laborũ cum omnibus, tũ illis maxime populis aliquãdo tãdẽ dari cupio feceris gratißimum. Dat. tertio Id. Iun. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanenſium Duci.

III *HEri pro meo ſingulari in te amore & ſtudio te ſum per literas hortatus, uelles in iſta tua recenti contra Gallos uictoria moderatißimo animo uti, neq; duceres eos uniuerſos, qui quidẽ aliquid in te conati ſũt eſſe*

uſque

usquequaque persequẽdos: rationesq́; quæ me ad eas hortationes impellebant, illis in literis exposui. His autẽ literis Gulielmum Marchionẽ Montisferrati eadem de causa tibi magnopere diligenterq́; commendo. Qui quonian tenuẽ ditionem, neq; opibus neq; uiris præstantem habet, non potuit se inimicis tuis opponere, eisq́; interdicere ne per ipsius fines cõtra te copias suas ducerent, aut etiã ne illis ex locis secum traherẽt, quos uellẽ: tibi idem permissurus, si tu in Galliam exercitum ducere uoluisses. Quãobrem cum mihi omniũ Principũ Christianorũ, omnium populorũ salus incolumitasq́; curæ esse maxime debeat, existimaui esse te commonefaciendum, malles in eũ, qui præterea nobis familiæq́; nostræ omni est necessitudine cõiunctissimus liberalitatẽ & beneuolẽtiã, quàm uel odia uel crudelitatẽ exercere. Sic enim & quæ te digna sunt, statues, & ditionem tuæ ditioni proximam eo tibi officio magnopere deuincies, & mihi erit gratissimũ, si te in illũ mitissimo esse animo atq; amicissimo intellexero. Deus etiã, qui tãtũ in te præsidij tantũ gloriæ contulit, ea de re atq; clemẽtia magis magisq; te in dies & amabit & tuebitur. Dat. secundo Id. Iun. Anno primo. Roma.

Raimundo Proregi Neapolis. IIII.

GVlielmum Marchionem Montis ferrati uirum probum & spectata uirtute hominẽ, & cum mihi plane charissimum, tum meis prope omnibus ueteri beneuolentia & necessitudine coniunctissimũ commendo tibi sanequàm diligenter: Petoq́; abs te, ut Maximiliano Insubrum Duci persuadeas, ne in eũ ditionem'ue eius uelit quicquã durius aut acerbius cogitare, propterea quòd is

Gallorum

Gallorũ rebus non auersissimus fuerit. Is est enim eius regni status atq; cõditio, ut inimicus esse Gallis etiam si uelit nõ poßit. sed quoquo modo se res habet, mihi gratißimum feceris, & Dei Opt. uoluntati maxime cõsentaneũ, qui suas iniurias obliuisci, quàm uindicare mauult, quẽq; imitari nos oportet, si Gulielmũ cura, ope, studio, autoritate tua iuueris. Idq; ut facias te planè rogo ipsum autem gratißimũ & tua beneuolentia dignißimum cognosces. Dat. Id. Iun, Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Duci Mediolanensium.

V PAlauicinorũ gentem tibi quidem magnopere deditam tuiq; nominis obseruãtem omni tempore fuisse non dubito. Ego certe uniuersam singulari beneuolentia sum complexus. Itaq; te plane hortor, ut in hac tua illustri cõtra Gallos uictoria Palauicinos omnes liberaliter tractes habeasq; meo nomine commendatißimos. Quorũ si quis etiam in his rerum mutationibus animorumq; fluctibus, quos hæc tẽpora tulerũt, à te alienior fuit, quãquàm id quidẽ credere uix possum, sed tamen si fuit, eam tu rem ne uindices, ne'ue propterea in illum animaduertas, abs te peto: sed ut lenißimo animo sis, atq;, ut Principem uirum decet, planè mitißimo ac liberalißimo. Dat. Id. Iun. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

VI COnstantinum Cominatum Achæorũ Ducem Macedoniæq; Principẽ & concilij Lateranensis custodem, quẽ propter eius plurimas egregiasq; uirtutes, atq; in Romanos Põt. merita perq; ueterẽ obseruantiã tuẽdũ mihi atq; ornãdũ suscepi, auxilio tuo ijs in rebus, quas in

Monte

Mōteferratensi habet, egere magnopere intellexi. Eū igitur tibi cōmendo in maiorem modū. Rem profecto mihi gratißimā feceris: si omnibus in rebus, in quibus illi esse usui poterit studiū & liberalitas tua, Constantinū iuueris. In quo certe tuā in me obseruantiā maxime agnoscā. Id ut facias, pro meo quidē in te amore paterne, pro nostra uerò in illum beneuolentia studiose diligenterq; abs te peto. Dat. Id. Iun. Anno primo. Roma.

Magistratui Parmensium.

Contulit se ad militiam nostrā Benedictus Rubeus VII
Parmensis, cum leuis armaturæ equitibus L. De cuius fide egregiaq; uolūtate ac uirtute locupletißimos testes habeo municipes eius prope uniuersos. Quamobrē mando tibi, ut ei statiua tribuas, quo in loco agri Parmēsis aptius atq; commodius id fieri posse constitues: stipendiumq; des, quemadmodum solitum est dari. Et præter hæc eum ita tractes, ut mihi esse planè charus uideatur. Dat. XV Cal. Iulij. Anno primo. Roma.

Guidoni Magno Magistro & conuentui Rhodio.

Scripsit ad me Anconitanorum ciuitas nauem eorum VIII
permagnā Byzantium euntem, cui Vincentius Anconitanus præerat, mercibus Florentinorum & Picentium onustam apud Melum insulam à Santolino Rhodio pirata nulla Reip. Florentinæ, nulla huius imperij ratione habita captā atq; abductam fuisse. Eam ego rem, ut debui ægre molesteq; tuli, à uestris scilicet ciuibus, q̄ quidē omni tēpore Christianæ Reip. propugnatores acerrimi omnibus ab hominibus sunt habiti, cū amicos & socios, tum

tum etiã nectigales meos ita turpiter esse uiolatos. Itaq; *te Cõuentumq; istum tuũ diligenter maximopereq; hortor, des quo celerius fieri potest operam, ut ea nauis cum mercibus omnibus, quæ quidẽ merces in ea erãt tũ cũ est capta, earũ dominis sine ulla impensa restituatur*. Aiunt *enim piratã illũ sestertia centum sexaginta captiuis dimittendis, naui mercibusq; reddendis petijsse*. Id *tu cum pro* Reip. *dignitate efficies, ut ea, quæ omniũ* Christiano*rum cõmunis est mater, læsa proditaq; à tuis te, quasi gratum filiũ sui defensorẽ habeat: tum certè ut iustitiæ seruias, ne cuiquam quicquam per tuos contra fas, contra æquũ, contraq; bonos mores auferatur. Sed omnino etiã ea te causa mouere debet maxime, ne istius societatis optimũ sanctißimũq; adhuc nomẽ illustrisq; gloria notã hanc ignominiæ contrahat.* Q*uibus quidem causis rationibusq; omnibus illud adiunges, te in eo mihi, qui te summopere diligo, rem gratißimam esse facturũ.* Dat. XVI. *Calend. Iul. Anno primo.* Roma.

IX Magistratui Bononiensi.

M*Ando tibi, ut* Petro Flisco *Cesenæ* M*agistratui eum militum numerũ mittas, quem is abs te petierit, ad factiosos sceleratosq; latronum duces, quos illis in locis impune uersari audio, compescẽdos & comprehendendos. Is enim animi nostri sensus est, ut qui male uiuũt flagitiosiq; sunt, suorum scelerum pœnas luant.* Dat. XII. *Cal. Iul. Anno primo*. *Roma*.

X Guid. Magno Mag. & Conuentui Rhodio.

S*Criptis prioribus literis, quibus tecũ egeram de naui Anconitanorũ, quã Santolinus* Rhodius *intercerat,*

perat, restituenda, certior factus sum præter eorũ, quos commemoraui, Senensium etiam ciuium sericas laneasq; merces magni pretij ea in naui fuisse. Quamobrem ut idẽ illud cõficias, eo maiori studio te nunc hortor, quo nobilißimæ urbis & nostri studiosißimæ deq; nobis optime meritæ ciuium dãna detrimentaq; adiuncta sunt cũ Florentinorũ & Picentũ iacturis. Itaq; ad eas hortationes, quas illæ meæ literæ continebant, magnum ut cumulum his additũ literis existimes ad te Conuentumq; istum accendendũ, ut eam curã procurationemq; suscipiatis, magnopere à uobis peto. Erit id mihi supra quàm dici possit gratũ. Dat. XIII. Cal. Iul. Anno primo. Romæ.

Alfonso Duci Ferrariensium.

SI te non amarem, neq; tua mihi dignitas curæ esset, tamen pro reip. maiestate te hortarer, uelles Franciscum & Paulum ciues Vicetinos ex nobili Portorum familia honestos homines quodq; maxime ad rem pertinet, sacerdotio adlectos, quos quidẽ ad urbem uenientes captos in mari multos iam mẽses in custodia istic habes, aliquando tandem missos facere. Aequum est enim, ut qui omnium Christianorum omnibus in terris curam tuendorum & conseruandorũ gero, eorum, qui Romæ in Cardinalium familijs, in ore Pontificũ Maximorum, in sacerdotũ collegio plures sunt annos laudabiliter uersati, iacturas, incõmodaq; nõ negligam. Nunc autẽ, cum ea beneuolentia erga te sit nostra, ut tuarũ actionum famæ, nominis rationẽ habeamus, te etiam atq; etiam eadem de re his duxi literis esse cõmonefaciendũ. Peto igitur abs te, ne id ulterius malum sinas progredi, quod cũ tibi in pri- XI

mus dedecori est, dū quos ubiq; gentium tutos esse cōuenit, ij abs te uiolātur, tum reip. fraudem indignitatemq́; cōtinet: quæ probos & egregios uiros ac diu Romæ multa cū laude uersatos sacris præsertim addictos male abs te haberi aut negligat, aut si nō negligit, tamē ferat. Sed ipsos quamprimū in libertatem restituas. Neq; enim quæ fortasse ratio illos capiēdi tunc fuit, quanquam quidem nulla adduci ratio eius rei satis iusta potest, ea nunc est etiā retinēdi: cū non solū cōmercia cū nostris hominibus et locis tua oppida tuiq; populi habeāt, sed tu ipse quoq; fauore meo studio beneuolentia tuis iam in rebus non semel usus fueris. Quamobrem ne uel Pōtificis Maximi ratio, uel meus in te amor parū apud te habere ponderis uideatur, erit tuæ & prudētiæ & probitatis, dare operā, ut ij ad urbem uenire quamprimum poßint. Dat. XII. Cal. Iul. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ.

XII *Voniam satis confidimus omnes nostros militum præfectos paratißimos esse, quocunq; opus est, sine ulla mora proficisci: mādo tibi, ut eos omnes eorumq́; uicarios, qui istic sunt adhibeas, eisq́; meis uerbis denunties, ut ad urbem Veronam Maximiliano Imperatori contra Venetos defendendam se quamprimū conferant: qui quidem meritus de nobis est, ne eius ditionem ullis ab hominibus uexari diripiq; permittamus. Quod ut etiam facere libentius aggrediantur, recipere te eis uolo quartam alteram unius anni stipendiorū partem per Quæstores eis nostros propediem datum iri.* Dat. XIIII. Cal. Iul. Anno primo. Romæ.

Magistra

Magiſtratui Rauennæ.

ALlatum ad nos eſt Federicum Gonzagam Franci-ſci Marchionis Mãtuæ filium, dum à me, ad quem quidem officij cauſa uenerat, in patriam rediens iter per agrum Rauennatem faceret, ab agricolarum magna ma-nu, qui ſe in inſidijs locauerãt, ita exceptũ fuiſſe, ut parũ abfuerit, quin ab illis trucidaretur: ancipitiq; fuga atque curſu extra illius agri fines ſe celeriter eripientẽ, equos, ueſtem ſuam atq; ſuorum ui ab armatis interceptam dire ptamq; amiſiſſe. Quod quoniã indigniſsimũ factu eſt, & à noſtra dignitate meoq; ſtudio alieniſsimum: qui nõ illũ modo optime de me meritum, ſed omnes etiam, qui bene uiuunt, homines in huius reip. ditione tutos eſſe magnope re uolo, mando tibi, ut ſuper ea re quæras diligentiſsime, perſcrutereq; eius ſceleris omnes partes, atq; in reos ani maduertas, quemadmodũ tibi æquum & iuſtum uidebi-tur: in primisq; ut ablata omnia reſtitui cures Federici procuratoribus, ſi reperiri poterunt: uel eorum pretium, ſi diſtracta fuerint. Quibus in rebus omnibus adminiſtrã dis conficiendisq; ita te geres, ut egregij adoleſcentis, qui quidem à me propter ſuam iam indolem & mores regios nobilitatemq; generis paternè diligitur, detrimentis per te atq; iniuriæ recte atq; abunde conſulatur. Dat. VIII. Cal. Iul. Anno primo. Romæ. XIII.

Maximiliano Mariæ Duci Mediolanenſium.

CErtior factus ſum Scipionem Fliſcum & Hierony-mum Adornium ad te atque ad Heluetios fœdera-tos meos ex agro Genuenſi magnis itineribus contẽdiſſe ut te atque illos ad Octauiani Fregoſij Genuenſiũ Du- XIIII.

cis nuper lecti res cogitationesq; perturbandas excitarent. Quamobrem statui has ad te literas quāprimùm dare: ut intelligeres eum me uirū propter eius plurimas excellētesq; uirtutes magni semper fecisse, atq; uniuersa nostra cum gēte atq; familia omni officio necessitudinis coniunctissimum habuisse. Quas ad res accessit cum ipsius Octauiani, tum etiam Federici Archiepiscopi Salernitanorū eius fratris uiri omniū uirtutum genere perornati, quē etiā inter sacrorū nostrorum ministros domesticos asciuimus, in Romanos quidē Pōtifices ꝑpetuus cultus, in me uerò egregia præter id singularisq; obseruātia & studiū: ut nihil ab illis unquā prætermissum sit, quod ab optimis spectatissimisq; hominibus & Pontificum Maximorum studiosissimis optari expectariq; potuisset. Itaq; illos in fidē clientelamq; meam libentissime suscepi, animoq; meo gratissimos sane atq; charissimos habeo. Quapropter nō solū te hortor, sed etiā magnopere abs te peto, ut cū his de causis omnibus, quas cōmemoraui, tū uel maxime, ne ulterius ea ciuitas tā egregia tāq; illustris nouis rebus excitādis perturbetur. Scipionem & Hieronymum cōtra Octauianum aliquid abs te postulantes ne audias, néue eos, quantum in te erit, impetrare ab Heluetijs quicquā sinas hac in re: sed persuadeas quiescere, trāquillitatēq; suæ potius amare patriæ, quod bonos uiros facere egregiosq; ciues decet, quàm sua ipsorū desideria & cupiditates sequi. Quod si feceris: tuæ in me obseruātiæ cōsuetudine atq; officio maxime usus fueris: rēq; feceris tū & rectā ꝑ sese & honestā, tū mihi in primis & gratā & iucundam & optatam: quemadmodū etiam tecum aget

Fabri

Fabritius familiaris meus: quem ad te hac de causa his cũ literis misi. Dat. *viij. Cal. Iul.* Anno primo. Roma.

Alfonso Duci Ferrariensium.

MAgnopere te hortor, ut si Raimundus Neapolis Prorex, qui exercitum fœderatorum cum impe- rio habet, tormenta ulla bellica, quæq; ad ea exer- cendã usui sunt, abs te petierit, eum tua ope iuues, commo desq; ei quibuscunq; in rebus poteris. Quod eo facere li bentius debebis, quòd is tormentis illis ad defendendũ Ma ximiliani Imperators oppidum Veronam uti uult. Id si feceris quemadmodum te facturum confido, cum Ferdinã do Hispaniæ Regi, tum erit mihi plane gratißimum. De Maximiliano uero ipso optime præclareq; merebere. Dat. VIII. *Cal. Iul.* Anno primo. Roma. XV

Eidem.

REs rationesq; omnes Archiepiscopi Rauennæ com mendo tibi sane perdiligenter, eaq; præsertim, quæ ad immunitates eius pertinent. Is quoniam in primis cupit poßeßiones emphyteoticas, quæ quidem ad Ecclesiã suam reciderunt propterea quod qui eas habebãt, pẽsionẽ quam tenebantur, non persoluerãt, neq; pactionibus stete rant, recuperandi sibi ius & potestatem dari, te hortor, ut ei te tã facilem hac in re tamq; beneuolum præbeas, ut quæ à religioso Principe impetrari fas est, ea is abs te cõmẽda tione mea impetret. Dat. *septimo Calend. Iul.* Anno primo. Roma. XVI

Francisco Mariæ Vrbinatium duci.

SCripsimus ad eam nostram militum equitũq; manũ, quæ Bononiæ atq; illis in locis hyemauit, ut quãpr XXXV

mum Veronam se conferrent, eamq; urbem, quam uelle aggredi Venetos intelligo, tueantur & muniant. Quoniam autem puto fore, ut te quoq; cum tua manu illuc accedere oporteat, uolo ut te tuosq; omneis uiæ atq; itineri compares, ne quid moræ per te sit, quin ei profectioni, cũ adnuero, præstò esse possis. Dat. quinto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Heluetijs.

XVIII *Scripsi nudiustertius ad uos, quantoq; amore Octauianum Genuensium Ducem complecterer, sanè ostẽdi. Quem quoniam cum ipsum maxime, tum etiam Federicum Archiepiscopum Salernitanorum eius fratrem familiarem meum mihiq; in sacrificijs aßidentem in meã fidem tutelamq; receperam, hortatus sum uos, ne ullos homines cõtra eos quippiam apud uos molientes audiretis, ne'ue permitteretis eã urbẽ tam egregiam tamq; illustrẽ bellis ciuilibus diu uexatã, quæ sibi finem bellorũ & laborum omnium in illo Duce creando magnopere sperauit fore, posthac ulterius nouis rebus excitandis conflictari: eaq; de causa Fabritiũ familiarem meũ ad uos cum mãdatis misi, qui uobis mentẽ super ea re meã, quam ipsi aperuerã, latius atq; cõmodius explicaret. Nũc autẽ tametsi pro mea in uos singulari beneuolẽtia, proq; uestro in Romanos Põtifices cultu existimem planè uos quæ uolo esse facturos: tamen quia certior factus sum, eosdem illos, de quibus ad uos scripsi, à suis apud uos postulatis nõ recedere, sed omni conatu cõtẽdere, ut Fregosios fratres & à reip. administratiõe ꝓhibeatis, & domo expellatis: iterũ uos hortãdos monẽdosq; esse magnopere existimaui, nè qđ omnino*

omnino cõtra illos susciperetis. Ego enim, qui quidẽ mores eorũ & uirtutes optime cognitas & perspectas habeo, uobis polliceor & spõdeo, si id, quod peto feceritis, uos apud ipsos praeclarißime posituros, suamq; illos beneuolentiã, suũ uobis studiũ cumulatißime praestaturos: eiusq; rei uadẽ me pro illis apud uos cõstituo, nequid amplius dubitare poßitis, quin si à uobis cõtra illos quis impetrare quippiã uolet, causam reijciatis. Nemo enim uobis illis fratribus amicior, nemo fide praestantior, nemo certe in officio cõstantior atq; perseuerãtior est futurus. Quare totã hanc rẽ atq; causam ita uobis commendo, ut maiore studio & diligentia cõmendare nihil poßim. Magni enim et nostra, & uestra, atq; in primis Maximiliani Mariae Insubrum Ducis intereßt, eos fratres, de quorum fide probitate cõstantia magnopere confido, ei urbi prae esse: quae magni sanè momenti ad res Italiae uel turbandas, uel confirmandas semper fuit. Dat. quarto Calen. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariae Insubrum Duci.

XXIX *ET si existimẽ ijs te literis lectis, quas Fabritio familiari meo ad te dedi, ipsoq; audito in causa Fregosiorũ ea quae uolo est factũrũ: tamen quoniam postea intellexi te arcẽ Genuae ab Octauiano petere, eamq; uelle tuis militibus cõmunire, ut securus esse poßis eũ tecum in officio futurũ: has alteras etiam dãdas ad te literas duxi, quibus te commonefacerẽ, nequid omnino contra Octauianum statueres propter eam causam. Ego enim, cui tota eius uiri uita, natura, mores omnes pspectißimi sunt,*

quiq; tum ipsum, tũ Federicum Archiepiscopum Salerni tanorum eius fratrem mea fide & clientela sum complexus, spondeo tibi, in meq; recipio, fore utrunq; tui studiosissimum: ne quid tibi posthac dubitãdum sit, quin omnes cõtra illos quippiã abs te postulãtes reijcias. Nemo enim illis tibi uel in beneuolẽtia officiosior, uel in fide atq; perseuerãtia cõstantior, uel in reddẽda gratia diligẽtior, uel in uicinitate utilior & fructuosior est futurus. Itaq; nõ iã nostra modo & Reip. dignitatis maiestatisq́; interest Octauiano & Federico nihil abs te laboris nihil molestiæ adhiberi: sed maxime etiã tua, qui ab optimis illis fratribus & magni erectiq́; animi uiris & summa prudẽtia summaq́; integritate præditis hominibus, quoad illi ciuitati præerũt, sperare debes plurimas te utilitates adiumentaq́; esse maxima atq; firmißima percepturum. Quas ob res omnes si nõ solũ mihi rẽ gratißimã, sed tibi quoq; maxime cõmodam maximeq́; salutarẽ facere uis, eos fratres ad illius Reip. administrationem à suis ciuibus uocatos non modo non uexabis ipse: sed si qui erunt, qui id facere quoquo modo animati sint, etiã defendes. Dat. quarto Cal. Iul. Anno. primo. Rom.

XX Francisco Mariæ Metaurensium Duci.

DE cura studio diligẽtiaq́; tua in Fani Fortunæ municipiũ sedandis factionibus adhibita, de qua certior factus sum multorum sermonibus & literis, epistolaq́; tua grauiter & prudẽter scripta: scire te uolo, mihi in eo rẽ gratißimã te fecisse. Nihil enim æq; cupio, quàm ut populi, quibus præsum nulla inter se odia, nullas simultates exerceãt: sed mutuis animorũ studijs et beneuolẽtia coniun-

coniungãtur. Verum quia non solum bonarum rerũ fundamẽta iacere, sed eas etiã altius construere ac plane perficere oportet, etiã atq; etiã te hortor, ut adhibitis, si tibi uidebitur, ad cõsiliorũ tuorũ administrationẽ teq; leuãdũ laboribus Episcopo Polycastrẽsi & Bernardo Cardulo familiari meo, opus iã abs te præclare inceptũ erigas, producasq; ad summũ: desq; operam, ut illius oppidi ciuiũ omni ex parte odia simultatesq; sedentur ipsos quibuscunq; uoles luẽdis pœnis dandisq; cautionibus obstringendo. Volo enim tibi liceat omnia facere atq; cõstituere super ea re, perinde atq; mihi si adessem liceret: nõ solũ ratũ, sed plane etiam gratũ habiturus, quicquid statueris, egeris, iußeris: dũ id unũ abs te cõtendatur, ut earum inimicitiarũ & factionum, quas extingui & aboleri cupio, nulla porrò semina, nullæ renascendi facultates relinquantur. Quod si quẽadmodũ de tua uirtute confido, ita rem confeceris: præterquam quod erit id mihi supra quàm dici poßit gratum, Resp. tibi etiam multum debebit. Quarto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Romanorum Imperatori designato. XXI

HEri quẽadmodũ Deo Opt. Max. placuit, qui delinquentiũ interitũ non uult, sed ut eos pœniteat & uiuãt, Bernardinus Carauaiallis Episcopus & Federicus Seuerinas Diaconus Cardinales, quos antea propterea quod in Dei Ecclesia sacrosancta atram perniciosamq; scismatis nebulã excitauissent, Pisanumq; Concilium cõflauissent, Iulius Secundus Pontifex Max. Cardinalatus amplitudine ac munere sacerdotijsq; omnibus multauerat,

rat, priuatosq; reddiderat, aura Zephyri cœlestis afflati ad ueram pœnitentiam reuertentes frequenti fratrũ meorum Cardinaliũ Conuentu populari in ueste ad pedes se nostros demissi supplicesq; proiecerũt, ueniamq; suorum erratorum & delictorum precibus omnibus petiuerunt, paratosq; se dixerũt esse, quam ipsis cunq; pœnã statuissemus, eam luere & perpeti animis libentissimis: polliciti q; sunt se posthac sacro Lateranẽsi Concilio semper ad hæsuros, semper meæ fratrumq; meorum uoluntati mandatisq; obtemperaturos. Quod ipsum tametsi antea per eam schedã manu sua scriptam fecerãt, quæ in postremo eiusdem Concilij die perlecta pœnitentiam eorũ humilitatemq; declarauit: idem tamen multo quidẽ clarius atq; apertius præsentes egerũt: Pisanoq; Concilio repudiato altera à se plecta scheda pleniore scilicet expressiorisq; sentẽtiæ planeq; submissioris, quæcũq; in ea acta essent, dãnauerũt, magnopereq; improbauerũt. Quamobrẽ, nos quos quidẽ ea lege uniuersæ Christianæ Reipub. Deus præposuit, ut nemini uere pœnitenti pietatis suæ, cuius nos ministros esse uoluit, fores occluderemus, humilitatẽ eorũ, cõfessionem, pœnitentiã gratissimũ Deo sacrificiũ sperantes futuras, eos ambos paterne quidem antea reprehẽsos atq; castigatos eorũdem Cardinaliũ consensu ad Cardinalatus officiũ dignitatẽ sessionemq;, qua prius utebãtur, restituimus. Quod eo libẽtius feci, quod perniciosum illud scismatis uulnus, quo tũc Ecclesia Dei scissa disiectaq; ab illis nõ solis fuit, eorũ duorum ad uerã pœnitentiã reditu coire plane iã sanariq; uidebatur. Ad cuius quidem scismatis nomen extinguendũ atq; delendum

ipse certe

ipse certe neglig̃etior ac dissolutior si fuissem, tuæ tamẽ prudentes hortationes me in primis excitare potuissent, ut nihil prætermitterẽ, quod ad negotiũ cõficiendum ad exitũq; perducendum posse aliquid afferre opis & facultatis uideretur. Itaq; *cum per me ipse nihil æquè unquã optauissem, quàm in* Dei *spõsæ uultu eam notam cicatricemq; aboleri, te hortatore libẽtius atq; procliuius in eã cogitationẽ incubui, ut eos uiros, quos cõmemoraui, abalienatos dudũ à* Rep. *desciscentesq; ad ueritatis fontem recta redeũtes uia amice paterneq; exciperem.* Qua *omnino de re non solum nos, sed uniuersa urbs uisa est magnam uoluptatem cepisse, seq; admodũ audito eiuscemodi humilitatis pœnitẽtiæ restitutionisq; nũtio exhilarauisse.* Ipse *autẽ maximas* Deo *gratias cũ egissem, qui suos de alienis facit, quiq; nobis dedit tanti sceleris cõprimẽdi facultatẽ, hæc tibi omnia in primis duxi esse significanda: quẽ quidem pro tua in* Rempub. *conseruandam atq; amplificandam cura studio diligẽtia labore plane scio libẽti animo has literas perlecturũ: in quibus erit utrarunq;, de quibus mentionẽ feci, schedarum & cũ ijs abolitionis nostræ eorũ peccati, restitutionisq; ad priorem statũ exemplum: quo cognoscere singula melius atque facilius possis.* Te *uerò: tametsi minus id quidem necesse est facere me, sed pro meo in te studio mihi tamen faciendũ puto: amantißime sanè hortor, ut, quod adhuc quidem semper fecisti, posthac etiã facias, piamq; matrem omniũ* Deum *amãtium* Ecclesiam, *cuius protegendæ causa post* Christi *uicarios maximum ipse in terris magistratum geris, ab omnibus eius pacem atque concordiam perturbantibus*

tibus uindices atq; defendas. Dat. quarto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ apud Venetos Internuntio.

XXII INtellexi Pontechianos, qui uicus in Rodigiensi est Hadrianæ diœcescos, nolle Aloisij Durantis ipsorũ phano præfecti procuratoribus eos fructus decimasq; persoluere, qui fructus quæq; decimæ ad eum iurespectant, idq; pernegare se facturos. Quod quoniam & periniquũ quidẽ est, & à nostra dignitate ualde alienum, mando tibi, ut Leonardũ Lauredanum Venetiarũ Principẽ meis uerbis moneas, ne permittat ad tẽpli sui fructus percipiẽdos ullis ab hominibus Duranti moram fieri: mãdetq; magistratibus, dent operam, ut nihil posthac molestiæ Põtechiani eius procuratoribus exhibeant. Ea in re tota omne tuũ studium sic adhibebis, ut nõ uidear frustra scripsisse. Erit hoc & honestũ ipsum per se, & mihi in primis gratum: illi autem etiam necessarium, qui ex ijs prouentibus se sustentat. Dat. prid. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

XXIII ALlatum ad nos est, Sebastianum Bonum, Vincẽtiũ Venerium, & Bernardinum Taiapetram ciues Venetos, cum captiui apud Gallos quatuor ipsos annos fuissent, missos tandem factos, eq; Gallia in patriam redeuntes in tuo regno iterum captos fuisse, esseq; nunc apud Iacobum Galeranum Mediolanensium ciuem in custodia. Quod quoniã per se quidem illiberale admodũ est, à tui uero nominis gloria etiam abhorrens, eos, qui nullã partem militiæ attigerunt, quiq; per tua loca, quo magis tuti essent,

essent, iter faciebāt pacis & quietis homines à tuis male haberi: etiā atq; etiam te hortor, uelis eos sine ulla mercede quamprimùm missos facere. Quæ res eo etiā erit iustior, quod Mediolanēses ciues tui apud Venetos tā secure tāq; libere degūt, quàm Mediolani: neq; illos quisquā captiuos ullis in eorum locis facit. Vterer pluribus uerbis, nisi res satis per seipsa loqueretur. Vnum addā, quod quanti tibi faciendum sit, statues ipse: si Venetos liberaueris, occasionem eorum reip. eripies male in tuos cogitā di. Dat. quinto Non. Iul. Anno. primo. Roma.

Ioachimo Marchioni Brandeburgensi. XXIIII

Literæ tuæ, quibus mihi de Pontificatu Maximo gratularis pergratæ mihi perq; iucundæ fuerunt. Nam & tuum in remp. obsequium atq; cultū, & in me ipsum ueterem obseruantiam & studium præ se tulerunt. Itaq; siquid erit, in quo āplificare tua cōmoda tuamq; dignitatem poßim, meam tibi operam in eo libentißime polliceor. Quod autem mihi Ioannem Planchefelem iurisperitum procuratorem tuum doctum sane hominem, & prudentem uirum, & agēdis rebus in primis idoneum diligenter commendas, facis & ex more boni Principis, & ex ipsius, ut mihi uidetur, meritis. Quamobrem & complector iā illū libēter per me ipse, & posthac tua cōmēdatione mihi erit etiā charior. Dat. v. Non. Iul. Anno pri. Ro.

Maximiliano Mariæ Insubrum Duci. XXV

IOannis Galeatij Corrigij ius, quod super oppido Castellatio, cuius est ipse dominus, uel, ut uulgo dicitur, Comes, ratione dotis auitæ habet, tibi magnopere cōmendo. Is eo oppido à Gallis ui atq; iniuria expulsus, quo primum

num tempore rebus Mediolanensibus sunt potiti, nunc, cũ tu illos è tuo Regno expulisti, restitui per te in eius oppidi possessionẽ cupit: speratq; fore: ut id, quod optat, nobis cõmendantibus facile assequatur. Ea opinio ne eũ fallat: abs te peto cum ipsius, quem unice diligo, causa: tũ maxime tua: ut in ista tua surgenti adhuc ætate ea fundamẽta iacias optimi iustissimiq; Principis ut à te quilibet, quod sui iuris sit, facile se obtenturum existimet, eaq; de causa & hominibus omnium Principum charissimus, & Deo Opt. Max. omnium hominũ gratissimus esse possis. Dat. Non. Iulij. Anno primo. Roma.

Francisco Mariæ Metaurensium Duci.

XXVI Concesseram superioribus diebus Ioanni Mariæ Germano uiro artis musices peritissimo meoq; familiari sané perueteri arcem Verruchianam per Vicarium custodiendam. Nunc autem quoniam certior factus sum ueterem arcis præfectũ oppidanosq; ipsos omne studium adhibituros esse, ne is aut eius Vicarius ad arcis custodiã admittatur, te hortor, ut Ioãni Mariæ tantũ auxilij tui des, quantũ ei satis sit ad ineundam illius arcis custodiã. Dat. octauo Id. Iul. Anno primo. Roma,

Magistratibus Bononiensibus.

XXVII Ad ea, quæ nouissime Bernardo Bibienæ Quæstori meo scripsistis de ijs, qui se defendunt moramq; faciunt restitutioni de rebus Bentiuolorum fiendæ, appellationibus Romæ interpositis, alijsq; eiusdem modi adminiculis nixi, ita uobis & respondeo breuiter, & mando, ut ea tantũ uobis curanda esse tractandaq; statuatis, quæ in nostris ad ipsos Bentiuolos fratres literis, quarũ exemplum

plum ad uos misimus, cõtinentur: neq; ullius hominis tergiuersationes & moræ, quæ cõtra eas concessiones fiant, uobis impedimento sint, quo minus quæ imperaui, per uos conficiantur, ad exitumq; perducantur. Dat. VII. *Id. Iul. Anno primo. Romæ.*

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

GRauiter ac permoleste accepi, te Fabritio familiari meo ad te propterea misso, ut tũ Episcopo Comensi, tũ Petro & Augustino & Philipo Triultijs fratribus possessiones bonorũ uel hæreditatũ creditione uel alijs nominibus iure quæsitorũ per te illis impeditæ restituerẽtur, respõdisse te, quæ feceris, iure fecisse, scireq; te nos ita iudicaturos fuisse, si rẽ atq; causam intellexissemus: misisse autẽ te magnis itineribus Romã cũ literis certũ hominem, qui me omnibus de rebus doceret. Nam neq; ullas abs te literas accepi, neq; tuorum uidi quẽpiam: qui etiã si nulla itineris celeritate usus esset, Romæ tamẽ esse hoc tẽporis potuisset. Vereor autem, ne dũ abs te facti rationẽ expecto, frumẽta eorũ interea per tuos & messes, quæ adhuc quidem in agris sunt, & diripiãtur, & distrahantur, eaq; de causa sint istæ interpositæ moræ. Quid enim in te admittere ij, qui apud nos uiuũt, qui nobis præstò sunt, qui Reip. operam suã dant, fratres Episcopusq; potuerũt? De eorum propinquis & necessarijs, si in aliquo deliquerũt, nihil tibi mãdo, quo minus in eos animaduertas, ut uoles. Tametsi nihil Principe uiro dignius, nihil est altis erectisq; animis magis ꝓpriũ liberalitate atq; clemẽtia. Hos, qui Romæ degũt, q nostros ob oculos quotidie uersantur, quiq; in Dei Ecclesia, in ipsa Petri puppe no- XXVIII

pe nostro se ministerio dedideru̅t, eos quidem & tuendos mihi esse magnopere existimo, & nisi per tuos impediri rectas & cogitationes, et actiones meas pateris, sane tuebor. Nã uelle te eis ire ipsum obuiã, existimare nullo modo possum. Veruntame̅ quoquo modo se res habet, nõ hortor modo, sed etiã atq; etiam abs te peto, ut uel iustitiæ inductu, quã quide̅ tueri ipse omnibus modis debes, uel meo, qui tuas res omneis paterno amore charitateq́; sum cõplexus, atq; ita cõplexus, u t nullas magis, sine ulla excusatione aut mora eoru̅, quos cõmemoraui, bonorum possesßiones uniuersas atq; integras ipsoru̅ procuratoribus mãdes restitui, tu̅ etiam reponi, siquid ablatu̅ interea fuerit. Ne ipse, qui pro tuo statu dignitateq́; tuenda atq; conseruanda nihil prætermitto aut cogitationis, aut studij, aut laboris, aut certe beneuole̅tiæ, homines honestisßimos mihiq́; charisßimos ac bene de me meritos male à tuis habitos tueri apud te atq; defendere non posßim: ne'ue mihi toties eade̅ ad te de re sit scribe̅du̅. Quod quidem quàm indignu̅ sit, existimare per te ipse facile potes, atq; ut existimes sane uelim: quàm uerò ægre à me molesteq́; feratur, ide̅ tibi Fabritius exponet : quem ad te propterea remitto. Sexto Id. Iul. Anno primo. Romæ.

XXIX Altosaxo exercitus Heluetiorum Duci.

CVm de tuo forti magnoq́; animo & in nòs propensisßimo, & à M. Cardinali Seduno, q de te nobiscu̅ sæpe summa cum tua laude ac dignitate est loquutus, & fama ipsa ac rumore nu̅tio, ea quæ de claro et excelle̅ti uiro dici possunt, auribus libentisßimis audierim, & uirtutem

tutem tuã plurimi facio, & te magnopere diligo. Itaq; filiũ tuum ab eodem Cardinali mihi tuo nomine diligẽter cõmendatum in ipso iam paternæ nostræ charitatis sinu collocatũ esse existimare te plane uolo, ornaturus iuuenem, cum primum se occasio nobis dederit, ijs ornamẽtis, quibus perspicere poßis quantum te amem. Neq; tamen non teipsum etiam multo maioribus aliquando præmijs atq; muneribus afficiam, ut agnoscere meã erga te uoluntatem omnibus in rebus facile poßis. Hortor autem te, ut quem adhuc quidem te in Dei ecclesiam Romanosq; Pontifices præbuisti, eundem posthac etiã præstes: gloriãq; tuã, quam es pie fortiterq; agendo consequutus, eisdem artibus non conserues solũ, sed etiam augeas. Dat. quarto Id. Iul. anno primo. Romæ.

Anselmo Crafesio Acolyto.

STudium & diligentia in rem Romanam atq; nos tua mihi sane gratißima accidit: quemadmodum cũ M. Cardinali Seduno loquutus sum, qui mihi sæpe de te honorifice multa narrauit. Itaq; te sublegi ad ea sacerdotia, quæ putaui ex tuo usu animæq; salute tibi fore: cuius rei literas ad te confectas mittimus, ut & bene sperare de nobis poßis, & in tuo erga nos officio posthac libentius constantiusq; permaneas. Dat. quarto Id. Iul. Anno primo. Romæ. xxx

f

PETRI BEMBI

EPISTOLARVM LEONIS Decimi Pont. Max. nomine ſcriptarum LIBER IIII.

Heluetijs libertatis Eccleſiaſticæ defenſoribus fœderatis noſtris.

1 EQVIDEM *cũ in ea uictoria, quã ſuperioribus diebus maximã eſtis atq; clariſsimã conſequuti, unũ illud uel ꝑ naturæ meæ ſenſu & lenitate, uel ꝑ credito mihi cõmunis parentis atq; Pontificis munere doluerim, tantũ ſcilicet humani ſanguinis effuſum eſſe, tantam Chriſtianorũ hominũ manum tamq; fortem cecidiſſe: ualde tamen uehementerq; lætor, uos, qui Eccleſiæ Romanæ libertatem defendendam tuendamq; ſuſcepiſtis, ueſtros eiuſdem libertatis hoſtes fugauiſſe propeq; deleuiſſe. Qua ex re magna uos gloria magnæq; utilitates ſunt ſubſequutæ. Neq; enim minorẽ ex ueſtris cõmodis honoribus incremẽtis uoluptatẽ capio, quàm par eſt patrẽ capere in optimorũ et chariſsimorũ filiorum proſperis felicibuſq; rebus. Illud etiam me uoluptate magnopere afficit, quòd qui legitimã Dei ſpõſam uexare, incõſutilemq; Chriſti tunicam ſcindere ſunt aggreſsi, quos quidẽ antequàm in eã cogitationem atq; ſcelus animũ induxiſſent, omniũ rerũ gloria florere uidebamus, ut primũ ſe malis conatibus dediderunt, infeceruntq; ſciſmaticis prauitatibus, imprecationumq;*

Iulia

Iulianarũ iustißimis uocibus tacti percußiq; sunt, statim illis amarè omnia infeliciterq; ceciderũt: partaq; ab ipsis gloria simul cũ regno ad eos, qui aut Ecclesiæ Romanæ parẽt, aut eã tuentur, facile trãsijt. Quibus de rebus omnibus ago maximas immortali optimoq; Deo gratias, agãq; dũ uiuã: qui abalienatos à se desciscentesq; respuit: suos aut iacẽtes subleuat, aut stãtes nõ deserit. Vos autẽ, quos idem Deus suæ uoluntatis esse ministros uoluit, charißimos animoq; meo sensibusq; omnibus planè habeo cõiunctißimos. Neq; uos moueãt improborum uoces, quæ ut intelligo iactantur temere illæ quidẽ atq; iniuste, nos reliquosq; fœderatos nostros cõpositis & pacatis rebus, ue strũ præterea nomẽ uestrãq; beneuolentiã nõ curaturos. Nã me quidẽ ab eo fœdere, quod mihi uobiscũ est, quo ad uos nõ pœnitebit, nihil profecto abducet. Quin illud etiã dies noctesq; cogito ac uerso, quonam uos pacto cũ omnibus fœderatis mihi Regibus ac populis coniunctos facere atq; fœderatos poßim: ut & securiores esse maiori fulti præsidio poßitis, & eorũ omniũ adiumẽto & cõspiratione ornatiores. Quod Dei benignitate breui futurũ confido. Itaq; hoc sic habetote, ut de mea prona propẽsaq; ad uos amãdos ornãdosq; uolũtate studio beneuolẽtia uobismetipsi omnia polliceamini, quæ expectari poßũt ab huius reip. Præfecto uestri nominis amantißimo uobiscumq; consociatißimo. Hortor autem uos, planeq; à uobis etiam atque etiam peto & postulo, ut quemadmodum adhuc quidem egregie laudabiliterq; fecistis, seduci uos abalienariq; à nobis quorundam maleuolorum artibus posthac ne permittatis: sed contrà erigatis potius, dili-

gẽtiamq; ueſtrã ea in re etiam adaugeatis. Quibus de rebus omnibus Ennius Epiſcopus Verulanus aget uobiſcũ latius. Dat. Prid. Id. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Inſubrum Duci.

11 INtellexi, quod quidẽ mihi permoleſtũ accidit, te quorundam nõ optimorũ hominum hortationibus Auguſtinum Panigarolam Genuenſem uirum egregia uirtute & iuris ciuilis ſcientia in primis clarum, una cũ eius filio cõprehendi à tuis cuſtodiriq; iuſsiſſe, cum exiſtimares uera eſſe poſſe, quæ de eo iactabantur, ipſum ſcilicet cõtra te ditionẽq; tuã cogitauiſſe facereq; uoluiſſe. Quam rem cũ melius intellexiſſes, neq; quicquam uere ab eo cõtra te perpetratum cõperiſſes, laxiorem ei te carcerem dari mãdauiſſe: fortaſſe etiã nihil in illũ durius atq; acerbius præterea cogitare. Id autẽ nõ ſtatim ab initio intellectũ eſt. Itaq; primus eius rei nuntius mihi, ut dixi, moleſtiſsimus fuit. Secũdus aliquãtum de mea priore moleſtia detraxit. Verũ quoniã eum uirũ propter eius egregias plurimasq; uirtutes & excellentẽ doctrinã & amaui multum quidẽ antequàm eſſem Põtifex Maximus, eiusq; in me beneuolentia opera ſtudio multis in rebus uſus ſum, & nũc etiã, uti certis in cauſis maximis atq; grauiſsimis cogitabam eramq; ad illũ ijs de rebus literas iam daturus: te, quãtum cõſequi amore erga te meo poſſum, hortor, ut quicquid illud eſt, quod ſupereſt aut ſuſpitionis aut cauſæ, quin illũ miſſũ facias, id omne mihi remittas et cõdones, ipſumq; Auguſtinum & eius filiũ rogatu meo ſtatim nõ ſolum reſtitui mãdes ſuis, ſed etiã eo loco habeas apud te, quo habebas antea, tuãq; illi beneuolentiã integram atq; ſolidã

reddas:

reddas: quemadmodum & ipsius uirtus meretur, & meæ in te charitati largiēdū est: ut eo uiro uti, atq; illi ea, quæ uolo, curāda tractandaq; mandare quamprimum possim. Erit id mihi tam gratum, ut nihil gratius. Dat. xv. Cal. Aug. Anno primo. Romæ.

Lucretiæ Duci Ferrariensium.

Cogitationes tuas ardoremq; mentis & propensum ad religionē studiū & amaui antea, plurimiq; semper feci, pulchrū atq; arduum existimās te in magna delitiarū omnium affluentia propter domesticam amplitudinē splendoremq; positā cōtinere in timore Dei cogitationes tuas, dareq; te in omnia pietatis officia, erectoq; animo cœlestia æternaq; spectare. Et nūc studiū idē tuū ipse qui amplectiq; fauore aliquo meo cupiēs, id, de quo me diligentissime rogas, feci; ut quæcūq; tibi et Alexāder VI. et Iulius Secūdus Pōtifices Maximi ad tuæ animæ salutē spectātia suis ad te datis literis cōcesserunt, aut etiā quoquo modo tibi condonauerūt, ea omnia, uti recte rationabiliterq; cōcessa magnopere probarē. Quod quidē & si erat ipsum satis amplū per sese ad id, quod optas cōsequēdū: tamen quo melius atq; facilius uolūtatē erga te meā perspicere possis, quatenus opus sit, eadē illa tibi ipse etiam cōcedo & largior. Quorū omniū sensum nō secus, atq; si eū his in literis expressissem, certum & ratū haberi uolo: deleoq; quicquid officere huic meæ uel cōfirmationi, uel cōcessioni atq; muneri potest. His autē ad te dādis literis eo pronior fui, quod te spero de cœlesti Dei gratia deq; bonitatis eius fonte uberius hauriētē in illius purū cultū, atq; in omnia laudabilia & illi grata studia animæq; tuæ III

salutaria libentius etiã posthac atq; ardentius quotidie iturã. Reliquum est, ut tibi persuadeas, me earum rerum omniũ, quæ honestã tui animi uoluptatẽ, cõmoda præterea incolumitatẽq; tuã contineant, nihil tibi unquam negaturum. Dat. XIII. *Cal. Aug.* Anno primo. *Roma.*

Herculi Marescotto Bononiensi.

IIII *GRatæ mihi tuæ literæ fuerunt; & amo enim te quidem ipse: & ex te mihi omnia sunt iucunda. Itaq; uelim tibi persuadeas charissimũ te mihi esse. Quoniam autem certior factus sum Ioannem Aloisium & Aemiliũ liberos tuos haud ita moderate temperanterq; uiuere, ut ex te natos decet: de quibus meminisse potes quem tecum sermonem habuerim, dum Bononiæ Legatum agerem: uolo ut illos Romam mittas tantisper, dum continere discãt sese, paternamq; uirtutem atq; modestiam imitari: quos quidem pro eo, quo te complector animo, & libenter uidebo & tuebor diligentissime. Dat. X. Calend. Aug. Anno primo. Roma.*

Marco Antonio Columnæ.

V *ALlatum ad nos est, te certis hominibus locũ ad certamen singulare, tuis in oppidis, quæ oppida in huius reip. imperio sunt, concessisse. Id quoniam est contra Iulij Secũdi Pontificis Max. literas, quibus in literis eam certaminis rationem grauissimis pœnis interdicit: mando tibi ut nullo pacto tuis in oppidis atque locis certamen aliquod singulare permittas fieri: easq;, de quibus dixi, Iulianas literas omni ex parte & ipse per te ratas habeas, & haberi mãdes à tuis; quarum exemplum his cum literis*

ad te

ad te misi. Dat. VIII. Cal. Aug. M. D. XIII. *Anno primo.* Roma.

Magistratui & XL. viris Bononiensibus.

QVoniam & urbem Bononiam singulari beneuolentia sum complexus, & eius urbis ciues incolasq; omnes pacate atq; tranquille posse degere maxime cupio: eos homines abesse ab ea urbe uolui, qbus præsentibus uos minus odijs ciuilibusq; seditionibus uacuos putabã fore. Nũc autem cũ intelligam redire Bononiã quotidie sine uenia cõceßioneq; nostra nõnullos ex illis ipsis, quos dico: ea res cũ propterea quod cõtra uolũtatem meam in primis est, tũ uel maxime quod sine fraude istius ciuitatis & bonorũ offensione accidere non potest, ferenda mihi esse nullo pacto uidetur. Itaq; uolo edicoq;, ut qui dolo malo non datis cautionibus, spretisq; eis cõditionibus, quæ in nostris de Betiuolorũ restitutiõe scriptis literis cõtinentur, ad urbem istam reuertuntur, ij animaduersionibus per magistratũ adhibitis puniantur, ut & ipsorũ retundatur audacia, & reliqui discant nihil contra conceßiones nostras audere. Eorum siquis erit, qui nõ tam malitiose, quàm inconsideranter, neq; malo animo redierit ad suos: is exire confestim iubeatur de Bononiæ finibuus. Preterea quoniam certior factus sum illis plane absentibus, quos abesse in primis uolui, nõ defore in ista ciuitate, qui sese in eorum locum ipsi subrogẽt, libidinemq; pro temperantia, audaciam pro uirtute exercẽtes sibi unis omnia licere arbitrẽtur: his uos literis cõmonefacio, ut eam animorum improbitatem esse uobis VI

cõprimendam statuatis modis omnibus, qui à iustitia pro ficiscãtur, idq; in primis curandũ, ut quæ iustis de causis à magistratu imperantur, ea quamprimũ explicẽtur, con ficianturq; nõ secus, ac si essent me præsente imperata: ne que aliquis sit, qui ea negligat: quos quidẽ esse sæpe mul tos intelligo. Id si feceritis, temeritatemq; certorũ homi num uestrorum ciuium surgentem ac iam plane nimium lasciuientem compescueritis, mos certe, consuetudo, leni tasq; mea nihil immutabitur. Sin autem, quod uereor, in= dulgentia uestra de sua insolentia, uestri, qui male uiuũt, ciues nihil remittent, cogar ipse ea, quæ mihi opportu= nior esse uidebitur, ratione publicæ istius urbis indemni= tati salutiq; consulere. Ea enim mens est nostra, ut pau= corũ hominum causa populorum pax atq; tranquillitas ne impediatur. Dat. VIII. Cal. Augusti. Anno primo. Romæ.

VII Maximiliano Mariæ Insubrum Duci.

EXistimabam te & meo rogatu & publicæ utilita= tis causa permotũ Octauiani Fregosij Genuensium Ducis rebus nullũ negotiũ, nullam omnino molestiam al laturum, ut primũ certior factus esses, illũ fratremq; eius Federicum Salernitanorũ Archiepiscopum in meam so= cietatem esse receptos: illosq; & fuisse antea mecum & cum mea familia uniuersa omni necessitudinis genere cõ= iunctissimos, & nũc amari à me ita paterne, ut eos apud me in optimorũ & charissimorũ filiorũ loco positos ha= beam. Putabã enim eos omnes, quos amarẽ tuererq; ipse, eosdẽ abs te non minus tutos esse, quàm sint à me uel tui omnes, uel ipse tu: cuius incolumitas quantæ mihi curæ

semper fuerit, nō dicā, ne uidear, beneuolentiam erga te meā uerbis repetēs, de tuo in me studio minus liberali uel le cōqueri. Nunc autē cū intelligam ipsum Octauianū so licitari à tuis posteaquam non unas à me ijs de rebus lite ras acceperis, petiq; tuo nomine quādam pecuniæ summā ab eius legatis, si se tutū esse à tuo imperio uult, nō potui nō ægre molesteq; ferre istā indignitatē: quam tamen ip= sam proficisci abs te uix adduci possum ut existimē. Itaq; illam in tuos ministros libēter reijcio. Verū utcūq; se res habet, te quo maiore studio possum, hortor, neq; solum hortor, sed plane etiā cōmonefacio, uel mando potius, eo more scilicet, quo qui amāt, ijs, quorū amantes sunt, man dandi ius habent æquißimū atq; optimum, ne permittas Octauiani rebus tua causa quicquā molestiæ adhiberi: quæ tā mihi curæ nūc quidē sunt, quàm res Florētiæ atq; nostræ, neq; minus cordi unquā fuerunt, quàm ipsæ tuæ semper fuerint, Sed potius siqui sunt, qui id facere conen tur, eis tu aut persuadeas ne faciāt, aut quantū in te est, ꝓhibeas: existimesq;: si modo ea cogitatio mouere anmū tuū potest, ut Octauiano etiam amicus auxiliatorq; uelis esse: nulla te in re æquè de me mereri posse, ac si illi te be neuolū beneficūq; præbueris. Iis autē uirtutibus cū Octa uianus ipse, tū eius est frater præditus, nullū ut officium ponere melius queas, quàm quod in eorū beneficio posue ris, etiam si socij nostri nō essent, nosq; ipsi pro eorū in= columitate dignitateq; uel cōseruanda uel etiam augēda nō laboraremus. Quod si unquam quicquā operæ in eo= rum cōmodum quietemq; adhibuisti, quod ab initio ex ipsis intelligebā fecisse te scire te plane uolo, id mihi tam

esse

esse gratum, quàm quod gratißimum. Dat. IX. Cal. Aug. M. D. III. *Anno primo.* Roma.

Marco Musuro Cretensi.

VIII *CVm magnopere cupiam Græcorũ sermonẽ & Græcas disciplinas iam prope abolitas atq; deperditas restituere, & quantum in me positũ est, consulere bonis artibus: exploratumq; habeam & præstanti te doctrina & iudicio esse præditum singulari: mando tibi, ut suscipias diligentẽ curã adducendi ad nos è Græcia decem aut duodecim aut sane quot uoles ipse, liberalis ĩgenij bonæq; indolis pueros: unde Latinis hominibus linguæ illius uerus germanusq; usus, rectaq; cognitio, & tanquã seminariũ quoddam bonorũ studiorum cõmode cõfici & cõparari poßit. Qua de re Ioannes Lascaris uir propter suas uirtutes & multam ijs in literis doctrinam mihi ualde charus scribet ad te pluribus uerbis. Te uerò pro tua uetere in me obseruantia, quæ opus esse ad eorum studiorũ rationem & hanc rem, quam paro, cognoueris, fanè cõfido summa diligentia curaturum.* Dat. VIII. Id. Aug. M. D. XIII. *Anno primo.* Roma.

Verruchianæ arcis Præfecto.

IX *CVm mea uolũtas sit, ut tibi de salario, quod ex custodia arcis Verruchianæ debetur, integre satisfiat: itemq; siquid aliud est, quod ad te iure aliquo spectet, de eo tibi ꝑ iustitia cõsulatur, ut sine tuo damno arcẽ ipsam uel Ioanni Mariæ familiari meo, cui eam arcem cõceßi, uel eius procuratori tradere poßis: mãdo tibi, ut sine ulla excusatiõe aut mora ad nos uenias: ut ex te intelligere poßim, quæ uolo: dabitur aũt à me opera, ut rebus*

tuis

tuis bene compositis Roma proficiscare. Dat. tertio. Id. Aug. Anno primo. Roma.

Maximiliano Imperatori designato.

ANtonium Cominatum, quem ad me misisti, & uidi & audiui libentißime cum propter ipsius uirtutẽ & in rebus, quas mecũ egit, enuntiandis mirificam prudentiam, tum uel maxime quòd abs te ueniebat, à quo nihil mihi esse non gratißimum potest: Eum autem cum celeriter confectis cõstitutisq́; de quibus agendum erat, rebus ad te remittere maxime cuperem, tamen ea fuerũt eiusmodi, ut is propter temporum difficultatem, dum diẽ ex die ducimus spe expectationeq́; ea, quæ uolebamus, ex sententia cõficiendi, suum ad te reditum meo iussu ad hoc diei distulerit. Quanquã quidem non illum idcirco nunc ad te remitto, quod omnia, quæ per me confici cupiebas, cõfecta iam explicataq́; sint, de certis enim adhuc rebus constituere ea, de qua dixi, temporum difficultate impediente sanè nõ potui. Sed uolui, ut & rerum nõ cõfectarum causas, & reliquarum rationem & statum mẽtemq́; super ijs meam eodem internuntio cognoscẽdi diutius tibi facultas ne deesset. Itaq́; illum ad te remitto: cui animum meum aperui: eius omnẽ sensum, qua est probitate, ipsum ad te diligenter perlaturum plane confido. Dat. Id. Aug. Anno primo. Roma. X

Angelo Cospo.

ACcipio excusationem tuam: quam affers de aduentus Vlyßis fratris tui ad nos dilatione & mora, ægram scilicet ipsius ualetudinẽ: quæ quidem mihi permolesta est; amo enim te atque illum, ut scis, charosq́; habeo. XI

habeo. Itaq; illi meis uerbis denuntiabis, curet ualetudinẽ suam: quam quidẽ cũ recuperarit, det se itineri, ad nosq; ueniat: quẽadmodum Bononiæ Magistratui etiam scribimus hac de re: quos ad literas te atq; illum reijcio. Dat. XVIII. Cal. Sept. Anno primo. Romæ.

XII Herculi Marescotto.

AD tuas literas, quibus excusas te ad ea, quæ scripsi de mittendis Romã liberis tuis, breuiter sic respondeo: amari te à me, excusationemq; tuam accipi bonam in partem: Verum uelle me, te omnino eos Romam mittere: ut etiam Magistratui Bononiæ scripsi. Dat. XVIII. Cal. Sept. Anno primo. Romæ.

Laurentio Maluitio

XIII EXcusationem tuam, qua mecũ per literas uteris de tuo ad nos aduẽtu, eatenus admitto, ut te bono in me animo esse planè existimem. Volo autem, & tibi mando, ut reiectis omnibus impedimentis Romam uenias. Cæterum ad eas literas, quas hac de re tota Magistratui Bononiæ dedi, te referes: quæq; tibi is meo nomine mandauerit, ea facies sine ulla tergiuersatione aut mora. Dat. XVIII. Calend. Sept. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

XIIII Annibali Bentiuolo.

ALlatum ad nos est te quædam contra meã & reip. dignitatẽ libertatemq; moliri: quod quidem ut crederem, non potui adduci. Excidisse enim ex animo tuo qua in te liberalitate usus sim, non existimo. Itaq; potius à maleuolis hominibus ea iactari & fingi putaui. Verum ne illis, si qui sunt, tui ulterius criminandi des locum,

tuq;

tuq́; eas calumnias diluas, te hortor, ut unà cũ filio tuo Constantio ad me quamprimũ uenias: te enim ego atq; il lũ amico, ut soleo, animo paternoq́; uidebo: tuq́; ijs de re bus, quæ tibi obijciuntur, præsens melius & facilius no biscũ trãsiges. Dat. quinto Cal. Sept. Anno primo. Ro.

Magistratui Perusiæ.

HEri media in urbe Carolus Gratianus sicarijq́;, qui cum eo erant quinq;, Gentilem Martianum distri ctis gladijs aggreßi trucidauerunt. Quæ res tam mihi molesta accidit, ut omnem curam adhibendam statue rim, ut illi latrones sui sceleris pœnas luãt. Quamobrem mando tibi cum indignationis nostræ, tum aquæ & ignis interdicti pœna, ut nihil prætermittas eorũ, quæ ad illos omnes capiendos cõferre iuuareq́; te poterunt. Itaq; si de me bene mereri postulas, cura, enitere, cõfice, primum ut Carolũ ipsũ tãti facinoris caput, deinde reliquos quinq; comprehendas tradasq́; custodiæ. Id si assequi poteris, statim ad me ea de re mittito. Scribo autẽ in hãc ferè sen tentiam Malatestæ Balioni: qui cũ rem omnem cõmuni cabis. Spero enim ipsũ pro ea, qua illũ prosequor, chari tate, pq; eius in me studio omnia facturũ, quæ ad ea, quæ uolumus, cõficienda pertinebũt. Tu uerò si ulla in re alia studiũ diligentiãq; in me tuam ostendisti, aut ostendere cõcupiuisti, hanc ipsam mihi te in posterum cõmendandi occasionem ne prætermiseris. Dat. quarto Cal. Sept. Anno primo. Romæ. XV

Malatestæ Balioni

QVo te amore complexus semper fuerim, quantoq; studio ornandi tui, tuasq́; fortunas dignitatemq; XVI

ampli

amplificandi tenear, profecto tibi esse debet exploratissimum. Multa enim atq; illustria mea in te paterna officia & studia extiterunt. Hanc beneuolentiam uoluntatemq; erga te meam longe maiorē atq; in tua cōmoda paratiorem & proniorē efficiendi pulcherrima tibi sese facultas obtulit. Heri media in Vrbe Carolus Gratianus socijq;, qui cū ipso erāt, quinq;, Gentilē Martianū multis uulneribus cōfossum turpiter fœdeq; interfecerunt. Quæ res ita me uehemēter cōmouit, ut omnē curā adhibendā statuerim, ut illi sicarij pro sui sceleris atrocitate puniantur. Quid enim ulli tutum, aut quis esse locus securus potest, si talia Romano prope in foro moliri atq; patrare homines audeāt? Quāobrem mādo tibi atq; impero, ut unà cū Perusiæ magistratu des operā, ut Carolum sociosq;, quibuscunq; modis atque artibus cōprehendatis. Quam sanè rē eo curare diligētius debebis, quod eius sceleris perpetratio notā atq; ignominiā affert Gentili Balioni propinquo tuo, qui cū nefarius ille trucidator Romam ueneirat. Itaq; ut mentis animiq; mei sensum melius atq; apertius intelligas, scire te plane uolo, si mandatis imperioq; meo ea in re obtēperaueris, Carolumq; ipsum & socios captos cōprehensosq; Magistratui tradideris, me daturum operam ut intelligas te mihi rem gratissimā fecisse, meliorēq;, quàm adhuc fueris, loco apud me futurum. Sin aliter, ac spero deq; studio diligētiaq; tua cōfido, tibi statues esse faciendū, hoc est, si latrones illi tua cura tuoq; studio fulti nō capiētur, quo te magis amo, chariorēq; habeo, fortunasq; tuas dignitatēq; amplificare magis cupio, eo te grauioribus indignatiōis odijq; mei stimulis insectabor

bor. Dat. quarto Cal. Septemb. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Malatestæ Balioni.

INtellexi profectũ te in Volscos esse, ut id municipium Hippolyto Atestino Cardinali traderes. In quo tamet si gratius mihi fecisses, si eam profectionẽ mihi antea per literas significauisses, meq; uel mãdante uel admonito-su scepisses: te tamẽ de eo adhuc officio nõ culpo. Mando autem tibi atq; ijs, qui tecũ sunt, ut domũ quamprimum redeatis, ne'ue ullum aliud municipũ aggrediamini. Quod si, antequàm hæ tibi literæ sint redditæ, locũ iam aliquẽ fueris aggressus, impero, ut eo statim relicto omnibusq; tuis abductis militibus ab eo recedas. Id qui nõ fecerint, ea pœna, quæ est de læsa maiestate, teneantur. Cæterũ quoniam heri ad te scripsi de scelere per Carolum Gratianum sociosq; perpetrato, te hortor, ut cura studio diligentia labore deniq; omni tuo mandata nostra explices. Nihil enim mihi aut gratius potes facere, quàm si rem cõfeceris, aut molestius, quàm si mihi nõ parueris præstoq; fueris, quodq; magis indignationem in te meam excitare poßit. Dat. tertio Cal. Septemb. Anno primo. Romæ. XVII

Magistratui Foroliuiensium.

ATtulerunt mihi nõ mediocrem molestiam ea, quæ scribis de parricidio isto in agro perpetrato. Quãobrem nõ diligentia solum tua, quam adhibes in conquirẽdis eius sceleris sicarijs mihi magnopere probatur: sed mando etiam tibi, ut in illis puniendis, si eos comprehendes, nihil remittas seueritatis: quæ cum iustitia cõiuncta XVIII

sit: sed

sit: sed ita agas, ut id, quod egeris, exemplum cæteris præbeat, quo exemplo ab eiusmodi concipiendis facinoribus absterreantur. Dat. prid. Cal. Sept. M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Sixto Cardinali Sancti Petri ad uincula Procancellario.

XIX *Significauit mihi Bernardus Bibiena Quæstor meus Nicolai fratris tui nomine, Episcopatū te Lucensem Andreæ Franciotto uelle tradere. Quæ quidem mihi res uehementer probatur. Amo enim ualde hominem cum mea quidem sponte, tū uel maxime, quod is charißimus fuit Galeotto Cardinali fratri tuo, quicum mihi, ut scis, summa neceßitudo singularisq; beneuolentia intercesserat. Itaque nō solū ea de re te magnopere laudo: sed hortor etiā, ut quod semel in animū induxisti tuū uelle facere te, id re efficias. Quod ut cōmodius facere poßis, polliceor tibi, me & Episcopatus tui tibi quandiu uixeris, et Præfecturarū militū Hierosolimitanorū, quas ille possidet, fructus ipsi Andreæ reseruaturum. Quin etiam, si erit opus, tuq; ita statues esse faciendū, Episcopatus tui fructus aliorū sacerdotiorū fructibus, qui tantidem sint, tibi facile cōpensabo, nihilq; prætermittam earū rerum, quas tu fieri uoles, ut id iam ipsum libentius facias.* Dat. prid. Non. Sept. M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Regij Lepidi & Parmæ Magistratui.

XX *De istarū ciuitatū nostrarū nobisq; multas ob causas charißimarū Parmæ ac Regij propēso spectatoq; in me animo quæ scripsisti multa cum ipsarum laude municipumq; prope omniū commendatione, ea mihi*

optatißima

optatißima fuere. nihil enim æquè cupio, quàm eos qui hoc in imperio sunt, cũ esse ipsos egregia probataq; uirtute, tũ nostræ in eos beneuolentiæ atq; amori cumulate respõdere. Dabo autẽ operam, ut sese bene posuisse cogitationes suas eiusmodiq; officia cognoscant: meq; eorum cõmodis utilitati dignitati neq; negligentẽ, & certe gratũ experiãtur. Quo enim ipsi ad huius Reip. imperiũ & ardentius se cõtulerũt, & in eo cõstantius permanent, eo magis cõuenit me oĩa cogitare, et statuere quæ quidẽ aut hãc ipsorũ egregiã uoluntatẽ augeãt, aut certe perpetuã faciant. Qua in re nihil omnimo uel studij prætermittam uel laboris. Itaq; utranq; ciuitatem meis uerbis bono animo iubebis esse, tuq; eas iuste continenterq; reges. Quod facies, si te non tanquam ad tempus præpositum istis ciuitatibus, sed quasi uerum atque à natura institutũ uniuscuiusq; ciuis esse te parentem existimabis. Dat. prid. Non. Sep. Anno. primo. Rom.

Regij Lepidi Magistratui. XXI

Legi permoleste tuas literas, quibus me de duobus ciuibus isto ipso in foro truciditatis certiorẽ facis. Itaque quoniã municipes istos & magnopere diligo, & esse cupio quàm tutißimos, ages contra illos, qui tam audax tamq; atrox facinus atq; scelus perpetrauerũt, nõ solum iuste, sed etiam seueritate summa: ut exemplũ cæteris sta tuas ab eiusmodi facinoribus se cõtinendi. Reliquis de rebus proximis ad te literis scripsi. Itaq; nihil addam nunc quidem. Tu uerò mandata nostra conficies curabisq; diligenter, quæ curanda sunt. Dat. prid. Non. Sept. Anno primo. Roma.

g Vladis

Vladislao Pannoniæ Boemiæq; Regi.

XXII Lectis tuis ad me fratresq; meos Cardinales literis, quæ quo in discrimine tuum Pannoniæ Regnum ob Turcarũ apparatum uersaretur, significabant, & Martino Colocensis Ecclesiæ custode internuntio tuo audito, statim unà omnes tota re diligenter atq; amãter cogitata statuimus, ut nihil eorũ, quæ ad tuam ditionem tuendam, cõmunesq́; Christiani nominis hostes hoc tempore à tuis finibus repellendos esse usui possent, à nobis prætermitteretur. Existimabamus enim et pro tua maiorũq́; tuorũ in Romanos Põtifices obseruãtia, & pro gentium, quæ tuo in imperio sunt, fortitudine bellandiq́; usu prope aßiduo quotidianoq́; cum Turcis, si quo incommodo tuum istud Regnũ tuiq; populi afficerẽtur, id omne huius certe Rei pub. nostrũq́; singulorũ incommodũ plane futurũ. Itaq;. quod primũ petijsti de tributi auxilio, quantum quidem præsentium rerũ status atq; hæc tempora tulerunt, tibi id permisimus, ijs ut opibus ad te leuandũ bellumq́; administrandũ uti posses. Deinde, quod nos rogas, ut sedandis Christianorũ Regũ & Principum inter se dißidentium animis, atq; ad cõmune bellũ cõtra Turcas incitandis curam & studiũ adhibeamus: in eo dies ac noctes cogitationes meas plane cõsumpsi. Mitto autem nunc quidem ad illos ea de causa internuntios meos Episcopos uiros autoritate experientia doctrinaq́; præstantes, qui eorũ cõtrouersias cõponant, ipsosq́; cõcilient. Quos quidem singulos tandiu hortari urgereq́; per eosdẽ internũtios nõ desistam, quoad res ad eũ, quem uolumus exitum perducatur. Id si cõfieri per illos minus cõmode poterit: aliquot: ex meis

ex meis fratribus E.R. *Cardinalibus legabo, qui ad illos properè se cõferant, remq́; conficiant. Qua confecta, fœdereq́; ab Regibus inito tributum ipsum per uniuersum Christianũ orbẽ edictis amplißimis promulgabo: sacerdotibusq́; cũ sanctißimus, tũ eloquẽtia clarißimis mandabo, ut oẽs homines ad id nõ minus pium, quàm necessariũ bellum accendãt: ut celerrime periclitanti sane, totq́; iam dãna, tot porro calamitates perpessæ Christianæ Reip. tuoq́; in primis Regno optime de ea merito succurratur. Quod quidẽ certe bellum hoc si tẽpore à nobis suscipere tur, irritos conatus nostros omnes atq; inanes ipsa tẽpora facerent. Quis enim pecuniã, quis militẽ remotißimis à se gentibus tribuat, qui pro patria, pro liberis, pro salute sua arma domi tractare cogatur, hostemq́; intra lares suos habeat? Neq; Principes sane ipsi, etiam si populi sui uelint, in præsenti rerũ perturbatione militẽ egredi, pecuniã erogari, arma opes ullas exportari suis è finibus pa tiãtur. Nos uerò ipsi per nos mouere aggrediq́; tãtam rẽ fortasse possumus: sustinere atq; perficere non possumus. Quæ cum ita sint, confido tamen, & pacem eã, quam omnes uotis omnibus cõcupiuimus, Christianos inter Principes mature posse confici, & tua incõmoda, de quibus ad nos scripsisti, uel cũ fœnore celerrime reponi. Deus enim Opt. Max. qui ob eximiũ rerũ optimarum euentũ præclarosq́; exitus interdũ malum sinit aliquod nõ maximũ existere, istos tuos labores, eũ Turcarum apparatum ad cõciliandos Christianorum Regũ animos quasi molitionem quãdam adhibet, quæ infectas odijs malisq́; cupiditatibus obstructas eorũ mẽtes ad eã, quam uolumus, coitio-*

nem consensumq́; attrahat, impiaq́; illorũ adhuc quidem arma ad mutuã aliquãdo tandem pietatem communemq́; cum utilitatem, tum etiã dignitatem cõuertantur. Quãobrẽ fili mihi quidẽ charißime atq; optatißime erit tuæ fidei atq; prudentiæ in Domino atq; in eius uiribus cõfidere. Neq; enim à militum robore & numero, aut ab apparatu ullo bellico, sed à Dei uirtute, sed à Domini nutu de tuis atq; nostris hostibus tibi uictoria est expectanda. Recordare, quæ is quondã facinora, quas res quamq́; magnas per Gedeonis, per Ieptæ, Ionatæ, Dauidis, per Iudæ Machabæi manus cõfecerit: quarum rerum memoriã antiquæ literæ sempiternam esse uoluerunt. Quæ profectò omnia maximã tibi afferre spem debent, eodẽ à Domino nihil omnino tuis conatibus in tẽpore defuturũ. Atq; ut aliena uetustißimaq́; prætereãtur, ea repete, quæ ipso tuo in Regno Dominnus apud Taurunũ oppidũ paucos ante nostrã ætatẽ annos per Ioãnem Capistranũ cõfecit plebeium prope hominẽ, quem ad maximas tractandas res suæ porrò uoluntatis & interpretem esse uoluit & administrum. Nostra uerò ætate Rhodij perexiguo militum numero gloriabundũ iã ac prope uictorem Turcarũ exercitum numerosißimũ instructißimumq́; fugauerunt. Nõ est debilior nunc, quàm olim fuerit, Dei Dominiq́; nostri dextera: neq; tu Vladislae fili Ioãne Vaiuoda, qui unà cũ Capistrano Turcas superauit: es inferior. Id ex eo intelligi potest, quòd dũ hæc ipsa, quæ supra scripta sunt cogitationes nostras exhauriunt, exercitasq́; habent, tuæq́; nos res maxime cõmouent: allatum ad nos est à tuorum militũ pusilla sanè manu multa milia Turcarum militũ, quæ Illy ricum

ricum uastabāt, cæsa ad unū interijsse. Ita qui tibi semel affuit Deus, confidere profectò debes eum tibi posthac rite præsertim atq; suppliciter precāti non defuturum. Cuius ego in terris uicarium gerens, fratresq́; mei Cardinales, ut ad id redeā, quod initio dixi, nihil eorum, quæ ad tui, qui nobis es charißimus, Regnorumq́; tuorum, quæ profectò totius Christianæ Reip. quasi ualli quidam & muri sanè solidi cōtra illorum impetū semper fuere, propugnationem & defensionem attineat, omittemus. Creaueramus autem iā ante, quàm tuas ipsas literas accepißemus, rumore tātum eius rei audito, qui ad nos incertis autoribus & priuatorū literis afferebatur, utpote tuis de rebus etiā ad primas eiusmodi uoces planè soliciti, Thomā Cardinalem Strigoniensem: qui Legatum nostrū tuis in regnis ageret, cuius tu prudentiā diligentiā fidelitatem erga te plurimis maximisq́; in rebus optime omnium cognouisti: ut ijs, quæ nuntiabātur, de imminēti Regnis tuis periculo obuiā celeriter iretur. Is tametsi iā se ad iter explicabat per sese, mādaui tamen ei acceptis tuis literis, ut id etiam diligentius maturiusq́; contenderet. In quo quidem ita nobis morem gerit, ut nihil illo fieri poßit ardentius. Ex eo plenius meā in te tuasq́; res paternā uoluntatem & studiosißimum bene cōsulendi Christianæ Reip. animū cognosces: pro qua tuenda, atq; in ea, in qua oportebat, pace trāquillitateq́; restituenda neq; operæ, neq; uigilijs: neq; laboribus parcam: libentißimeq; in ea cura & administratione uitam posuero. Vale. Dat. Non. Sept. M. D. XIII. Anno primo Roma.

Antonio Abbati sancti Bertini.

XXIII Voluptas, quam ex eo, quòd Pōtifex Max. declaratus sum, accepisse te mirificam atque incredibilem scribis, & si ea nihil mihi noui attulit: amoris enim erga me tui abundantiam dudum cognitam atq; perspectā habeo: mihi tamen sanè gratißima iucundißimaq; accidit. Visus enim mihi ipse sum, dū tuas literas legerē, illo ipso tuo uultu atq; conspectu suauißimo & liberalißimo perfrui, quo me olim per Germaniā atq; ista per loca iter facientem amātißime suscepisti. Itaq; mihi in memoriā reuocasti eos ipsos dies, quos unà fuimus: qui quidem tamē dies nunquam ex animo meo exciderunt. Quamobrem scire te plane uolo, & amari te à me unice, charißimumq; mihi esse ac semper fore: & si unquam occasio dabitur uidendi tui, quod sine tuo incōmodo posse fieri sane puelim, id mihi non minori uoluptati fore, quàm si meorum quempiam mihi sanguine coniunctißimum usu & consuetudine optatißimum longo non uisum tempore cōuenien di amplectendiq; potestas fieret. Quo fit, ut ijs quæ scribis, teneri te scilicet incredibili desiderio uidendi mei, facile fidem adhibeam. Reliquum est, ut si quid erit, quod impetrare à me uel tibi cupias, uel tuis, scribas id ad nos certa cū spe, nihil te frustra petiturum. Vale. Dat. VII. Id. Sept. Anno primo. Roma.

Ioanni Saxatello.

XXIIII Intellexi te ab Annibale Bentiuolo possessiones cū molis frumentarijs, quas ille in Rheni uico habet, nuper emisse, aut certe emere statuisse. Eam emptionem contra Bononiensium decreta esse certior factus sum. Itaque quoniam nolo ulla in re eorum legibus præiudiciū fieri, mando

mãdo tibi, ut ab ea emptione prorſus abſtineas. Quòd ſi aliquam in eo pecuniæ ſummam expendiſti aut fortaſſe totum iam pretium perſoluiſti, dabo operam, ut ab ipſo Annibale tibi omne perſolutũ reſtituatur. Dat. XVI. Cal. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Sigiſmundo Gonzagæ Cardinali Mantuano.

Redditæ mihi ſunt abs te literæ gratæ illæ quidẽ & optatæ, utpote amore illo tuo uere fraterno pleniſsimæ: ſed tamẽ quæ mihi uoluptatem illam, quam ex tuis literis capere ſoleo, magna ex parte imminutã attulerunt. Significabant enim te in quartanã incidiſſe. Itaq; pupugit me, ut ſane debuit, incõmodũ ualetudinis tuæ, quæ mihi curæ eſt æquè, atq; ipſa mea. Hortor autem te, uel potius abs te quæſo & peto, ut omnẽ curam & diligentiam adhibeas, ut quàmcelerrime cõualeſcas: ut integra ualetudine & corpore bene cõfirmato ad urbẽ atq; ad nos, qui te uidere atq; amplecti cupimus, reuerti poſſis: quod tamẽ efficies cõmodo tuo. Interea uolo tibi perſuadeas, res tuas, eaq; omnia, quæ ad dignitatem tuã pertinent, curæ mihi & cordi fore. Cæterum Franciſcum Marchionem Mantuæ fratrem tuum, qui à me unicè diligitur, ſi ſaluere iuſſeris, erit mihi gratum. Dat. XVII. Calen. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Romæ. XXV

PETRI BEMBI

EPISTOLARVM LEONIS Decimi Pont. Max. nomine scriptarum

LIBER V.

Sixto Cardinali sancti Petri Ad Vincula.

1 LECTIS *tuis literis, quibus me certiorē facis ad aquarū Veneris balnea curandi tui causa te accessisse: neq; nūc quidē sine tuæ ualetudinis incōmodo posse istinc discedere, itaq; rogas, ne te accusem si ad Cardinalium comitia Romæ esse, quemadmodū tibi scripsi cupere me, ciq; rei interesse nequiuisti. Ego uerò Sixte te excuso: ualetudinisq; tuæ rationem tibi in primis esse habendā statuo. Quid enim possumus, aut quid plane sumus ægroti? Quare manebis tu quidem isto in loco perlibente me tandiu, quoad tibi usui erūt aquæ istæ: à quibus tibi profici ualde cupio: ut recta posthac ualetudine uti poßis, mecumq; & cum nostris fratribus Romæ esse. Hortor autem te quo res melius tuo etiam cōsensu transigatur, ut tuo chirographo, uel mihi, uel cuiuis, qui tibi ad eam esse rē idoneus uideatur, mandes tuam uicem: ut is in creandis Cardinalibus Laurentio Puccio, Iulio Medice, Bernardo Bibiena, & Innocentio Cibo, quæ tu dicere agere, si adesses, posses dicere agere ipse quoq; poßit. Dat.* XVI. *Cal. Octob.* M. D. XIII. *Anno primo. Romæ.*

Frncsco

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. II

QVo amore quáue charitate cōplexus semper fuerim Carolū Orpheum templi Martiani istius oppidi Præfectū à me ipse intellexisti, quo tempore anno superiore apud te aliquot dies fui. Ei nunc in Galliam proficiscēti mandaui te ut uiseret, salutemq́; plurimam tibi diceret meis uerbis. Peto autē abs te, ut eū suscipias uti hominē propter plurimas eius uirtutes egregiamq́; ac ueterem in me fidem & pietatē mihi sane charißimum, propter meam uerò in te beneuolentiam abs te etiam amandum atq; inter tuos collocandū. Id si feceris, erit mihi maiorem in modū gratum. Ipsum enim Orpheū ad me reuerti hac de causa tibi plurimū debentem tuaq́; liberalitate maxime deiunctum, ualde cupio. Dat. xv. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Sigismundo Gonzagæ Cardinali. III

CArolū Orpheum unū ex ijs, qui mihi sunt charißimi, hominem plurimis uirtutibus præditum, proficiscentem ad te, commendo tibi maiorem in modum. Porrò mihi gratißimum feceris: si eum ita suscipies tractabisq́; ut intelligat se, quoniam à me diligitur, abs te amari. Dat. xv. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Iusubrum Duci.

AMaui semper multū Octauianum Marchionem Palauicinum cum pro ea, quam in me, dum Cardinalem gerebam, familiamq́; meam omni tempore beneuolentiam miro studio conseruauit, tum pro eius egregia in Rēpu. obseruantia & cultu, ut multis in rebus expertus sum, prope singulari. Quare illum ita tibi commendo, ut IIII

habeo. Itaq; illi meis uerbis denuntiabis, curet ualetudinē suam: quam quidē cū recuperarit, det se itineri, ad nosq; ueniat: queādmodum Bononiæ *Magistratui etiam scribimus hac de re: quas ad literas te atq; illum reijcio. Dat.* XVIII. *Cal. Sept. Anno primo. Roma.*

XII Herculi Marescotto.

AD *tuas literas, quibus excusas te ad ea, quæ scripsi de mittendis* Romā *liberis tuis, breuiter sic respondeo: amari te à me, excusationemq; tuam accipi bonam in partem: Verum uelle me, te omnino eos* Romam *mittere: ut etiam* Magistratui Bononiæ *scripsi. Dat.* XVIII. *Cal. Sept. Anno primo. Roma.*

Laurentio Maluitio

XIII EXcusationem tuam, qua mecū per literas uteris de tuo ad nos aduētu, eatenus admitto, ut te bono in me animo esse planè existimem. Volo autem, & tibi mando, ut reiectis omnibus impedimentis* Romam *uenias. Cæterum ad eas literas, quas hac de re tota Magistratui* Bononiæ *dedi, te referes: quæq; tibi is meo nomine mandauerit, ea facies sine ulla tergiuersatione aut mora. Dat.* XVIII. *Calend. Sept.* M. D. XIII. *Anno primo.* Roma.

XIIII Annibali Bentiuolo.

ALlatum ad nos est te quædam contra meā & reip. dignitatē libertatemq; moliri: quod quidem ut crederem, non potui adduci. Excidisse enim ex amimo tuo qua in te liberalitate usus sim, non existimo. Itaq; potius à maleuolis hominibus ea iactari & fingi putaui. Verum ne illis, si qui sunt, tui ulterius criminandi des locum,

tuq;

tuq; eas calumnias diluas, te hortor, ut unà cũ filio tuo Constantio ad me quamprimũ uenias: te enim ego atq; illũ amico, ut soleo, animo paternoq; uidebo: tuq; ijs de rebus, quæ tibi obijciuntur, præsens melius & facilius nobiscũ trãsiges. Dat. quinto Cal. Sept. Anno primo. Ro.

Magistratui Perusiæ.

HEri media in urbe Carolus Gratianus sicarijq;, qui cum eo erant quinq;, Gentilem Martianum districtis gladijs aggreßi trucidauerunt. Quæ res tam mihi molesta accidit, ut omnem curam adhibendam statuerim, ut illi latrones sui sceleris pœnas luãt. Quamobrem mando tibi cum indignationis nostræ, tum aquæ & ignis interdicti pœna, ut nihil prætermittas eorũ, quæ ad illos omnes capiendos cõferre iuuareq; te poterunt. Itaq; si de me bene mereri postulas, cura, enitere, cõfice, primum ut Carolũ ipsũ tãti facinoris caput, deinde reliquos quinq; comprehendas tradasq; custodiæ. Id si aßequi poteris, statim ad me ea de re mittito. Scribo autẽ in hãc ferè sententiam Malatestæ Balioni: qui cũ rem omnem cõmunicabis. Spero enim ipsũ pro ea, qua illũ prosequor, charitate, pq; eius in me studio omnia facturũ, quæ ad ea, quæ uolumus, cõficienda pertinebũt. Tu uerò si ulla in re alia studiũ diligentiãq; in me tuam ostendisti, aut ostendere cõcupiuisti, hanc ipsam mihi te in posterum cõmendandi occasionem ne prætermiseris. Dat. quarto Cal. Sept. Anno primo. Romæ. XV

Malatestæ Balioni

QVo te amore complexus semper fuerim, quantoq; studio ornandi tui, tuasq; fortunas dignitatemq; ampli XVI

amplificandi tenear, profecto tibi esse debet exploratissimum. Multa enim atq; illustria mea in te paterna officia & studia extiterunt. Hanc beneuolentiam uoluntatemq́; erga te meam longe maiorē atq; in tua cōmoda paratiorem & proniorē efficiendi pulcherrima tibi sese facultas obtulit. Heri media in Vrbe Carolus Gratianus socijq́;, qui cū ipso erāt, quinq;, Gentilē Martianū multis uulneribus cōfossum turpiter fœdeq́; interfecerunt. Quæ res ita me uehemēter cōmouit, ut omnē curā adhibendā statuerim, ut illi sicarij pro sui sceleris atrocitate puniantur. Quid enim ulli tutum, aut quis esse locus securus potest, si talia Romano prope in foro moliri atq; patrare homines audeāt? Quāobrem mādo tibi atq; impero, ut unà cū Perusiæ magistratu des operā, ut Carolum sociosq́;, quibuscunq; modis atque artibus cōprehendatis. Quam sanè rē eo curare diligētius debebis, quod eius sceleris perpetratio notā atq; ignominiā affert Gentili Balioni propinquo tuo, qui cū nefarius ille trucidator Romam uenerat. Itaq; ut mentis animiq́; mei sensum melius atq; apertius intelligas, scire te plane uolo, si mandatis imperioq́; meo ea in re obtēperaueris, Carolumq́; ipsum & socios captos cōprehensosq́; Magistratui tradideris, me daturum operam ut intelligas te mihi rem gratissimā fecisse, melioreq́;, quàm adhuc fueris, loco apud me futurum. Sin aliter, ac spero deq́; studio diligētiaq́; tua cōfido, tibi statues esse faciendū, hoc est, si latrones illi tua cura tuoq́; studio fulti nō capiētur, quo te magis amo, chariorēq́; habeo, fortunasq́; tuas dignitatēq́; amplificare magis cupio, eo te grauioribus indignatiōis odijq́; mei stimulis insectabor

bor

bor. Dat. quarto Cal. Septemb. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Malatestæ Balioni.

INtellexi profectũ te in Volscos esse, ut id municipium XVII Hippolyto Atestino Cardinali traderes. In quo tamet si gratius mihi fecisses, si eam profectionẽ mihi antea per literas significauisses, meq; uel mãdante uel admonito-su scepisses: te tamẽ de eo adhuc officio nõ culpo. Mando autem tibi atq; ijs, qui tecũ sunt, ut domũ quamprimum redeatis, ne ue ullum aliud municipiũ aggrediamini. Quod si, antequàm hæ tibi literæ sint redditæ, locũ iam aliquẽ fueris aggressus, impero, ut eo statim relicto omnibusq; tuis abductis militibus ab eo recedas. Id qui nõ fecerint, ea pœna, quæ est de læsa maiestate, teneantur. Cæterũ quoniam heri ad te scripsi de scelere per Carolum Gratianum sociosq; perpetrato, te hortor, ut cura studio diligentia labore deniq; omni tuo mandata nostra explices. Nihil enim mihi aut gratius potes facere, quàm si rem cõfeceris, aut molestius, quàm si mihi nõ parueris præstoq; fueris, quodq; magis indignationem in te meam excitare poßit. Dat. tertio Cal. Septemb. Anno primo. Romæ.

Magistratui Foroliuiensium.

ATtulerunt mihi nõ mediocrem molestiam ea, quæ XVIII scribis de parricidio isto in agro perpetrato. Quãobrem nõ diligentia solum tua, quam adhibes in conquirẽdis eius sceleris sicarijs mihi magnopere probatur: sed mando etiam tibi, ut in illis puniendis, si eos comprehendes, nihil remittas seueritatis: quæ cum iustitia cõiuncta

sit: sed

sit: sed ita agas, ut id, quod egeris, exemplum cæteris præbeat, quo exemplo ab eiusmodi concipiendis facinoribus absterreantur. Dat. prid. Cal. Sept. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Sixto Cardinali Sancti Petri ad uincula Procancellario.

XIX *Significauit mihi Bernardus Bibiena Quæstor meus Nicolai fratris tui nomine, Episcopatũ te Lucensem Andreæ Franciotto uelle tradere. Quæ quidem mihi res uehementer probatur. Amo enim ualde hominem cum mea quidem sponte, tũ uel maxime, quod is charißimus fuit Galeotto Cardinali fratri tuo, qui cum mihi, ut scis, summa neceßitudo singularisq; beneuolentia intercesserat. Itaque nõ solũ ea de re te magnopere laudo: sed hortor etiã, ut quod semel in animũ induxisti tuũ uelle facere te, id re efficias. Quod ut cõmodius facere poßis, polliceor tibi, me & Episcopatus tui tibi quandiu uixeris, et Præfecturarũ militũ Hierosolimitanorũ, quas ille possidet, fructus ipsi Andreæ reseruaturum. Quin etiam, si erit opus, tuq; ita statues esse faciendũ, Episcopatus tui fructus aliorũ sacerdotiorũ fructibus, qui tantidem sint, tibi facile cõpensabo, nihilq; prætermittam earũ rerum, quas tu fieri uoles, ut id iam ipsum libentius facias.* Dat. prid. Non. Sept. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Regij Lepidi & Parmæ Magistratui.

XX *De istarũ ciuitatũ nostrarũ nobisq; multas ob caussas charißimarũ Parmæ ac Regij propẽso spectatoq; in me animo quæ scripsisti multa cum ipsarum laude municipumq; prope omniũ commendatione, ea mihi optatißima*

optatißima fuere. nihil enim æquè cupio, quàm eos qui hoc in imperio sunt, cũ esse ipsos egregia probataq; uirtute, tũ nostræ in eos beneuolentiæ atq; amori cumulate respõdere. Dabo autẽ operam, ut sese bene posuisse cogitationes suas eiusmodiq; officia cognoscant: meq; eorum cõmodis utilitati dignitati neq; negligentẽ, & certe gratũ experiãtur. Quo enim ipsi ad huius Reip. imperiũ & ardentius se cõtulerũt, & in eo cõstantius permanent, eo magis cõuenit me oĩa cogitare, et statuere quæ quidẽ aut hãc ipsorũ egregiã uoluntatẽ augeãt, aut certe perpetuã faciant. Qua in re nihil omnino uel studij prætermittam uel laboris. Itaq; utranq; ciuitatem meis uerbis bono animo iubebis esse, tuq; eas iuste continenterq; reges. Quod facies, si te non tanquam ad tempus præpositum istis ciuitatibus, sed quasi uerum atque à natura institutũ uniuscuiusq; ciuis esse te parentem existimabis. Dat. prid. Non. Sep. Anno. primo. Rom.

Regij Lepidi Magistratui. XXI

LEgi permoleste tuas literas, quibus me de duobus ciuibus isto ipso in foro trucidatis certiorẽ facis. Itaque quoniã municipes istos & magnopere diligo, & esse cupio quàm tutißimos, ages contra illos, qui tam audax tamq; atrox facinus atq; scelus perpetrauerũt, nõ solum iuste, sed etiam seueritate summa: ut exemplũ cæteris sta tuas ab eiusmodi facinoribus se cõtinendi. Reliquis de rebus proximis ad te literis scripsi. Itaq; nihil addam nunc quidem. Tu uerò mandata nostra conficies curabisq; diligenter, quæ curanda sunt. Dat. prid. Non. Sept. Anno primo. Roma.

g Vladis

Vladislao Panoniæ Boemiæq; Regi.

XXII LEctis tuis ad me fratresq; meos Cardinales literis, quæ quo in discrimine tuum Pannoniæ Regnum ob Turcarũ apparatum uersaretur, significabant, & Martino Colocensis Ecclesiæ custode internuntio tuo audito, statim unà omnes tota re diligenter atq; amãter cogitata statuimus, ut nihil eorũ, quæ ad tuam ditionem tuendam, cõmunesq; Christiani nominis hostes hoc tempore à tuis finibus repellendos esse usui possent, à nobis prætermitteretur. Existimabamus enim et pro tua maiorũq; tuorũ in Romanos Põtifices obseruãtia, & pro gentium, quæ tuo in imperio sunt, fortitudine bellandiq; usu prope aßiduo quotidianoq; cum Turcis, si quo incommodo tuum istud Regnũ tuiq; populi afficerẽtur, id omne huius certe Reipub. nostrũq; singulorũ incommodũ plane futurũ. Itaq; quod primũ petijsti de tributi auxilio, quantum quidem præsentium rerũ status atq; hæc tempora tulerunt, tibi id permisimus, ijs ut opibus ad te leuandũ bellumq; administrandũ uti posses. Deinde, quod nos rogas, ut sedandis Christianorũ Regũ & Principum inter se dißidentium animis, atq; ad cõmune bellũ cõtra Turcas incitandis curam & studiũ adhibeamus: in eo dies ac noctes cogitationes meas plane cõsumpsi. Misto autem nunc quidem ad illos ea de causa internuntios meos Episcopos uiros autoritate experientia doctrinaq; præstantes, qui eorũ cõtrouersias cõponant, ipsosq; cõcilient. Quos quidem singulos tandiu hortari urgereq; per eosdẽ internũtios nõ desistam, quoad res ad eũ, quem uolumus exitum perducatur. Id si cõfieri per illos minus cõmode poterit: aliquot: ex meis

ex meis fratribus E.R. *Cardinalibus legabo, qui ad illos properè se cōferant, remq́; conficiant. Qua confecta, fœdereq́; ab* Regibus *inito tributum ipsum per uniuersum* Christianū *orbē edictis amplißimis promulgabo: sacerdotibusq́; cū sanctißimis, tū eloquētia clarißimis mandabo, ut oēs homines ad id nō minus pium, quàm necessariū bellum accendāt: ut celerrime periclitanti sane, totq́; iam dāna, tot porro calamitates perpessæ Christianæ* Reip. *tuoq́; in primis* Regno *optime de ea merito succurratur.* Q*uod quidē certe bellum hoc si tēpore à nobis suscipere tur, irritos conatus nostros omnes atq; inanes ipsa tēpora facerent.* Q*uis enim pecuniā, quis militē remotißimis à se gentibus tribuat, qui pro patria, pro liberis, pro salu te sua arma domi tractare cogatur, hostemq́; intra lares suos habeat?* Neq; Principes *sane ipsi, etiam si populi sui uelint, in præsenti rerū perturbatione militē egredi, pecuniā erogari, arma opes ullas exportari suis è finibus pa tiātur.* Nos *uerò ipsi per nos mouere aggrediq́; tātam rē fortasse possumus: sustinere atq; perficere non possumus.* Q*uæ cum ita sint, confido tamen, & pacem eā, quam om nes uotis omnibus cōcupiuimus,* Christianos *inter* Princi *pes mature posse confici, & tua incōmoda, de quibus ad nos scripsisti, uel cū fœnore celerrime reponi.* Deus *enim* Opt. Max. *qui ob eximiū rerū optimarum euentū præclarosq́; exitus interdū malum sinit aliquod nō maximū existere, istos tuos labores, eū* Turcarum *apparatum ad cōciliandos* Christianorum Regū *animos quasi molitionem quādam adhibet, quæ infectas odijs malisq́; cupidita tibus obstructas eorū mētes ad eā, quam uolumus, coitio-*

nem consensumq; attrahat, impiaq; illorũ adhuc quidem arma ad mutuã aliquãdo tandem pietatem communemq; cum utilitatem, tum etiã dignitatem cõuertantur. Quãobrẽ *fili mihi quidẽ charißime atq; optatißime erit tuæ fidei atq; prudentiæ in* Domino *atq; in eius uiribus cõfidere.* Neq; *enim à militum robore & numero, aut ab apparatu ullo bellico, sed à* Dei *uirtute, sed à* Domini *nutu de tuis atq; nostris hostibus tibi uictoria est expectanda.* Recordare, *quæ is quondã facinora, quas res quamq; magnas per* Gedeonis, *per* Ieptæ, Ionatæ, Dauidis, *per* Iudæ Machabæi *manus cõfecerit: quarum rerum memoriã antiquæ literæ sempiternam esse uoluerunt.* Quæ *profecto omnia maximã tibi afferre spem debent, eodẽ à* Domino *nihil omnino tuis conatibus in tẽpore defuturũ.* Atq; *ut aliena uetustißimaq; prætereãtur, ea repete, quæ ipso tuo in* Regno Dominnus *apud* Taurunũ *oppidũ paucos ante nostrã ætatẽ annos per* Ioãnem Capistranũ *cõfecit plebeium prope hominẽ, quem ad maximas tractandas res suæ porrò uoluntatis & interpretem esse uoluit & administrum.* Nostra *uerò ætate* Rhodij *perexiguo militum numero gloriabundũ iã ac prope uictorem* Turcarũ *exercitum numerosißimũ instructißimumq; fugauerunt.* Nõ *est debilior nunc, quàm olim fuerit,* Dei Dominiq; *nostri dextera: neq; tu* Vladislae *fili* Ioãne Vaiuoda, *qui unà cũ* Capistrano Turcas *superauit: es inferior.* Id *ex eo intelligi potest, quòd dũ hæc ipsa, quæ supra scripta sunt cogitationes nostras exhauriunt, exercitasq; habent, tuæq; nos res maxime cõmouent: allatum ad nos est à tuorum militũ pusilla sanè manu multa milia* Turcarum *militũ, quæ* Illy*ricum*

ricum uastabāt, cæsa ad unū interijsse. Ita qui tibi semel affuit Deus, confidere profectò debes eum tibi posthac rite præsertim atq; suppliciter precāti non defuturum. Cuius ego in terris uicarium gerens, fratresq; mei Cardinales, ut ad id redeā, quod initio dixi, nihil eorum, quæ ad tui, qui nobis es charißimus, Regnorumq; tuorum, quæ profectò totius Christianæ Reip. quasi ualli quidam & muri sanè solidi cōtra illorum impetū semper fuere, propugnationem & defensionem attineat, omittemus. Creaueramus autem iā ante, quàm tuas ipsas literas accepißemus, rumore tātum eius rei audito, qui ad nos incertis autoribus & priuatorū literis afferebatur, utpote tuis de rebus etiā ad primas eiusmodi uoces planè soliciti, Thomā Cardinalem Strigoniensem: qui Legatum nostrū tuis in regnis ageret, cuius tu prudentiā diligentiā fidelitatem erga te plurimis maximisq; in rebus optime omnium cognouisti: ut ijs, quæ nuntiabātur, de imminēti Regnis tuis periculo obuiā celeriter iretur. Is tametsi iā se ad iter explicabat per sese, mādaui tamen ei acceptis tuis literis, ut id etiam diligentius maturiusq; contenderet. In quo quidem ita nobis morem gerit, ut nihil illo fieri poßit ardentius. Ex eo plenius meā in te tuasq; res paternā uoluntatem & studiosißimum bene cōsulendi Christianæ Reip. animū cognosces: pro qua tuenda, atq; in ea, in qua oportebat, pace trāquillitateq; restituenda neq; operæ, neq; uigilijs: neq; laboribus parcam: libentißimeq; in ea cura & administratione uitam posuero. Vale. Dat. Non. Sept. M. D. XIII. Anno primo Romæ.

Antonio Abbati sancti Bertini.

XXIII Voluptas, quam ex eo, quòd Pōtifex Max. declaratus sum, accepisse te mirificam atque incredibilem scribis, & si ea nihil mihi noui attulit: amoris enim erga me tui abundantiam dudum cognitam atq; perspectā habeo: mihi tamen sanè gratißima iucundißimaq; accidit. Visus enim mihi ipse sum, dū tuas literas legerē, illo ipso tuo uultu atq; conspectu suauißimo & liberalißimo perfrui, quo me olim per Germaniā atq; ista per loca iter facientem amātißime suscepisti. Itaq; mihi in memoriā reuocasti eos ipsos dies, quos unà fuimus: qui quidem tamē dies nunquam ex animo meo exciderunt. Quamobrem scire te plane uolo, & amari te à me unice, chārißimumq; mihi esse ac semper fore: & si unquam occasio dabitur uidendi tui, quod sine tuo incōmodo posse fieri sane peruelim, id mihi non minori uoluptati fore, quàm si meorum quempiam mihi sanguine coniunctißimum usu & consuetudine optatißimum longo non uisum tempore cōuenien di amplectendiq; potestas fieret. Quo fit, ut ijs quæ scribis, teneri te scilicet incredibili desiderio uidendi mei, facile fidem adhibeam. Reliquum est, ut si quid erit, quod impetrare à me uel tibi cupias, uel tuis, scribas id ad nos certa cū spe, nihil te frustra petiturum. Vale. Dat. VII. Id. Sept. Anno primo. Roma.

Ioanni Saxatello.

XXIIII Intellexi te ab Annibale Bentiuolo poßeßiones cū molis frumentarijs, quas ille in Rheni uico habet, nuper emisse, aut certe emere statuisse. Eam emptionem contra Bononiensium decreta esse certior factus sum. Itaque quoniam nolo ulla in re eorum legibus præiudiciū fieri, mando

mãdo tibi, ut ab ea emptione prorsus abstineas. Quòd si aliquam in eo pecuniæ summam expendisti aut fortasse totum iam pretium persoluisti, dabo operam, ut ab ipso Annibale tibi omne persolutũ restituatur. Dat. XVI. Cal. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Sigismundo Gonzagæ Cardinali
Mantuano.

REdditæ mihi sunt abs te literæ gratæ illæ quidẽ & optatæ, utpote amore illo tuo uere fraterno plenißimæ: sed tamẽ quæ mihi uoluptatem illam, quam ex tuis literis capere soleo, magna ex parte imminutã attulerunt. Significabant enim te in quartanã incidisse. Itaq; pupugit me, ut sane debuit, incõmodũ ualetudinis tuæ, quæ mihi curæ est æquè, atq; ipsa mea. Hortor autem te, uel potius abs te quæso & peto, ut omnẽ curam & diligentiam adhibeas, ut quàmcelerrime cõualescas: ut integra ualetudine & corpore bene cõfirmato ad urbẽ atq; ad nos, qui te uidere atq; amplecti cupimus, reuerti possis: quod tamẽ efficies cõmodo tuo. Interea uolo tibi persuadeas, res tuas, eaq; omnia, quæ ad dignitatem tuã pertinent, curæ mihi & cordi fore. Cæterum Franciscum Marchionem Mantuæ fratrem tuum, qui à me unicè diligitur, si saluere iusseris, erit mihi gratum. Dat. XVII. Calen. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Romæ. XXV

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. II

QVo amore quáue charitate cõplexus ſemper fuerim Carolũ Orpheum templi Martiani iſtius oppidi Præfectũ à me ipſe intellexiſti, quo tempore anno ſuperiore apud te aliquot dies fui. Ei nunc in Galliam proficiſcẽti mandaui te ut uiſeret, ſalutemq; plurimam tibi diceret meis uerbis. Peto autẽ abs te, ut eũ ſuſcipias uti hominẽ propter plurimas eius uirtutes egregiamq; ac ueterem in me fidem & pietatẽ mihi ſane chariſſimum, propter meam uerò in te beneuolentiam abs te etiam amandum atq; inter tuos collocandũ. Id ſi feceris, erit mihi maiorem in modũ gratum. Ipſum enim Orpheũ ad me reuerti hac de cauſa tibi plurimũ debentem tuaq; liberalitate maxime deiunctum, ualde cupio. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Sigiſmundo Gonzagæ Cardinali. III

CArolũ Orpheum unũ ex ijs, qui mihi ſunt chariſſimi, hominem plurimis uirtutibus præditum, proficiſcentem ad te, commendo tibi maiorem in modum. Porrò mihi gratiſſimum feceris: ſi eum ita ſuſcipies tractabisq; ut intelligat ſe, quoniam à me diligitur, abs te amari. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Inſubrum Duci.

AMaui ſemper multũ Octauianum Marchionem Palauicinum cum pro ea, quam in me, dum Cardinalem gerebam, familiamq; meam omni tempore beneuolentiam miro ſtudio conſeruauit, tum pro eius egregia in Rẽpu. obſeruantia & cultu, ut multis in rebus expertus ſum, prope ſingulari. Quare illum ita tibi commendo, ut IIII

do, ut maiore ſtudio & diligentia cōmendare nō poſsim: teq; hortor, ut quibuſcunq; rebus poteris: meo rogatu eū ita tractes, ut intelligat eos, qui mihi chariſsimi ſunt, tibi quoq; eſſe commendatiſsimos. Equidem te de eo aliquanto plus etiam diligam, ſi efficies ut Octauianus propter has meas ad te literas mihi plurimas gratias agat. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Magiſtratui Regij Lepidi.

V EXemplum literarum, quas Ioanni Boiardo ſcripſimus, habuiſti cum his literis. Mando autem tibi, ut ei meis uerbis imperes eiſdē propoſitis pœnis, quas ei conſtitui, ne contra Maximiliani Romanorum Imperatoris deſignati municipes quicquam tentare armatis hominibus audeat. Itaq; literarum mearum ſenſum mandatis tuis auctū conſociatumq; accipiens & ipſe quieſcat, & alios ne perturbet. Sed iuri æquitatiq; ſuas iniurias, ſi quas habet, remittat. Dat. XIII. Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Ioanni Boiardo.

VI ALlatū ad nos eſt, te armatorum hominū manū cogere, ut ea certos homines ciues Mutinenſes, qui in Maximiliani Imperatoris deſignati Regno ditioneq; ſunt, impetum facias, quibus à ciuibus illatas tibi eſſe iniurias præ te fers. Quæ res cum mihi permoleſta ſit, qui Maximiliani oppidorū æque atq; meorū otio, quieti, paci cōſuli cupio, mando tibi, ne te aut tuorū quempiā cōtra illos cōmoueas, neue eos coacta manu perturbes. Teneri autē te ijs pœnis, quæ de maieſtate ſunt, uolo, niſi parueris. Quod ſi te ab illis offenſum exiſtimas, pergas ea

in re

iure legũ & iudiciorũ uia: neq; enim sumus tua iura impedituri: sed potius curaturi, ut tibi ius abũde ac sine dilatione administretur. Dat. xiij. Cal. Oct. An. I. Roma.

Ferdinando Hispaniæ Regi.

ET si scio ijs de rebus, quæ per nos publice gerũtur, à Legato tuo homine perdiligente fieri te quotidie certiorem: uolui tamen, ut quod nouißime pro Reip. ornamento & incremento statui esse faciendũ, id meis etiã literis cognosceres. Nõ enim uereor, quin tibi pro tuo erga me amore Remq́; pub. Christianã studio, eiusmodi omnia æquè iucũda sint, atq; ipsi mihi. Itaq; scies me ad x I. Cal. Octob. fratribus meis E. R. Cardinalibus cõsentiẽtibus Laurẽtiũ Puccium familiarẽ meũ à dandis literis, & Iuliũ Medicem Archiepiscopum Florẽtiæ designatũ patruelem meum, & Bernardum Diuitiũ Bibienam Quæstorem, atq; Innocentiũ Cibum sororis meæ filiũ, Innocentij Papæ Octaui nepotem plurimis maximisq́; de causis in Cardinaliũ collegiũ cooptauisse. Quorum trium prudentiam, integritatẽ agendisq́; rebus usum atq; scientiã uirtutesq́; cæteras, & esse tibi perspectas existimo, & Reip. & honori & præsidio cõfido fore. De Innocentio autem spero fore, ut uolumus: habet enim egregiã indolem coniunctam cũ optimis moribus, quos ornat literarũ & bonarũ artium studijs: ut nihil iã sit adolescẽte illo probius elegantius charius. Eius rei cõfectio, quæ me magnopere delectauit, erit sanè mihi & gratior & iucundior, si tibi quoq;, qui recte omnia prudẽterq́; iudicas, perpendereq́; soles, probabitur. Existimare autẽ debes, quoniã tuorum in me familiamq́; meã plurimorum nõ solum officiorum, VII

sed

sed etiam beneficiorũ illi ipsi omnium optimi teste semper fuere, quæ ad tuam dignitatẽ tuendam atque amplificandam pertinebunt, eos esse non minus diligenter, quàm quæ nostra ipsorũ intererũt, omni tẽpore curaturos. Da. ix. Cal. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Octauiano Fregosio Genuensium Duci.

VIII *Plurima egregiaq; in me atq; in oẽs meos tua Federiciq; Archiepiscopi Salernitani fratris tui officia, atq; ea quæ in uobis summa sunt, maximarum uirtutum ornamenta, te atq; illum mihi & omni tempore charissimos reddiderunt, & nunc ut maxime erga uos liberalitatem & beneficentiã exerceam, me hortantur: Itaq; cum olim Guidus Vbaldus Vrbinatiũ Dux auũculus tuus, quod durissimo ac difficillimo eius exilij tẽpore strenuã ei operam nauaueris, arcemq; & oppidũ montis Feretrij maximum atq; pulcherrimũ eius Regni propugnaculũ, omnibus in difficultatibus & cunctarũ rerũ angustijs positus, cõsilijs auspicijsq; tuis & tua singulari ope atq; uirtute tutatus fueris, sanctæ Agathæ municipiũ unà cũ omnibus eius oppidi regionibus ac finibus tibi sororis suæ filio dederit, donauerit, ut sui erga te amoris & beneuolẽtiæ tuiq; in illum amplissimi beneficij pignus monumentumq; esset: nunc ut pulcherrimi eius atq; clarissimi nostra ætate facinoris testimonium ac præmiũ mea quoq; ope adaugeatur, sanctæ Agathæ oppidum omnisq; eius regionis ditio, quod oppidum quamq; ditionẽ in huius Reip. imperio nostriq; iuris cõstat esse, tibi data donataq; recte sunto, eaq; donatio autoritate mea ꝓbata esto. Atq; etiã tibi illa ipse quoq; do, dono, largior. Quòd si te sine liberis legitimis*

cõtin-

cõtingat mori, hæc donatio ad Federicũ fratrem tuum extenditor: ut ea, quoad uiuat, uti frui iure poßit. Dat. ſeptimo Cal. Octob. Anno primo. Romæ.

Magiſtratui Bononiæ

QVoniam Antonium Cardinalem Bononienſem ſum IX
mopere amamus, multumq́; & fidei eius & prudẽtiæ atq; in nos beneuolẽtiæ tribuimus, uolo ut Baldaſaris Catanei liberos ab eo ne repetas: ſed eos permittas, eſſe ſub ipſius fide. Scribo aũt Cardinali, ei me Catanei liberos ea cõditiõe remittere, ut, ſi erit opus, uel habere ipſe illos hic, cũ uoluero, poßim, uel ipſi iſtic ita ſeruentur, ut ab illis ueritas, quæ per nos quæritur, de Bentiuolorum cogitationibus eliciatur. Dat. ſexto Calend. Octob. Anno primo. Romæ.

Dominico Cardinali Grimano

LEctis tuis literis, quibus me certiorem facis, te pro X
pter tabellarij tarditatem Cardinalium creationi intereſſe non potuiſſe, magna moleſtia affectus ſum. Qui enim te pro tuis eximijs uirtutibus excellẽtiáq; doctrina magnopere diligo, ualde ſane cupiebã ei declarationi te adeſſe. Verum quoniam tabellarium accuſas, mandaui ut is ſuæ negligentiæ pœnas daret. Sed is ita ſe purgat. ait enim, quoniam Vrbeueteri te non offenderit, ſe Spoletum rectà tetendiſſe, quod ad oppidum te iter feciſſe intellexerat. Quò cum acceßiſſet, rediſſe te Vrbemueterem ei nuntiatũ fuiſſe, eóq; reuertiſſe. Itaq; ſe tardiorem, quàm oportebat, fuiſſe. Sed quoquo modo ſe res habet, animi tui alacritatem, quam præ te fers, libenter accipio. Reliqua, quæ te ſcire uolo ea de re, nũtius tuus ad te perferet

qui

qui cum loquutus sum. Dat. v. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ.

XI SAnè quàm mihi gratũ atq; optatum accidit id, quod heri ex Venetorum Legato publicisq; istius Senatus atq; tuis literis intellexi, eum scilicet Senatum Rẽq; pub. nobis arbitris suarum cum Maximiliano Romanorũ Imperatore designato discordiarum, quæ quidem diutius quàm oportebat uiguerũt, causam cognitionemq; permisisse. Eoq; accepto nuntio ualde me hercule gauisus sum: cũ propterea quod ista Resp. Senatusq; illustris, qui prudẽtißimus atq; grauißimus semper fuit, de nostra in se ueterere beneuolẽtia tãtũ spei atq; fiduciæ cõceperit, ut suarũ maximarũ cõtrouersiarum atq; rerum summam mihi esse plane credendã statuerit: tum quia magnopere cõfido ex ea re ipsis quidẽ primum atq; eorum oppidis & municipijs omniq; imperio, Italicis deinde rebus magna ex parte diuturno bello cõtritis atq; labentibus, toti demũ Christianæ Reip plurimas esse leuationes maximasq; utilitates prouenturas. Dabo equidẽ ipse operã, ut huius ipsorum de me iudicij tam illustris tamq; præclari eos nũquã pœniteat. Idq; eis tu iam nunc meis uerbis ut certũ exploratumq; habeãt, denuntiabis. Reliquas autem huius negotij partes, quæ plurimæ quidem sunt, quas te atq; illos scire uolumus, ex literis, quas ad te Iulius Medices, Cardinalis frater patruelis meus dabit, facile intelliges. Quibus etiã de rebus omnibus cum Petro Lando eorum Oratore sum loquutus. Caput autem illud est, ut confidant, quæcunq; ad ipsorum salutem, incolumitatem, cõmoda quæ-

cunq;

cunq; ad dignitatem retinendam pertinebūt, à me aman tißime ac diligentißime curatum iri. Dat. tertio Cal. Octob. anno primo. Roma.

Antonio Crasso Cardinali Bononiensi.

Controuersiam, quam Borninus Blancus ciuis Bo- XII nonienſis cū Petro & Ioanne Franciſco Ocellano aliquot iam annos habet de fundo & uilla ſatis quidem luculenta, cōponere iam tum, atq; ipſos conciliare cupie bam, dū in Cardinaliū collegio poſitus iſtius oppidi Legatū agerē. Itaq; rem aggreſſus breui eā ex ſententia cō fecißem, niſi confeſtim Bononia decedere mearum me re rum curſus atq; celeritas coēgiſſet. Idem autem mihi nūc quoq; animus uolūtasq; cum ſit, maximeq; cupiam, ut ab honeſtis iſtius oppidi municipibus nullæ offenſæ nullaq; odia exerceātur,, tuq; unus apud eos omnes autorita te & gratia plurimū ualeas, peto abs te, des operā, ut in ter utrasq; parteis ea de re atq; cauſa omnes cōtrouerſiæ ſedentur, liſq; uniuerſa cōponatur, concordiaq; uia finia tur. Erit ea res & ingenio moribusq; tuis propria, qui pacis es & quietis amantißimus, & meæ de tua lenitate atq; prudentia expectationi non aliena. Dat. quarto Non. Octob. Anno primo. Roma.

Municipio Rauennati.

Mando uobis ut Ioanni Baptiſtæ Bonauenturæ ue XIII ſtræ arcis Præfecto reliqua, quæ ei ex arcis cuſto dia debentur, curetis ad eum uſq; diem, quo die is eam cu ſtodiam Antonio Medici tradet, quem ei arci præfeci mus. Dat. quarto Non. Octob. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo.

XIIII *MAndo tibi, ut Nicolao Blanco ciui Bononiensi reditum in patriam des, reuocesq; eum ab exilio, quemadmodum ego illum reuoco: itaq; statuas, ut nulla posthac molestia ea de causa Nicolao afferatur. Dat. tertio Non. Octob. Anno primo. Roma.*

Antonio Crasso Cardinali Bononiensi

XV *SCribimus Altobello Polæ Episcopo istius oppidi Magistratui; ut Nicolaũ Blancum ciuem Bononiensem exulem restituat, fruiq; patria permittat & fortunis suis omnibus. Eam rẽ tibi etiam meis literis esse notam uolui: hortorq; te, ut negotium, si erit opus, autoritate tua iuues, quo melius atq; facilius explicetur. Dat. tertio Non. Octob. Anno primo. Roma.*

XVI Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

FRanciscus Foscarus, qui tuũ Oratorẽ apud nos egit, perfunctusq; suo munere abs te reuocatus istuc proficiscitur, egregiã tibi quidem omnino Romæ dũ fuit, & præstantẽ operã nauauit. Nã & in cõsilijs tuis explicandis probitatẽ, & in rebus tractãdis prudentiã & grauitatem, & in omni genere studiũ & diligentiã singularem semper ostendit. Mihi uerò cũ his atq; cæteris suis uirtutibus, tũ præclaris in rẽ Romanã meritis cumulate et pulcherrime satisfecit. Hæc autẽ ad te scribenda esse duxi nõ quidem quòd ea ulla ex parte latere te existimarem: sed ut meæ in illũ paternæ charitatis sensum, & cõstans de eius præstantißimis uirtutibus iudicium meis apud te Remq; istã pub. literis declaratũ atq; testatum relinquerem. Dat. octauo Id. Octob. Anno primo Roma.

Octauia

Octauiano Fregosio Genuensinm Duci.

Mitto ad Ludouicum Galliæ Regem Sebastianũ Pistoriensem familiarem meum: qui iter isthac faciet. Quare abs te peto, ut eum in itinere conficiẽdo quibuscunq; rebus poteris, iuues. Et quoniam certior factus sum in tuæ ditioni uicinis locis magna hoc tempore latrocinia fieri, per mihi erit gratum, des operam, ut Sebastianus in Galliam transalpinam tuto atque celerrime se conferat. Dat. VI. Id. Octob. Anno primo. Roma. XVII

XVIII

Dominico Grimano Cardinali.

Voniã ad ꝓxime sacri Lateranẽsis Cõcilij futuros dies aliqua sunt nobis iã nũc cõstituenda, peto abs te, quod cõmodo tuo facere poteris, ut ante diem XII. Cal. Nouembris Romam te conferas. Dat. V. Id. Octob. Anno primo. Romæ.

Regi Britanniæ.

Lectis tuis literis, quibus me de tua in Morinis cõtra Gallos uictoria, Morinorumq; dediti one certiorem facis, magna sanè lætitia pro mea in te paterna beneuolentia, proq; rei confectæ magnitudine affectus sum: habuiq; Deo Opti. Max. gratias, quòd is eorũ, qui pro huius imperij dignitate tuẽda & conseruanda pio ac recto animo arma sumpserunt, curas conatusq; fortunauerit. Quanquàm id quidẽ certe prope pro cõperto semper habui. Sperabã enim fore, ut omnia tibi prospere atq; feliciter euenirent: cũ propterea quòd prudentibus consilijs, summis opibus, magno apparatu, numerosissima ualidissimaq; manu, Maximiliano etiã Romanorum Imperatore designato sua tecũ consilia communicante, bellum hosti- XIX

bus inferre es aggressus: tũ uel maxime, quia Dei causam agẽdam & defendendã suscepisti. Itaq; cum non multos dies de tua uictoria lætus inter tuorum Legatorũ iucundas salutationes cõfecissem, uellemq;, ut par erat, ea de re tecũ per literas gratulari, ecce alteras abs te literas quæ secundã nobis partam abs te uictoriam longe maximam atq; clarißimã attulerunt, Britannicos scilicet exercitus tuos cũ Iacobo Scotorum Rege, qui quidem ingenti militum numero inuaserat in ditionẽ tuam, manũ cõseruisse, eius exercitũ fudisse: magnam eorũ partem Rege ac Regni Principibus occisis internitioni dedisse: magnã etiam captiuam fecisse. Itaq; paucis te diebus bellũ atrox ac periculosum felicißime cõfecisse. Iis intellectis tametsi per mihi molestũ fuit tantum Christiani sanguinis effusum fuisse, tot hominũ millia è populo Dominico desiderari, tũ Christianũ Regẽ egregij sanè nominis neq; spernendarum uirium, sororis tuæ uirũ Christiani Regis sibiq; coniunctißimi ferro cõfossum cecidisse: ualde tamen sum gauisus alteros tuos exercitus tã illustrẽ tamq; celerẽ uictoriã de alteris tuis hostibus, qui te ab optimo tuo incepto reuocare conabantũr, reportauisse. Quamobrẽ eundẽ illum, qui hos duplices gloriæ tuæ prouẽtus subministrauit, Deũ flexis ad terrã genibus erectisq; cœlo manibus adoraui, qđ tibi Regi planè iuueni bellorũ initiũ ab Ecclesiæ suæ defensione auspicãti hæc rudimẽta tã preclara tamq; cõspicua, quasi fundamẽta iecerit reliquæ sanè uel gloriæ uel ætatis tuæ. Te uero in primis decet existimare ab illo te omnia, nõ ab humanis opibus accepisse: quoq; Dominus Deusq; noster pluribus atq; maioribus ornamẽtis uirtu

tis uirtutē illustrare atq; cōdecorare uoluit tuā, eo te q̄dē certe illi humiliorē submißioremq́; fieri erit uirtutis & prudētiæ singularis. Quod cū feceris, nō solum credibile est, fore ut tibi is secūda ꝓsperaq́; omnia in ijs quas nunc tractas, rebus atq; bellis largiatur: sed uiā etiā muniat, ꝑ quā ingrediēs tuū nomē optimis atq; sanctißimis artibus æternitati cōsecrare facile poßis. Id erit, cū tibi eas cogitationes propones, q̄bus reliquis tuis restinctis pacatisq́; bellis ad cōtundendā Turcarū nimis iā incitatā exultantemq́; ferociā accēdare. Quas ad cogitationes ineundas, quēadmodū nūc quidē se res habet, multū dari nobis posse tēporis nō est existimādū. Ita iā et Pānoniæ Sarmatiæq́; Regna populata debilitataq́; ab illis sunt, premunturq́; in dies acrius: & ipsa Italia amißis in proximis regionibus nō unis præsidijs illos sibi uicinos finitimosq́;, acerbū sanè dolēdūq́; spectaculū cōtuetur. Hæc pericula, ut uere dicā, quod sentio, me suspēsum atq; solicitū habēt, meāq́; de secūdis tuis rebus uoluptatē & lætitiā esse solidā atq; propriā nō sinūt. Quare ab ipso immortali Deo precibus omnibus atq; uotis peto, ut quemadmodū Ecclesiæ suæ dignitatē ab ijs, qui eius propugnationem suscipere in primis debebant, aliquādo male habitam egregiè prosperri meq; est tutatus: ita eā & ab accenso ad inflammāda sacrosancta eius templa atq; delubra igne, & ab imminenti populorū sibi dicatorum ceruicibus ferro inimicarum perpetuo gētium aliquando tandem eripiat. Quibus de rebus omnibus cum Episcopo Vnigorniensi Legato tuo loquutus sum, ut is tibi mētem meā perscribere latius ac diligentius poßit. Dat. quinto Id. Octob. Anno pri. Ro.

Episcopo Feltrinorum Magistratui Placentiæ,& Paulo Sumontio.

XX Mando uobis, ut quoniam Hierosolimitani milites in insulæ Rhodi contra Turcas propugnatione hoc tempore distinentur, prouentusq; suos ea in re maxime quidem necessaria impendunt: ex eius ordinis possessionum atq; fructuum omnis generis pensionibus in eam decimam, quã nuperrime curari exigiq; mandaui ab ijs, qui clerici essent, partẽ ullam ne inferatis: ue ue quicquã eo nomine ab ipsis militibus aut eorũ procuratoribus exigatis, aut exigi erogariq; permittatis. Volo enim illum ordinem horum onerum collationumq; omnium immunem expertemq; esse. Dat. XIII. Cal. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Marco Cardinali Seduno.

XXI Non oblitus quãtum in nos beneficiorum cõtuleris, ei, qui has tibi literas reddidit, Goro familiari meo ad Heluetios proficiscenti mandaui, te ut uiseret, tecũq; communicaret causam profectionis suæ. Qua in re peto abs te non id solum, ut eum instituas omnibus ijs in rebus, quas ad te deferet, doceasq; quid illi agendum, quid statuendum, quid conandum sit. Sed illud etiam, ut meã causam apud Heluetios agas ipse, measq; omnes suscipias parteis. Quod te facturum & facile pro ea qua plurimũ apud illos polles dignitate, autoritate, gratia, & libẽter pro tua singulari atq; mirifica in nos beneuolentia plane confido. Volo autem in primis, ut ipsos Heluetios de mea propensa perpetuaq; in illos uoluntate certiores facias, doceasq; eo animo esse me, ut in eadem cum ipsis fortuna magis

magis magisq; quotidie coniungi & consociari cupiam. Deinde ut eos confirmes in Maximiliani Mariæ Insubrũ Ducis statu atq; imperio, quemadmodum adhuc quidẽ egregie fecerunt, & fulciendo & defendendo: quæ sane tibi quidem res curæ magnopere semper fuit: nobis autem non minus cordi est, quàm Florentinorũ Reip. atq; urbis, quæ mihi patria est, incolumitas & conseruatio: quemad modum ab ipso Goro intelliges. Quiquidem ea etiam, quæ ad te de me falso delata sunt, diluet, purgabitq; me tibi, eaq́; patefaciet, quamobrem mentẽ erga te meam atq; ani mum perspicere facile poßis. Te uerò etiam atq; etiam hor tor, eiusmodi uocibus hominum uel inuidentium nostræ coniunctioni, uel certe maleuolorũ aures tuas ne præbeas. Quemadmodum & ipsi etiam fecimus, facturiq́; sumus ad ea, quæ de te ad me præter tuã dignitatem et allata adhuc quidẽ sunt, & fortasse afferentur. Neq; enim de tuis sum mis præstantißimisq́; uirtutibus ullorum hominum artibus tãtulam quidem partem detractum iri patiar. Reliquum est, ut Goro ipsi meis te uerbis alloquenti omnem fidem habeas. Vale. Dat. sexto Calend. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Laurentio Medici fratris filio.

XXII

PRoficiscenti ad Heluetios Goro, ut meum internuntium apud illos ageret, mandaui pro mea in rem istã pub. charitate, ut omnem sue profectionis causam tibi de uia communicaret. Cui tu fidem habebis non secus ac nobis ipsis: quæq́; ex ijs, quæ ab ipso intelliges, erunt reticen da, nemini patefacies. Dat. sexto Calend. Nouemb. An no primo. Romæ.*

Heluetijs.

XXIII Mitto ad uos Gorum familiarem meum hominẽ mihi uehementer probatum: ut is meum internuntiũ apud uos agat. Quare uos eius uerbis tantum fidei habebitis: quantum nobismet ipsis haberetis, si uos præsentes alloqueremur. Dat. VI. Calend. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

XXIIII Cum id meum cõsilium semper fuerit, ut inter Maximilianum Romanorum Imperatorẽ designatum & Leonardum Lauredanum Venetorũ Principem discordie, quas quidem uterq; diutius, quàm opus fuerat, exercuit, fœdere inito cõponerentur, ut bella cædesq; in Italia desinerent, pax atq; tranquillitas existeret: ideq; optare prudẽtißimum Regem tuũ sæpenumero intellexerim: gratißimus mihi atq; iucundißimus is profecto nuntius fuit, quẽ nuper accepi, Venetos scilicet ad ineundam cum Maximiliano pacẽ animum induxisse, nobisq; arbitris omnem discordiarum suarũ causam totiusq; rei summã uelle permittere. Ab hoc enim fonte confido plurima esse atq; maxima Christianæ Reipu. commoda, ex quibus haurire omnes homines poßint, propediem emanatura. Hanc eorum uoluntatem cum certã propemodum exploratamq; habeam, neq; dubitem, quin illi ea, quæ nuntiantur, omnia ut uolumus sint confecturi: etiã atq; etiam te hortor, ut magis in ea sentẽtia Veneti confirmentur, ab armis atque in Venetos impreßionibus abstineas tantisper, dum syngrapham, qua mihi eius rei potestas permittatur, ipsi

ipsi cõficiant. Est autẽ prudẽtiæ tuæ paucorũ dierũ moram tanti non æstimare, ut eam ob causam ab utrisq; nostrum diu optatæ, cõmuniq; consilio susceptæ, & toti rei Christianæ maxime ꝓfuturæ pacis atq; fœderis cõfectio impediatur. Quæ quidẽ mora ne lõgior sit, quàm necessitas postulat, Petro Bibienæ meo apud Venetos internuntio mãdo, det operã, ut trium aut quatuor dierũ spatio, post has sibi redditas literas ea, quã dico, à Senatu Veneto syngrapha cõficiatur: teq; illico tota de re certiorẽ faciat. Tu verò ea intellecta Cæsarianos tuosq; milites usq; quaque cõtinebis, dum pax ipsa fœdusq; sanciatur. Summa hæc est, ut maximi momẽti atq; põderis rẽ unius quatridui præstolatione hortatu meo iuues. Quod te facturum pro tua prudentia, humanitate, lenitate plane confido. Dat. IIII. Cal. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo.

QVoniam Matthæus Cardinalis Gurcensis ad Vrbẽ atq; ad nos propediem est uenturus, uolo, ut si istac iter faciat, omni cũ honoris & liberalitatis genere excipias, itaq; tractes, ut se mihi esse charissimum intelligat. Ea in re omnes diligentiæ tuæ numeros te implere sanè peruelim. Dat. quart Calend. Nouemb. Anno primo. Romæ. XXV

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

REuertitur ad te meo iussu Hieronymus Moronus interpres tuus, cuius singularem erga te fidem & diligentiam omnibus ijs in rebus, quas mecum egit, XXVI

perspicere mihi uisus sum: eaq; ipsum de causa, uti probũ & spectata uirtute hominẽ, facile amo. Is tametsi recusaret Roma te nõ mãdante uelle discedere, ostẽderetq; mihi habere se abs te plures causas apud nos cõmorãdi, coactus tamẽ est à me itineri sese dare. Putaui enim eũ in tractãdis apud Heluetios rebus tuis magno tibi usui futurũ, qui, cum multa ad tũ commodum dignitatemq; spectantia sum loquutus: eaq; collegi, quæ horũ temporum conditio poscere maxime uidebatur. Ea ipsa, tum quo studio tenear, ut tibi omnia prospere atq; fœliciter eueniãt, ab ipso cognosces: qui quidem nostræ erga te uoluntatis locupletißimus esse testis potest. Dat. IIII. Cal. Nouemb. Anno primo. Roma.

XXVII Magistratui Placentiæ & Paulo Sumontio.

MAndo uobis, ut aqua & igni interdicatis, nequis ex ea pecunia, quæ ratiõe decimæ à sacerdotibus, qui in Regno Mediolanensi sunt, exigitur, quicquam capere, haberéq; apud sese audeat, præter eum, quem uos eius rei curatorem esse iusseritis: cuius eligẽdi uobis unis facultas esto. Volo enim, ut is tantummodo, qui à uobis erit lectus, eam pecuniam administret. Dat. IIII. Cal. Nouemb. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

XXVIII POst eas, quas ad te proximis diebus dedi literas, quibus te certiorem faciebam Venetorũ Remp. discordiarum suarum cum Maximiliano Romanorum Imperatore designato causas omneis nobis arbitris uelle permittere: itaq; te hortabar abstineres eos, q in eorũ Imperio essent, armis lacessere tãtisper, dũ syngrapha eius rei per Senatum

Senatum Venetum cōficeretur: eam syngrapham, quemadmodum uolebamus confectam Veneti nobis miserunt. Quamobrem quo maiore possum studio etiā atq; etiam abs te peto, statuas arma esse reprimēda, Cæsarisq; milites atq; tuos ab omni offensionum cōtra Venetos genere cōtinendos, dum res negotiumq; per nos transigatur. Ita enim, & nos Venetis recepimus te facturū: & te, cui quidem Ferdinandi Regis tui mens atq; animus perspectus est & cognitus, maxime decet facere, nitiq;, ut nihil eorum, quæ ad pacem conficiendam opportuna sint, prætermittatur. Ea de re plura cum Bercenno procuratore tuo sum loquutus. Is ad te omnia perscribet. Dat. tertio Non. Nouemb. M. D. III. Roma.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

XXIX *CErtior factus eos nummos, qui Vrbini percutiūtur, probos esse, uolo, ut tibi æs, argentum, aurum, flare, ferire, quemadmodum consuesti, & nummos cudere liceat: neq; ea tibi obsint, quæ nostris in edictis nūmarijs nuper propositis continentur. Dat.* III. *Non.* No*uemb. Anno primo. Roma.*

Octauiano Fregosio Genuensium Duci.

XXX *ET si pro animi tui consuetudine tuaq; propensa in omnem iustitiam uoluntate certū exploratumq; habeam, omnes tuæ ditionis populos ipsorumq; incolumitatem tibi magnæ curæ esse: tamen quoniam Sauonē oppidum municipesq; illos, uel quia cum eorum plurimis magnus mihi usus intercessit, uel quod ij omnes uetere instituto ciuitatem Florentinam sunt adepti, mirum in modum dili*

dum diligo: nō solū te hortor, sed etiam ualde rogo, Sauonensium fortunas municipiūq; ipsum & ciues omnes habeas etiam meo nomine chariores: eosq; ita tractes, ut intelligant meam apud te cōmendationem magno illis usui fuisse. Erit id mihi tam gratum quàm quod gratißimum. Dat. Non. Nouembribus. Anno primo. Romæ.

Magistratui Parmæ.

XXXI QVoniam mihi satis cōstat Castrum nouū, quod est in Parmēsi diœcesi, ad Hippolytum Atestinū Cardinalem iure spectare: mando tibi, ut id oppidum cum iuribus eius omnibus Cardinali ipsi, uel eius procuratoribus des, tradas sine ulla mora. Quē enim ut pote Reip. perutilem atq; in ea administranda maxime idoneum uirum præstantemq; hominem unice diligo, impediri ei sua iura minime omnium uolo. Itaq; dabis operam, ut is ad integram eius oppidi possesionem cōfestim admittatur. Dat. Non. Nouembribus. M. D. XIII. Anno primo. Rom.

XXXII Matthæo Cardinali Gurcensi

CVm certior factus sim te ad Vrbem atq; ad nos aduentare: qui quidem mihi nuntius sanè gratißimus fuit: statutumq; mihi sit relaxandi animi causa hodie Roma discedere, ne propterea tuum aduentum differas: si fortasse Romæ nobis absentibus esse non appetis, scire te uolo perpaucos me dies abfuturum. Quin etiam cum appropinquare tuum aduentum intellexero, dabo operam, ut nos iam reuersos offendas, ut te alloqui, & quamprimum uidere poßimus. Dat. Non. Nouemb. Anno primo Romæ.

Municipio

Municipio Norſino.

Allatum ad nos eſt exules, Caſsianos, qui eius oppi xxxiii
di arcem magna cum mea indignitate ui atq; armis expugnauerunt, confidere ſe à uobis auxilium ad ſe defendendos, ſi à noſtris militibus oppugnabuntur, impetraturos. Quamobrem mando uobis ea lege, quæ de Maieſtate eſt, & decem millium nummorũ aureorum fiſco inferendorum multa, ne illis ulla in re auxilium præbeatis: ne'ue quicquam aggredi & tentare audeatis, quod eis exulibus uſui & adiumento eſſe poſsit. Dat. Octauo Idus Nouẽb. Anno primo. Roma.

Fabritio & Marco Antonio Columnæ.

Qvoniam exulum Caſsianorũ audaciã, qua ſuperio xxxiiii
ribus diebus in eius oppidi arce inuadenda capiendaq; ſunt uſi: ægre, ut debui, moleſteq; tuli, atq; ad arcem recuperãdam ſtudium & diligentiã adhibui: magnopere à uobis peto, ne eis exulibus quicquã opis ad ſe defendendos ſubminiſtretis. Quod tametſi exiſtimẽ uos pro ueſtra in nos pietate per uos ipſos eſſe facturos, uolui tamẽ ea de re literas ad uos dare, ut magis etiam de mea uoluntate certiores fieretis, cum id à me intellexiſſetis. Dat. Octauo Id. Nouemb. Anno primo. Roma.

Franciſco Hernando Aualo
Marchioni Aterni.

Ivlianũ Rodulphum familiarem tuum probum uirum xxxv
& ſpectata uirtute hominẽ multos iam annos bene cognitum, ualde ſanè amos. Is quoniam nobis in primis idoneus uiſus eſt, qui Iuliani Medicis fratris mei rerũ domeſticarũ curam adminiſtrationẽq; ſuſciperet, ipſum ei rei præfeci;

præfeci: speroq; fratri meo magno usui eius uirtutem & probitatē fore. Quod te meis literis scire uolui, cū ut intelligeres existimare me tibi nos non ingratū facere, qui familiaris tui opera nostris in rebus utamur: tum ut certior fieres nobis illum tua causa etiam chariorem fore. Dat. VIII. Id. Nouemb. Anno primo. Roma.

Francisco Conzagæ Marchioni Mantuæ.

XXXVI Aloisio Crepello Mantuano, cuius filio familiarissime utor, à certis hominibus in tua diœcesi quædā pecuniæ summa debetur: quam nisi te adiuuante recuperarit, arbitratur se in perditis & desperatis habiturum. Pergratum igitur mihi feceris, si dederis operam, ut Crepellus ad suum quàm celerrime perueniat: & cum ipsum, tum Franciscum eius filium omnibus in rebus tueberis. Probos homines & gratos & tua fide dignos clientelaq; cognosces. Datæ quarto Id. Nouemb. Anno primo. De Centūcellis.

PETRI

BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER VI.

Alfonso Ferrariensium Duci.

QVANQVAM iniquum sanè fuerit ab huius Reipub. Vicario eos homines, qui in eiusdẽ Reip. imperio essent, capti, captosq; in custodia diu haberi: potuerimq; ipse Frãciscũ & Pasotũ Fantutios ciues Bononienses captos à tuis custodiæq; traditos reposcere abs te iuris & iustitiæ uia: peteremq; ut eos in libertatẽ sine ulla mercede restitueres: uolui tamen & pro nostra uetere necessitudine, & pro mea recẽti charitate, qua te Põtifex Max. ãplector, amãtissimi hominis officio uti, hortariq; te id ut faceres: ad teq; nõ unas literas ea de re dedi sperans te ad id quod æquitas ipsa postulabat, facile nobis hortãtibus descẽsurũ. Quæ res cũ aliter, ac sperabã, ceciderit: teq; Pasotum quidẽ magna accepta pecunia missum fecisse, Frãciscum uerò in custodia & quidẽ dura etiãnũ habere intellexerim, deq; tua in illum asperitate nihil omnino remisisse: æquius certe erat, & huius imperij maiestati cõuenientius, nihil nos te amplius per literas hortari: ne toties eiusdẽ imperij dignitas autoritasq; nostra nullius esse apud te

põderis momẽtiq; uideretur. Quod qdẽ ſtatuerã facere, atq;, ut ſcis iã planè faciebã. Verũtamẽ precibus tãdẽ et lachrymis Frãciſci *neceſſariorũ permotus idẽ illud etiam nũc ſcribo: abs teq́; uno uerbo peto, ut pro tui* Magiſtra*tus officio, proq́; ea, quam nobis obſeruãtiã debes,* Frãciſcũ *iã tãdẽ patriæ reſtituas & ſuis: neq; patiaris eius hominis libertatẽ, quã tueri potius & defendere debuiſſes, aut impediri abs te, aut ullo pretio emi.* Id *ſi feceris, iuſtitiã, pietatẽ, dignitatẽ meam tibi eſſe curæ nõ dubitabo.* Si *nõ feceris, et tu meã de te opinionẽ maxime falles, & ego de me deq́; tota re tuã.* Da. XII. Cal. Dec. Anno pri. Ro.

Lucretiæ Ferrarienſium Duci.

11 NOn unis literis *Alfonſo uiro tuo* Fantutios *fratres ciues* Bononienſes *honeſtos uiros noſtros homines commmendauimus, ut quidã adhuc uidemur fruſtra. Nã cum is eos captos à ſuis in cuſtodia iam per annũ habuerit: ego autem illum ſæpius hortatus ſim,* Fantutios *liberaret, ne uel in uiros egregios, qui nihil unquã in ſeſe deliquerint, agere inhumaniter, uel* Eccleſiaſticã *libertatẽ comminuere, demum ut aliquid etiã nobis petentibus tribuere uideretur: alterum quidẽ eorum, qui ſe magna pecunia redemit, patriæ atq; ſuis reſtituit: alteri autem neq; de carceris incõmodo, neq; de pecuniæ ſumma, quã ei ab initio cõdixerat, adhuc plane quicquam remiſit.* Itaq;, *ut uerũ fatear, ægre moleſteq́; ferens parum apud illum pietatẽ iuſtitiam* Reip. *dignitatem, parum etiam noſtras literas ualuiſſe, ſtatuerã nihil ei amplius ea de re ſcribere, indignũ exiſtimans me, qui illum & ueteris beneuolentiæ & recentis magiſtratus nomine multũ ſanè amo, in*

re præfer

re præſertim tã honeſta tãq; plena egregiæ laudabiliſq; pietatis, toties ab ipſo fruſtra quicquã infructuoſeq; petiſſe. Sed uicit flexitq; me neceſſariorũ Franciſci perpetua obſecratio: aiunt enim ita illũ aduerſa ualetudine laborare, ut ſi paulo modo ulterius in cuſtodia teneatur ſpiritus illũ & uita ſit relictura. Itaq; nos orãt, ne illum miſerũ atq; ſe noſtra, hoc eſt omni ſpe deſtitutos relinquamus. Quare id, quod ſæpius à uiro tuo petij, idẽ nũc etiam ab eodẽ per literas peto, ut & illorum obteſtationibus atq; lachrymis, & rei æquitati, honeſtati, pietati, ipſi deniq; humanitati, qua induimur, ſatisfaciã, Franciſcũ Fantutiũ ſcilicet ſine redẽptione uti miſſum faciat: ſatiſq; habeat eã, quã à fratre pecuniam accepit. Volui autem te etiam hortari & monere: quæ cũ fœmina ſis, tãgi te pietate miſericordiaq; duci uerisimilius eſt: ut apud uirum in re iuſtitiæ meaſq; parteis amplectare atq; ſuſcipias: eiq; perſuadeas, noſtris hortationibus morẽ gerere aliquãdo tandẽ in animũ inducat ſuũ: uelitq; hominem ſe eſſe meminiſſe. Itaq; in homines durius, quàm ipſa humanitas poſtulat, ne agat. Deniq; cũ Reip. Vicariũ ſuſtineat, ſciat indignũ atq; iniquũ ſibi eſſe eiuſdẽ Reip. homines capere, captoſq; in cuſtodia tãdiu habere ipſa Rep. Põtificeq; Max. ut eos miſſos faciat, poſtulãte. Nam quoniã ſupra mulierũ captũ te & prudentem, & plurimis maximiſq; uirtutibus ornatam omnes homines prædicant, nõ dubito, quin à uiro tuo ſis, quæcunq; uoles, impetratura, à quo te amari ijs de cauſis uehemẽter exiſtimo. Itaq; hanc tibi rem meo nomine remitto, utpote qua huiuſmodi cauſæ apud uirũ internuntius eſſe aptior atq;

cõiunctior

coniunctior nullus potest: teq; ingeniiq; tui bonitatẽ, quã excellis, ea cura oneratam magnopere uolo. Id si feceris, quod te facturam pro tuo mirifico in nos cultu pietateq; confido, & mihi rem gratissimam teq; ac uirtute tua dignam facies: & uirum ipsum tuum magna calumnia liberabis. Ero etiam ipse tuis in rebus huius officij non immemor: diligentiamq; aliquando tuam sarciam. Dat. XII. Cal. Decemb. Anno *primo.* Roma.

111 Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

INtellexi Gulielmum Marchionem Montisferrati abs te accersitũ Mediolani propediẽ futurũ, ut de uestris rebus alloqui hominem possis. Fuit is mihi nuntius sane gratissimus. Qui enim & te uere paterna charitate sum cõplexus, & illũ ppter eius plurima in nos, dũ Cardinalẽ gerebamus, officia, atq; in Romanos Põtifices ppetuã obseruãtiã in meã fidẽ tutelamq; recepi: maxime opto, ut ea per uos fiãt, quibus arcto inter uos planeq; duraturo amoris & beneuolẽtiæ fœdere deuinciamini. Quod tamẽ ipsum etiã pro ea uolũtate, qua in omnes Christianos Principes sumus, quos qdẽ esse cupio inter se quàm cõiunctissimos, est nobis, ut debuit, iucũdissimũ. Eo autẽ ad te scribere sum aggressus, ut te hortarer, quo maior ipse es, quoq; tua est & fortuna, et dignitas excelsiore loco longeq; illustriore posita, eo uelles Gulielmũ ad te uenientẽ amantius liberaliusq; suscipere, atq; omni beneuolentiæ ostensione ita tractare, ut se tibi plurimum debere fateatur. Id & ad tuæ ditionis securitatem propter uicinitatem locorum, & ad nominis dignitatem propter illius splendorem expectationemq; hominum erit aptissimum,

mihi

mihi uerò tam gratum, ut in me ipsum magnum aliquod egregiumq; beneficium te contulisse sim existimaturus. Datæ XII. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ.

Gulielmo Marchioni montis ferrati.

Per sanè gratum mihi fuit id, quod proxime intellexi, te Maximiliani Mariæ Insubrum Ducis hortatu ad illũ breui accessurum: ut is de uestris rebus te alloqui, ac tecũ, quæ ex usu utriusq; uestrũ sint, cõmodè cõstituere posſit. Nam qui propter plurima tua in me Cardinalem familiamq; meam officia, & in Romanos Pontifices egregiam uoluntatẽ magnopere te amo, ualde cupio, ut ea per uos statuantur, quibus summa inter uos beneuolentia perpetuaq; coniunctio sit futura. Quod quidem pro Ducis natura optimisq; moribus fore confido: utq; fieret, quod ad illum attinet, cum per literas sum hortatus. Abs te autẽ etiam atq; etiã peto, primum ut, si te itineri nondum dedisti, pergas Maximiliano ea in re morem gerere, libẽtisſimoq; animo te ad illum quamprimum conferas: deinde ut des operã, cũ illò ueneris, ut is te non minus uoluntate animi tui, quàm locorũ uicinitate, sibi esse coniunctũ cognoscere atq; profiteri posſit. Id erit mihi pro ea, quam uotis omnibus semper cõcupiui, Christianorũ Principum unanimi uoluntate cõstituenda, iucũdisſimũ. Dat. XII. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ. IIII

Regij Lepidi Magistratui.

Demonstratũ mihi est Ioannẽ Petrum Gonzagam Nuuolariæ Comitem, rebelles meos Regienses homines suum in oppidũ recepisse. Id si ita esse compereris, meas ad illum literas, quas unà cum his literis accepisti, V

pisti, quamprimum mittes. Earum exemplum has in literas conieci, ut tuas apud illum postulationes ad earũ sensum accommodare atq; aptare posses. Summa est, cures omni diligentia desq́; operam, ut eos habeas, & quemadmodum meriti sunt, multes ac punias. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ.

Ioanni Petro Gonzagæ Nuuolariæ Comiti.

VI EX literis optimorum uirorũ intellexi id, quod sanè credere ꝑ mea in te uetere beneuolentia uix ægreq́; potui, te meis rebellibus Regiensibus tuo in municipio receptum ac perfugium dedisse. Id si ita est, te non solum moneo atq; hortor, sed tibi etiam præcipio ac mando, ut quotquot ex illis tuis in locis habes, eos omnes Regij Magistratui tradas: qui autem posthac ad te uenerint, eos ne recipias, sed expellas: ne conqueri de te meritò & magna cum causa possimus. Dat. VIII. Cal. Decem. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo.

VII DEderunt ad nos literas ij, qui publicè bonas arteis isto in oppido profitentur, mores atq; consuetudines illo in ludo cõstitutas magna ex parte remitti & negligi, sic, ut neq; horæ profitẽdi, neq; conuentus differentiũ, neq; Magistrorũ immunitates, atq; comitia haberi solita custodiãtur. Eam ego rem, ut debui, ægre molesteq́; tuli, qui ludũ istum esse quàmornatissimũ cupio. Mando igitur tibi, ut omnibus ꝓfessoribus imperes, ut leges atq; cõsuetudines usquequaq; tueantur, nihilq́; prætermittãt eorũ, quæ tum fieri assolent, tum discipulorũ utilitatem atq; cõmoda continent. Qui non fecerit, ei salarium auferri

ferri, & in ærarium inferri iubeto. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ.

Antonio Cardinali Bononiensi.

VIII Certior factus Bentiuolos fratres suarum rerũ recuperationem iuxta literarum sententiã, quas ad Altobellum Polæ Episcopum Bononiæ Magistratum dedimus, assequutos nondum fuisse: te & moneo & hortor, des operam, incumbasq; in eam rem, ut omni ex parte ea recuperatio meis ex literis conficiatur, neque ulterius à quopiam ullo nomine differatur. Quam sententiã uoluntatemq; meam XL. uiris Bononiensibus denũtiabis: eosq; meis uerbis admonebis, si mihi rem gratißimã facere uolent, eiusmodi confectionem ne impediant. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

IX Ex literarum Octauiani Genuensium Ducis illiusq; oppidi Decurionũ ad nos exẽplo, quo in loco eius ciuitatis res sint propter illorum audaciam, qui perturbare eam armis, collectisq; exercitibus omnia permiscere aggrediũtur, facile perspicies. Ea res cum nihilo sanè minus Ferdinandi Regis tui tuamq; dignitatem, quorum auspicijs is, qui nunc uiget, eius urbis status magna cum omnium ciuiũ uoluptate fuerat cõstitutus, quàm nostrã ipsorum, qui municipium illud in fidẽ & clientelam recepimus, diminuere labefactareq; uideatur, hãc mihi operam sumpsi, ut curarem, ut corũ te nihil lateret. Quæ cũ erunt abs te intellecta & cognita, tui consilij erit, perferre ne ac ꝑpeti uelis tãtã indignitatẽ, ut paucis Galliæ Cisalpinæ rebus reliqs, quæ turbari fortasse poterãt, plane

iam constitutis:teq; prope uno in Italia paratißimũ exercitum habẽte,cæteris aut superatis,aut cõmuni sententia bellum tecum administrantibus:tamen sint,qui urbẽ Genuam in tuã nostraimq; fidem receptã oppugnare audeant sub oppidi prope iam mœnibus atq; ipsas ad portas positis castris,Equidem,quod ad me attinet,eos,unde illa, de qua loquor,armatorũ hominum manus ad quietẽ eius oppidi auertendam comparari audiebatur , propterea quòd eum rerũ motum totius Italiæ res turbandi & permiscendi,ac bellum maximũ excitandi,nouasq; res moliẽdi afferre initium existimabã,non unis uel literis,uel certis mißis hominibus monui, ab incepto desisterẽt,præsentemq; eius urbis statum meæ fidei commissum,& traditũ ne uexarent,existimans ipsos hortatu meo facile quieturos,præsertim cum scirent in eo nõ minus Ferdinãdi Regis,quàm meum nomen dignitatemq; conuelli & cõteri. Triremes etiam meas eam ad urbem tuendam misi. Nunc uerò cũ neq; nostræ neq; Regis tui dignitatis maiestatis nominis ulla ab ipsis ratio habeatur,æquũ est te,qui exercitui lectißimo atq; fortißimo praees,eiusdem cum Regis, tum nostras,tuas deniq; ipsius patres suscipere , omnesq; nos,teq; in primis ab iniuria tam insigni præ te ferre uindicaturum:ne te nominisq; tui amplitudinem partamq; iam gloriam cõtemnendam quispiã posthac ducat . Quis enim tuæ se Regisq; tui fidei creditum tutum securumq; existimabit, si Genuæ statum tuis armis constitutum , in Regis tui fidem receptum uiderit uel peruerti,uel labefactari? Quamobrem incumbe in eã cogitationem,sensusq; tuos omneis atque animum excita:ut oppidũ egregium, cuius

cuius oppidi otium cæteris Italiæ oppidis quieti, bellum tumultui esse maxime potest, ab imminenti hostium periculo tua diligētia, consilio, autoritate, armis etiā si necesse erit, quæ quidē arma hoc tēpore tibi præcipuè parēt, tuis deniq; opibus eripiatur. Quod unū & Regi tuo sempiternam gloriam pariet: & mihi tam erit gratum, ut me tibi ea de causa plurimum debere sim existimaturus: tibi certe ipsi nominiq; tuo magnum sanè splendorem, magnam autoritatem afferet. Dat. *septimo* Cal. Decemb. *Anno primo. Roma.*

Episcopo Ceruiæ Cesenæ Magistratui.

M*Ando tibi, ut apud te meo nomine adserues nūmos aureos mille, quos habes reliquos ex rationibus Saluatoris: qui nuper mortem obijt, cum uectigalia* Flami*niæ administraret. Quarto* Cal. Decemb. Anno pri*mo.* Roma. X

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

V*Alde mihi ea omnia probātur, quæ ad* Fani Fortu*næ municipum quietem spectantia per tuos ad me homines perferre uoluisti, cū in persoluendo salario* Ber*nardo Cardulo, qui procuratorem meum eo in oppido proxime gessit, tum in restituendis* Francisco *Alexādro* Cesenatijs, *quæ ei ratione* Spoliorum *debentur*. Quare *uolumus ut sic fiat, quemadmodum ipse consulis: scilicet ut Cardulo nihil persoluatur ultra id, quod tu ei curari iussisti:* Alexādro *autē quæ debētur, restituendi ea ratio adhibeatur, quæ tibi esse cōmodior ad otium eius oppidi uidebitur.* Mando *etiā* Episcopo Polycastrensi Fani For*tunæ magistratui, ut ex tua sententia utranq; rem admini* XI

ſtret. Dat. III. Cal. Decemb. Anno primo. Romæ.

Heluetijs, qui apud Genuam ſunt.

XII *NOn ſanè quiui pro Reip. læſa ſpretaq́; Maieſtate non permoleſte ferre, uos, qui eiuſdem Reip. liber tatis propugnatores acerrimi nouiſsimis his temporibus ſemper fuiſtis, atq; ab ea magno in honore habiti præcla ra ipſius erga uos atq; illuſtria beneuolentiæ amoris ne- ceſſitudinisq́; ſigna monumentaq́; accepiſtis, ad præſen- tem Genuæ ſtatum & Octauiani eius ciuiū Ducis quie- tem cõturbandam collecto exercitu armatoq́; acceſsiſſe: cum multo antea intellexiſſetis à meis miſsis ad uos ea de re internuntijs, ipſum Ducem fratremq́; eius Federicum Archiepiſcopum Salernitanorum in meam fidem fuiſſe receptos. Quamobrem Fabritium familiarem meum ma gnis itineribus ad uos his cū literis mitto: ut is uobis ea, quæ mihi æqua & iuſta magnopere uiſa ſunt ſuper ea re, nũtiet meis uerbis: cui fidem habebitis. Summa omniū eſt: ut ſine ulla mora & à Genua exercitū abducatis, & nihil agri Ligurum uaſtatum, nihil uillarum incẽſum re linquatis. Id ſi feceritis, de mea in uos beneuolentia nihil remittam: quam omni à me quidem officiorum cultam ge nere, quoad ipſi uolueritis, cõſeruabo.* Dat. prid. Cal. Decemb. *Anno primo. Romæ.*

Pontis Curui Magiſtratibus.

XIII *SCribitur ad nos ueſtrorum hominum magnam ma- nũ ad Arcem Guilielmam incurſiones feciſſe, perq́; eius oppidi agrum depopulabundam prædabundamq́; fuiſſe uagatam. Id quàm alienum ſit à mea cum in omnes homines, qui noſtro in Imperio ſunt, tum uel maxime in*

Fran-

Franciscũ Mariam Vrbinatiũ Ducem nostrarũ copiarũ Imperatorẽ uolũtate, ipsi ꝑ uos scire cogitareq́; debebatis: neq; quæ iniquißima sunt, grauißimasq́; animaduersiones merẽtur, tam audacter tamq́; temere admittere. Quare uobis ea lege, quæ de Maiestate est, præcipio & mãdo primũ quidem, ut ab omni nõ modo incursione & præda direptioneue eius municipij atq; omnino agri, sed etiam tũ à rerũ arcis Guilielmæ, tũ ab hominum quantulacũq; læsione offensioneq́; prorsus abstineatis. Deinde etiam si reliquorũ ei municipio uicinorũ hominum ullæ manus aut in idem oppidũ, aut in reliqua eius Ducis oppida incursiones facere uolent, quantum in uestris opibus erit positum, ea uniuersa omni ab iniuria tueamini, eisq́; auxiliũ, quo se defendere & tueri poßint, diligẽtißime amantißimeq́; subministretis. In quo ipso'ne studia officiaq́; uestra ulla ex parte à nobis desiderentur, ut curam adhibeatis, eadem lege committenda uos moneo. Dat. tertio Id. Decemb. Anno primo. Roma.

Ant. Cardinali Bononiensi.

PEto abs te, & quidem ualde peto, ut quoniam Baldassare Mediolanensi municipe tuo uiro & probo & perelegãti multos iam annos familiarißime utor, des operam ut is inter illos admittatur, qui idonei sunt, ut ad Magistratus Bononienses gerendos recipiãtur. Dat. Id. Decemb. Anno primo. Roma. XIIII

Gulielmo Marchioni Montisferrati.

ET amauimus te antea, dum Cardinalem gerebamus, omni tempore, amari enim nos familiamq́; nostrã à te sciebamus: & nunc quidem, cũ mihi nihil merito XV

Pontificatum Maximũ cõtulerit Deus, paterna te beneuolentia atq; intimo amoris & charitatis meæ sinu cõplector atq; cõtineo. Est enim mihi exploratißima tua tuorumq́; maiorum in Romanos Pont. obseruantia & fides: quæ te mihi præter eam, qua me prosequeris, pietatẽ cõmendatißimũ faciunt. Itaq; sic uelim existimes, te tuosq́; omneis, uxorem, liberos, fratrem mihi magnæ curæ esse, idq́; ut omnes homines intelligant, nos si erit opus, operam & studium libentißime posituros. Porrò quæcunq; ad tuã incolumitatẽ, quæcunq; ad ditionis tuæ tuorumq́; populorum & tuarum rerum omnium conseruationem pertinenbunt, in ijs tibi nunquam deero: neq; te, uti de hoc imperio deq́; me optime meritum, & in meam initio Pontificatus fidem tutelamq́; animo libentißimo receptum, lædi à quoquam, quoad poterò, patiar. Dat XI. Calend. Ian. Anno primo. Romæ.

XVI Ferdinando Hiſpaniæ Regi.

INtellexi te Petro Cardinali Anconitano fructus Ecclesiæ Gaditanæ retineri mãdauiſſe. Quæ mihi res et pro meo in illum fraterno amore, & pro eius in rem Romanã plurimis maximisq́; promeritis non paruam sanè molestiam attulit: præsertim cum perspectißimum mihi sit eum tui studiosum semper fuiſſe, tuasq́; res, dignitatem, gloriam, rebus omnibus antetuliſſe. Quare te hortor, neq; hortor solũ, sed etiã peto abs te diligentißime, uelis Ecclesiæ Gaditanæ prouentus Cardinalis procuratoribus remittere: quod erit mihi tam gratũ, quàm quod gratißimum. Cæterum polliceor tibi, in meq́; recipio, reliquis in rebus, quas cum eo tractas, quemadmodum uoles ipse,

les ipse, sic plane fore. Dat. IX. *Calend. Ian.* M. D. XIII. *Anno primo.* Roma.

Internuntio Hispaniensi Episcopo Consentino.

EXemplum literarum, quas Ferdinando Regi scribi XVII
mus postulantes ut is Ecclesiæ Gaditanæ fructus interdictos à se Cardinalis Anconitani procuratoribus remittat, habuisti cū his literis. Mando autem tibi, ut apud eum agas, cures, enitare, ut res quemadmodum uolumus, conficiatur: in quo nihil prætermittes, si mihi rem gratissimam uoles facere, neq; diligentiæ, neq; studij, neq; plane laboris. Est enim mihi permolestum, Cardinali de Repu. deq; nobis optime merito in colligēdis Ecclesiæ suæ fructibus negotiū fieri. Nā quod ad eas res attinet, quibus tu de rebus ad me scripsisti, certiorē facere Regē poteris, me curaturū, ut quemadmodū ipse postulat, sic aptentur. Dat. nono Calen. Ianu. Anno primo Roma.

Federico Archiebiscopo
Salernitanorum.

IVstißimis me causis impellentibus mādo tibi, ut quem XVIII
habes sacrorum tuorum in Ecclesia Salernitana Vicarium, eum quamprimum amoueas ab administratione illa & loco: teq; id meo iussu facere neque ipsi, neque cuipiam patefacias. Dat. quinto Calend. Ian. Anno primo Roma.

Bononiæ Magistratui Polæ
Episcopo.

MAndo tibi, ut ex ijs ducentis peditibus, qui sub XIX
Rainaldo Gazopratorij Præfecto istic merent. L. milites eximas, quorum stipendium in alios milites tot

tes tot numero, quot tibi & XL. uiris satis esse uidebuntur, per uos deligẽdos trãsferatur: quibus militibus ea mã detur cura, isq; præficiatur, quam curã esse ex usu istius urbis, quemq; Præfectũ ei rei fore idoneum iudicabitis: ita sanè, ut posthac Ramaldus CL. milites tantummodo habeat, quibus imperet: illi autẽ, qui per uos deligentur, tibi & XL. uiris obediant præstoq; sint suo cum Duce. Dat. IIII. Cal. Ian. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Octauiano Duci Genuensium.

XX VEniunt ad urbẽ atq; ad nos è Gallia Ttransalpina sacerdotes aliquot honore & dignitate præditi, tollẽdi scismatis causa, seq; cum sacro Lateranensi Concilio reliquorum illius Ecclesiæ sacerdotum nomine cõiungendi: quibus obuiam mitto eũ, cui has ad te literas dedi, uiatorẽ meum: qui cum tutius atq; securius accedere Romam possint. Quare abs te peto, des operam nõ solum ut ij sine ullo impedimẽto per tuæ ditionis loca iter faciant: sed etiam ut à tuis & amice, & liberaliter excipiantur. Dat. Cal. Ian. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Petro Bibienæ apud Venetos Internuntio.

XXI INter eos, qui meo stipẽdio alũtur, est Augustinus Copus istius Vrbis ciuis, uir & multũ terrarum peruagatus, & omnis laboris experientissimus, tum & industrius & elegans & plane comis, & mihi certe gratus. Is quoniam à patria sua in exilium missus multos iam annos externis in locis duriter & laboriose cõfecit, cupitq; quàm maxime, ut sibi redire ad lares suos liceat, mando tibi, ut Leonardum Lauredanũ Principes q; ciuitatis adeas, hor

teris q;

teris q́; meis uerbis, uelint rogatu meo Augustinũ ab exilio restituere: eisq́; persuadeas, ut exemplo Domini, qui quidem delinquentis pœnitentiam, quàm mortẽ mauult, ea in re pietate potius & misericordia, quàm uindicta utãtur. Quod quidẽ tametsi pro istius in me Reip. uolũtate facile me assequuturũ cõfido: uolo tamen ut eã rẽ diligenter administres, ostendasq́; Senatum istum mihi plane gratißimum facturũ, si in Augustino ad patriam reuocãdo mitẽ se liberalemq́; præbuerit. Tota autẽ de re quid geris, facies me quamprimũ tuis literis certiorem. Dat. prid. Non. Ian. M. D. XIIII. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Imperatori designato.

XXII

ETsi & animo semper agitaui ex eo tẽpore, cũ Pontifex Max. creatus sum, ut pro Reipub. Christianæ otio communiq́; bono te ab armis, ab ardore animi, ab odio exercendo cum ijs, quos hostes tuos appellas, Christianis Regibus atque Principibus, ad pacem atque amicitiam reuocarem: & posteaquam Matthæus Cardinalis Gurcensis Vicarius rerũ Italicarum tuus prudens excellensq́; uir Romam se contulit, cum eo sæpius eadem de re sum loquutus. Tamen quoniã ijs diebus fratres mei E. R. Cardinales non solum separatim, ut cuiq; usui fuit, quod sæpe antea fecerãt, sed etiã unà omnes atq; palam nos ea de re multo diligentius atq; accuratius monuerũt, ueriti ne si paulò modo ulterius nostrorũ Principũ discordiæ inter eos uiguissent, Christianã Rẽp. bellis ciuilibus debilitatã ualidißimi hostes nostri Turcæ adorirentur atq; opprimerẽt, qui tractare arma, parare exercitus, claßem cõficere audiebantur: idem nunc quoq; mihi tecũ per literas

teras multo accuratißime agendũ esse contendendumq́; existimaui: præsertim cũ & nõnullorum Regũ ac Principum querelæ accesserint literis eorũ & nuntijs ad nos perlatæ, petentiũ, ne Christianos populos nostræ curæ fideiq́; creditos diutius inter se cõcurrere collidiq́; sineremus: & ipse Italiæ deuastatæ prope ac desolatæ uocibus & quasi lachrymis exciter, ut de grege Domini paßim pereũte ac se cõterente solicitus nihil nõ curæ in eo cõtinendo cõseruandoq́; adhibeã, nihil remittã laboris. Itaq́; te & moneo & hortor & plane etiã atq; etiã rogo per Dei Opt. Max. nomen, à quo tuo sanè nomini dignitas omnis Maiestasq́; acceßit: per sedẽ hãc Christianæ reip. cuius unius tuendæ cogitatio ad te maxime omnium atq; iustißime ptinet: per tot sanctorũ uirorũ humata hac in urbe atq; tellure corpora, qui multos labores, multas ærũnas pertulerũt, multũ etiã sanguinis institueñdis nostris sacris augendisq́; profuderunt, ut ad pacem cum tuis hostibus ineundam animũ & cogitationem tuã des, eamq́; de sedibus deq́; populis Domini prope expulsam, te quidẽ certe implorantẽ ne aspernere: præsertim si æquas illam ad te cõditiones afferre perspexeris. Quam certe in sententiã adduci eo facilius debes, quo laudabile illud propositum animi tui, qui cũ in primis ad arma prosiluisti, ut libertatem ecclesiasticã audacia nonnullorum uiolatã comminutamq́; defenderes, dignitatẽ nostrã ab iniuria uẽdicares, suos iam exitus habet: hostesq́; tui Dei munere ac tua incredibili uirtute tuorumq́; fœderatorũ auxilio positis animis cõtumacibus ad huius Reip. cultũ & obseruantiam humiles accesserũt. Certe quẽadmodum te bello im

lo imperterritum atq; inuictum adhuc quidem omni tempore præstitisti: ita optimis consilijs tractabilē dari nūc te, erit nō minus prudētiæ tuæ quàm illud fuerit fortitudinis. Meminisse etiā debes, cum omniū Christianorum Imperatorem geras, datū te à Deo esse quasi tutorē eius populis: ut nō tam tibi cogitandum sit, quos uincere atq; subijcere tuæ ditioni poßis, quàm ut omnes esse incolumes te procurāte conspiciantur. Deinde quo maior ipse excelsiorq́; es, eo te decet omnibus hominibus faciliorem cōmodioremq́; esse, benignitatemq́;, nō implacabilitatē, obliuionem iniuriarū, nō uindictā, liberalitatem non potētiam exercere: neq; tam quærere, quibus artibus latiores Imperij tui fines habeas, quàm quibus uirtutibus gloriam tui nominis extendere, hominumq́; in te beneuolentiam augere atq; amplificare melius atq; facilius poßis. Quamobrem, ut ad illud redeam, quod initio dixi, rogo obtestorq́; te, primum quidē, ut animum tuum ad pacem inter omnes Christianos Principes conciliandā applices: Deinde ut te ad eas pacis cōditiones cū tuis hostibus deducas, quæ si non tales erunt, quales ipse uoles maxime, sint tamē eiusmodi, ut qui te summopere diligūt, nō esse eas abs te reijciendas putent. Cruentari enim gladios, uastari prouincias, oppida dirui, quæ quidem mala cum bellis semper cōiuncta sunt, exerceri deniq; inter Christianos Principes tam acerbas cōtentiones, non solum Reip. Christianæ periculosum est, sed ne illis quidem ipsis, qui eas exercent, non triste, nō miserum, nō fugiendum. Id si ipse per te feceris, plane cōfido reliqua bella omnia in uniuerso eiusdem Reip. imperio, omnibus hominibus tuum

ipsius

ipsius præclarum factam respicientibus, facile quietura: quiq; nostris ceruicibus immmẽs hostis noster perpetuus Turca, dcq; nostris seditionibus incredibilem lætitiã capiens nos eam ob causam à sese facilius debellatum iri spem non dubiam alit, uel se intra suos limites cõtinebit, uel nos unà in redimendis à seruitute Christianis gẽtibus conspirantes aliquãdo uictores sentiet. Me quidẽ ipsum, qui te unice atq; summopere amo, fratrumq; meorũ Cardinalium collegium, uel potius Christianam rem uniuersam tibi egregie atq; in omne tẽpus deuincies. Dominus autem, ut est in remunerãdo benefacta hominum largus, quicquid hac in re atq; hoc tempore amore sui me hortatore tuis hostibus remiseris, tibi nominiq; tuo Augusto reliquis tuis in rebus postulatisq; decupla mensura atq; centupla sarciet. Dat. v. Calend. Ian. M. D. XIIII. Anno primo. Roma.

Singulis ijs, qui creandi Imperatorem ius habent.

XXIII *EXemplum literarum, quas ad Maximilianum Imper. des. dedimus, quibus eum ab armis, à bello, à cõtentionibus cum Christianis Principibus exercendis, ad pacis studia cogitationemq; reuocamus, habuisti cũ his literis. Ex eo curam in ea re nostram, diligentiam, studium, pietatem deniq;, quam adhibemus, ut eius cæterorumq; Principum animi pacem ineant, facile perspicies. Quare cum te plurimis legitimisq; de causis magnæ esse apud illum autoritatis exploratum habeam, nec dubitẽ, quin pro tua uirtute animiq; temperantia, proq; officio optimi prudentißimiq; Principis te quoq; cõmunia Christiano*

ſtianorū populorum mala uel præſentia, uel etiam impendentia cōmoueant, prorſus uehementer etiam atq; etiam abs te peto, ut meas apud illum hortationes literis, poſtulationibus, internuntijs, per te ipſum deniq;, ſi fieri poterit, & quantum poteris, iuues. Planè enim cum in eo, qui tuos conatus adiuuabit Deus, tum in tua diligentia, prudentia, autoritate, ſpem maximā habeo, fore, ut ab illo ſis quæcunq; uoles impetraturus, tam iuſta præſertim in re atq; cauſa, quæ quidem id agit, ut Chriſtiani ſanguinis, quem exhauriri profundiq; tam largiter his temporibus perditis atq; miſeris uidimus, aliquādo tandem ratio habeatur, resq; Chriſtiana publica uel neruos atq; uires reſumat, proferatq; in dies ſeſe, quod erat ſanè conuenientius, uel ne perpetuis noſtris hoſtibus ludibrio internecioniq; dedatur. Id ſi tu quidem fili mihi animoq; meo pergrate, quantum in te erit, confeceris, & dei cauſa per te ſuſtinebitur, & me beneficio tuo deuincies, & tibi ipſe gloriam paries ſempiternam. Dat. quarto Cal. Ian. M. D. XIII. Anno primo. Roma.

Thomæ Epiſcopo Feltrinorum internuntio. XXIIII

EX literarum exemplo, quas & Maxmiliano Imper. deſignato, & ijs, qui Imperatorem creandi ius habent, dedimus, ea, quæ de pace inter Chriſtianos Principes cōciliāda ad eos ſcribimus, intelliges, quæ quidē exēpla atq; ipſæ etiam noſtræ ad eos literæ tibi redditæ ſunt cū his literis. Volo autē, primū quidem, ut eas literas is, ad quos datæ ſunt, quamprimū quamq; diligenter cures reddendas & perferendas. Deinde ut quātum in te erit, omni ſtudio, diligentia, labore, omnibus animi tui ſenſibus rem

bus rem cõsiliumq; nostrum apud eos singulos iuues, nihilq; omnino prætermittas, quod ad persuadendã Imperatori cõcordiã & pacem esse usui & adiumento posit: nullaq; te in re existimes æquè gratũ nobis facere posse, quàm si hac in re id, quod uolumus, cõfeceris. Dat. quarto Cal. Ian. M. D. XIII. anno primo. Romæ.

Vladislao Regi Panoniæ

XXV Scripsimus & Maximiliano Romanorum Imper. designato, & Ferdinando Hispaniarum Regi, & Henrico Regi Britanniæ diligentissime: qui quidem Reges nõnullis cũ Regibus & Principibus Christianis bellum gerũt: eosq; pro nostri muneris officio ac propẽsa in rem Christianã pub. uolũtate hortati sumus, ut ab armis inter se exercendis, quæ sanè diutius, quàm oportebat tractata uibrataq; uiguerũt, ad pacis aliquãdo tandẽ studia cõuerterentur. Nam præterquam quod plurima semper cũ bellis mala calamitatesq; cõiunctæ sunt, id etiam plane timemus, ne contritis Christianæ Reip. per eiusmodi odia cõtẽtionesq; neruis atq; lacertis, totoq; corpore debilitato, ualidissimi hostes nostri perpetui Turcæ nos adoriãtur, atq; opprimãt: qui Ducẽ audacissimũ Selimũ Regẽ nacti tractare arma, parare exercitus, classem cõficere di cũtur, ut nos dissentiẽtes labefactatosq; pessundent, seq; nostris ceruicibus imponãt. Ad hæc accesserunt perpetuæ fratrũ meorũ E. R. Cardinalium idem prope uerentiũ & respicientiũ iam ab initio nostri Pontificatus agi cœptæ postulationes: qui sanè diligẽter nõ solum secreto aut separatim, sed etiã publice atq; frequẽtes sæpenumero nos admonuerũt, curaremus, ne ulterius Christiani inter se

ter se populi cõcurrerent. Certi etiam Reges atq; Princi pes per literas ac per internũtios, ut eã curam cogitatio- nẽq; susciperẽ, pacemq; inter dißidẽtes cõficerem, multis me precibus rogauerũt: quos quidem cõmune periculum solicitat: quiq; magnopere ne hostibus nostris lætitiæ si- mus atq; ludibrio, pertimescunt. Quas ob res omnes cum ad eos Reges, quos supra cõmemoraui, diligẽter scriptas literas dederim: te etiã & monere & hortari uolui, ut eis dẽ Regibus ipse quoq; in eã sententiam scriberes, homi- nesq; tuos mitteres, q eos ad pacis studia cogitãda susci- piẽdaq; hortarẽtur. Quod tu quidem certe facere eo dili gẽtius debebis, quo periculo es ꝓximior, teq; ipsi Turcæ his tẽporibus primũ omniũ ex Christianis Principibus de legerũt, in quẽ inuaderẽt, quemq; debilitare ac ꝓterere conarẽtur. Id ut facias, nõ solũ quia tua interest, sed etiã quia omniũ, et quòd maxime ĩ eo rei Christianæ dignitas maiestasq; defẽnditur, abs te etiã atq; etiã peto. Dat. III. Cal. Ian. M. D. III. Anno primo. Romæ.

Thomæ Episcopo Feltrinorum internuntio. XXVI

Reuertitur istuc ad Maximilianũ Imper. designatũ Antonius Cominatus mihi multis de causis ualde charus: qui cũ multa & tecũ cõmunicanda, & maximi- liano significanda sum locutus. Quibus in omnibus ei fi- dem habebis: quæq; illi mandata dedimus, ea tua pruden- tia & diligẽtia reddes faciliora. Quinetiam unà cũ ipso, si tibi opus esse uidebitur, ad Imperatorem te conferes: resq; communi consilio nostras administrabis. Dat. VIII. Id. Ian. M. D. XIII. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Imperatori designato.

XXVII Cum intelligeremus Antonium Cominatũ, quem ad nos miseras, abs te accersitum redire ad te, scireimusq; eũ abs te amari, nos uerò ipsi uel propterea quod abs te diligitur, uel propter eius singularem uirtutẽ, hominem diligeremus: multa cum eo communicauimus, quæ conducere ad commune utriusq; nostrum commodum dignitatemq; his temporibus magnopere uidebantur. Illum igitur audies, nosq; diliges. Dat. septimo Id. Ian M. D. XIIII. Anno primo. Romæ.

Bononiæ Magistratui.

XXVIII Quoniam certior factus sum, his diebus eiusmodi motum istic animorum fuisse, sic ad arma concursum esse, ut mirum propemodũ fuerit, pluri morũ ciuiũ cædẽ & optimorũ uirorum interitum nõ fuisse cõsequutũ: mãdo tibi, ut cum aliquid excitari audieris inter istos ciues, edicta grauißima cõstanter atq; intrepidè proponas, operamq; des, ut omnes te homines timeant, autoritatemq; uereantur tuam: ne tibi quisquam illudere, uel nostræ potius dignitati tuo sub nomine audeat: sed tibi pareant, hoc est nobis, quorum tu munus in isto Magistratu geris. Itaq; uolumus, ut omnia agas, cures, præuideas, ne armatorum hominum conuentus à quopiam excitentur. Et si uerum esse compereris, quod à nõnullis affertur, Antonium Volteium eius, de quo dixi, tumultus atq; motus causam occasionẽq; dedisse, acriter eũ reprehẽdes, monebisq; ab armis se abstineat, ne grauius aliquid in illũ

decernere

decernere uel inuiti compellamur. Dat. sexto Id. Ian. M. D. XIIII. *Anno primo. Roma.*

Antonio Volteio Bononiensi.

INtellexi magna quidem certe cũ molestia, eius tumultus, qui proxime isto in municipio excitatus parũ abfuit, quum maximorum malorum & plurimorum ciuium cædis initium fuerit, te autorem extitisse. Ea res, quo te magis diligo, eo me acrius uehementiusq; commouit cum tua ipsius causa, quem esse iustum & tẽperantẽ pacisq; cupidum & studiosum maxime conuenit: tum propter istius urbis otiũ, quod tueri omnibus modis debeo. Quãobrẽ te hortor, uel potius mando tibi atq; impero, omni studio & diligentia caueas ab eiusmodi motibus excitãdis: ne iuste de te cõqueri, ne'ue in te grauius aliquid decernere atque statuere cogamur. Dat. sexto. Id. Ian. M. D. XIIII. Anno primo. Roma. XXIX

Bartholomæo Aluiano Venetorum exercituum Præfecto.

QVæ ad me perferri per Dominicũ Malium internuntium tuum probum hominẽ curauisti, ea mihi planè gratißima fuerunt. In ijs enim & tuã erga me familiamq; meã ueterẽ beneuolentiã agnoui, & illa tua multarum rerũ experientia, prudentia, cõsilium, ex quibus ea manabãt, & quorũ plena Malij oratio fuit, nõ mediocrem mihi uoluptatem attulerũt. Itaq; ea de re atq; cura, quã sumpsisti, ut cogitationes tuas mihi notas faceres, ualde te amo. Quæ quidem à me omnia diligenter considerabuntur, daboq; operam, quoad potero, tẽporaq; patiẽtur, ne frustra laborẽ sumpsisse uideare. Quod XXX

ad Iouis oppidum attinet: tibi quidem satis libentiſsime feciſſem, ſi modo aliquo potuiſſem. Sed res eſt plane perplexa, ſic, ut explicari hoc tempore non poſsit: quemadmodum ab ipſo Malio intelliges. Reliquum eſt, ut te nobis eſſe chariſsimum tibi perſuadeas: tuaq; omnia nobis magnæ curæ eſſe, ac ſemper fore. Dat. *quinto* Id. Ian. M. D. XIIII. *Anno primo.* Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

XXXI *Amaui, quod te ſcire nõ dubito, quoad uixit, Antonium Cardonam Marchionem Padulæ gentilem tuum, cum propter eius plurimas egregiasq; uirtutes, tum quòd me ſingulari obſeruãtia proſequebatur.* Eius *uxor uidua proba ſanè nobilisq; mulier propinqua mea, quod dotis reliquum ſibi debetur, & præterea portionem illã, quam lege petere uiduæ mulieres in regno Neapolitano ſolent, per procuratores ſuos dari ſibi ex mariti teſtamento poſtulat: cupitq; maxime, ne impẽſis cõteratur, ius abs te ſuum quàm celerrime conſequi.* Quare *abs te peto, eius fœminæ cauſam fortunasq; omneis, quæ hoc in negotio maxime uerſantur, habeas meo rogatu quàm commendatiſsimas, uelisq; pro tua in nos obſeruãtia dare operam, ut quod ei iure cõpetit, de eo mulieri, à quibus debetur, integre ac ſine dilatione ſatisfiat.* Erit id *& uiduarum nomine, quæ præcipuè ſubleuãdæ ſunt, ſanè pium, & nobis apprime gratum.* Dat. IIII. Id. Ian. M. D. XIIII. *Anno primo.* Roma.

Marchioni Brandeburgenſi.

XXXII *Reuertentibus ad te legatis tuis probis uiris has ad te literas dedi: quibus tibi ſignificarẽ me illos tuo nomi*

nomine à te uenientes, cõsiliaq; tua nobis ostendẽtes & libentißime uidisse, & non semel audiuisse, tuisq; & fratris tui postulationibus omni ex parte satisfecisse. Amo *enim te, atq; illũ, tantiq; facio, quantum utriusq; uirtus atq; dignitas postulat, hoc est plurimi atq; maximi.* Itaq; *existimare te planè uolo, & pro tuo maiorumq; tuorũ in* Remp. *cultu, & pro ea, qua nos ipse pietate ꝓsequeris, quæ ad te dignitatemq; tuã pertinebunt, ea nos æquè, ac si de nostro ipsorum cõmodo ijs in rebus ageretur, quàm commendatißima semper habituros.* Dat. *quarto.* Id. *Ian.* M. D. XIIII. *Anno primo.* Roma.

Proregis Neapolitani Vicario.

XXXIII

CVm maxime nostra interſit, ut Frãciscus Mariani Scortij filius ciuis Romanus, quem esse Capreis intellexi, mihi dedatur: te etiam atque etiam hortor, des operam, ut eum, quanto celerius fieri potest, habeas in custodia semoto aliquo & secreto in loco. Id si feceris, quod ut facias, magnopere abs te peto, spondeo tibi, te in eo non solum mihi, sed Regi etiam tuo rem gratißimam esse facturum. Tota autem de re quid egeris, facies me quàm diligentißime certiorem. Dat. XIX. Calen. Feb. M. D. XIIII. Anno primo. Capranica.

Parmæ Regijq; Lepidi Magistratui.

XXXIIII

EGregiam mulierẽ Paulam Gonzagam paterne amo uel propter eius probitatem & mores uidua fœmina dignos, nobilitatemq; generis, uel quia soror est Alberti Pij, quem scis apud me Maximiliani Rom. Imper. desig. Legatum agere, doctißimi præstantißimiq; uiri, quemq; ipse unice diligo. Itaq; certior factus illã maxi-

me cupere impetrare à me Monticulum oppidulũ, quod in agro Regiensi est, eam ob causam tantummodo, ut habitare in eo suis cum mulieribus poßit, uitamq́; cœlibẽ, quam degit, cõmodius atq; honestius ducere: mando tibi, ut Paulæ oppidum Monticulum, ædesq́; oppidi des, quibus utatur: diligentiamq́; adhibeas, ut eas uacuas, cũ uti uolet, habeat. Dat. XVII. Cal. Febr. M. D. XIIII. Anno primo. Thuscanella.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

XXXV Allatum ad nos est, quod quidem nobis molestißimum fuit, quàm indigne præterq; morem sacrorũ hominum & uirorum religiosorum Cisterciensis societatis monachi aliquot istic nuper se gesserint: qui cõducta armatorum hominum manu monasterium Ambrosianum maius eiusdẽ societatis noctu aggreßi portas ui fregerũt, Basiliumq́; Casatensem eius monasterij Præfectũ cõprehenderunt, cõprehensumq́; secum abduxerunt. Ea res cũ maximã inter omnes monachos perturbationem pariat, cum audaciæ nouitate facinoreq́; ipso, tum uero etiã exẽplo, quin tibi quoq; sũmopere displicuerit pro animi tui iustitia & pietate, planè nõ dubito. Qua de re tota quid nobis statuendũ sit, mature cõsiderabimus, tibiq́; perscribemus. Nunc autẽ quia periculum est, ne inter istos armatorũ discursus atq; licẽtiã aliquis improbus, ut sunt multi, ad horrea monasterij Clareuallensis eiusdẽ societatis atq; ad supellectilem animũ adijciat, quæ quidẽ supellex perluculẽta pegregiaq́; est, eãq́; appetat atq; diripiat: te magnope hortor, mittas illò religiosos uiros unà cũ tuis militibus, qbus mãdes, dent operã; nequid omnino ex mo

naste

nasterij rebus atq; ex ea supellectile uniuersa, maximeq; argẽtea depereat. Dat. xi. Cal. Feb. Anno pri. Grauiscis.

Magistratui Sinuessano.

AMo sanè quidẽ paterne Aloisium Sinuessanũ familiarem meũ: eiusq; opera & fide meis in rebus quotidie utor. Quamobrem patrem eius Franciscum bonũ et frugi hominem, ipsiusq; Francisci res & fortunas omneis tibi commendo maiorem in modum. Qui cum isti municipio præsis, cuius est ipse ciuis, & in quo domicilium remq; suam omnem habet, non est dubium, quin illi usui & ornamento esse plurimum poßis. Id ut facias, omnibusq; illum in rebus & negotijs quàm commẽdatißimum habeas, abs te peto. Dat. VIII. Cal. Feb. M. D. XIIII. Anno primo. De Centuncellis. XXXVI

Ennio Episcopo Verulauo.

FIdes, opera, diligentiaq; tua, quibus te in nostris rebus cũ Heluetijs ecclesiasticæ libertatis defensoribus admimistrãdis usum intelligo, magnopere mihi probãtur: hortorq; te, ut quemadmodũ adhuc quidem te laudabiliter prudẽterq; gesisti, ita deinceps ea sedulò agas, quibus optimam erga te uoluntatem meam etiam atq; etiam augeas. Omnibus autem de rebus quæ te scire uolo, ea ex meis ad Gorum Gherium internuntium meum literis intelliges. Dat. sexto Calend. Febr. Anno primo. Ex Seueriano. XXXVII

Vni ex primatibus Heluetiorum.

EX Ennij Episcopi Verulani, & Gori Gherij Interpretũ meorũ literis intellexi, qua cura & diligẽtia, XXXVIII

quantaq́; tuæ in nos uoluntatis ostensione procurandis apud Heluetios rebus nostris te gesseris. Quod quidem neq; nouum mihi pro tua probitate atq; cõsuetudine pluribus in rebus cognita, neq; sanè nõ iucundißimum fuit. Amo enim te charißimumq́; habeo, utq́; magis magisq́; in dies singulos tua in nos merita exaugeas, ualde opto ut etiam uberiorem à nobis gratiæ relationẽ, ab hominibus reliquis ueram laudem atq; gloriam, à Deo Opt. Max. autem, cui ista procurãtur, secundiores tuarum rerũ omnium exitus, euentumq́; prosperiorem consequare. Itaq; te hortor, ut eandem diligentiam studiumq́; tuũ ijs, quæ restant, tractandis rebus adhibeas, reddasq́; omnia tuo studio tuaq́; opera, ope, consilio, prudentia faciliora. Dabo autem ipse operam, ut tu labores ullos nostra causa suscepisse nunquam non gaudeas: quemadmodum interpretibus meis latius super ea re scripsi.

Dat. VII. Cal. Febr.
Anno primo. Ex Seueriano.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER VII.

Ludouico Galliæ Regi.

DE Annæ Reginæ uxoris tuæ mor= 1
te certior factus magnã sanè mo=
lestiam cepi: cũ propterea quòd
fœminam egregia singulariq; uir
tute, & spectato in Deum ac Dei
Ecclesiam cultu pietateq; amisi=
mus: tum quia te pro tuo in illam
laudabili amore, illiusq; in te, maximo esse dolore affectũ
multorum literis intellexi. Accedit ad hæc, quòd me illa,
quasi patrem optatißimum pia amantißimaq; filia, incre
dibili obseruantia prosequebatur. Regnum etiam ipsum
tuum cæteraq; gentes opis alienæ indigæ, in quas illa mu=
nificentiam exercebat suam: multum mihi amisisse in ea
muliere bonæ spei atq; præsidij uidebantur. Itaq; pluri=
bus & quidem iustis maximisq; de causis uehementer is
me nuntius perturbauit. Verum cum optimam uiuendi
rationem summamq; probitatem, & eximiam mulieris
temperantiam tam amplo in Imperio positæ cæterasq;
eius præstantißimas uirtutes animo repeteremus, & si=
mul huius uitæ miserias atq; horum temporum incom=
moda per

moda perturbationesq́; respiceremus, in eam sententiam adducti sumus, ut bene cum ijs actũ esse statueremus, qui hoc tempore mortem cum uita cõmutauissent. Deumq́; Opt. Max. Annam Reginã ad sese, tanquam de terrarum æstu & fluctibus in portum, aut tanquam de flebili hospitio ad plenam hilaritatis paternam domũ cœlũ ipsum beatorũq́; conciliũ uocauisse, magnopere existimaremus ubi illa bene actæ uitæ præmia, & cum liberalitatis atq; beneficẽtiæ, quibus duabus uirtutibus supra mulierũ captum enituit, tum uerò etiam tẽperãtiæ patientiæq́; suæ speratos fructus læta felicißimaq́; perciperet. Quæ omnino cogitatio mœrorem quidẽ meũ multũ leuauit. Quare te hortor, ut eadẽ atq; similia uel etiã meliora, quæ tua tibi uel prudentia uel animi magnitudo facile subministrabit, ad cogitationes tuas adhibeas ægritudinẽq́; quã te uxoris tuæ morte cõtraxisse audio, leues: ferasq́; æquo animo, quæ ferenda sunt: sunt autem ea omnia, quæ aliter se habere non queunt. In quo & tuam ipse temperantiam atq; prudentiam maxime ostendes, & mihi, qui te unice diligo, omnem mœrorẽ absterges, si te leuatum sensero. Dat. tertio Cal. Febr., Anno primo. Roma.

Claudiæ Ludouici Regis filiæ.

11 AVdita morte Annæ Reginæ matris tuæ, multis quidem de causis magnũ sensi dolorem: sed eum præcipue, quòd te filiam in tam tenera ætate reliquit, ut tuas exoptatas sibi nuptias iam tractari cœptas conficere, lætitiamq́; de te capere, quã ei debebas, nõ potuerit: ex quo te etiam magnum dolorẽ accepisse magis quidem ingenij tui mirifica indole, quàm ætate tua ad animorum affectus percipien

percipiendos idonea, te mouente ac excitãte ſanè puto. Sed quoniam ea Dei Opt. Max. uoluntas fuit, matrisq; tuæ uirtutes tot tamq; egregiæ extiterunt, ut memoriam eius nominis omnibus ſeculis conſeruaturæ uideantur, cu randum tibi eſt, non tam ut homines ex eius te obitu mœ rentem ſentiant, quàm cogitantem quibus artibus ei eſſe quàm ſimillima poßis. Quod planè futurum confido: atq; ut ei rei curam adhibeas, & in timore te Domini exem= plo matris inſtituas, amantißime te hortor. A me autem te ſperare omnia uolo, quæ ad tua cõmoda dignitatemq; pertineant, eoq; magis, quod te tam illuſtri matre, tamq; optima orbatam & ſpoliatam uideo. Et quanquàm is ti= bi pater ſit, qui ſuppeditare tibi omnia, quæ à te expetẽ tur, & propter Imperij magnitudinem poterit, & uolet propter amorem, quo is matrem tuam complectebatur, cuius tu illi imaginem refers, quoq; tibi parentis nomine afficitur: noſtrum tamen ſtudium, ſi quid tibi eſſe uſui po terit, uoluntasq; ad te ornandam propenſa tibi certe nunquam deerit. Dat. tertio Cal. Feb. M.D.XIIII. Anno primo. Roma.

Brenſellæ Pago Heluetiorum.

INtellexi nouũ uos in Heluetijs pagum cõſeciſſe, duode III cimq; prioribus atque antiquis pagis ueſtrum Bren= ſellæ pagum adieciſſe. Qua de re non mediocrem ſanè lætitiam & uoluptatem cepi, cum intelligerem ſociorũ meorum mihiq; charißimorum & coniunctißimorum ui res atq; nomẽ augeri. Itaq; de eo uobis atq; illis gratulor. Cæterum eis rebus fidem habebitis, quas ad uos Ennius Epiſcopus Verulanus & Gorus Gherius interpretes mei deſe

deferent. Dat. *prid. Calen.* Febr. M. D. XIIII. *Anno primo.* Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

IIII *COgnoui de procuratore tuo Bercenno, quanto studio quantaq́; diligentia & quàm multiplicibus modis usus es, ut bella controuersiaq́; inter Maximilianum Roman. Imp. des. atq; Venetos sedarentur planeq́; restinguerentur. Quæ res ita mihi grata atq; iucũda accidit, ut nihil gratius nihil iucundius esse potuerit eo nuntio. Itaq; cũ plurima atq; maxima tua erga nos omni tẽpore officia extiterint obseruãtiæ, beneuolẽtiæ amorisq́; plenissima: tamen propter eã curã, qua teneor nostrorũ hominum cõfectis odio animis exulceratisq́; medendi, tua ista recẽs mirificaq́; solertia nullo tuo est antehac ad mea cõmoda dignitatemq́; adhibito studio inferior. Nunc autẽ quanquã mihi dubiũ nõ est, quin quod superest, superest autem, ut mihi quidẽ uidetur, etiam paululum quiddam, quod tamen ipsum pro mea uoluntate nimiũ quantũ est, eadem sis diligentia confecturus: te tamen etiã atq; etiã hortor, & pro nostra necessitudine abs te peto, nihil posthac intermittas neq; studij aut uigilantiæ, neq; operæ, neq; planè laboris, ut quẽadmodũ res, quæ labi atque flectere in peiorẽ partẽ cœperat, tua est prudẽtia & diligẽtia eò reuocata, ut bene nobis sperandũ sit, ita, quod reliquũ est, quod quidẽ certe iam minus difficile uideri debet, ad optatos exitus speratosq́; quàm celerrime perducatur. In quo & si rẽ sanequàm Ferdinãdo Regi tuo gratã, Christianæ autẽ Reip. maxime profuturã efficies: me certe ita tibi deuincies, ut omniũ maximũ benefacto-*

rum

rum & meritorum cumulũ tuis prioribus meritis te addidiſſe ſim exiſtimaturus. Tibi uerò nominiq; tuo iam illuſtri tantũ gloriæ ſplendoriſq; adijcies, quantũ te ulla alia ex re hoc quidẽ tẽpore poſſe aſſequi uix eſt ullo modo credendũ. Plane autẽ in domino cõfido, cuius tu partes ſuſcepiſti, qui concordiã inter diſſidẽtes, pacem inter bello implicitos cõciliandi curã atq; munus geris, tuã te operam nõ fruſtra poſiturum. Cæterum tota de re latius cum Bercenno ſum loquutus: is ad te omnia perſcribet. Dat. prid. Cal. Febr. Anno primo. Romæ.

Vicario Proregis Neapolitani.

MIttimus iſtuc ad recuperandam ſacrarij noſtri ſupellectilem à Vicario Epiſcopi Salernitani male ablatam, Gabrielem Archiepiſcopum Dirrachinorum eiuſdem ſacrarij cuſtodem qui tota de re mentem te noſtram docebit. Itaq; eum cauſamq; ipſam commendo tibi maiorem in modum. Gratiſſimum mihi erit, ſi dederis operam, ut quemadmodum is tecum ſtatuet, ita res quàm celerrime tranſigatur. Dat. Id. Febr. Anno primo. Romæ. V

Fabritio Carreto Magno Rhodi Magiſtro. VI

LEctis literis tuis, quæ me cum de Guidonis magni Rhodi Magiſtri morte, tum de tua in eius locum ſuffectione per concilium ſocietatis legitime facta certiorẽ reddiderũt. In altero perinde, atq; de optimi præſtãtiſſimiq; uiri maximeq; tẽperati prudentiſq; hominis iactura, ſanè perquàm dolui: illumq; tam breue tẽporis ſpatium ſocietati ſuæ præfuiſſe, ut parũ ei ornamẽti accidere ab ipſo potuerit, moleſte admodum tuli. In altero tãta

lætitia

lætitia is me nũtius affecit, ut statim Deo Opt. Max. gratias egerim, & quòd dolorẽ, quẽ ex Guidonis morte contraxerã, tua declaratione lenierit: & quod illud tibi muneris tradi mãdariq́; uoluerit, qui pro tua uirtute, animi magnitudine, diligẽtia, religiõe maximis in rebus perspecta sæpe atq; cognita nihil est eorũ prætermissurus, quæ ad rem Christianam conseruandam atq; amplificandam ipsiusq́; cultum & illustrãdum & propagandũ pertinebunt. Atq; hoc cum publice mihi gratũ & iucundũ est: tum illud priuatim adiungitur, quod te, dum Cardinalem gererem, multos quidem annos & amaui ipse, & abs te amari me planè sensi: ut si unus ex omni sociorũ tuorum numero mihi optãdus fuisset, quẽ sibi tua societas præficeret, neminẽ tibi sanè prætulissem. Itaq; duplici nomine ea de dignitate ac præfectura tibi tradita magnopere gratulor, altero Reipu altero unius ipsius atq; proprie meo: optoq́;, ut & honor tibi iste salutaris, & tu societati tuæ usui atq; gloriæ sis futurus: quod quidẽ planè cõfido fore. De me quidẽ tibi ipse omnia ꝑmittas uolo, quæ ab optimo atq; optatissimo filio de patre amãtissimo sunt sperãda. Nõ fallã opinionẽ tuã. Ceterũ obsequij tui pegregia perq́; illustris significatio, quod mihi eædẽ tuæ literæ Philippusq́; Prouanus societatis ꝑcurator tuis uerbis præstiterũt, mihi gratissima accidit: eãq́; libẽti animo sum cõplexus. Societas etiã ipsa tua, quã mihi magnopere cõmẽdas, quæq́; mihi, tãquã de uniuersa re Christiana optime merita, charissima ꝑ se est, erit posthac mihi tuo etiã nomine charior: proq; ea insulaq́; ista ab Turcarũ cupiditate belliciśq; apparatibus, de q̃bus scribis, tuẽda & defendenda

dēda, si erit opus, nihil sum neq; studij neq; diligētiæ neq; omnino laboris prætermissurus. Certe nō si uitā ipsa profundere me oporteat ea in re, tuæ unquā societatis curā, tutelā, pcuratione negligā. Quod te spōdere ei meis uerbis opto & uolo: eamq; bono animo esse atq; forti iubeo. Cui quidē gratulor, quod te sibi magistrū legerit: atq; te ea, qua debet obseruantia prosequatur, quāquàm id quidem me scribere pro antiqua ipsius in omnes magistros pietate minus necesse est, eā tamē hortor. Etiam atq; etiā mi Fabriti uale. Dat. VIII. Id. Feb. Anno primo. Ro.

Fabritio Magno Rhodi Magistro.

VII BErengellum Rechesium, qui à Raimundo Cardona Prorege Neapolis unice diligitur, estq; ex eius intimis maximeq; familiaribus, commendo tibi maiorē in modum. Is ut ei Prioratum Aliagensem, qui est in agro Tarraconensi tradas, per me impetrare abs te postulat: dignusq; admodum Rechesius uidetur esse tum proregis nomine atq; causa, tum etiam quòd multos annos ordini tuo egregium studium nauauit, in quem eiusmodi beneficium conferas. Id si feceris, erit mihi sanequàm gratum. Dat. VII. Id. Febr. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo.

VIII QVoniam & coli per te legum iussa, animaduersionemq; in scelestos fieri summopere uolo, & Antonium sancti Sixti presbi. Cardinalem Bononiēsem, ut scis, unice amo, charißimūq; habeo: ut harum duarū omniū meo quidē iudicio maximarum atq; sanctissimarum rerū rationibus iuris reddundi amicitiæq; colendæ satisfiat: in reorum istorum causa, quos in uinculis habes,

habes, de quibus tuis me literis cõsulis, petisq́; quid fieri uelim: ita tibi respondeo. Nam cũ & iustitiæ administratio ostentionẽ maxime postulet iuris administrati, & humiles atq; aßiduas Cardinalis postulatioẽs multis admixtas nõ modo precibus, sed etiã lachrymis, nihil impetrare à me durũ admodũ atq; implacabile uideri poßit: mando tibi, ut eos ipsos omnibus, quæ ijs in rebus fieri assolent, more atq; cõsuetudine seruatis condemnes perinde atque meriti sunt: condemnatosq́; ad eum locum duci mandes: ubi eos morte multari oporteret, si multari uellemus. Cũ autem inspectãte populo ante mortis instrumenta in habitu dãnatorum perducti constiterint, eos Cardinali nostro nomine dono des facta testificatione postulationis, qua is apud nos supplici atq; accuratißima est usus, nostraq́; erga illũ uoluntatis: ut plurimum ualere apud nos Cardinalis bene de Rep. meriti autoritatem omnes homines intelligant. Cæterum de ijs quos in posterum scelestos cõprehendes: mandata nostra exhauri. Dat. VII. Id. Febr. M. D. XIIII. Anno primo Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo.

IX *MAgna cũ molestia percepi, cõtemptis edictis tuis meo nomine propositis ab improbis scelestisq́; hominibus istius ciuitatis admitti quotidie indignum insolensq́; aliquid, et nefaria crimina creberrime perpetrari. Quemadmodum nuper accidit, admissumq́; est ab ijs, qui armati per oppidũ incedere noctu atq; interdiu sunt ausi magna cũ perturbatione ingentiq́; motu istorum ciuium: quos quidẽ in otio atq; officio continere nullo non studio & diligentia nitimur. Quorũ ex numero scelestorum sedi*

rum seditiosorũq; hominũ quoniã cognoui aliquot fuisse, qui dũ illa cõmitterẽt, quo se facilius tuerẽtur, Antonij Cardinalis Bononiẽsis familiaribus se immiscuerũt: ita tibi mãdo atq; impero, ut quod ad Cardinalẽ attinet, qui propter suas plurimas maximasq́; uirtutes, egregiaq́; in Remp. atq; nos merita mihi est, uti debet, sanè charissimus atq; cõiunctissimus: rationẽ habeas nostræ erga illũ uoluntatis, & beneuolẽtiæ: dignitatemq́; eius atq; amplitudinẽ omnibus in rebus, quoad recte fieri poterit, illæsam esse atq; integrã studeas. Quantũ uerò ad illos pertinet, quos in custodia iam habes, ita facies, ut ex meis literis, quæ unà cũ his tibi redditæ sunt, intelliges uelle me. Cæterum quos posthac cõprehendes, cum ex edictorum tuorum scripto, tum maxime pro scelerũ grauitate mulctabis audacter & punies. Tibi uerò nequam ea de causa molestiam ullo tempore Magistratus afferre ullus possit, scrupulus'ue tibi aliquis oboriatur: siue tu in populares atq; solutos, siue in sacris initiatos sacerdotesq́; homines sis animaduersurus, tibi quouis genere animaduersionis in omnes pariter homines animaduertendi ius potestasq́; esto: ne'ue tibi ea de causa magistratus ulli siue Romani, siue exteri succẽsento: ne'ue facti rationem petunto. Itaq; dabis operam, ut omnibus modis seditiosos turbulentosq́; coërceas: in aliorum fortunas impetum facientes punias, scelestos atq; nefarios multes: omnibus hominibus summis, infimis ius æquabiliter administres: si de me optime mereri postulas. Dat. VII. Id. Feb. M. D. XIIII. Anno primo. Roma.

Antonio Cardinali Bononiensi.

X Non dubito te existimare, si quid eiusmodi accidat quod ciuium istorum otium quietemq; perturbare motum'ue ullum animorũ excitare posit, id mihi esse, uti debet, molestißimum. Nam & mentem super ea re meã, & muneris mei partes pro mea in te fide, rerumq; à te gestarum ratione atq; usu maxime omniũ cognouisti. Itaq; nihil attinet me ad te scribere ea, quæ istic nuper acciderunt cõtra magistratus edicta, mihi summopere displicuisse. Quæ uerò ijs de rebus ad eũ scripserim, quæ'ue fieri mãdauerim, ab ipso intelliges. Quibus ex omnibus facile cognosces, quãtæ mihi curæ tua dignitas atq; amplitudo fuerit. Nunc autem etiã atq; etiam abs te peto, ut tu item ijs in rebus, quibus in rebus dignitas nostra uersabitur, uelis primus omniũ præstò esse, adhibereq; omnẽ diligentiã, ut & magistratibus nostris Bononienses tui pareant, & scelesti flagitiosiq; puniãtur. Id si feceris, quẽadmodũ quidẽ & amor charitasq; in te nostra postulat, & te facturũ pro tua prudẽtia magnopere cõfido, feceris plane rè et te dignã, & patriæ tuæ salutarẽ, & nobis mirandũ in modum gratam. Septime Id. Febr. Anno primo Roma.

XI Promagistro Rhodio in Regno Neapolitano.

Amauimus ab ineunte ætate, atq; inter familiares paternos atq; nostros, charißimum semper habuimus Vincentiũ Papacodam tuæ societatis hominẽ & probum & fortẽ & industriũ. Ei cõmodari de tui collegij magistratibus, qui in Regno Neapolitano sunt, ualde cupio: quo se alere, paratioremq; ad res societatis nauãdas laboresq; subeũdos alacriorẽ præstare posit. Itaq; te hortor, ut Vincẽtio prærogatiuam des ad eos magistratus,

quos

quos qui gerūt, primū isto in Regno demoriētur, quorū pensio prouentusq; numerū aureorū quingentorū summam efficiant. Id si feceris, & hominē strenuum tibi deuincies, & me itē tuis in rebus gratū atq; memorem experiere. Dat. *sexto.* Id. Feb. *Anno primo.* Roma.

Petro Remiræ Magistratui Sinuessano. XII

SVperioribus literis commendaui tibi Franciscum *Sinuessanum satis quidem pro re diligenter. Eas commendationes nostras quoniam non tantum apud te ualuisse, quantum de tua in me obseruantia confidebā, certior factus sum: has ad te alteras dare literas uolui, quibus te etiam atq; etiam hortarer, uelles habere rationē eius hominis, qui cum nihil iniuste egit, tum pater est Ludouici familiaris mei, mihiq; propter optimos eius mores, singularemq; animi ad uirtutes omnes indolē planè charißimi: quem his cū literis ad te mitto, ut præter id, quod ego abs te peto, ut patrem eius saluum esse atq; incolumem uelis, filij te etiam aspectus atq; preces moueāt ad pietatem & liberalitatē.* Ex quo *reliqua intelliges.* V*num illud à nobis, si nostris hortationibus morem gesseris, id tibi omne uoluptati futurū.* Dat. *sexto.* Id. Feb. *Anno primo.* Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. XIII

A*Llatū ad nos est, Episcopos eos, qui è Gallia profecti suo & reliquorū* Episcoporum *& sacerdotum nomine ad sacrum* Lateranense Concilium *pro cōmuni bono ueniebant, paululū supra fines regni tui consedisse, neq; ulterius progredi uoluisse, quoniā tutū iter per tuam ditionem nō haberent.* Ea de *re quanquàm ad*

te antea literas dederim, nunc tamen etiam atq; etiã his te literis hortor, ne in tam opportuno & salutari Christianæ Reip. negotio uelis impedimento esse, quo minus ij cum Romana Ecclesia, à qua, ut scis, aliquandiu alieniores fuerunt, paribus studijs unanimiq; uoluntate coniungantur: mittasq; aliquem ex tuis probum uirum cum autoritate, qui eos tua per loca tuto ac sine molestia in agrum Genuensem perducat, quò illos tẽdere uolui, ut eo minus curæ tibi minusq; oneris afferrẽt, quo breuius per tuam ditionem esset illis iter conficiendum: quemadmodum cum tuis oratoribus sum loquutus. Dat. XVI. Cal. Mart. M. D. XIIII. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Romanorum Imp. designato.

XIIII Commendarũt mihi tuis uerbis Matthæus Cardinalis Gurcensis atq; Antonius Cominatus Bernardinum Cardinalem sanctæ Crucis sanè diligentissime: petieruntq; à me, ut eius fortunas, quæ quidem naufragiũ fecerunt, liberalitate mea restituerem. Ea commendatio me certe plurimum mouit: tuam enim ex eo propensam in illum uoluntatem beneuolentiamq; perspexi: quod mihi gratissimum fuit. Nam & amaui antea illum omni tẽpore: & nunc, cum in Reipu. muneribus obeundis etiam mihi præstò sit, singulari eum charitate beneuolentiaq; complector. Itaque dabo operam cum se occasio tulerit, ut eum magistratibus atque prouentibus honestum atque ornatum reddam. Tu uerò interea Ferdinandum Hispaniæ Regem si hortaberis, ea in re ut tecum atq; mecum sentiat, quod tamen illum facere per se iam uideo: erit ea hortatio & Cardinali ipsi magno usui, & mihi pluri

plurimum grata. Dat. XV. Cal. Mart. Anno primo. Roma.

Thomæ Episcopo Feltrinorum.

EXemplum literarũ, quas ad Maximilianum Romanorum Imp. dedi, quibus ad ea respõdeo, quæ mecũ per internuntios suos egit, ut Bernardini Cardinalis sanctæ Crucis fortunarum iacturæ atq; ulceribus consulere mederiq; uellemus, habuisti cum his literis. Mando autẽ tibi, ut earum literarum sensum oratione tua apud illum iuues, commendesq; uicißim ei meis uerbis Cardinalem ipsum diligentißime. Dat. XV. Cal. Mart. M. D. XIIII. Anno primo. Roma. XV

Ferdinando Hispaniarum Regi.

GRatum admodum nobis fuit id, quod ex literis Galeatij Butrigarij internuntij apud te nostri perspeximus: Bernardini scilicet Cardinalis sanctæ Crucis Episcopi Sabinensis causam tibi curæ atq; cordi fore: daturumq; te operam, ne nostræ de illo commẽdationes apud te uulgares fuisse uideantur: tum commendare te etiam illũ mihi, rogareq; me, ut eius fortunis afflictis atq; miseris opem aliquam afferam. Qua de re ualde te laudo. Magnanimi enim Regis & maxime liberalis officio fungeris, qui clarum uirum fortunis omnibus deiectum & spoliatum tuendum fouendumq; suscepisti. Itaque sic habeto, nihil esse potuisse ista tua in illum uoluntate præstantius. Nos quidem certe cum per nos ipsi, qui hominem diligimus, tum tua commendatione adducti sumus ea, quæ postulas, diligenter curaturi. Dat. XV. Calen. Mart. Anno primo. Roma. XVI

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

XVII MIttimus Venetias Ioannem Franciſcum Valerium ciuem tuum, Bernardi Cardinalis ſanctæ Mariæ in porticu familiarẽ ab epiſtolis, ad Petri Bibienæ ipſius Cardinalis fratris internuntijq́; apud te noſtri nuper defuncti uxorem liberoſq́; cõueniendos: ut mœrorem meũ, qui quidem perinde atq; in morte hominis mihi chariſſimi uetereq́; neceſſitudine coniunctiſſimi, deq́; gente mea meq́; ipſo optime meriti, certe non leuiſſimus eſt, meis apud illos uerbis teſtetur: eisq́; uel marito, uel patre ſingularis uirtutis uiro deiectis & orbatis in tam graui uulnere ſolamen aliquod afferat noſtræ ad eorum fortunas modis omnibus ſubleuandas paternæ atq; amãtiſſimæ uoluntatis. Cui etiam mãdaui ut te ſalutaret, ſignificaretq́; tibi quædam cum hac ipſa in re, tum reliquis etiam in rebus, quæ te ſcire magnopere uolo. Cæterum demortui liberos & familiam omnem eo libentius & accuratius tibi commẽdo, quo ipſe amorem erga Remp. urbemq́; iſtã ſuum plurimis maximiſq́; officijs, & multorum annorum perpetuis ſuis laboribus apud omnes homines teſtatiſſimum reliquit. Dat. XIIII. Cal. Mar. M. D. XIIII. Anno primo. Roma.

Paulo Germano Migdelburgenſi Foroſempronienſium Epiſcopo.

XVIII QVoniam & in temporũ ad Romanã rationem referendorum computatione indagationeq́;, & in ſacri Lateranẽſis Cõcilij rebus tua nobis uirtute atq; doctrina magnopere opus eſt: te hortor, ut Romam, quod tuo cõmodo fiat, primo quoq; tempore te cõferas

feras, nostra enim interest te hic esse. Dat. XIIII. Cal. Mart. M. D. XIIII. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Medio lanensium Duci.

PAulam Gonzagam Alberti Pij sororem cum ipsius, tũ fratris causa paterne diligo. Ea cum maxime cu piat impetrare abs te, ut quod sibi dotis nomine debetur, id omne mandes procuratoribus suis sine dilatione curari: peto abs te, ut & hortatu meo, & iustitiæ causa uelis in illã liberalitate tua uti, dareq́; operã, ut quod illa iure postulat, id uniuersum atq; solidum etiam non laboriose consequatur. Dat. VI. Cal. Mart. M. D. XIIII. Anno primo. Roma. XIX

Andreæ Burgio.

SCribimus Maximiliano Mariæ Insubrum Duci, ut quicquid Paulæ Gonzagæ Alberti Pij sorori ratione dotis debetur, id ei curet quàmprimum quamq́; integrum atq; solidum reddi: quemadmodum ex literarũ mea rum ad ipsum Ducem exemplo cognosces. Hortor autem te, ita rem apud illum iuues, ut mulier uidua ius suum sine mora sineq́; diminutione consequatur. Dat. sexto Cal. Mart. Anno primo. Roma. XX

Burghesio Petrutio Senensi.

CErtior factus Alexandrũ & Hieronymum Senenses bellicis rebus præfectos ad portum Herculis cum ar matorum manu se contulisse, oppidumq́; atq; arcem occu pauisse expulsis Augustini Ghisij probi hominis mihiq́; grati & probati ministris: ad quem quidem, ut mihi sæ pe demonstratum est, eius loci ius omne publicis confe- XXI

ctum syngraphis pertinet: nõ potui nõ moleste ferre, uos iustæ fidei possessorẽ uestrum ciuem spectatæ uirtutis uirum, qui ciuitati isti ornamẽto liberalitate sua esse cõsueuit, indicta causa ui atq; armis eiecisse. Quamobrẽ etiam atq; etiã te hortor, des operã autoritate prudentiaq; tua, ut Augustino eius oppidi atq; arcis possessio, in qua aliquot annos pacifice fuit, amice atq; omni amota procrastinatione restituatur. Quod quidẽ certe pro eo, quanti hominẽ facio: facio autẽ sanè plurimi: proq; eius in nos Remq; pub. multis maximisq; officijs erit mihi porro gratißimũ: teq; eo nomine bene de nobis meritũ facile profitebor. Quod si ius aliquod eo in portu atq; arce sibi competere ista ciuitas existimat: iuris ad id uia, quàm ui atq; iniuria, multo melius atq; honestius pcesserit. Dat. Nonis Martijs. M. D. XIIII. Anno primo. Roma.

XXII Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

Mittit ad te Franciscus Maria Vrbinatiũ Dux nostrorum militum Imperator Antonium Nigosantem internuntium suum: ut se per illum purget, causamq; apud te suam tueatur ea in re atq; calumniam, qua de ipsum in ius uocauisti. Eum quoniã nihil admisisse contra Ferdinandũ Regem tuũ exploratũ nobis est, te hortor, ne patiaris nobilẽ atq; magnũ uirũ, qui cum mihi omnes necessitudines sunt, eiuscemodi delationibus uexari. Sed eum cũ apud te calumnia iniusta liberes, tum uel maxime apud Regẽ testimonio tuo iuues, ad quem ipse internuntios suos ea de re propediẽ est missurus. Itaq; & prudenter & perhumane egeris, si Regi ipsi integrum negotium remiseris. Quod ut facias, in primis abs te peto.

Erit id

Erit id nobis tam gratum, quàm quod gratißimum. Dat. *prid.* Id. *Mart.* Anno *primo.* Roma.

Baldessari Castilionio Mantuano.

VEl egregiæ tuæ præclaræq; uirtutes, optimarumq; artium studia, quibus excellis, etiam nobis pridem cognitus & probatus es, uel præcipua pietas singularisq; cultus, quem nobis omni tēpore præstitisti, nos hortātur, ut quæ fortunas & dignitatem tuam ornare atq; augere possunt, ea libenter & propenso animo complectamur. Itaq; cū Franciscus Maria Feltrius Vrbinatiū Dux, *urbis* Præfectus, *nostrorum exercituum Imperator, quòd fidelem diligentemq; operam multos annos ei nauaueris, in suæ erga te beneuolentiæ testimonium laborumq; tuorū premiū, tibi liberisq; posterisq; tuis maribus legitime procreādis* Nubilariam *castellū diœceseos* Pisaurensis, *quod quidem nostri iuris est, omnemq; eius castelli ditionem tibi dono dederit, cesserit:* Nos *te etiam nostræ beneuolentiæ testimonio hac in re amplecti atq; prosequi uoluimus.* Quare *donationem eiusmodi, quæq; in ea continentur omnia, probamus, cōfirmamus: quatenusq; oporteat,* Nubilariam *castellum cū iuribus eius omnibus tibi liberis, posterisq; tuis maribus legitime procreandis damus, donamus: & tuum atq; tuorum quoad aliquis eorū super erit, perpetuo ut sit decernimus: multo etiā maiora, si se occasio dederit, libentißime largituri.* Dat. v. *Mart.* M. D. XIIII. *Anno primo.* Roma. XXIII

Magistratui Parmæ.

DIligentia, qua usus es cum in significanda nobis morte Comitis *Soragnæ, tū in adhibenda cura ut* XXIIII

Comitis

Comitis bonorum & locorum nostro nomine possessionẽ caperes, nobis egregie probatur. Qua in re quoniam, ut scribis, propter demortui nepotis temeritatem, qui se in ea bona iniecit, nihil consequi potuisti: mando tibi; ut ei meis uerbis denunties, eorũ bonorum & locorũ possessionem quamprimũ quamq; liberã tibi relinquat. Id ni fecerit, armis te illũ aggressurũ, & ui expulsurum magnopere cõfirmes. Itaq; sine ulla mora facias. Scribo autem Galeatio Palauicino, ope illum auxilioq; suo posthac ne iuuet: quod illũ facturum puto. Scribo etiã Troilo Rubeo, armatorũ hominum manũ tibi, quantã uoles, det, qua manu abs te ille ijs ex bonis eijci & detrudi possit. Mando insuper omnibus ijs, qui dono aliquid à Rep. obtinẽt, idem ut faciant. Quod si parũ adiumenti positũ ijs in omnibus ad rẽ cõficiendã intelliges, Guidi Rangonij equites arcesses, & ad illas, quas coẽgeris, copias adiũges. Quibus mãdo, ut tibi præstò sint. Itaq; diligentiam, curam, uigilantiam, laboremq; omnem tuũ adhibebis, ut in capienda Soragnæ Comitis bonorũ possessione id, quod uoluimus, cõsequamur. Nam quod scribis demortui nepotem habere se ius ijs in bonis palam dicere: mihi id uerisimile non est. Sed ut sit, experiundo id à nobis cõsequi postulet, non ui atq; arrogãtia rapere aggrediatur. Nihil enim ei à nobis quod iustũ honestumq; sit, negabitur. Dat. tertio Id. Mart M. D. XIIII. Anno primo Roma.

Galeatio Palauicino.

XXV *INtellexi Soragnæ Comitis demortui nepotem armatorum hominũ manu abs te iuuari, fauoreq; tuo atq; auxilio niti, quominus ipse locorum & bonorum eorum possessio-*

possessionem, in quam se iniecit, Magistratui Parmæ nostro nomine id petenti & postulanti remittat: ad quos quidem pleno iure pertinet: teq́; id propinquitati, qua cum illo coniunctus es, tribuere atq; largiri. Quamobrẽ his te literis & moneo & hortor, primum ut nullũ propinquitatis nomen æquitati & iustitiæ anteponendũ putes, deinde ut nostram in te atq; in omnes tuos beneuolẽtiam, tuumq́; in Romanos Pont. multorum annorum studium ob unius pueri temeritatem atq; audaciam ne uiolles, ne'ue profundas. Sed potius & illi consulas, ne se nostris conatibus, quibus par esse non poterit, frustra temereq́; opponat atq; obijciat: & Magistratum nostrum in assequenda eorum bonorum possessione opera diligentiaq́; tua iuues: quod te facturum pro tui animi rectitudine sanè confido. Quod si propinquus tuus competere sibi ius aliquod ijs in bonis existimat, uolo te ei dicere planeq́; polliceri, nihil ei me, quod iustũ honestũq́; sit, negaturum. Itaq; iure id non iniuria expetat. Erit hoc & ipsi utilius, & tibi magis honorificũ, & mihi summopere gratum. Dat. III. Id. Mart. Anno primo. Romæ.

Parmensibus dono aliquo Reip. affectis.

Mando uobis, ut quibuscunq; rebus poteritis, Magistratui nostro Parmæ id à nobis requirenti præsentem operam adhibeatis sine ullius hominis respectu, aut planè temporis interuallo & mora, quo is Soragnæ Comitis nuper demortui locorum & bonorum possessionem aßequi nostro nomine poßit. Idq́; à nobis cum pro XXVI

iure

iure uestri muneris fieri uolo, tum pœna proposita bonorum uestrorum omnium ærario inferendorum, nisi parebitis. Quòd si quis eorum bonorum ius sibi competere existimat, nemini iuris uia experienti, quod suũ erit, posse assequi negabitur. Dat. tertio. Id. Mart. Anno primo. Romæ.

Troilo Rubeo Parmensi.

XXVII *Mando tibi, ut quibuscunque in rebus poteris, tum armatis hominibus, tum etiam fauore tuo reliquo Magistratum nostrum Parmæ iuues, eiq; præstò sis: quo is Soragnæ Comitis nuper demortui bonorum possessionem nostro nomine capere, atq; illum, qui se in eam temere iniecit, expellere atq; deijcere poßit. Quod quidem sic abs te peto, ut quantum mihi charus esse atq; iucundus postulas, tantum te studij ac diligentiæ ponere hac in re negotioq; conficiendo sanè peruelim.* Dat. tertio Id. Mart. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

XXVIII *Commendaui tibi sanè multos, ut quisq; abs te aliquid petiturus autoritatem apud te meam, quo id facilius impetrare posset, expetiuit. Idq; non tam mea sponte sæpe feci, quàm quòd opem nostram iusta in te studiose petentibus negare me, alienum esse à mei muneris officio magnopere existimaui. Itaque eam ob causam cõmendandis tibi hominibus crebrior fortasse adhuc quidem, quàm uolui, fui. Veruntamen cum id accidit, ut pro ijs, qui illustri aliqua dignitate in Dei Ecclesia eminent, commendandis ad te literas dem, tunc quidem eo tecum munere animo libentißimo utor. Quemadmodum tibi nunc*

nunc commẽdo Antonium Episcopum Astæ designatum sanè diligentissime: cuius Episcopatus reliquorumq; sacerdotiorum pensiones intercipi seponiq; iussisti. Petoq; abs te, ne id fieri aut mandes ipse, aut permittas à tuis: sed uti sunt Dei Opt. Max. munere ipsi Antonio eæ pensiones attributæ, ita illum ad eas assequendas & fruendas iuues potius, quàm impedias. Neque tu in Ecclesiæ te bona, si me audies, ullorum hominum suasionibus immiseris, sed eris tuis ipse bonis contentus: quæ quidem maxima atque amplissima sunt. Habes enim Regnum opulentissimum: ut nullius opis non modo ad amplitudinem, sed ne ad satietatem quidem, si te ipse noueris, indigere possis. Quæ cum ita sint, ualde abs te peto, ne Antonio molestiam adhibeas in suis pensionibus exigendis, præsertim cum is frater sit episcopi Nouocomensium: cuius & in sacris obeundis, & in reliquis Reip. negotijs administrandis egregia & fideli opera quotidie utor. Quemadmodum & cum oratore tuo Hieronymo Morono ea de re sum loquutus: & Fabritius familiaris meus, quem ad te mitto, tibi significauit. Dat. XIX. Calen. April. Anno primo. Roma.

Ioanni Petro Gonzagæ Nuuolariæ Comiti.

Multi ad me deferunt, te non solum exules è Regio Lepidi excepisse, eosq;, quemadmodum tibi mandaueram, expellere noluisse: uerum etiam ciuibus quibusdam Regiensibus honestis hominibus, qui prædia tuo in agro habent, noua inusitataq; onera imposuisse, eosq; ad ea XXIX

ad ea

qd ea persoluenda te coacturum interminari nouis modis. Quæ cum eiusmodi sint, ut mihi ferenda esse non uideantur, mãdo tibi atq; impero, primum ut sine ulla mora eos exules, quos excepisti habesq; in tuis oppidis, expellas & eijcias, locumq; posthac atq; perfugium nemini illorum des: deinde ut ciues Regienses nouis oneribus ne premas: sed eos frui prædiorum suorum fructibus & pensionibus sine molestia permittas. Id si feceris, boni uiri et meum Imperium non detrectantis officio fungere atque munere. Sin aliter te, atq; opto, maximeq; conuenit, hac in re gesseris: exploratum tibi esse uolo, eam me indignitatem ulterius non laturum, daturumq; operam ut te pœniteat mihi non paruisse. Dat. XVI. Cal. April. Anno primo. Romæ.

Magistratui Placentiæ.

XXX VEnit istuc nobis mandantibus ad eos perquirẽdos & puniendos, qui nouas res isto in oppido moliẽtes tumultus maximos excitauerunt, Bonifacius Vallensis Iureconsultus familiaris meus, non sanè quia de tua prudentia, diligentia, rerum gerendarum scientia atq; in primis probitate magnopere, ut soleo, confidere non poßim: sed ut tuum tibi munus atq; onus aliquãto leuius faciam, illo ad partem oneris tecum ferendam adhibito atque addito. Quare uolo, ut, si tibi uidebitur, omnibus gerendis rebus unà cum illo adsis, præstesq; ei tete sociũ, ut communi utriusq; uestrum consilio negotium administretur. Itaq; si hominem & libenter exceperis & accurate iuueris, erit mihi gratum. Dat. decimoquinto Cal. April. Anno primo. Romæ.

Ioanni

Ioanni Saxatello Præfecto equitum apud Placentinos.

Mitto istuc ad quæstiones exercendas, atq; in eos XXXI
animaduertendum qui nuper isto in oppido nouos tumultus excitauerunt, Bonifacium Vallensem ureconsultum familiarem meum. Quamobrem mando tibi, ut quibuscunq; is in rebus sibi te tuosq; equites fore usui existimabit, auxilio & fauore tuo ei præstò sis: omnemq; operam adhibeas, quò is facilius atq; celerius mandata nostra prosequi atque conficere poßit. Dat. XV. *Cal. April. Anno primo Romæ.*

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum LIBER VIII.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

1 LECTIS *literis tuis, quibus nos certiores facis conuentū & nundinas, quas quidē te Pisauri posse facere de mense Martij cōcesseramus, ab Andrea Corio mercatore Genuensi mercibus Iudeorū intercipiendis pro eo, quod ipsi debetur, perturbari atq; impediri, fidemq; tuam omnibus eas ad nundinas adeuntibus publice datam labi & fluere, magnopereq; postulas, eo te nomine accusari & redargui ne permittamus præsertim cum eæ nundinæ hoc anni tēpore nunc primum instituantur: ea tua postulata nobis æqua & digna uisa sunt, quibus annuamus. Itaq; uolo ne ea de causa, quod Andreæ Corio concesserim ut exigere centesimam cū dimidia posset ex Iudeorum bonis sub imperio Turcarum Regis degentium, ulla molestia tuas ad nundinas Hebræis accedētibus inferatur: fidem'ue tuā fallere tibi necesse sit, aut ullos homines ad eiusmodi centesimæ solutionem compellere, præter eos, si qui erunt, qui iam antea cum Andrea pacti sint: quos quidem uolo, ut stipulationi-*

ſtipulationibus inter ipſos cõfectis ſtare, promiſſaq; diſſoluere teneãtur. His autem rebus eo libẽtius adducimur, ut tibi morem geramus, quo dignitas omnis tua mihi magnæ curæ eſt, tuamq́; apud me plurimum ualere autoritatem facile patior. Dat. Idibus Mart. M. D. XIIII. Anno ſecundo. Roma.

Promagiſtro Rhodio in Regno Neapolitano.

ALteris literis hortatus te ſum, uelles mea cauſa Vincẽtio Papacodæ, qui eſt in tui ordinis ſocietate, uiro ſtrenuo, familiari perantiquo meo prærogatiuã dare ad eos ueſtros magiſtratus, qui primo quoq; tẽpore præfectos amiſerint: qui magiſtratus penſionẽ annuam quingentorũ nummorũ aureorum efficiant. Nunc uerò quoniam etiã atq; etiam opto, ne Vincentius in eiuſmodi deſiderio ſuo, cuius per me cõpos fieri poſtulat, abs te deſeratur: nõ hortor te ſolũ, ſed etiã pro meo iure obſequijq; tui ui & urtute tibi planè mando, ut ei, quemadmodum ſcripſimus, de prærogatiua ſtatim cõmodes: ut & ſocietati tuæ, cui permultos iam annos omnẽ operã & ſtudiũ detulit atq; impẽdit ſuum, maiori eſſe uſui poßit: & inter ueſtri Magiſtri familiares tam diu illũ fuiſſe aliquam iam ei tãdem utilitatẽ atq; fructum pariat. Dat. Nono Cal. April. M. D. XIIII. Anno ſecundo. Roma. II

Ioanni Paulo Balioni.

HOrtor te, aq; abs te planè peto, uel, ſi opus eſt, mando etiam: ut Sibiciani Dominos fratres ulla moleſtia neq; afficias ipſe, neq; affici permittas à tuis. Cures autem potius, desq́; operam, ut eorum agri atq; oppidula tuis à militibus tuta ſint: quemadmodum quidem con- III

m *uenit*

uenit ea omnia per te esse, quæ nostra sub tutela cõquiescunt. Id enim magnopere uolo, ut eis fratribus negotium ullo ab homine temere atq; iniuria ne adhibeatur. Quod si tibi ius eorũ in bonis cõpetit, dabo ipse operam, ut tibi quem unice diligo, modo id iuris uia pòstules, non ui atq; armis appetas, quamprimum, quamq; ampliter satisfiat. Dat. VII. Cal. April. Anno secundo. Roma.

Iacobo ciui Bononiensi Quæstori militum.

IIII CVm equitatus is, quem Bononiam accedere, atque istic esse maxime oportet, quamobrem sese alat, nisi ex stipe ab incolis atq; inquilinis uestri agri dari solita, nihil planè habeat: mando tibi, ut ea stipe tantummodo excepta, quam stipem Ramazato curari uolui, reliquam stipem omnem ad Vitellij Præfecti militũ usus alimentaq; conuertas: qui quidem nunc Vitellius ad tutelã istius oppidi me uolente proficiscitur. Cui rei mandatoq; meo nullas uolo uel meas ipsius, uel ab eo, qui ante me fuit, Romano Pontifice scriptas ad te magistratumue literas impedimento esse. Dat. VI. Cal. April. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Decur. & Magistratui municipij Asculani.

V QVoniam intellexi Firmanos exules magna armatorum hominum coacta manu oppidum Firmanũ ui ingressos esse: ueritus uestros quoq; exules exemplo illorum permotos atq; percitos idẽ ausuros, in Asculumq; inuasuros, uolo, ac uobis mãdo, ut & arma ipsi capiatis, & propinquos cliẽtesq; uestros amari celerrime iubeatis ad defendendã urbẽ uestrã, uestræq; urbis cũ statũ, qui nunc est, conseruandum atq; muniendum: ne uestri

ſtri exules nobis nolentibus, uobis autẽ etiã inuitis oppidum aggredi atq; adeo ingredi poßint. Caueri autẽ à uobis præcipuè uolo, curamq; omnẽ & diligẽtiã adhiberi, ne tumultus aliquis eo nomine, inteſtinum'ue malũ poßit exiſtere. Itaq; ad nouã uim atq; iniuriam ueſtrorum exulum repellẽdã promptos uos atq; paratos eſſe iubeo: non autem uel ad ueteres iniurias ulciſcendas, uel ad potentiam extraordinariam exercendam. Vt cum improbi ciues ueſtri flagitioſiq; homines armatos uos atq; animatos ad cõmune bonum ſenſerint, à male cogitãdo maleq; agendo abſterreantur & conquieſcant. Dat. prid. Cal. April. Anno ſecundo. Roma.

Fabritio Magno Rhodi Magiſtro.

AMaui omni tempore probũ hominẽ, multisq; uirtutibus præditum & ornatum uirũ Iulianum Rodulphum: qui præter ueterem ſuã cum meis omnibus neceßitudinem, ſtudia, officia, nunc etiã Iuliani Medicis fratris mei domus & rerum familiarium curã gerit. Is cupit impetrare abs te, ut cũ in diplomatibus tuis conficiendis ſuper Capuæ Prioratu, quẽ ei deferri à Iulio Medice Cardinali fratre patrueli meo uolui, ut noſtræ in ſeſe beneuolẽtiæ hoc iam nũc ſignũ atq; indiciũ haberet: tũ in Mortorij, ſic enim uos appellatis, officio atq; munere tibi pſoluẽdo rẽ nullo ſumptu cõficiat. Quare ut ei te liberalẽ et munificũ ijs in rebus præbeas, atq; ut illũ ſolutionis impẽdio ſubleues, abs te peto. Eſt enim admodũ ſenex, pẽſionesq; Prioratus ſui atq; fructus adhuc quidẽ nullos percipit: eos enim Cardinalẽ ſequi, quoad ꝓuẽtibus abũdaret, uolui. Itaq; impẽſas nũc primũ facere, quas longo tẽpore VI

reponat, ipse nõ potest: quẽadmodũ illi poßunt, qui iuuenes sunt: quibus lõga esse nulla expectatio potest. Quæ res facit, ut mihi planè gratißimũ sit futurũ, si Iulianum abs te ea, quæ postulat, impetrasse intellexero. Est autẽ profecto ipse ita præstanti & animo uir & uirtute, ut si tua societas eius opera suis in rebus uti uolet: abunde ei atq; largiter, uel tibi etiam ipsi referre gratiam poßit. Dat. Cal. April. M. D. XIIII. Anno secũdo. Roma.

Priori Galliæ Cisalpinæ Rhodi Promagistro.

VII EXemplum literarum, quibus literis Iulianum Rodulphum Capuæ Priorem Fabritio Magno Rhodi Magistro diligenter commendaui, mitto ad te cum his literis. Ex eo quo in loco illum habeam, tum quid ei uelim à Fabritio tribui, cognosces. Atq; hoc ideo ad te scribo, ut quoniam tuam apud illum autoritatem plurimum ualere multi mihi significauerunt, te horter, ac pro meo iure mandem etiam, cures desq́; operam omni studio, agas apud illum, perficias deniq;, ut Iulianus ea, quæ optat te adiuuante consequatur. Optat autem Magni Magistri liberalitate nobis commẽdantibus subleuari. Id erit mihi tam gratũ, ut nihil abs te in me poßit esse gratius. Quod ita esse tuis in rebus, si mea ope ullo tempore tibi opus erit, facile perspicies. Dat. Cal. April. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Magistratui Regij Lepidi.

VIII DElatum ad nos est Ioannem Petrum Gonzagam Nuuolariæ Comitẽ quosdã ciues Regiẽses coẽgisse ad certam pecuniæ summam sibi persoluendam, ut ter centum quinquaginta nũmos aureos, quos quidem ipse curare

curare Cæsaris negotiatoribus iubebatur, statim reponeret. Id & me primũ omniũ de te non intellexisse, & te eos ciues præsertim spectata fide homines ea in re nihil iuuisse, nullã omnino eis opem tuã, nullũ adiumentũ præstò fuisse ualde miror. Quamobrẽ mãdo tibi primum, ut omnẽ rem perquiras diligentißime: Deinde si iuuare Regienses poteris, adhibereq́; remedia, nequid ab Ioãne Petro dispẽdij perpetiantur, iuues, curesq́; rem omni studio & diligentia. Sin autẽ non poteris, nos tamen, quemadmodũ se res habeat, certiores facias, doceasq́; quo pacto ei occurrere malo poßimus. Quod si operæpretium erit mitti à nobis istuc aliquem, qui controuersias inter Regienses Comitemq́; componat, id uero à nobis facile curabitur, ut isti posthac ciues à comitis iurisdictione separentur discretiq́; sint, ne calumnijs eiusmodi ulla in posterum causa ullus onerũ perferendorũ, munerum'ue obeũdorum scrupulus, ulla quæstio exoriri poßit. Id enim maxime opto, ut Regienses ciues sub Regiensium Principũ ditionibus ne censeantur: ut Reip. rationibus nullũ præiudicium inferatur. Dat sexto Id. April. M. D. XIIII. Anno secundo. Romæ.

Cardinali Seduno.

CVm perspecta nobis esset & uirtus & prudentia tua, deq́; tua in me atq; in Remp. in quam quidem plurima tua egregia præclaraq́; officia extiterunt, fide & cultu magnopere considerem, Carratiolũ notarium meum & Petrum Magnum familiarẽ tuum ad te misi à quibus cõsilia mentemq́; omnem meam in tractandis nostris rebus intelligeres. Itaque nõ uereor, quin ea omnia IX

quemadmodum uolebamus, ad Heluetiorum Magistratus amanter accurateq; detuleris. Quoniam autē multa sunt, quamobrem existimem nihil accidere posse his tēporibus, quod plus afferat rebus omnibus momēti & pōderis ea re, quam illi ad te meis uerbis pertulerūt: abs te etiam atq; etiam peto, ut si tibi totum negotium quoquo modo in dubium adducetur sic, ut uereri poßis Heluetios in ea mecum sententia, per quam nihilo certe minus illorum, quàm Reip. commodis consulitur, non futuros, de eo nos quàmprimum facias quamq; celerrime certiores: ne dum ipsi de illorum in nos obseruantia frustra cōfidimus, aliquod alicunde Resp. incommodum & detrimentum accipiat. Neque enim interea uel de oblatis in dies conditionibus ab alijs & populis & Regibus, uel de induciarum pactione confirmanda, uel omnino ulla de re quicquam statuere atque conficere possum, neq; planè quiescere, donec abs te aliquid afferatur. Dat. XV. Cal. Maias. Anno secundo. Roma.

Paulo Victorio.

X MAndo tibi, ut posteaquā ex ratione decimæ istius Reip. sacerdotibus impositæ quindecies mille nūmûm aureorum summa exacta fuerit, des persoluasq; è summa reliqua Roberto Nasio & eius socijs, id quod eis curari mandaui, ea tamen conditione, ut si ex tota ratione illius decimæ summa tricies mille nummûm nō exigetur, Robertus socijq;, qd' abs te curatū acceperint, id omne reponere ac restituere teneātur. Quicqd aūt ultra totā triginta miliū aureorū nūmûm summā erogabitur, id Roberto & socijs ad abietē in tēpli Romani Principis Apo

pis Apostolorũ substructiones cædendã atq; aduehẽdam deferatur. Dat. x i. Cal. Maias. Anno secundo. Romæ.

Vgoni Pepulo

CVm te, qui in nostra ditione domũ & lares patrios x i & fortunas omnes habes, quemq; propter familiæ splendorem animiq; fortitudinem magnopere diligo, Guidum Rangonium necessarium & propinquum tuum nostrumq; Præfectum equitũ ad singulare certamen intellexerim prouocauisse, locumq; ei ad certãdũ statuisse apud Mediolanẽsium Ducẽ ad diem duodecimam Cal. Iunij, literasq; ad te dederim, ut quamprimũ te ad nos conferres, tuq; mandatis nostris parueris, urbemq; Romam ad nos accesseris: quod quidem eo cõsilio feci, ut te ab incepto reuocarem. Idem nunc etiam cum optem, magnopereq; cupiam, ut ex uinea Domini, quam colendam purgandamq; suscepi, irarum & odij & bellorũ semina radicitus euellantur: mãdo tibi cum obedientiæ ui & uirtute, tũ aqua tibi & igne interdicendi, tuorumq; bonorũ fisco inferendorum pœna proposita, nisi parueris, ut ea de re & prouocatione tua totaq; ratione certaminis, causisq;, quas habuisse te idoneas atq; iustas ad eam prouocationem exercendam existimas, nullũ posthac uerbum ullo in loco, ullo cum Principe aut planè homine modo ullo colore ullo facias: neq; ad Maximilianum Mediolanensium Ducem locum'ue ullum illius Regni ea de causa te conferas usq; ad diem decimam Cal. Iunij: neque omnino quicquam aut loquaris aut statuas animo decertandi. Dat. decimo Cal. Maias. Anno secundo. Romæ.

Guido Rangonio.

XII Certior factus sum, quibusdã te de causis ab Vgone Pepulo necessario & propinquo tuo ad certamen singularæ prouocatum, ei rei libenti animo annuisse, uelleq; ad Maximilianũ Mariam Mediolalensium Ducem proficisci: apud quẽ tibi ab illo ad diem XII. Cal. Iunij certamẽ est indictũ. Quæ res mihi & minime noua, & maxime molesta accidit. Nam cũ mihi perspecta est animi tui magnitudo: tum fortitudinem & singularem tuam istam bellicis in rebus præstantiam, quæ quidem maximo usui esse in Reip. Christianæ dignitate uel tuenda uel augenda potest, ob inanes atq; leuißimas causas tam dubijs fortunæ casibus iri propositam mihi maximo dolori sanè fuit: qui, ut patris tui uiri optimi, domusq; tuæ in meã familiã antiqua & plurima officia sileam, te unice atq; paterne usq; à puero amo. Quamobrẽ, ut & nostræ dignitati, cuius tu equitũ Præfectum geris, & Domini pacem nobis diligentißime commendãtis monitis præceptisq; satis fiat, mãdo tibi & aquæ atq; ignis interdicto, & læsæ maiestatis pœna cõmittenda, ne ea de causa te ad Ducem Mediolanensiũ conferas, aut ullũ ad eius ditionis locum: neq; prorsus quicquam agas, loquaris, statuas, ut sit tibi cum Vgone decertandum. Dat. decimo Cal. Maias. M. D. XIIII. Anno secundo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

XIII Multi ad me detulerũt te & Guido Rangonio, & Vgoni Pepulo ad certamẽ singulare locũ tutum scriptis ad eos literis esse pollicitum ad diem XII. Cal. Iunij. In quo non potui, ut uerum fatear, non moleste ferre,

ferre, nõ te mihi eam rẽ ante, quàm quicquam statueres, significauisse: cũ scire posses eorũ alterũ in huius Reip. Imperio ex clara esse charissimaq; familia progenitũ: alterũ etiam agere nostrorũ equitum Præfectum, atq; à me plurimis maximisq; de causis & ueteribus & recẽtibus ualde amari. Itaq; cum meum in primis munus sit è Domini agro controuersiarum & bellorum stirpes succidere, ad quem sum publicè colendũ adhibitus, abs te etiã atq; etiam peto, ut eas tuas literas, quibus locũ tempusq; illis ad certamẽ statuisti, reuoces: desq; separatim ad utrunq; alteras quamprimum literas, quibus id significes, nolle te amplius eis locum ad certamen dare: iubeasq; ne ad te ea de causa proficiscantur. Dat. decimo Cal. Maias. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Ferdinando Hispaniarum Regi.

XIIII

MIttit ad te Franciscus Maria, Vrbinatiũ Dux, nostri (ut scis) exercitus Imperator certũ hominem familiarem suum: qui se apud te purget ijs in rebus, quas res aliquot iam annis admisisse illum contra te Magistratus in Regno Neapolitano tui sunt nuper criminati. Quæ quidẽ criminatio mihi, ut uere dicam quod sentio, nõ molestissima esse non potuit: cũ quæ obijciuntur, eiusmodi sint, ut quæsita potius ab illis insimulãdi Ducẽ quoquo modo causa, quàm merito suscepta fuisse uideri possit, cũ propterea quòd ea, quæ obliuioni iã prope tradita, uel plane etiã sopita & extincta sunt, per illos in iudicium reuocãtur: tũ quòd illa ipsa non illius modo culpa, sed ne colore quidẽ culpæ ullo sunt admissa. Quæ enim tui apud Sorã gesta in tuũ, ut ipsi aiũt, dedecus offensãq;

afferunt,

afferũt, ea neq; sciri aut caueri à Duce propter lõginquitatẽ itineris potuerũt: neq; in ipsius, sed in eius matris administratione eorum locorum procuratio tũc fuit. Nam quod ad Rauennæ præliũ tuorumq; militum recessum attinet: nobis quidẽ, qui eo in prælio fuimus, satis cõstat illum cõtra nomẽ dignitatẽq; tuã nihil ipsum fecisse, nihil ut fieret iußisse, nihil deniq; fieri permisisse. Sed quis est, qui poßit magno cõmisso prælio in soluti exercitus fuga omnes uicinæ ꝓuinciæ populos in officio cõtinere? Quãquam quidem, quod ad illum attinet, non solũ nihil egit ipse cõtra tuos: sed eis etiã per sui Regni fines sine ordine, ut fit, temereq; properãtibus comites itinerumq; duces dedit: debilitatosq; ulneribus multos suis in oppidis iußit curari: iuuit etiã complures rebus omnibus. Itaq; functus in eo est boni uiri amantißimiq; tui officio. Quæ quidẽ omnia, uel plura etiam, palàm, ut intellexi, ipsi tui milites præ se tulerunt. Sed hæc atq; alia ab eius internuntio cognosces. Ego autem, qui plurimis maximisq; de causis tũ priuatis & familiaribus, tum certe publicis summo illũ amore singulariq; beneuolẽtia sum cõplexus, abs te quæso magnopere & peto, ut eius procuratorẽ libenter excipias, excusationesq;, quas afferet, audias: admittas quoq; ꝑ æquitate & iustitia, cuius semper studiosus fuisti, mea de causa aliquãto etiã libentius. Erit id nobis tam gratũ, ut nihil magis: tibi uerò laudi etiã & gratiæ. Nam quoniã is Iulij Secũdi Pont. Max. fratris filius fuit., eiusq; copiarũ Imperatorem geßit, & nostrarũ gerit, nihil tam liberaliter agere tamq; humaniter erga illũ poteris, quin te optime fecisse omnes homines sint existimaturi: teq; de

eo etiam

eo etiam amaturi. Dat. quarto Cal. Maias. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

Conquesti apud nos perquã sanè grauiter sunt Legati Anconitanorum, ea de causa, quòd eorum nauim ipsorũ & Florentinorũ onustam mercibus domo in Asiam tendentẽ, triremis Venetæ ductor Sebastianus Mẽmus hostili animo atq; impetu non longe ab Ragusio sit aggressus, propeq; depresserit tormentorũ ui. Depressisset aũt, nisi se illa in Epidauri portũ recepisset. Id quoniã parũ successerit, obseruari eã aiunt ab eodẽ Memmo alijs etiã Venetis triremibus in prædæ societatẽ adscitis uicinis in portubus: ut eã ex Epidauri portu exeuntẽ intercipiant. Quæ res quoniã contra ius & bonos mores, cõtraq; uestras cũ Romanis Põtificibus initas pactiones & fœdera in primis est, id, quod accidit, existimo præter tuã istiusq; Reip. uolũtatẽ accidisse. Hortor autẽ paterne te atq; moneo, des quàmprimum operam, mãdesq;, nequid posthac à uestris triremibus detrimẽti nostrorũ hominũ præsertimq; Anconitanorum nauibus inferatur. Punias etiã multesq; ductorẽ illũ, qui ei naui tantũ molestiæ tãtũq; iacturæ temere atq; hostiliter attulit: ut alijs uestrarũ triremiũ ductoribus & nauarchis exemplo sit, nihil iniuste posthac in nostros homines moliẽdi. Id si feceris, quẽadmodum pro Senatus istius æquitate cõfido te facturum: erit & mihi, qui te remq; istã pub. unice amo sanè gratum, & tibi cũ honorificum, cum te iustitiæ colentem fœderumq; obseruantẽ esse homines intelligent: tum etiã salutare: omnem enim ijs, quorũ interest, cogitatio

XV

tatio

tationem eripies potiora ei rei fructuosioraq́; remedia perquirendi. Dat. Calend. Maijs. M. D. XIIII. *Anno secundo. Roma.*

Magistratui Arimini.

XVI *VArij atq; difficiles fortunæ casus, quos egregia mulier Violantis Bẽtiuola Malatestis quatuordecim ferè annos est perpessa, dum mariti sui ditione pristina excussa nouem liberos alienis opibus nutrit, me commouent, ut eius ærumnas atq; labores parte aliqua subleuẽ. Itaq; certior factus bona quædam in Ariminensi ratione dotis illi deberi, mando tibi, des operam, ut ei pro iustitia satisfiat: eoq́; magis, quod intelligo, Ariminẽses ipsos eam satisfactionem non impedituros. Dat. tertio Non. Maias.* M. D. XIIII. *Anno secundo. Roma.*

Recanatensibus.

XVII *CErtior sum factus eam materiam, quam Bernardo Bibienæ Cardinali uos daturos recepisti, qua materia ad templi Lauretani ædificationem uteremur, probam atq; idoneam non esse. Quamobrem mando uobis atque impero, ut bonas arbores, quæq́; usui ei ædificationi possint esse, ex Andreæ Sauini eius ædificationis magistri sententia, apportari illò quàmcelerrime iubeatis: ut quæ iam cœpta sunt fieri, ne intermittantur, sed procedant: ne tum nos, tum etiam Deam ipsam inani lignorũ inutilium donatione lusisse uideamini. Dat.* XVI. *Calen. Iulias. Anno secundo. Roma.*

Maximiliano Romanorum Imp. designato.

XVIII *ALlatum ad nos est, Venetos, cum Flumen oppidũ tuũ, quod est in Istria, cepissent, multam lignorũ uim*

uim ad naues conficiendas idoneam in uicinis ei oppido ſyluis cædi iußiſſe. Eaq́; ligna Venetis abs te repulſis recuperataq́; prouincia humi proiecta atq; imbribus expoſita iacere: periculumq́; eſſe, ne breui ita uitiētur, ut nullus ex ijs percipi uſus poßit. Quod cũ ita ſit, ad fani autem Lauretani ædificationem omni à me cura diligẽtiaq́; inceptam atq; inſtitutam, quod quidem fanũ ſummo atq; admirabili gentiũ & populorũ concurſu pietateq́; celebratur, eius lignorũ generis atq; materiei magnopere indigeam, hortor te etiam atq; etiam, uelis, ut Diuæ honos tua liberalitate augeatur, celeberrimo orbis terrarũ fano donare eã materiã, mãdareq́; tuis Magiſtratibus, ut noſtris hominibus, quos eò mittemus, omnẽ à Venetis cæſam arborem auehẽdi, atq; Anconam & Lauretum tranſportandi poteſtatẽ faciant: eoq́; libentius, quod te aiunt ijs arboribus quem ad uſum uti poßis, uix habere. Id ſi feceris, & rem tua religione atq; amplitudine dignã ſtatues: & me ꝗ quidẽ ſuppeditare tã apte ei ædificationi ligna idonea nequaquam poſſum, eo munere ad ædificationem conficiendam reddes etiam diligẽtiorem, tibiq́; debentẽ. Dat. XVI. Cal. Iul. Anno ſecundo. Roma.

Ioanni Lunæ Siculo viro Principi.

Laetitia tua, quam ex eo, quòd ad propinquitatem inter te atq; nos familiamq́; noſtram incundam & conſtituendam animum induxerim, accepiſſe te ſcribis, mihi plane grata accidit. Itaq; Sigiſmundũ filiũ tuũ, cui Lucretiæ Saluiatæ ſororis meæ filiam ſpopõdimus, amore iam prope paterno pietateq́; cõplector, quemamodũ oſtẽdis cupere te: neq; ſanè illũ modo, ſed reliquos etiam XIX

liberos

liberos tuos, uniuersamq́; domum atq; familiam in meam fidem beneuolētiamq́; recipio: quam rem fortunare Deū uolo. Tibi quidem certe omnibus in rebus, quæ ad tuum cōmodum, quæ ad honorem dignitatemq́; pertinebūt uoluntas nullo tēpore nostra, pietas, liberalitas deerit. Reliqua ex literis Iuliani fratris mei, qui te maxime diligit, cognosces. Dat. XII. Cal. Iul. Anno secundo. Romæ.

Carolo Duci Allobrogum.

XX *GRatißimum sanè mihi optatißimumq́; fuit, te, quē quidē propter animi tui egregias præstātißimasq́; uirtutes, generisq́; nobilitatē à maioribus tuis magnis atque claris uiris, antiqua laudatißimaq́; serie deductā atq; traditam, plurimi semper feci, Philibertā sororem tuam Iuliano Medici fratri meo nuptui uelle tradere: affinitatemq́; nobiscū inire, & cōsociare atq; astringere utrāq; familiā eo uinculi genere, quod idem esset omniū arctißimum atq; sanctißimū, inductioq́; animi & propēsio ista tua ualde me delectat. Itaq; quoniā nō dubito, quin, quæ utriq; nostrum probantur, ea etiā uterq; re sancitum iri atq; ad exitum perductum magnopere uelit. Deum Opt. Max. oro quæsoq́; ut cū ea cōfici annuat atq; mādet ipse: tum uelit, primū quidē fratri meo & sorori tuæ, deinde mihi atq; tibi, q & propiores illis sumus, & amore atq; beneuolētia cōiunctiores, deniq; utriusq; nostrum familiæ atq; generi ea de re & ꝓpinquitate prospere atq; feliciter euenire. De me qdē ea omnia sperare expectareq́; te uolo, quæ ab optimo optatißimoq́; filio de patre amātißimo sunt expectāda. Quēadmodū ab Amadeo Berruto notario & familiari meo latius cognosces, quē ijs de rebus*

rebus ad te mitto, hominem & nobis charum, & tui cupidum. Dat. *Octauo* Id. *Aprilis.* M. D. XIIII. *Anno secundo. Roma.*

Philibertæ Ducis Allobrogum forori.

M*itto ad* A*llobrogum Ducem fratrem tuum ijs de rebus, quas ab ipso cognosces,* A*madeum Berrutum familiarem meum: cui mandaui, meis ut uerbis tibi salutē diceret: tecū q; ageret, quæ agenda essent.* E*i tu fidem habebis, & ualebis.* Dat. *octauo* Id. Apri. *Anno secundo.* Rom*a.* XXI

Comiti Geneuensium.

A*Madeo* B*erruto notario & familiari meo ad* D*ucem* A*llobrogum fratrem tuum proficiscenti ijs de rebus, quas tecum communicabit, mandaui, ut tibi salutem nuntiaret meis uerbis.* E*i fidem habebis: tibiq; ipsi omnia de me pollicebere, quæ ex usu tuo esse cum* D*omini uoluntate cognosces.* Dat. *octauo* Id. *Aprilis. Anno secundo Roma.* XXII

Ludouico Galliarum Regi.

A*Llatum ad nos est, tibi à certis hominibus insusurratum fuisse,* C*laudij* E*piscopi* M*aßilienſium designati* L*egati tui curam atq; operam nobis gratam non nimiū esse.* Q*uæ sanè res eo mihi grauior atq; molestior accidit, quod cū illum ob eius doctrinam, ingenium, probitatē multū semper amauerim, posteaquam is ad me, ut* L*egatū tuū ageret,* R*omā uenit, nihil ipso tui amātius, nihil ardētius uidi, nihil planè tuis in rebus omnibus tractandis atq; administrādis diligētius, accuratius, laboriosius illo fuit: quod quidem certe me illi etiam deuinxit ar-* XXIII

ctius.

ctius. Itaq; cũ se aliquando ad te redire uelle mihi significauisset, ne id faceret, sum illum pluribus fortasse uerbis, quàm uel nostra dignitas uel mea fert cõsuetudo, dehortatus. Quæ cum ita se haberent, hæc ad te scripsi, ut esset eius rei testimonium apud te meum, hortarerq; te, ne posthac de mea in Claudium uoluntate plus ullis hominibus crederes, quàm ipsi mihi, neue uelles, ut is abs te suorum pro te susceptorum officiorum, laborum, curarum, uigiliarum longe aliam, quàm te atq; ipsum deceat, mercedem atq; fructum caperet. Dat. Id. Iun. Anno secundo. Romæ.

Carolo Duci Allobrogum.

XXIIII EX oratione Amadei Berruti, de tuo erga me studio atq; ijs in rebus, de quibus tecũ egit, uoluntate, quæ maxime optabamus, quæq; mihi gratißima fuere, cognoui, tuasq; literas libenter legi per quas mihi de paterno meo in te animo gratias agis humanißimis uerbis. Eas ad literas & Amadei sermonem quid rescribi tibi, quæq; scire te uolo, ex ipsius ad te literis intelliges. Ipse autẽ Berrutus, quem quidem multis de causis admodum diligo, erit mihi posthac tua commendatione etiam charior. Cæterum amari te magnopere à me commodaq; omnia dignitatemq; tuam atque amplitudinem mihi magnæ curæ esse si existimabis, minime decipere. Dat. XI Cal. Iul. Anno secundo. Romæ.

Comiti Geneuensium.

XXV ET tuæ ad nos plenæ officio & obseruantia literæ, et Amadei Berruti familiaris nostri sermo tuum erga me cultum & uoluntatem uberrime ostenderunt. De

eo &

eo & ualde quidem te amo: & meam ad te ornandum pronam beneuolamq́; mentem & studium omni tempore tibi polliceor. Reliqua *ex Berruti literis cognosces.* Dat. XI. Cal. Iul. *Anno secundo.* Roma.

Magistratibus Senensium.

MIttimus ad sedandos compescendosq́; tumultus ue strorum exulum, qui ut ciuitatem uestram pertur barent, manum armatorum hominum coëgerunt, Pindarum Santesium familiarem meum, hominem & uirtute præditum, & nobis in primis gratum & probatum. De quo mentem & consilium super ea re meum cognoscere facile poteritis, quamq́; uos urbemq́; istã diligam. Dat. VIII. Cal. Iul. *Anno secundo.* Roma. XXVI

Pindaro Santesio. XXVII

ET nuntijs & multorum literis cognoui, nouarum rerum motũ ab exulibus Senẽsibus excitari, coactã q́; iam esse operarũ magnam manum armatorumq́; hominũ, qui urbem Senas inuadant, perturbentq́; eum statum, qui nunc est, quoq́; oppidũ in præsentia regitur. Quamobrẽ ægre molesteq́; ferens, esse ullos eius oppidi ciues tã scelestos tamq́; perditos, qui eiusmodi cõsilia cõcipiant atq; agitent, mando tibi, cuius mihi probitas atq; prudentia probãtur, ut illò te quàm celerrime cõferas, desq́; operã, nequid ea urbs detrimenti capiat. Qua in administratione atq; cura quicquid iusseris imperaueris, id ita iussum imperatumq́; uolo esse, uti esset, ipse idem si iußissem, imperauissem. Itaq; tu ea in re uicarius meus esto: autoritas tibi mea, siue dixeris, siue quid statueris, adesto: qui mihi Reiq́; pub. parent, tibi parento. Tu uerò singula

pro tempore, uti res ferret, consulte atq; prudenter administrabis: & me adesse omnibus rebus: quas dices, quasq; statues, existimabis. Dat. octauo Cal. Iul. Anno secundo. Romæ.

XXVIII Reip. Florentinæ.

Mittimus ad sedãdos tumultus & audaciam exulum Senensium compescendam Pindarum Santesium familiarem nostrum & gratum nobis hominem & probatum. Valde enim cupimus, ne scelere perditorum hominum id oppidũ, quod nostros ad fines pertingit, cuiq; oppido non minus animorum beneuolentia, quàm locorũ propinquitate coniungimur, insigne aliquod detrimentum atq; molestiam capiat: sed nostra cura diligentiaq; muniatur atque defendatur. Ei mandauimus, ut si ad rẽ, ut uolumus cõficiendam uestræ opis indigebit, literas ad uos det, petatq;, quæ sibi esse usui existimabit, quæq; administrandis à se rebus opportuna esse conducibiliaq; cognoscet. Itaque ut Pindaro fidem habeatis, operamq; uestram, si erit opus, & officium strenue atque impigre nauetis, etiam atque etiam à uobis peto. Erit id nobis in primis gratum, atque ita, ut nihil poßit esse gratius. Dat. octauo Cal. Iul. Anno secundo. Romæ.

XXIX Vladislao Regi Pannoniæ.

Petrum Bergnanũ familiarem meũ mitto ad te cum mandatis ijs de rebus, quas ab ipso cognosces: quæq; mihi pro mea in te beneuolentia magnæ sunt, eius uerbis omnem fidem habebis, & ualebis, nosq; diliges. Dat. quinto Calend. Iul. Anno secundo. Romæ.

Magistra-

Magiſtratui Parmæ.

CAtaneo ad te proficiſcenti, ut de conficiendis cum Malateſta Medice propinquo meo nuptijs meo & Guidi Medicis eius fratris nomine te alloquatur, has ad te dare literas uolui: quibus te commonefacerem, ut quoniam eos fratres in primis diligo, quorum alterius etiam diligens fideliſq; opera domeſticis meis in rebus atque familiaribus quotidie mihi magis probatur, omne tuũ ſtudium & diligentiam adhiberes, ut ſi eæ nuptiæ uſui & honori futuræ illis eſſent, rem conficeres, teq; ita gereres, ut intelligeremus propinquorum meorum hominum mihi chariſsimorum honeſtorum uirorũ cauſam tibi curæ atq; cordi fuiſſe. Reliquum eſt, ut & Cataneo & Guidi literis fidem habeas, utq; ipſi tuã operam depoſcent, teq; facere uolent, ſic facias. Dat. ſexto Calen. Iul. Anno ſecundo. Romæ. XXX

Annibali Paleotto.

ET uirtutem probitatemq; tuam, quibus agẽdarum rerum experientia & in omni uita prudẽtia cõiuncta eſſet, dum Bononiæ Legatum agerem, ſæpe probaui, & Romanos à te Pontifices miro ſtudio ac pietate ſemper cultos fuiſſe planè cognoui. Ac præter hæc etiam patris tui Vincentij Paleotti equitis Bononienſis legum ſcientia magni atque clari uiri nomen, fratrumq; tuorũ Alexandri & Camilli excellentes diuerſis in literarũ & doctrinarum ſtudijs diſciplinæ mihi ante oculos uerſantur, meq; admonent, ut meã in te paternam propenſamq; XXXI

uoluntatem egregio aliquo munere apud omnes homines testatam faciam. Itaque te Bononiæ, cuius municipij ab antiqua & honesta familia oriundus ciuē geris, omnesq; tui gessere, XL. uirum facio Antonij Mariæ, qui propter senectam ei magistratui renūtiauit, loco omnibus ijs cum muneribus, honoribus, antelationibus, commodis, quibus reliqui XL. uiri utuntur, fruuntur, gaudent, uel uti, frui, gaudere eis licet. Quare mando ijs, qui in eo magistratu sunt, ut te in suum collegium recipiant. Tu uerò dignū te & maioribus tuis & mea beneuolentia fac præstes, ut spei, quam de te habeo, planè respondeas. Dat. Cal. Iul. *Anno secundo. Roma.*

Thomæ Feltrinorum Episcopo inter-
nuntio apud Imper.

XXXII *INtellexi Vitum Frustum Magistratum Mutinæ in custodia Guidum & Sigismundum Rangonios fratres habere: qui uel propterea, quòd ex ea familia sunt, quæ pro suis plurimis atque maximis in me meosq; omnes officijs est mihi, uti debet, coniunctißima, uel, quod ipsos Maximiliani Rom. Imp. des. studiosißimos esse cognoui: habentur à me in propinquorum mihi & necessariorum loco. Itaque mando tibi, ut eos Maximiliano ipsi quàm accuratißime commēdes meis uerbis cum reliquis eorum in rebus atque causis, tum præcipuè in salute, quæ mihi cordi est, quantum potest esse maxime.* Dat. Non. Iul. *Anno secundo. Roma.*

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER IX.

Federico Lando Placentino.

AVDIVI de ijs, qui te amant, ci 1
uibus tuis, qui Romæ sunt, te ex
interitu Baptistæ Landi filij tui
Romæ à Petro Frãcisco Malui-
cino ciue Placentino proximis
diebus interfecti, permotum atq;
perturbatum, reliquosq́; liberos
tuos ira iniuriaq́; percitos parare arma in Maluicinorũ
familiam, ut defuncti mortem modis omnibus uindicetis.
Ea in re tametsi tuo tuorũq́; dolori iusto præsertim faci
le ignosco, molestißimeq́; fero ea, quæ acciderunt: te ta-
men, quem quidem certe in primis diligo, cuiusq; & pru
dentiam & temperantiã omnibus in rebus semper proba
ui, moneo paterne atq; hortor, ut quam adhuc quidẽ mo
derationem animi tui uitæq́; rationem es complexus, ea
posthac etiã utare, teq́; ipse primũ, deinde tuos cõtineas,
nequid Placẽtiæ tumultus uestra causa exoriatur: quod
planè fiet, si & ipse quieueris, & quiescere iusseris tuos.
Id ut facias etiã atq; etiam abs te peto. Erit & mihi gra
tũ, & tua ætate, integritate atq; prudẽtia dignũ. Equi-

dem quæ cogitari atq; statui à me debent, ut dolori tuo atq; iniuriæ pro iustitia satisfiat, in ijs tibi eo minus deero, quo te magis intellexero meis monitis præceptisq; paruisse. Dat. XVIII. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Canonicis & societati Ecclesiæ Veronensis.

II INtellexi uos emphiteoseos nomine uillam atque agrum, Cederelli qui fuerat, Domitio Pomedello dedisse. Qui quidem Domitius cum alumnus sit Antonij Thebaldei, quem ego uirum propter eius præstantem in optimarum artium studijs doctrinam, pangendisq; carminibus mirificam industriam unice diligo, grata hercle mihi ea uestra liberalitas fuit. Itaque certior factus superesse etiam uobis portionem quandam ex illis ipsis Cederelli bonis, quàm nemini adhuc quidem donauistis, has ad uos literas dedi, ut sciretis, si, quod est reliqui eorum bonorum, eo à uobis Domitius augebitur, mihi id perquàm gratum futurum. Vos autem in eo præterea & modesti ac probi adolescentis arctam angustamq; rem uestra liberalitate explicabitis, & uirū egregiū ac percelegantem, deq; uestra ciuitate optime meritum eius patronum eo beneficio uobis deuincietis. Dat. XVI. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Sigismundo Regi Poloniæ.

III PErfertur ad me, seditionibus nō negligendis in Pannonia per factiosos homines & scelestos excitatis arma temere tractari, ac trucidari paßim plurimos, & intestinū quoddā quasi bellū existere cōtra Vladislai Regis Pannoniæ fratris tui uoluntatē. Itaq; timendum esse, nisi ei rei quàm celerrime occurratur, ne freti ac permoti ea

ti ea occasione Turcæ Regnum illud conuulsum iam per se ac debilitatũ, ad quod quidem maxime omniũ mentem atq; animũ adiecerunt propterea quòd est cum suis Regnis coniunctißimũ, ipsi integri collectis uiribus adoriantur. Eo Regno atque populis uel sub iugũ mißis, uel profligatis ac perditis, qui uos casus maneat, nemo est, qui non uideat etiam tacente ac silente me. Eas ob res omneis te hortandũ esse in primis duco, ut uel sublato modis omnibus eo bello, quod te in præsentia intelligo cũ Moscouitis exercere, uel si fieri potest suspenso atque in aliud tempus dilato ac reiecto, properes auxiliũ atque opẽ ferre fratri germano tuo, exercitumq; in Pannoniæ fines adducas. Non enim uereor: si te modo appropinquare populi illi senserint fratri suppetias allaturũ quin se omnes in officio contineãt. Quod cũ fecerint, etiam Turcis spem eripient primũ quidem in Pannonios fratremq; ipsum tuũ, deinde in reliquos Christiani nominis populos atq; gentes male cogitandi. Id ábs te ita peto, ut quanquàm uidear tuorum etiam causa te cohortari atq; commonefacere, tibi tamen nihilo sim minus ea de re debiturus, ac si mihi uni tantum, quantum postulo, tribuisses. Quintodecimo Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Liuoniæ Magistro.

PRoximis diebus Prusiæ Magistri atq; tuis petẽtibus Legatis, ut Regis Poloniæ ipsiusq; Magistri ueterẽ illam maximarum rerũ & cõtrouersiarum causam, quam habent, sacro Lateranensi Concilio iudicandam terminandamq; aliquãdo tandẽ remitterẽ: nuntiatũ est in Pannonia tumultus magnos & seditiones exortas esse: ob IIII

eamq; rem trucidari plurimos, excitariq; tanquã intestinũ bellũ cõtra Vladislai Regis Pannoniæ uoluntatem: uerendumq; esse, nisi id tẽpestiue bellũ sedatũ sopitumq; sit, ne animati ea occasione Turcæ Regnũ illud, quod uicinũ ipsis est, inuadãt atq; diripiant. Ea regio atq; natio cũ quasi uallus quidã atq; agger munitissimus inter nos atq; illos adhuc quidem semper sit habita, quantum ex eo periculi rei Christianæ impẽdeat, satis etiã tacente me res ipsa per se loquitur. Itaq; cum existimarẽ primũ omnium oportere, uicinorũ & Regum & Principũ unanimi consensu rebus Pannonicis quàm celerrime succurri, ne inchoatũ iam malum atq; labes augendi confirmandiq; sese morã atq; spatium nancisci possit: tuorum & Magistri Prusiæ Legatorum postulationes in aliud reieci tempus, atq; distuli: ne dũ animorũ uoluntatumq; uestrarũ conciliationis nouus hic Pãnoniæ rerũ status maxime indiget, lis inter uos ac disceptatio magnis de rebus atq; causis agi tractariq; Romæ incipiat. Quamobrẽ tametsi Regẽ Poloniæ bello Moscouitano esse implicitũ audierim: tamẽ quia Pannoniæ Regno in periculũ adducto uicina ei Regna in tuto esse nequaquam poterũt, dedi ad eũ literas, qbus literis, ut uel sedato eo quoquo modo, uel suspẽso bello ad Pannoniæ fines cũ exercitu se conferret: deq; sedandis eo in Regno seditionibus intestinoq; bello cum Rege fratre suo ageret, sum illũ diligẽter hortatus, speroq; fore, ut meis monitis salutaribus præsertim atque amãtissimis pareat. Eam ad rẽ tu quoq; uti curã cogitationẽq; tuã adhibeas, p mei muneris officio etiã atq; etiã abs te peto. Nã quoniã propter eam, quæ tibi cũ Moscouitis

uitis est, uicinitatē confido tua me opera & autoritate posse, quod postulo, facile cōsequi, ut id, quod dixi, bellū uel finē aliquē nāciscatur, uel ipsum differatur, quo Rex Poloniæ Regi Pannoniæ auxiliū afferre, eiq; præstò esse posśit: ualde cupio, ut eā tu ad rē tam honestā tamq; laudabilem cōficiēdam, cōsociandasq; duarū Regum uoluntates atq; mentes autoritatē tuam cōferas nobiscum atq; adiungas. Id si feceris quēadmodum quidem tua fretus cū prudentia, tum in me, qui te unice diligo, uoluntate maxime confido te facturum, & officio eris functus optimi prudentiśsimiq; Principis, & spem omnem hostibus nostris communibus auferes Regnum quidem Pannoniæ primum, deinde alias atq; alias nationes Christianas inuadendi atq; proterendi, & tibi ego plurimum debebo, cuius eris precibus atq; monitis obsequutus. Quuintodecimo Cal. Aug. Anno secundo. Romæ.

Antonio Mariæ Palauicino.

Recordari facile potes, me, cū Romæ esses nō semel te paterne monuisse, utcū Galeatio Palauicino fratre tuo ageres, ut Castrum Cornelij, quod quidem Castrū egregia Rubeorum familia apud nos est cōquesta ad se pertinere, mihi & Reip. ille atq; tu remitteretis, ut quæ æqua honestaq; essent, de eo statuerem: teq; ita facturū, nobis pollicitū fuisse, puto te nō esse oblitū. Id cum à te differatur, nihilq; de eo cōfectum adhuc quidem sit, scribendū ad te putaui, ut quemadmodum pollicitus fuisti te cum fratre tuo curaturum, ita faceres, Reiq; pub. atq; mihi tu fraterq; tuus Castrum Cornelij traderetis, ut de illo pro iustitia decernere & statuere possem. Id si feceritis: erit mihi

erit mihi admodum gratum: uosq; uti uiros mei obseruantes posthac etiam impensius diligam. Dat. quarto Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

VI PRoficiscitur Mediolanũ is, cui has ad te literas dedi, abs te petiturus, ut sibi emere istic liceat thoracas ferreos quater mille, q̃bus nostri pedites uti possint. Qua in re te hortor, des ei atq; commodes non id modo, ut emere thoracas illos, sed etiam ut sine portorij solutione educere de tua ditione posit. Dat. quer Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

VII Ludouici Tornaboniæ.

NArrauit mihi Iulianus Tornabonius propinquus tuus de tua in me pietate sanè multa, quæ mihi grata admodum atq; iucunda fuerunt. Animi enim tui erga me plenam beneuolentiæ uoluntatem à primis utriusq; nostrum annis mihi & perspectam & probatam libentissime agnoui. Itaq; ea te de re amabiliq; officio ualde diligo, uoloq; scire, si quid acciderit, in quo tibi aut tuis esse usui perpetua mea erga te charitas amorq́; paternus possit, nullum me grati animi signum prætermissurum, ut intelligas te mihi esse charissimam, semperq́; fore. Dat. tertio Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Municipibus Arimini.

VIII CErtior factus sum Claræ Malatestidi Montisferetrianæ sacerdoti, quæ uxor Roberti Malatestæ fuit, certã summã dotis & hæreditatis nomine à uobis deberi: itaq; à sexuiris Fisci Romani, cũ in controuersiam res uenisset, iudicatũ fuisse. Quare hortor uos, ut secundum

dum Sexuirum iudicium curetis efficiatisq́;, ut mulier ad suum perueniat sine dispendio & mora. Dat. prid. Cal. *Aug. Anno secundo.* Roma.

Petro Mariæ Scotto Placentino.

INtelleximus te quasdam possessiones Ghiselli Marchionis Malaspinæ per tuos ui occupauisse: eiusq́; uxori sorori tuæ, uirũ ut relinqueret, persuasisse: itẽq́; quosdam ex tuis abs te adiutos magnum frumenti numerum domus Hospitalis Placentinæ intercepisse: tum diui Benedicti societatis aquæductus perfregisse. Quæ quidẽ mihi omnia per sanè grauia perq́; molesta fuerunt, eiusmodiq́; uisa sunt, ut tolerari à me nullo pacto debeant. Quod si Palauicinorum familiæ nobis charissimæ causa tuam adhuc arrogantiã pertulimus, scire te planè uolo, nos posthac tibi Palauicinorum autoritate nihil remissuros: sed cum illa priora, tum ista recenter abs te admissa eo acrius uindicaturos, quo in te mitiores adhuc quidem fuimus. Itaque mando tibi, ut ablata abs te atque à tuis, Ghiselliq́; coniugem ilico restituas: aquæductus perfractos reponas: audaciamq́; tuam reprimas: teq́; ipse modestia nostra impunitateq́; abutentem colligas, atq; contineas, moresq́; induas & clementia nostra & tua familia dignos: pareasq́; istius urbis Magistratui omnibus in rebus, quas te res uolet facere, tibiq́; iusserit. Hæc omnia nisi abs te curabuntur, non ea modo, quibus te liberalitas nostra donauit, sed etiam patrimonium tuum omne addici fisco mandabo: teq́; uti rebellem nostrum atq; hostem modis omnibus puniam. Dat. prid. Calend. Aug. *Anno secundo,* Romæ.

Magi

Magistratui Placentiæ.

x EXemplum literarum, quas ad Petrũ Mariã Scottũ dedi, habuisti cum his literis. Itaque mando tibi, ut quæ me ei præcipere ijs in literis cognosces, eadem tu quoq; meis uerbis illi mandes atq; præcipias. Quod si is meis mandatis nõ obtẽperauerit, uolo eũ releges, quo in loco tibi uidebitur, eiusq; bona fisco addicas, cæteraq; omnia statuas pro nostra dignitate: nequis posthac malefacere audeat, speretq; se id impune laturũ. Dat. prid. Cal. Aug. Anno secundo. Romæ.

Galeatio & Antonio Mariæ Palauicinis fratribus.

XI PErtulimus adhuc quidẽ uestra causa Petri Mariæ Scotti intemperantes mores audaciamq; non ferendam. Ille uerò benignitate nostra magis magisq; in dies singulos abutitur, atque in omnia mala pronior fit. Quã obrem has literas dictaui, ut uos commonefacerem, nisi se ille audaciamq; suam furoremq; represserit, & quæ nuper dãna intulit, ea statim omnia illis ipsis reposuerit, qui pertulerũt, nos in illum neq; uos neq; quempiã reuerentes, quemadmodum meritus est, sic animaduersuros. Dat. prid. Cal. Aug. Anno secundo. Romæ.

Philippo Capello & eius patruelibus Andreæ Capelli filijs Venetis ciuibus.

XII LEctis uestris literis, quibus mecum multis precibus agitis, ut cum olim Iacobus Franciscinorum minorum societatis Magister, qui tunc erat, cubiculum in sociorum domo, quæ Venetijs est, Victori Capello auo uestro eiusq; liberis dederit, concesserit: idq; deinde factum

Romæ

Romani Pontif. duo Paulus Secūdus & Sixtus Quartus probauerint: eā ipse dationē & concessionem in uos, qui Victoris nepotes estis ex duobus eius filijs Andrea et Paulo geniti, ita transferam, ut parentum uestrorum ius in uobis tribus eorū liberis resideat: pro mea in uos pietate facile animum induxi, ut uestris postulatis satisfacerem. Itaq; dationis & concessionis eiusmodi sensum seriemq; omnem ipse quoq; approbās idem illud, quod Victori Capello auo uestro eiusq; liberis uestris parētibus datū concessumq; tunc fuit, autoritate mea æqua portione in uos trāsfero: uoloq; ut ius ex semisse illud in cubiculū habeas tu Philippe Capelle unicus Pauli Capelli filius: uos autē Andreæ Capelli duo filij ex altero semisse, hoc est ex quadrante quilibet. Quorum quidē patrum uestrorū alter à me ualde sanè diligitur Paulus, Remq; pub. Venetam administrat: alter plures abhinc annos Romæ Legatū Venetum agens mortem obijt. Ita & mea in uiuū beneuolētia, & mortui nec publicè suscepta uobis proderit. Dat. quinto Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Raphaëlo Vrbinati.

CVm præter picturæ artem, qua in arte te excellere omnes homines intelligunt, is à Bramante archite- XIII ꝺo etiam in construendis ædibus es habitus, ut tibi ille recte Principis Apostolorum templi Romani à se inchoati ædificationem cōmitti posse moriens existimauerit, idq; tu nobis forma eius tēpli confecta, quæ desiderabatur, totiusq; operis ratiōe tradita docte atq; abūde probaueris. Nos, quibus nihil est prope antiquius, quàm ut fanum id quàm magnificentißime quamq; celerrime cōstruatur, te magi

magistrum eius operis facimus cũ stipẽdio nummûm aureorum trecentorum tibi annis singulis curandorũ à nostris pecuniarũ, quæ ad eius fani ædificationẽ erogantur ad nosq; perferuntur, Magistris: à quibus id stipendium æquis pro tẽpore portionibus dari tibi cum petieris sine mora etiã mẽsibus singulis iubeo. Te uerò hortor, ut huius muneris curã ita suscipias, ut in eo exercẽdo cũ existimationis tuæ ac nominis, quorũ quidem in iuuenili ætate bona fundamẽta iacere te oportet, tum spei de te nostræ paternæq; in te beneuolentiæ, demum etiã fani, quod in toto orbe terrarũ longe omnium maximum atq; sanctissimum semper fuit, dignitatis & celebritatis, & in ipsum Principẽ Apostolorũ debitæ à nobis pietatis rationẽ habuisse uideare. Dat. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Legato Auenionensi.

XIIII ANtonium Thebaldeum probũ hominem, atq; in bonarũ artiũ in primisq; poëtices studijs tũ nostra, tum Latina lingua facile præstantẽ uirũ multos iam annos unice diligo. Cui cum portorij munus, quod in ponte Sorgiæ Fluminis est Auenionensis diœceseos Legationis tuæ, cõferri cupiam, ut eo sese alere ac sustẽtare liberaliter possit, peto abs te uelis, ut homo egregius & excellens & mihi ualde charus eo munere per nos te libente afficiatur. Dat. Nonis Aug. Anno secundo. Roma.

Regi Britanniæ.

XV HAdrianum Bardum ciuem Florentinum Tami plebanum propter plurimas ipsius uirtutes eamq; necessitudinem, quam cum domo mea ueterem atque arctam habet, ualde diligo. Quem cum intelligam in Re-

gno

gno tuo triginta prope annos innocenter fuisse uersatū, commendo tibi eum sanè perdiligenter. Quicquid in illum beneficij liberalitatisq; contuleris, id tam nobis erit gratum, quàm quod gratissimum. Dat. octauo Id. Aug. Anno secundo. Roma.

Laurentio Medici fratris filio.

ET si ex aliorum literis de Consulatu Constantinopolitano Zenobio Medici tradendo mentem meam cognoscere potuisti: te tamen meis etiam literis putaui esse cōmonefaciendum, dares operam, efficeresq; autoritate tua & gratia, magistratum ut illum zenobius ab ista Repu cōsequeretur. Valde enim cupio, ne propinquus noster ea in re ferēdis suffragijs prætereatur uel propterea quòd augeri illū omnibus in rebus sane uolo, uel maxime, quòd zenobiū ipsum ei muneri fore idoneū uehementer existimo. Dat. septimo Id. Aug. Anno secundo Roma. XVI

Ioanni & Gentili Saxatellis

Forocornelicnsibus.

MVlti ad me scribunt, rumor etiā ipse quasi me admonet, Bentiuolos fratres modis omnibus dare operā, ut in patriam ui redire, Bononiæq; statum pertur bare atq; peruertere poßint, eisq; uos auxilio in primis futuros. Quod utrunq; tum pro illorū, tum etiā pro uestro in me cultu, nostraq; in illos atq; uos paterna uoluntate & charitate credere nullo pacto poßum. Quid est enim minus hominis, quàm hominū bene uiuentium conuentus & societates cōstitutas diripere, eisq; uim afferre conari? nedū id etiam amicorum & necessariorum hominū munus esse atq; cogitatio credatur. Vtcunq; autē se res ha- XVII

res habet, mando uobis ea lege, quæ de maiestate est, non id modo, ut à Bentiuolis ulla in re iuuãdis in eorum ad patriam reditu prorsus abstineatis, quanquam id quidẽ maxime: sed etiam ut illos modis omnibus ab ea cogitatione reuocetis, operamq́; uestram omnem, curam, diligentiam adhibeatis, ne facere, aut etiam tentare id omnino possint. Dat. prid. Id. Aug. Anno secundo. Roma.

Alfonso Duci Ferrariensium.

XVIII Non unis optimorũ hominum & prudentium uirorum literis certior factus sum, reditũ in patriam à Bentiuolis fratribus ui atq; armis parari, existimariq́; à multis, uel iam planè sermone hominum cõfirmari, eis te auxilio futurũ, opesq́; tuas subministraturum, ut id facilius cõsequi atq; cõficere possint. Quæ sanè res mihi quidem, qui te atq; illos amo, deq́; utrisq; ut bene meritus essem etiã laboraui, omnino uerisimilis nõ fit. Neq; enim uel illis esse obscurum potest, me id nõ laturum, sed ei rei modis omnibus occursurum: uel tu is es, qui sis nescius, quiq; nõ offensionem in me tuã damnosiorem tibi, quàm Bentiuolorũ in patriam reditum fore usui existimes. Verumenimuero, quoquo modo ea se habeant, te etiã atq; etiam hortor, planeq́; cõmonefacio, ut si illi ad reditum ui cõparandum animum adiecerunt, non oratione modo eos tua, uel autoritate sententiæ absterreas ab eiusmodi cõsilijs suscipiẽdis: sed etiã quibuscunq; rebus potes, potes autẽ & plurimis & maximis, prohibeas, ne rẽ aggrediantur: sed quiescãt, seq́; cõtineant, neq; pergant eò progredi, unde sciũt reditũ nullum esse. Id si feceris, & ipsis optime cõsulueris, & mihi tam fuerit gratũ, quàm esset molestũ

molestum, si te adiutorem & socium meorum hostium atq; rebellium præstitisses. Dat. prid. Id. August. M. D. XIIII. *Anno secundo. Romæ.*

XL. viris Bononiensibus.

EX *uestris ad Vergilium Legatum uestrũ literis intellexi, quæ ad me deferri curauistis, argumẽta coniecturasq;, quibus in eam sententiam adducti estis, ut credatis tentari à* Bentiuolis *fratribus multa, armatorumq; hominũ manũ ab eis cogi, ut redire in patriam ui, istiusq; ciuitatis statum atq; otium perturbare atque peruertere poßint. Itaq; auxilia contra illorum conatus postulatis. Quæ autẽ per uosmet ipsos parari atque effici poterant, ea uos cõparauisse iam omnia, suisq; disposuisse singula & collocauisse locis adscribitis. Quibus de rebus omnibus studiũ, cura, diligẽtiaq; mihi uestra uehemẽter probatur: fidemq; uestrã facimus certe plurimi. Nam quod ad præsentẽ uestrarum rerum formam attinet, etsi existimẽ tum* Bentiuolos, *tum etiam reliquos, quos cõmemoratis, nihil tale cogitare: ne uereri tamen queatis istius urbis otiũ & tranquillitatem mihi minori, quàm profecto debeat, curæ solicitudiniq; esse: primum quidẽ* Alfonso Duci Ferrariensium & Ioanni *ac* Gentili Saxatellis *fratribus interminatus sum per literas, ne manum ullam, ne'ue auxiliũ uestris exulibus mitterẽt: sed eos modis omnibus prohiberent, ne conuellere ciuitatis uestræ statũ molirentur: quod eos facturos sanè cõfido. Idem etiã* Guido Rangoni *scriptis ad eum literis mandaui: neque uereor, quin ipse quoq; nobis sit,, uti debet, potius, quàm illis satisfacturus.* Laurentiũ *deinde* Medicem *fratris mei filiũ com-*

monefeci, ut si uos Episcopus'ue Polæ Bononiæ magistratus opẽ ab eo Req; pu. Florentina petitum miseritis, rebus uobis omnibus præsto sit sine ulla mora. Quod, si erit opus facietis, atq; ad illũ, tanquam ad me mittetis. Nam is ꝓpterea quòd uobis est uicinus, facile iuuare uos atq; celeriter poterit. Quod si maiore auxilio esse uobis opus existimabitis, meq; de eo certiorẽ facietis, copiæ nostræ omnes ad uos tuendos defendendosq; mittentur: sic enim maxime Reip. nostraq; dignitas retinebitur. Vos autẽ singulis de rebus, quæ istic agẽtur, diligentißimè ad nos, ut adhuc quidẽ fecistis, literas dabitis, ut uobis in tempore opitulari, cum initia rerum cognoro, facilius & exploratius poßim. Dat. Id. Aug. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Fabritio Magno Rhodi Magistro.

XX ET si exploratum nobis erat pro tuo fraterno amore ac pietate tristẽ te nuntiũ accepturum, cũ intelligeres Cardinalem Finarium fratrem tuum mortem obijsse: uolui tamen, ut de eo meis literis fieres certior, ut cognosceres te atq; tuos tuaq; omnia paternæ mihi curæ, uti debent, fuisse. Quem sanè uirum cũ propter plurimas eius eximiasq; uirtutes & diligerem, ut fratrẽ, & magno esse usui in Reip. administratione uiderem, quantũ mihi molestiæ, quantum mœroris eius mors attulerit, existimare facile ipse per te potes. Ego quidem certe sic existimo, multũ in eo uiro splendoris & præsidij Rempu. amisisse. Nostri uerò in ipsum amoris et beneuolẽtiæ testimoniũ id supremũ fuit, quòd omnibus profecto in rebus, quas impetrare à me uoluit, ut benefaceret suis, ei petenti satisfeci. Ipse

ci. Ipse autē ita fortiter tēperateq; decessit, ut credi par sit, Deum Opt. Max. ex hoc impuro lachrymabiliq; hospitio ad cœlestis illū patriæ iucundissimā beatissimamq; sedem euocare atq; traducere uoluisse. Nihil enim eorū, quæ ad sanctissime decedētes pertinēt, prætermisit. Quæ cum ita sint, te hortor, ut eā iacturā æquo & erecto animo feras: ut uirū magnum, & ætate iam deuexa, & terrena omnia infra se habentē & contemnentē decet. Ego autē, siqd in eo solatij tibi esse poterit: polliceor tibi atq; recipio, me omnibus in rebus, quæ ad te dignitatemq; tuā pertinebunt, fratris tui clarissimi uiri amorisq; eius erga te ptes atq; munera subiturū, libētissimeq; repræsentaturū & præstaturū. Tu modo ad rē Christianā iuuandam, tuaq; cura & diligentia, ut soles, amplificandam à luctu atq; mœrore te auoca. Erit id & te dignū, & tuæ anteactæ uitæ propriū, et mihi gratū & optatū. Dat. XIII. Cal. Aug. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma.

Laurentio Medici fratris filio. XXI

Significauit mihi Matthæus Cominus Mōtisferetrianus, se bona sua nondum recuperauisse. Quod mihi quidem fuit sanè molestū: qui homini nobis familiæq; nostræ in primis dedito satisfieri ualde cupio. Quamobrem uolo des operā, ut is in pristinas suas fortunas omneis sine mora sineq; dispēdio reponatur. Præterea quoniā per supra syndicos Cortinarum Aretij propediē creandus est, is qui Camerariatus & Massariatus muneri præsit: erit mihi pergratū, si abs te curabitur, ut Matthæus ipse à supra syndicis Aretinis legatur, qui eū magistratū gerat. Dat. XII. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Francisco Marchioni Mantuæ.

XXII QVoniam ad sacra conficienda precesq; diuinas celebrandas cãtore mihi opus est, qui grauiori uoce concinat: uelim, si tibi incõmodum nõ est, ut ad me Michaëlem Lucensem cantorem tuũ mittas: ut eo nostris in sacris atq; tẽplo, quod est omniũ celeberrimum atq; sanctißimum, cõmunemq́; totius orbis terrarum pietatem & lætitiã continet, uti poßim. Dat. tertio Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Alfonso Cardinali Senensi.

XXIII SCripsit ad te Iulius Medices Cardinalis meis uerbis, uelles ad me mittere eum puerum, quem habes Gallũ Musicæ artis peritũ. Ex ijs enim, quos è Gallia accersiui, unus atq; is quidem, qui peritior erat, uoculaq́; blãdiore ac flexibiliore præditus, mortem obijt. Eas literas cum tibi arbitrer redditas non fuisse: nihil enim ad illas adhuc quidem respondisti: has ad te alteras literas dare uolui, quibus itẽ te hortarer, uelles de puero illo sacra nostra cõmodare: quibus in sacris tu quoq;, cũ huc ueneris, piũ honestumq́; oblectamentum capies. Dat. prid. Calen. Aug. Anno secundo. Roma.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

XXIIII INtelleximus te in recenti eorum Cesenæ oppidi ciuiũ tumultu, quibus priora delicta peperceramus, quiq́; nobis fidem apud te dederãt se pacta seruaturos, paceq́; non uiolaturos, opportune prudenterq́; curasse, ne malũ serpere ulterius posset firmata tuo præsidio ciuitate, mißisq; illò, qui eam regerent, cum eius te rei arbitrũ fecissemus. Quæ nobis omnia magnopere probãtur. Mãdo

autem tibi, ut in eos, qui pacta quięq; fidem nõ præstiterunt, animaduertas, quemadmodum tibi æquum esse atq; opportunum uidebitur: ut cæteri, qui fidem nobis suam uel iam dederunt, uel daturi posthac sunt, eã fallere minus audeant. Faciesq; nos de eo, quod egeris atq; statueris quàm diligentißime certiores. Dat. prid. Cal. Aug. *Anno secundo.* Roma.

Internuntiis apud Regẽ Hispaniarũ nostris.

EXemplum literarum, quas ad Ferdinandũ Regem dedimus, habebitis cũ his literis: ex quo quàm mihi gratum futurum sit, ut cum Geuensem Ecclesiam Episcopus defecerit, uelit ut eã Gabrieli Archiepiscopo Barẽsi cõferamus, facile cognoscetis. Itaq; uolumus, ut omnẽ curam diligentiamq; adhibeatis, ut ab ipso Rege id, quod uolumus, consequamur. Dat. quarto Non. Septemb. M. D. XIIII. Anno secundo. Roma. XXV

Ferdinando Hispaniarum Regi.

IOannis Scotti, cuius fides & industria pro re Romana tuisq; rebus egregia atq; mirifica bellis italicis extitit, cõtrouersiam, quam habet cũ iis, à quibus res eius domestica retinetur atq; diripitur, cõmendo tibi maiorẽ in modum: petoq; abs te, ut eius causam cũ ueterem, tum aduersariorum artibus cõturbatam explices: fautoremq; te homini forti atq; prudẽti præbeas. Erit mihi sanequàm gratũ. Dat. prid. Non. Sept. Anno secũdo. Roma. XXVI

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

COnquesti apud me sunt Legati Maximiliani Romanorum Imp. desig. multis & quotidianis prope querelis, Ioannem Paulum Balionem, dum is uestri exer- XXVII

citus Præfectum ageret, captum ab Hispano exercitu, postea fide data reuertendi cũ iuberetur nobis petẽtibus dimissum, demũ redire sæpius iussum nũquam uiæ se dedisse. Quam rem ægre molesteq; ferre Maximilianum, seq; delusum existimare, ijdem mihi sæpe Legati significauerũt. Quibus cũ bona semper uerba dedissemus, proxime mecũ egerũt lõga cõstantiq; oratione, ut uel ipsum Io. Paulum ad Hispanorũ exercitum, cuius est captiuus factus, remitterem: uel darem operã, ut tu Christophorũ Frigapanem Maximiliani exercitus item Præfectum captiuum tuum missum faceres illius loco. Earum rerum alterutram nisi breui tempore confecissem, Maximilianum graui se à me affectũ iniuria, irrisuiq; habitum, existimaturũ. Quamobrẽ ut ipse uel promißi mei onere, uel expostulationis eorum molestia aliquando tandem subleuer, peto abs te etiam atq; etiam, ut quẽadmodum Maximilianus meo rogatu Ioãni Paulo Romam ueniendi potestatem fecit, ita tu quoq; Christophoro se ad nos cõferendi potestatem facias fide ab eo accepta, se Roma me nolẽte nõ discessurũ, neq; contra te hoc toto bello arma sumpturum. Id si feceris, & me magna molestia liberaueris, & te illis æquum & iustum præstiteris, qui fidẽ meã adhuc quidem desiderãt, ego uerò illius quidẽ certe, sed mehercule etiam tuam. De eo cũ Legati tui scriba sum loquutus: is ad te sermonem meum perscribet. Dat. VI. Id. Septemb. Anno secundo. Roma.

Alfonso Duci Ferrariensium.

XXVIII Iacobum Sadoletum ciuem tuum, cuius egregia & fideli opera scribẽdis epistolis quotidie utor ob eius ex

cellens

cellens atq; præclarũ ingenium, optimarumq́; artium singularem doctrinam, & præstantem omni uirtutum genere animũ magnopere amo, facioq́; sane plurimi. Eius sororis uir Tadeus Gilinus cupit impetrare abs te magistratum aliquem tuis in locis, quem triennium aut biennium exerceat: ut & honestius eos dies traducere, & familiam suam alere facilius atq; commodius poßit. Itaq; te nõ solum hortor, sed etiã rogo, uelis præclari hominis mihiq́; charißimi propinquo pudenti, ut intelligo, uiro & uirtute prædito satisfacere, qui tamen rem omnem desideriumq́; suum tibi coram ipsemet diligentius explicabit. Dat. v. Id. Sept. Anno secundo. Romæ.

Ludouico Gallorum Regi.

ET si te antea certiorem feci, me tum ad monasteria, tum etiam ad Ecclesiam Caturcẽsem, quorũ & possessor & Episcopus Cardinalis Finarius mortem Romæ obierat, Ludouicum Carretũ demortui propinquum & Franciscũ Fliscum Cardinalem sublegisse: hortatusq́; te sum, uelles diplomata eis conficere, quibus significares ea, quæ statuerã, ꝓbari abs te; atq; ita fieri tibi placere: te tamẽ his etiam literis cõmonefaciendũ putaui, ne rem differres longius, ne'ue in eo te duriorem & difficiliorem præberes, quàm uel meus erga te amor, uel optimi hominis tibi planè dediti, atq; duorum alterius uiui, alterius nuper mortui Cardinaliũ egregia atq; illustria in te multorum annorum officia, studia, labores etiam postularẽt. Dat. XVII. Cal. Octob. Anno secundo. Romæ. XXIX

Ludouico Gallorum Regi.

XXX PEtrum Nauarrum Cantabrũ præstantem in rebus bellicis uirum captiuum tuum, cuius res fortiter & præclare gestas pro Rep. Christiana egregiamq; in nos fidem & pietatẽ tibi notas esse arbitror, ualde amo: eiusq; incolumitas & salus mihi magnæ curæ est. Itaque quo maiore studio possum, abs te peto, uelis eum aliquando tandem missum facere. Qua de re Ludouico Episcopo Tricaricensi Legato apud te meo per literas, & Ioanni Rocaforti Legato apud me tuo præsens ipse mentem meã latius & diligẽtius explicui, ij ad te omnia deferẽt. Dat. XII. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Petro Nauarro Cantabro.

XXXI PRoficiscẽti ad te Ferrãdo, qui est ex societate Franciscinorũ minorũ, familiari tuo dedi ad Ludouicũ Regem literas: quibus literis peto ab illo, te ut missum faciat: quod eũ facturum pro mea in illum uoluntate & beneuolentia sanè puto. Itaq; hæc ut scires uolui, tum ut bono animo esses, cõsideresq; me nulla in re, quæ ad salutem libertatemq; tuam pertineret, negligentem fore. Quod etiam plenius & uberius ex ipso Ferrando cognosces. Dat. XII Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Municipio Firmano.

XXXII MAgna cũ molestia percepi Ioannem Franciscum Astuldi filiũ Asculanum ingenti armatorũ hominum manu uestro in oppido comparata res Asculanorũ perturbare aggressum fuisse, perductisq; ad oppidi muros ijs militibus, quos coëgerat, penetrare oppidũ hostilibus adortum modis multum turbarum excitauisse, magnumq; terrorẽ oppidanis incußisse. Quæ res cum indignißima

gnißima ſit, quæ nobis ferenda uideatur, præſerim cũ cer tior factus ſim Ioannis Franciſci profectioni uos ipſos fuiſſe, ꝑpterea quòd is multos tũ ex ijs militibus, quim tuẽdi iſtius oppidi cauſa apud uos merent, tũ uerò etiam ex ueſtris municipibus ſecũ habuerit: mãdo uobis atq; impero, pœna decem millium nummũ aureorũ propoſita, ſi dicto audiẽtes nõ eritis, ut impetum poſthac à ueſtris hominibus quoquo modo in res et fortunas Aſculanorũ eiusq; municipij tẽperamentũ fieri ne permittatis, ne'ue ueſtrũ in oppidũ Ioannẽ Franciſcum Aſtuldi filiũ, aut ullos ex Aſculanis exulibus recipiatis: ſed eos uniuerſos ex municipio agroq; ueſtro, quoad fieri per uos poßit, celeriter expellatis. Id ſi feceritis, harũ turbarum, quibus alimenta præbuiſtis, admißiq; ueſtri culpa ne uobis fraudi ſit ſtatuẽdi, uobisq; ignoſcẽdi occaſio mihi aliqua fortaſſe parabitur. Sin mandata noſtra deſpexeritis, dabimus profecto operã, ne id impune feciſſe uos gloriari ullos apud homines uobis liceat. Dat. XII. Cal. Octo. Anno ſecũdo. Rom.

Heluetijs.

PRoficiſcẽti ad uos Ennio Epiſcopo Verulano Legato meo mãdaui ut uobis plurimam ſalutẽ impartiret meis uerbis, uosq; magnopere laudaret de ueſtra in me obſeruãtia, deq; ea cura & ſtudio, quod pro noſtra & Reipu. dignitate maieſtateq; tuenda & geritis quidẽ nunc, & ſemper geßiſtis. Hortaretur autẽ etiam amantißime, ut poſthac quoq;, quo ea, quæ adhuc quidẽ feciſtis, conſilio, nõ temere feciſſe uideamini, uiam quam inſtitiſtis, in ea eodem paſſu pergeretis iter facere: talesq; uos omni tempore præſtaretis, quales & ipſa Reſpu. experta non XXXIII

ſemel

semel est, & ego, qui uirtutē uestram atq; cōstantiā noui, uehementer fore cōfido. Quæ præter hæc scire uos atque cognoscere uolui, ea uobis Ennius exponet. Me si uestri esse nominis amantißimū existimabitis, nō fallam uestram opinionem. Sexto Cal. Octob. Anno secundo. Romæ.

Heluetijs.

XXXIIII EA quæ in causa Eleutherij Ruschi Lurcani Comitis ex nouem pagorum sententia pro iustitia statuistis, & laudabilia profectò sunt, & nos de ijs ipsi uestrū sanè iudicium collaudamus. Hortamur autē uos, ut quæ etiamnum restant, ut res ad exitum perducatur, ea conficiatis, hominisq; bene de uobis meriti iurium in eo, quod est reliquum, quemadmodum adhuc quidem fecistis, rationem habeatis. Erit id mihi admoum gratum: quod etiam Ennius Episcopus Verulanus Legatus meus uobis latius atque apertius significabit. Dat. quinto Cal. Octob. Anno secundo. Romæ.

Marco Cardinali Seduno.

XXXV CVm Ennius Episcopus Verulanus Legatus meus istuc proficisceretur, ei mandaui, ut tibi salutē adnuntiaret, ostenderetq; tuum studium, curam, diligentiā, laborem, quem mihi Reiq; pu. impendis, esse gratißimū, eaq; omnia ut bene posuisse te sentias, me effecturum. Is alia etiam nonnulla, quæ te scire uolo, tibi significabit. Valebis igitur: nosq; diliges. Dat. sexto Cal. Octob. Anno secundo. Romæ.

Alfonso Duci Ferrariensium.

Ego uerò

EGo uerò & magnopere te amo, & tibi omnibus in rebus, quod cum Dei Opt. Max. uolũtate fieri possit, satisfacere ualde cupio. Itaque Latinum Iuuenalẽ familiarem meum ad te mitto, ut is Herculem filium tuum sacro chrismate perungendum meo nomine teneat, eiq; adsit: quod te & Lucretiam Ducem eius matrem uxorẽ tuam maxime cupere mihi significauisti. Qui quidem puer Deum oro, ut patri sit quàm simillimus, uel etiam te uirtute facile uincat atq; superet. Ego in eum amorẽ atque beneuolentia parentis uicem secundum te atque illam me præstaturum polliceor: cui suauiolum dabis & matri salutem dices. Dat. quarto Cal. Octob. Anno secundo. Romæ. XXXVI

Sebastiano Ferrerio Quæstori Regio Galliæ Cisalpinæ.

INsulam & hortos, quos Romæ in Quirinali habes, emere de te ualde cupio. Itaque peto abs te, quod sine tuo incõmodo fiat, eos mihi uti uendas, quãti ipsi tibi uidebitur. Neq; enim uel te puto pluris postulaturũ, quàm posceres, si uulgo uenirẽt: uel ipse minoris cogito. Dat. quarto Cal. Octob. Anno secundo. Romæ. XXXVII

Cardinali Albreto Gallo.

AMore & beneuolẽtia, qua te fraterne prosequor, tuáq; ualetudine me impellẽte has ad te literas dedi: quibus literis, quemadmodum Iulius Secundus Pont. Max. tibi extra Italiam commorandi potestatem fecit, ita & ipse, ut in Gallia moram ducere saluis legibus posses, tibi permisi, quoad aliter statuerem. Quod tamẽ ipsum non fiet, nisi commodo tuo: tibi enim ualetudiniq; XXXVIII

tuæ consultum iri maxime cupio. Quarto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Iano Parrhasio.

XXXIX CVm id magnopere optem, ut Romanus literarũ ludus à præstantißimis doctoribus exerceatur, ut ij, qui se bonis artibus dediderunt, ea ex re fructus uberrimos percipiant: de tua in studijs mitioribus doctrina certior factus ad ea publice docenda Romæ te sublegi, stipemq; tibi dari iußi annis singulis ducentorum aureorũ nummûm. Quare uolo ut ad urbẽ quàmprimum uenias: libenti enim te animo atq; paterno uidebo. Dat. tertio Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Clasßis Præfecto.

XL MAndo tibi, ut Ioannem Rocafortẽ Ludouici Gallorum Regis Legatũ nauibus lõgis, quibus præes, Maßiliam, aut quem ad Prouinciæ locum ipse uoluerit, peruehas, cum primum nauigandi tempestas idonea erit. Nam quoniam is infirma admodum & ualetudine est & uiribus, ualde cupio, ut tranquillo nauiget mari. Dat. prid. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Dauidi Regi Abisßinorum.

XLI PRoficiscenti ad te Andreæ Corsalo ciui Florentino mandaui, ut tibi meis uerbis plurimam salutẽ diceret, certioremq; te faceret, pro tua in nos obseruãtia, & pro ardore tuo atq; cultu in Christianam Remp. mirifico propeq; singulari, et amari te à me summopere, & fieri sanè plurimi. Quod etiã his ad te literis perferri uolui, ut te hortarer, ut in istis remotißimis à Romana Ecclesia regionibus Dei dominiq; nostri Iesu Christi nomen atq; gloriam

gloriam, quantum posses maxime, propagares & extenderes, poteris autem, si in eo curam atq; animum intẽdes tuum, semper quidem plurimũ. Ipse etiam dominus: quẽ colueris, cuiq; gratũ te earum, quas ab ipso poßides, maximarum fortunarũ atq; memorẽ præstiteris, te fouebit, adiuuabit, prouehet. Cæterum Andream ipsum honestũ sanè uirum, & industrium hominẽ, & ciuem meum, & mihi ualde gratum commendo tibi maiorem in modum. Dat. VI. Id. Octob. Anno secundo. Romæ.

Octauiano Genuensium Duci & Federico Archiepiscopo Salernitanorum fratribus.

AMor erga uos meus prope singularis, quẽ quidem uos plurimis uestris maximisq; uirtutibus & egregia perq; ueteri pietate fidelibusq; officijs excitauistis, efficit, ut tametsi de commodis ornamentisq; uestris sæpe cogitem, mihi tamen quotidie magis magisq; esse cogitandum putem. Sed cum hoc tempore multa essent, quæ ad uos perferri magnopere cuperẽ, Augustinũ Folietam municipem uestrum, familiarẽ meũ, cuius mirificam probitatem atq; uirtutẽ & eximiã ac prope incomparabilẽ in tractandis rebus consiliorum prudentiã propensumq; in uos studium satis cognitum habebam, misi ad uos cum mãdatis: ut is uos de rebus omnibus doceret. Dat. prid. Non. Octob. Anno secundo. Rosilione. XLII

Ludouico Regi Gallorum.

ARchiepiscopũ Burgensem, quem ad nos cũ mandatis misisti, & ipsum libenter uidi: est enim mihi & cognitus & probatus, & tuas literas legi diligenter. XLIII

Ex ijs

Ex ijs atque Archiepiscopi sermone tuam in nos egregiam propensionem mirificamq; uoluntatem abunde cognoui. De quo tametsi non semel neque unis internūtijs, sed multiplicibus & autoribus & literis certiores facti sumus: est illud tamen nobis, ut uerißime dicā, magnopere semper gratum. Eandem enim tuam illam erga me beneuolentiam, quam quidem, ut debeo, facio plurimi, uel augeri repetitione testificationis tuæ, uel magis magisq; confirmari quotidie puto. De nostro uerò in te, dignitatem, amplitudinemq; tuam paterno sensu atque animo, quanquàm nihil eius latere te existimo, multa sum tamē cum Archiepiscopo loquutus. Ea te ab ipso cognoscere malo, quàm ex meis literis. Quem quoniam mihi cōmendas, dabo operam, ut extet fructus commendationis tuæ. Dat. quarto Id. Octob. Anno secundo. Viterbio.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

XLIIII ET legi tuas literas, & Horatium Floridum internūtium tuum libenter audiui, excusationemq; tuā accepi libentißime. Equidem is sum, qui te cum amicorum copia, tū reliquis opibus & præsidijs cupio eē quā munitißimū: neminiq; in te amādo atq; amplificādo cedimus. Eoq; te impēsius decet & nostræ dignitatis et Reip. maiestatis atq; amplitudinis habere rationē. Verum de ijs deq; reliquis rebus, quas te scire magnope uolo, ab eodē Horatio intelliges: cui mādaui, ut sermonē, quem cum ipso habui, curaret ad te quàmcelerrimme perferēdum. Dat. III. Id. Octob. Anno secundo. Viterbio

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER X.

Ioanni Neroni ciui Florentino.

CVM statutũ nobis sit à curis atq; laboribus, qbus aßidue pro Christiana Rep. nobis credita regẽda atq; administrãda distinemur, auocare interdũ nos ijs animi remissionibus, quæ aucupij & uenationis studio cõtinentur, propterea quòd eiusmodi per agros atq; saltus peruagatio, dum in equis sumus, ad ualetudinẽ uiresq; corporis cõfirmandas plurimũ ualet, mediciq; nostri nobis magnopere suadẽt, ut eo motus & uectationis genere quamcreberrime utamur: molestum admodum nobis est id, quod ad nos multi perferunt, quicquid agri atq; syluarum intra uigesimum ab Vrbe lapidẽ quoquo uersus iacet, ita temere uulgoq; à uenatoribus aucupibusq; frequẽtari, ut omni auium & ferarũ genere, quarum copia esse maxima consueuerat, magis magisq; in dies singulos exhauriatur, sic profecto, ut earum breui tempore magna Romæ charitas, magna in agris inopia uideatur futura. Quamobrem cupienti

cupienti mihi ne priuatorũ hominum maximeq́; uel lucri causa, uel quòd nullã rem aliam gerunt, aucupio & uenatui se dedentiũ libidine meus & fratrum meorum E. R. Cardinalium, qui unà mecũ ad Reip. gubernacula uigiliã exercẽt, eiusmodi siue usus siue uoluptas impediatur, uisum est eius te rei ministrũ facere, cuius mihi et industria & diligẽtia & quidẽ certe probitas atq; prudentia probãtur. Itaq; mãdo tibi, ut eius tantũmodo agri, qui ad decimũ à porta Vaticana uillaq́; nostra Manliana atq; ab Hostia totoq́; à Tyberi lapidẽ intra uiã Caßiam & maris littora ꝑtinet, saltus syluasq́; omnes custodias: cures q́; diligẽter, ager ut is atq; tractus ab incolis, ab exteris, à peregrinis, à ciuibus, deniq; ullis ab hominibus aucupij aut uenatiõis exercẽdæ causa ne adeatur: præter eos, qui auiculas uisco & noctua capiũt. Quod ut facere cõmodius poßis, uolo ut tibi facultas sit & armatos homines, quos uolueris, intra illos fines mittẽdi: qui retiũ & caßium genus omne, quod in agris atq; syluis cõportatũ repererint, uenabula omnia, canẽ uel ad indagãdas, uel ad consequẽdas capiẽdasq́; feras idoneum, accipitrem, aquilam manu assuetã intercipiant: & illos, siue domini siue serui sint, quos cũ ijs aucupio aut uenatui operam dantes offendeřint, multãdi, quemadmodũ tibi æquum & iustum uidebitur pro captarum uolucrum aut ferarum uastatarũ modo. Quas quidẽ multas tibi omnes remittimus, uolumusq́; tuas esse. Confidimus enim te in eo non tuorum commodorum aut plane lucri cuiuſpiam, sed tantummodo nostræ uoluntatis rationem habiturum. Volumus autem, ut cum Roma exire nobis licebit, atq; per illa, quæ dixi, loca iter

ca iter facere, non ipsi modo nos, sed Cardinales etiam, qui nobiscum erunt, atque adeò multo magis, cohorsq; nostra omnis, & confirmare se aucupij & uenationis studio, & exhilarare uoluptate poßit. Dat. Non. Octob. Anno secundo. Viterbio.

Ludouico Canossæ Episcopo Tricaricẽsiũ Legato.

PEtrum Nauarrũ Cantabrum, Ludouico Gallorum Regi per literas perq; eius Legatum cõmendaui sa nequàm diligẽter. Amo enim magnopere hominem propter eius spectatã uirtutem, quod te nõ latet: cupioq; ut eũ Rex è captiuitate atq; custodia, in qua prope trien niũ confecit, ad libertatem restituat, missumq; faciat ro gatu meo. Eam tu rẽ quanto maximo studio & diligẽtia fieri poterit, si mihi uoles gratißimum optatißimumq; fa cere, procurabis atq; conficies, ita tamen, dum adhibeas in consilium orationis tuæ lenitatem atq; prudentiam. Dat. XII. Cal. Nouemb. Anno secundo. Cereuetere.

Vladislao Pannoniæ Regi.

DEdi proximis diebus ad te literas, qbus te de pace 111
à Ludouico Rege Gallorũ & Henrico Rege Britanniæ me autore nuper inita certiorẽ feci. Postea uerò & ex literis Thomæ Cardinalis Strigoniensis, & Francisci Marsupini eiusdẽ Cardinalis internũtij sermone intellexi, te plurimis maximisq; bellorũ sumptibus iam prope exhaustũ ad tuẽda istius Rgni uicina Turcis oppida solũ atq; à socijs destitutũ, tuis tantũmodo opibus et præsidijs idoneũ hoc tẽpore nõ esse. Itaq; rogare obsecrareq; nos, ut quoniã cũ oppidorũ illorũ cõseruatiõe tui etiã uniuersi prope Regni salus incolumitasq; cõiuncta est: uelimus

tãtũ nostræ opis tibi subministrari, ut ea tueri atq; defen dere possis, ne Christianæ Reip. hostes captis expugnatisq; ijs uires lacertosq; confirment atq; augeant, quibus, cum libuerit, in reliquas tui Regni partes, atq; adeo in robur & pectus ipsum audacter utantur. Habere autẽ te loca & ditionẽ multis hominũ millibus ad bellũ aptissimorum refertissimam: ut si tibi stipendium ad eos alẽdos suppeditatum sit, ualidissimum contra Turcas exercitum cogere atq; conficere facile possis. Itaq; statuamus, utrũ Regnum istud per sese firmissimum & populosissimum gentibus inimicissimis proijcere ad seruitutẽ & ludibriũ uelimus: an pro re facultatibusq; nostris dare operam, ne hostes eo nostri potiantur. Quas ad tuas postulationes tibi respondeo, Primũ quidem, pro mea in te gentesq; tuas charitate, proq; Reip. dignitate, te tuosq; populos, Regnumq; istud omne mihi magnæ curæ esse. Deinde uersa re me noctes atq; dies animo nõ tuam modo salutẽ & incolumitatẽ tuam, quæ mihi charissima est, sed etiam de amplitudine tua deq; gloria sæpissime cogitare, quoq; te pacto iuuẽ, curamq; adhibeam, ut in bello, quod tibi à Turcis nunquam nõ imminet, administrãdo ipse te possis apud Deum quidẽ primũ, deinde apud omnes homines cõmendare quammaximis quamq; pulcherrimis uirtutis atq; gloriæ monumẽtis. Quamobrem si iustũ exercitum conficere, atq; in Turcas impetũ facere statueris, bellumq; sic administrare, ut illustris aliqua in illos impressio expugnatioq; oppidorũ consequatur, quinquies decies mille nummũ aureorũ me ad id erogaturũ daturumq; tibi spõdeo atq; recipio. Sin uerò id tatũmodo consilij suscipies, ut tuta

ut tuta ab hostibus reddere tua illa propinqua Turcis oppida, de quibus scribis, tibi satis futurũ putes: bis decies mille nummûm aureorum tibi praestò ut sint, cum me cõmonefeceris, curabo. Itaq; excita exuscitaq; te Vladislae fili praeclaras ad actiones animi magnitudine atq; cõstantia suscipiendas: exemploq; maiorum tuorum maximorum atq; amplißimorum Regum tibi proposito, te cum ad tui Regni populorumq; tuorum & gentium, tum ad Christianae Reip. non solum propugnationem, sed etiam amplificationem para. Quod cum feceris, statutum habeas uelim, meas fortunas opesq; omnes fore in tua potestate. A' Deo autẽ Opt. Max. causae patrociniũ hoc quidèm tẽpore unus omnium maxime suscipies, secundi tibi tuorum conatuum exitus euentusq; prosperrimi sunt expectãdi. Quibus de rebus omnibus multo sum latius atq; uberius cũ Marsupino loquutus: eiq; mãdaui, ut tibi singula perscriberet. Vale igitur, nosq; dilige. Dat. XI. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Thomae Cardinali Strigoniensi.

EXemplum literarum, quas Vladislao Regi scribimus, erit cũ his literis. Ex eo mentẽ erga illum meã planè perspicies: quam tu etiam meis ad illum uerbis deferes, explicabisq; singula & accuratius & prolixius. Ac te quidem scire uolo, nos nihil aliud singulis penè horis cogitare atq; prospicere, quàm ut pacẽ inter omnes Christianos Principes cõficiamus: eiq; rei neq; studio, neq; diligẽtia, neq; labore, neq; certe ardore animi cõtentioneq; deerimus. Et quoniam in eo id, quod uolebamus, à Galliae atq; Britãniae Regibus iam consequuti autore Domino IIII

fumus, cæterorum etiā Regum & Principum cōtrouersias placādi & terminandi, animosq; consociandi cōfido eundem mihi dominum uires & facultatem subministraturū. Ac fieri profectō poterit, ut ad id autoritatis atq; prudētia Regis Poloniæ Vladislai Regis fratris mihi magno usui sit futura. Quod cū erit, statim te faciam per literas certiorē: ut nauare in eo tu quoq; operam mihi tuā possis. Atq; ea quidem, de qua loquor, pax atq; cōcordia Deum Opt. Max. oro & quæso, ut suū ad exitum nobis uiuētibus perducatur: ut reliqua quæ restant multo meo quidē iudicio, opinione quàm re maiora, cōtra eius nominis hostes perpetuos cōmuni omnium cōsensu & uoluntate aliquando moliamur. Sed & hæc & alia, quæ in eū sermonem conieci, quē quidē proxime habui cum Francisco Marsupino procuratore tuo homine in primis diligente, ipse ad te perscribet: cui mandaui, ut tibi salutem adscriberet. Dat. xi. Cal. Octob. Anno secūdo. Romæ.

Maximiliano Imperatori desig.

AVdita ea uictoria, quam ingentē & maximā Turcarum Rex Selmus cōtra Ismaelem Sophim Persiæ Regem de mēse Augusto prosperrimo successu est cōsequutus, fratribus meis E. R. Cardinalibus statim adhibitis, diligentiq; cōsilio ea de re habito, uisum est nobis ad omnes Christianos Reges esse literas dandas: quibus literis & eos certiores tanta de re faceremus, & hortaremur, ut immmēti uniuersæ rei Christianæ periculo cōmuni cōsensu atq; sentētia ire obuiā uellent. Quorū quidē Regum cū tu primus & dignitate & autoritate sis, id mihi tecum primū atq; potissimum esse agendum existimaui

mani. Itaq; exemplum Selimi literarum ad Epidaurenses, quibus uictoriæ summa seriesq; continetur, ad te mitto: quo perlecto pro tua singulari prudētia facile pspicies, auersus à nostris moribus atq; sacris homo efferus ab ineunte ætate bello exercitibusq; ductādis assuetus, q se regnādi libidine cōtra patrē senem armauerit, eūq; Regno expulerit ad mortemq; cōpulerit, per fratrū & propinquorum aliam super aliā coaceruatas cædes ad maximū orbis terrarū Imperium euectus, eo demū in Asia Rege deuicto, cuius unius maxime opes atq; potentiā uerebatur, eiusq; Regno capto, quid sit facturus: cum illo integro superstitibusq; fratre atq; fratris filio, qui ei dubiū paterni auitiq; Regni sceptrū faciebāt, perturbare tamē nos exercitibus in Pānoniam missis oppidisq; aliquot ui captis anno proximo sit aggressus. Nemini profecto dubium esse debet, qui modo recte minus etiā quàm mediocriter sentiat, posteaquā is eum hostē perdomuit, à quo sibi uno ab altero Regni sui latere Asia uidelicet superiore esse timēdū uidebat, quin sit in illos, quos ad Europam habet exercitū uictorē suū, omnesq; suas Imperijq; sui uires, ipsamq; illā tot secūdis successibus tam crebris tamq; illustribus uictorijs sibi blandientē fortunam suā quàmcelerrime conuersurus: qui quidem & maiori odio illi sunt propter alienam sacrorum rationē totiusq; uitæ studia, & maiorē ei curam incutiūt propterea quod nos multo se potētiores esse multoq; rebus omnibus ad bellū terra mariq; administrandū paratiores homo minime demens intelligit. Itaq; primū omniū debilitare nos cogitat ea societate, Pānoniamq; suā facere: quæ tametsi est ipsa

quidē per se firmißima atq; bellicosißima sustinere tamē tantos impetus una non poterit. Id cū fuerit assequutus, quid erit amplius, quod illius animū ad te atq; nos oppugnandos unum tantummodo diem coërcere atq; cōtinere poßit? Nisi forte, qui propinquis, qui fratribus, qui parē ti regnādi cupiditate nō pepercerit, eū uolumus credere à nobis unis, qui & moribus illi & certe uolūtate hostes sumus, animi facilitate atq; adeo lenitudine tēperaturū. Huic tam præsenti malo atq; periculo nobis remediū medicinamq; adhibere sedulo quærentibus unum illud sese offert multo ante iā à me & prouisum, & tibi reliquisq; Regibus & Principibus Christianis propositum: ut pace atq; concordia inter illos omnes teq; in primis tuosq; hostes conciliata, depositisq; priuatis inimicitijs publice communiq; consensu hosti uictori ac fortunæ dulcedine ebrio opes uiresq; nostras oēs coniunctas atq; cōsociatas opponamus. Atq; id quidē nos si sæpe aliàs, ut dixi, & tibi & reliquis Regibus frustra et sine ullo usu proposuimus: est certe ea re tarditateq; nostra factū, ut idē Turca & antea nō unos suos hostes, & nūc Ismaëlē ipsum, qui unus ei ex nō Christianis imminebat eratq; reliquus, debellare atq; proterere, Imperijq; sui fines lōge lateq; p̄mouere, opesq; suas multo & firmiores ad se defendēdū, & ad nos aggrediēdos explicatiores paratioresq; reddere sanè potuerit. Qui nobis rerū euētus quàm sit formidabilis, nemo nō uidet. Quòd si nūc etiam nō audiemur, aut potius si liberator noster Christus, q̄ uos p̄ uicariū suū alloqtur, atq; ad populos Rēq; pub. suā tuendā impellit, nō audietur, dicam ne an taceā? locus iam iamq; tot peccata

nostra

nostra corrigendi segniciemq; sarciendi nullus dabitur: unusq; oēs exitus, una clades atq; interitus manebit. Gli scit nāq; malū serpitq; in dies latius, et uires horis ꝑpe singulis ita sumit, ut si paululū prætereà præstolabimur, ac nosmetipsos, quēadmodū adhuc quidē fecimus, nostris ipsorū uiribus cōteremus, spes iā nobis auxilij atq; præsidij nulla reliqua sit futura. Quamobrē per illā te baptismatis tui sacrā salutaremq; undā, qua te Christianum es professus, perq; tuū Imperatoris nomen, quod te apud omnes nationes uerè magnū & uenerandum facit, oro, abs teq; precibus omnibus peto et quæso, ut quādo tu omniū Christianorū Regum Principē geris, primus etiam odia inimicitiasq; tuas, quas cum Christianis populis exerces, deponas: proq; animi tui magnitudine pacē, si nō qua utilius, certe qua facilius fieri potest cōditione cū tuis hostibus ineas: omnesq; moræ causas plane reijcias, ne per te cuipiā stetisse uideri poßit, quominus Cxristianæ Reip. Turcarū gladijs ac furori propositæ in tēpore succurratur. Id uel officij tui, ꝓpter quod Reip. Christianæ plus quàm cæteri debes uel tui regni causa facere te oportet, ne tuos etiā aliquando populos, si obdormieris ea ipsa imminens omnibus illuuies atq; pernicies trahat. Deinde tuo ut nomini atq; gloriæ cōsulas, ne te eū locū tenente, quē tenes, ulla insignis Christianæ Reip. nota atq; calamitas inuratur. Demū etiā ut reliqui tuo se exēplo Reges ad id faciliores præbeāt. Non enim uereor, cū tu unus nostris fidelibus monitis obtemperaueris, quisquam omnino ut sit Ecclesiæ Senatusq; cōsilijs hac in re cōmuniq; periculo aduersaturus: ut nostra hæc in Turcas profectio, quàm dies

atq; noctes cogitamus, necessitasq; ipsa nobis suadet, parari celerius atq; commodius possit. Quemadmodum quidem te facturum, quae tua semper fuit pietas atq; prudentia, sanè confido. Reliquū est, ut ualetudini tuae seruias: à qua tibi non recte esse permoleste tuli. Quanquā quidem cum has literas dabam, sperabam te conualuisse: iam enim erat febricula illa leuior, qua tentabare. Saluebis igitur à nobis omnibus, & ualebis. Dat. Non. Nouemb. M. D. XIIII. Anno secundo. Romae.

Thomae Episcopo Feltrinorum Legato.

VI EA quae scribimus Maximiliano Imp. desig. de pace cum suis hostibus ineunda, ut imminenti Reip. nostrae periculo ire obuiam possimus, ab earū literarū exemplo his concluso literis cognosces. Mando autem tibi, ut ad eas literas etiā uim adiungas orationis tuae, quam tibi causae ratio facile subministrabit: adiuuesq; quātum poteris, sermone tuo concilium & sententiam nostram. Quod cum feceris, literas ad me de rebus omnibus dabis quamcelerrime quamq; diligentissime. Dat. Non. Nouemb. Anno secundo. Romae.

Fabritio Magno Rhodi Magistro.

VII ET si te existimo de recēti Turcarū Regis uictoria Sofianiq; belli exitu ante quàm nos intellexisse: tamen cū id ipsum ex me etiā ut scires uolui literisq; ijs, quae erūt infrascriptae, quibus tota rerum series explicatur, tū illud in primis quod tibi uiro optimo et rei Christianae studiosissimo fore pergratum puto: me scilicet ad omnes Christianos Principes dedisse literas, quibus eos quanto

quanto maximo ſtudio & cõtentione potui, hortatus ob teſtatusq; ſum, ut pacem inter ſe quamprimũ reiectis priuatis inimicitijs cõficerẽt: ut nos ad illã iam diu à me, ut ſcis, inſtitutã animo, & ipſis propoſitã, nunc uerò etiam neceſſario ſuſcipiendam in Turcas profectionem atq; bellum accingere compararéq; poſſemus. Quæ ut pax conficiatur, ſcire te uolo, me omnem meam curam, uigilantiã, autoritatẽ adhibiturum, omnẽ lapidem, ut eſt in prouerbio, conuerſurum: ſperóq; pro Domini, cuius res agitur, clementia non fruſtra eum me laborem ſuſcipere. Te autem & hortor, & planè rogo, ut quando uicinus illis es, quid agant, quid moliantur, quid etiam cogitent, perquiras diligentiſſime, faciasq; me in dies ſingulos de rebus omnibus certiorem: ut proxſus ne quid ignoretur: quo facilius quid agendum nobis ſit, ſtatuere in tẽpore poſſimus. Erit id & tui officij tuæq; diligentiæ proprium, & nobis per opportunum perq; gratum. Dat. prid. Id. Nouemb. Anno ſecundo. Romæ.

Sebaſtiano Ferrerio Quæſtori
Regio Galliæ Ciſalpinæ.

ET literas tuas, quibus me de lætitia, quã de meis familiæq; meæ proſperis rebus percipis, deq; tuis pro mea meorũq; incolumitate decretis ſupplicationibus certiorẽ facis, libẽter legi: & Ioannis Laſcaris de ea re ſermonẽ audiui excepiq; libẽtiſſime. Volo autẽ ut exiſtimes te tuosq; omneis chariſſimos mihi eſſe: idq; me quotieſcũq; ſe occaſio dederit, re cõprobaturũ. Cæterũ excuſatio, quã affers, quod des ad me minus ſæpe literas, mihi probatur. Ea de re, deq; reliquis rebus omnibus ad ipſius VIII

Laſcaris

Lascaris literas te reijcio: qui ad te singula perscribet. Dat. tertio Non. Nouemb. Anno secundo. Roma.

Francisco Gherino ciui Florentino.

IX *GRauiter ac permoleste tuli, proximis te comitijs in nouis istius Reip. magistratibus creandis preteritũ fuisse. Scire enim debes paucos meorum ciuium mihi te iucundiores esse, paucos à me pluris fieri. Et quoniam ea in re uoluntatem erga te meam atq; beneuolentiam perspicere facile potuisti: te hortor, æquo ut animo quæ euenerunt, feras. Dabo enim apud istam Remp. operam efficiamq; profecto, ut dolor, quem ex ea reiectione cepisti, alicuius tibi potioris uel honoris uel commodi uoluptate celeriter sarciatur. Dat. prid. Non. Nouemb. Anno secundo. Roma.*

Bartholomæo Aluiano Venetorum exercitui Præfecto

X *SCire te arbitror Ludouicum Canossam Tricaricensium Episcopũ propter plurimas suas maximasq; uirtutes & magnopere à me diligi, & meum Legatum apud Galliæ Regem agere. Eius fratrum germanorũ bona & fortunæ omnes atq; prouẽtus, quos è fundis suis colligũt, sunt in uilla Garzani, quæ est in agro Veronensi & ampla, & luculenta. Quare peto abs te, des operam, ut si tuus exercitus in ea loca peruenerit, ea bona tuis à militibus ne diripiãtur, sed tuta prorsus ab omni tuorum militum incursione sint. Quod etiam Legato Veneto, qui tuis in castris est, meo nomine significabis. Id erit mihi tam gratum, quàm quod gratißimum. Dat. sexto Id. Nouemb. Anno secundo. Roma.*

Vito

Vito Frusto Præfecto Mutinæ.

ET mihi & Maximiliano Imp. desig. fœdus initum est, pactiq; sumus, ut is Mutinæ oppidi eiusq; agri ius omne mihi cederet atq; remitteret: queadmodum ex diplomate, quod ea de re confectum est, poteris cognoscere. Tametsi id te scire iam arbitror, literasq; à Maximiliano, quæ tibi eã rem significarint, accepisse. Quare uelim ut Fabiano Lippo familiari meo uiro probo & mihi probato, quem ad te his cum literis misi, ius & possessionem oppidi Mutinæ, cui praees, eiusq; arcis, agri, uicorum omnium des tradasq; liberaliter. Dat. prid. Id. Nouemb. Anno secundo. Roma. XI

Maximiliano Mariæ Insubrum Duci.

ET si cũ superioribus diebus nobis renuntiatũ esset Nicolaum Scottũ sese ad Venetos, ut apud illos contra Maximilianum Imp. desig. stipendia faceret, contulisse, sanequàm pro eo, ac res postulabat, grauiter molesteq; tuli, tam temerariũ tamq; audacem eũ fuisse, ut non solũ ignorantibus nobis, sed cõtra omnino quàm uolebamus, proficisci ad illos nõ dubitarit: tamen cũ nuper certior sim factus eũ Crema proficiscentẽ interceptum ab hostibus Mediolanumq; perductũ esse, nõ potui non dolere, quòd uir fortis & bello egregius gentisq; suæ facile princeps in manus hostiũ incidisset. Itaq; tametsi pro ea tã insigni temeritate hoc quidẽ certe mereri uidebatur, ut alieniori nũc esse nos in sese animo suo in periculo experiretur: tamẽ quoniã exẽplo illius, cuius uicariũ in terris gerimus, mites esse clemẽtesq; nos maxime omnium cõuenit, has ad te literas statim dedi: quibus, etsi te pro animi tui XII

mi tui magnitudine nihil in eũ grauius, quàm in captiuos milites statuere homines magni solẽt, quamq; cõsuetudo militiæ ac ius quasi quoddã belli fieri permittit, esse facturũ arbitrarer: tamen abs te peterẽ, ut quando is multo in me uerius Romanãq; Rẽp. cuius est ipse socius, quàm in te deliquit, Nicolaũ ad nos remitteres: ut in eũ statuere pro more nostro possemus. Erit id cũ ad gloriã tui nominis augendam aptius, tum nobis uehementer gratum. Dat. decimo Cal. Decemb. Anno secundo. Roma.

Duci & Magistratui Genuensium.

XIII Magna me lætitia is nuntius affecit, quo certior factus sum quietis uestræ hostes, qui contra uos cõtraq; præsentem uestræ urbis statum animis infensissimis se armauerãt, irritos conatus suos effudisse, uosq; eis fortiter repugnantes magna cum uestra laude & gloria dignitatem uestram fuisse tutatos. Itaq; ea de re uobiscũ uere atque ex animo gratulor. Sic enim existimo Deum Opt. Max. qui rectas hominũ bene uiuentiũ proborumq; uirorum uolũtates facile perspicit, acta uestra atq; consilia probauisse, statuisseq; ne uobis noceri ab iniquis atq; improbis posset. Verũtamẽ quoniã de Federico Archiepiscopo Salernitano Legato uestro intellexi eosdẽ illos hostes nihildũ de sua in uos improbitate uoluntateq; remisisse, atq; aliqua etiãnum moliri, egi cũ Florẽtinorum Magistratibus Laurẽtioq; Medice fratris mei filio mandarent eis eqtibus atq; militibus, qui Pisis sunt, ut ad uos tuendos defendẽdosq; cõtenderẽt, uobisq; præstò essent, quo tẽpore quoq; loco iussissetis. Quod si uobis erit opus maiori auxilio, Florentinorũ equites militesq;, quotquot habent

habent, & nostræ copiæ omnes ad uos statumq; uestrum & dignitatem retinendam atq; oppidum conseruandum & confirmandum celeriter traijcientur. Volo enim omnes homines intelligere me pro uestra salute non minus, quàm pro meis patriæq; meæ fortunis, laribus, incolumitate laborare. Quemadmodum cum Federico *ipso sum loquutus: qui uobis reliqua perscribet.* Dat. VII. Id. Ian. *Anno secundo.* Romæ.

Heluetijs.

E X Ennij *Episcopi* Verulani *&* Gori Gherij *Legatorum meorum literis intellexi, uos in fœdere mecũ quidẽ prorogando, cum* Florentinis *autẽ & cum mea gẽte atq; familia ineundo nõnibil esse suspensos : non quòd dubium ulli sit, quin, quo ardore animi hoc* Imperiũ Romanosq; *Põtifices antehac semper coluistis, eorumq; auspicijs multa egregia præclaraq; facinora gesßistis, eodẽ quoq; esse in posterũ statueritis: nã id quidẽ inter omnes iam prope cõstare significãt: sed quia de ratione capitũ, quæ in fœdere scribẽdo firmari oportet, inter uos nõ cõuenit, & multi multa afferunt, plura immutant, aliqua nec recipiunt quidem, eo tardiores uos ad rem cõficiendam quotidie fieri adscribunt. Qua in re nihil uobis præscribere debeo, quos tam diligo, quàm qui maxime, tam cõiunctos esse nobiscum puto, ut uestra ipsorum cõmoda mihi esse usui existimem. Puto etiam uos ijs in rebus atq; sentẽtijs optimo cõsilio duci. Illud dico, nostra utrorũq; maxime interesse, uos in hoc fœdere siue cõfirmãdo siue sanciendo non esse lentißimos. Imminet enim nobis omnibus hostis efferus atq; perpotens* Turca: *quem quidẽ tot* XIIII

prosper

prosperrimis successibus atque uictorijs exultantem nisi retuderimus, iam iamq; aderit nostris in iugulis suos gladios cruentaturus, quos modo è necessariorũ, quos è propinquorum, quos è fratrum suorum abscissis ceruicibus ac prope patris sui cano corpore atque tremulo eduxit. Nam & magnos comparare illum exercitus, & ingentẽ classem ornare atq; instruere ad nos perferũt, qui Byzãtio ueniunt: quibus utrisq; rebus simul uti nisi contra nos plane non potest. Id ueritus rem pulcherrimam illã quidem maximeq; salutarem, sed implicatam ac perdifficilẽ & cogito dudum, & paro, ut pacem inter Christianos Reges omnes atq; populos conficiam: speroq; Dei Opt. Max. benignitate atq; munere non frustra me laborare: modo uos uni uestrã mihi operã nauetis. Id erit, si quàm celerrime hæc, quæ instant, fœdera sancietis: quibus constitutis maior mihi erit apud reliquos Reges autoritas, si uobis socijs eos commonefecero, ut pace atq; cõcordia cum suis hostibus inita ad profectionem se in Turcas cõparent. Itaque à uobis quanto maiore studio possum, peto, ut quemadmodum adhuc quidem maximarum rerum gestarum Romanis Pontificibus autores extitistis, ita nunc etiam nobiscum tam exoptatæ pacis initium & quasi fundamenta iaciatis: ut reliqua, quæ restant, multo quidem & laudabiliora & magis salutaria, aggredi unà atque ad exitum perducere possimus. Sed & hæc & alia quæ oportet, mei uobis Legati explicabunt. Deũ oro, ut qualem nobis mentem erga uos dedit, talem uobis esse uelit erga nos ad ea celeriter communi cõsilio cõstituenda, quibus eius maxime nomen gloria, cultus, pietas

tas augeatur. Dat. VI. Cal. Febr. M. D. XV. Anno secundo Romæ. De uilla Seueriana.

Francisco Regi Galliæ.

GRatißimæ mihi tuæ literæ fuerũt: quibus ostendis XV
assentiri te, ut de Narbonẽsi Episcopatu, quẽ conferre Iulio Cardinali fratri patrueli meo cupiebam, quæ uellem, statuerẽ: omnesq; causas & rationes, quas quidẽ plurimas neq; leuißimas colligis, qbus aliorsum trahebare, desiderio meo te adscribis posthabuisse. Quod tamen ipsum etiã ex episcopi Tricaricensis Legati mei literis intellexi: qui de tuo propenso, & liberali erga me Cardinalemq; ipsum animo ad nos multa perscripsit. Ea res prætérquam quod illũ tibi magnopere deuinxit, ita mihi grata atq; optata accidit, ut studium, quo tenebamur, ut te, qui quidem plane adolescens ad omnium amplißimi nobilißimiq; Regni gubernaculum acceßisti, & beneuolentia complecteremur, & autoritate nostra confoueremus, nõ parum mediusfidius auxerit. Itaq; intellecta uoluntate tua de fratrum meorum E.R. Cardinalium sentẽtia eam illi Ecclesiam hodie cõtuli. Te autem, quod superest, hortor, eadem animi liberalitate cures, ut sine ullo uel impedimento uel mora negotium conficiatur. Eo & officium erga me Cardinalemq; ipsum tuum, & illius erga te studium, & mea sanè charitas augebitur. Dat. tertio Non. Febr. M. D. XV. Anno secundo. Romæ.

Aloisiæ Regis Gallorum matri.

EX legati mei literis intellexi, quanto studio cũ Fran XVI
cisco Rege filio tuo egeris, ut is uellet, ut de Episcopatu Narbonensi, cui præficere Iulium Medicem, Cardinalem

dinalem fratrē patruelem meū cupiebam, pro nostra uoluntate statueremus. Quae res ita mihi atq; illi grata atq; iucūda accidit, quanquam tu in eo huius Reipu. quae tibi quidē pro tua pietate charißima debet esse, dignitatē et autoritatē es tutata, officiūq; praestitisti optimae & praestantißimae mulieris, plurimum tamen ex eo tibi debere uterq; nostrū facile prae se ferat: eoq; magis, quòd Rex nō paucis neq; uulgaribus sanè causis, quae in alia ipsum impellebāt, desideriū nostrum praetulit. Quamobrem scire te plane uolo, eo te officio & Cardinalem tibi tuoq; filio deuinxisse, & meam in illum beneuolentiam auxisse. Quemadmodum ab eodem Legato meo latius intelliges. Dat. III. Non. Febr. Anno secundo. Roma.

Matthaeo Cardinali Seduno Heluetio.

XVII Molestè sanè tulimus Maximilianū Mariam Insubrum Ducem haberi in custodia iußisse Ioannem Petrū Moronum ciuem Mediolanensem Federici Cardinalis sancti Angeli procuratorē, ea de causa, ut fructus monasterij Morimundi, quos is Cardinali debet, quiq; apud ipsum sunt, ab eo per uim atq; iniuriā extorqueantur: eiusq; te iußionis autorem fuisse, quem minime quidem decuit, minimeq; opus fuit. Eo de genere toto iniuriarum tametsi proxime ad te literas dedimus, quibus te hortabamur, uelles inferēdis Cardinali detrimētis modū aliquem aliquando tandē statuere: tamē quia nō solū eae te literae nihil mouerūt, sed post eas multo etiā, quàm antea, grauius atq; iracūdius te geßisti: has ad te alteras dare literas uolui, ut te diligētius cōmonefacerem, meminisses, Federicū & esse Cardinalem, & haberi, nosq; id Roma-

namq;

namq; Remp. statuisse: neq; esse Regem aut populū Christianū ullum, qui nō ipsum eo nomine appellet. Hæc quāti tibi faciēda sint, si nescis, cur te fieri Cardinalē appeties, nō intelligo. Si scis, & magni æstimas istā dignitatem, uide, ne quod tibi amplum putas, in altero te minimi facere, nō tā ullius uitium redarguat, quàm sit tuū. Quòd si reliquæ causæ omnes parū apud te quidem ualent, tui te ordinis & dignitatis ratio ab eiusmodi consilio reuocare certe debet: ne tuo exemplo quilibet lacessere reliquos etiā Cardinales ordinemq; ipsum augustißimum audeat: unumq; uestrum male habendi licentia ad cæteros facile contēnendos emanet. Hæc scripsi impulsus non magis Federici causa, quàm amore in te meo mutuaq; nostra beneuolētia. Tu si offensionū iracundiæq; tuæ finē feceris, & illum frui monasterij sui fructibus & pensionibus passus fueris, pfecto et reliquis Cardinalibus tibiq; ipse cōsules, & huius Reip. dignitati uidebere tuas rationes posthabuisse, & mea mandata non despexisse. Dat. XVI. Calend. Mart. Anno secundo. Romæ.

Magistratui Parmæ.

XVIII

VEnit istuc meo iussu Iacobus Corregius, ut in Castri Gibelli possesßione nobis tradēda curet agatq; meo nomine, ut res sine armis ex uoluntate nostra transigatur. Quamobrem curabis, ut quoad ipse adire ad eos, quorum interest, tractareq; rem poßit, omnia suspendantur, pacataq; sint: eiq; fidem habebis ijs in rebus, quas ad te meis uerbis deferet. Dat. XV. Calend. Mart. Anno secundo. Romæ.

Ioanni Iordano Vrsino.

XIX INtelleximus inter Aldobrandinũ Archiepiscopum Nicosiensium & Ludouicũ Petiliani Comitẽ germanos fratres disceptationem quandam super Fiani oppido rebusq; alijs magno animorũ ardore susceptam exerceri, timeriq; ab eorũ propinquis, ne breui ad acerbißimas contentiones atq; ad arma prosiliant. Quare te hortor, atq; abs te, tanquam ab homine Vrsinæ gẽtis facile principe, diligẽter peto, cures quamprimũ desq; operam tua prudentia, ut ea controuersia componatur. Quod si perficere non poteris, utriq; eorum meo nomine uolo mandes, ab altercatione ut abstineant, quoad ipsi te audito statuere, quæ æqua erunt, poßimus. Dat. XV. Calend. Martias. Anno secundo. Romæ.

Laurentio Tuccio ciui Florentino.

XX GRatæ nobis tuæ literæ fuerunt, quibus tuam in nos mirificam obseruantiam ueteremq; in familiam nostrám cultum multo quidem antea nobis & perspectum & cognitum facile ostendisti. Itaq; uolo existimes, nos in tua commoda esse propensos, teq;, si Romam ueneris, libenter uisuros: ita tamen, dum id itineris senectutis ualetudinisq; tuæ incommodo ne suscipias. Dat. prid. Calend. Mart. Anno secundo. Romæ.

Maximiliano Rom. Imp. desig.

XXI SI unquã aliâs ulla in re cõcupiuimus impetrare abs te optatos exitus nostræ petitionis, hæc una est, in qua id per te cõsequi maxime omniũ expecto, ut Marco Cornelio Cardinali aliquando tandẽ remittas atq; restituas fructus Ecclesiæ Veronensis, cui præest, reliquorumq; sacerdotiorum, quæ is in tua ditione habet. Qua de re non hortor

hortor te solum, sed etiam magnopere & uehemẽter rogo ijs de causis, de quibus ad Thomam Episcopũ Feltrinorum des. legatum meum scripsi: cuius ad sermonẽ, ne bis in scribendo sim longior, te reijcio. His autem literis te rogo, ita mihi respondeas, ut singulas petitionis meæ causas & amanter & prudenter te appareat cõsiderauisse. Dat. octauo. Id. Martias. M. D. XV. Anno secundo. Romæ.

Thomæ Episcopo Feltrinorum Legato.

EA, quæ ad Maximilianũ Imp. desig. de fructibus Ecclesiæ Veronẽsis & reliquorũ sacerdotiorũ M. Cornelio Cardinali restituendis breuiter scripsi, ab exẽplo mearum ad illum literarum, quas ad te mitto, quod erit cum his literis cognosces. Quoniã autẽ magnopere mihi est cordi, neq; solum cordi est, sed mea etiam interest, ut res ad optatũ exitũ perducatur, uolo captes obseruesq; tempus id, quo tẽpore nihil te ab eo non impetraturum possis cõfidere, literas meas ei reddendi: ijsq; redditis petitionem meã tuis tum uerbis tum precibus quantum maxime poteris, accuratè atque appositè subsequare, cuius tui cũ illo sermonis illud sit caput: me ꝓ Cardinali Cornelio nõ tãtopere laborare solũmodo, quia Cardinalis sit: quanquã id quidẽ & me mouet maxime, & illius etiam animũ mouere & flectere sanè debet: uel quia fratrum meorũ E. R. Cardinaliũ uniuersus senatus precibus omnibus, expostulationibus, cõtẽtionibus prope quotidie hac de re nos appellet, atq; ut eius ordinis iura autoritatẽq; ne prodamus, à nobis nõ tã petat, quàm etiã exigat: quibus quidẽ tam aßidue tantoq; opere æqua præsertim pe- XXII

tentibus deesse nullo pacto possum: sed etiã propterea, quòd & ipse quidẽ de me optime amplißimeq; promeritus, & quòd ei maiorẽ huius mei Põtificatus partẽ sanè debeo. Ea enim is in nobis Reip. præficiẽdis egit cura studio diligẽtia labore animiq; sui motibus omnibus & sensibus, ut illi multo maximam eius rei gratiam habeamus. Quanquã quidẽ, ut pergam ad reliqua, diu est, quod cũ illo, tanquã cũ fratre optimo atq; iucũdißimo uiuo omniaq; fraterna germanaq; beneuolẽtiæ studia atq; officia inter nos exercẽtur. Nũc aũt ad priorẽ ueteremq; nostrã necessitudinẽ amoremq; mutuum additis ingẽtibus illius meritis ita est mihi animoq; meo gratus, nihil ut addi posse ad nostrã cõiunctionẽ uideatur. Itaq; meo à latere ferè nunquã discedit. Quoniã autẽ adẽptis ei distractisq; ijs, quos dixi, fructibus, alere sese ipse nõ potest, alo eum ego atq; sustẽto impẽsa mea. Quod etsi libẽtißime facio est tamẽ mihi, ut uerißime dicã, permolesta perq; grauis eius impẽsæ causa: præsertim cum eius rei is sit autor, à quo subleuari me in rebus etiã dubie iustis pro meo in illum singulari amore atq; beneuolẽtia æquißimũ profecto esset, nedũ in hac, in qua certe ipsa rectus mos, consuetudo, ius omne, æquitas omnis, pudor ipse, pietasq; inest, debeam. Neq; enim obesse Cardinali debet, q Venetus natione sit: eũ ipse ita moderate omnibus in rebus quæ ad Maximilianum pertineãt, ita tẽperate, ita nõ ambitiose semper se gesserit, ut indignißimũ planè sit, cum ipse in illum nihil omnino agat, nihil cogitet, debitũ etiã illi cultum & obseruantiã præ se ferat: suæ se uitæ atq; uictus alimẽta atq; præsidia, quoniã ab illo intercipiãtur, desiderare

derare. Quã indignitatẽ reliqui Cardinales omnes per-iniquo animo cũ ferãt, ea de re ita apud me cõtendunt, ut dixi prope quotidie, ut quilibet suã se causam agere in Cardinalis causa, quilibet pro seipso laborare atq; niti existimet. Timent enim & uerentur maxime, sibi quoq; aliquãdo idem ne accidat alijs ab Regibus, si Cardinalis Cornelij dignitas cũ Reip. dignitate cõiũcta per nos hac in re atq; causa negligatur. Itaq; quod initio dixerã, non tam moueri me cæterorũ Cardinaliũ causa & precibus ad fructus Cornelianos procurãdos: nũc mehercule, ut iã liberius dicã quod sentio non moueri modo fateor ea me re & cõcuti, sed planè etiã cõuelli magnopereq; pertur bari. Neq; enim sustinere illos iam, meq; ab eorũ & iustis & quotidianis querelis tueri possum. His omnibus de cau sis petere te ab illo meis uerbis atq; precibus uolo, ut me quidẽ hac animi solicitudine, his impensis atq; onere, se uerò ea calũnia, atq; etiã hac molestia liberet: neq; enim ab incepto possum, nisi re impetrata desistere. Itaque re mittat aliquãdo tandẽ Cardinali Cornelio eos, de quibus loquimur, fructus, uel iustitiæ, quã unus omniũ maxime atq; sanctissime omni tẽpore coluit, uel sacri Cardinaliũ ordinis & collegij, quod apud omnes homines augustissi mum semper fuit, uel huius Reip. dignitatis: quam tueri ipse in primis debet, uel mea demum causa, qui illum tã-topere amo tãtiq; facio, uel simul omnium. Atq; mea qui dem certe causa nõ eo modo, quo illi atque alijs Regibus cõmendare sæpe multos soleo, sed quo agerẽ, si pro Iulia no Medice fratre germano meo, uel etiam si pro ipso me, quanquã & pro me ago, hac in re atque causa laborarẽ.

 Id si

Id si fecerit, cōfirmabit ille quidem in omnium hominum mentibus atq; sermonibus existimationē, quam alit, liberalißimi Regis atq; iustißimi. De Cardinali Cornelio autem deq; cæteris Cardinalibus optime merebitur. Ego uerò id eo loci apud meū animum atq; memoriæ sensum reponam, ut eius in rebus & postulationibus, si quid acciderit, in quo me quoq; ipse uelit sibi petenti satisfacere, ut sunt omniū rerū uices, facile appareat, mihi se in eo fecisse gratißimū. Ex his uerbis potes facile pspicere quantum prudētiæ, studij, diligentiæ sit abs te adhibendum, ut res ex sententia transigatur. Itaq; non erimus longiores. Vnum addam, quanti me facis, tantūdem hoc in negotio & procurando & cōficiendo tute labora. Dat. octauo Id. Mart. M. D. XV. Anno secundo. Roma.

Vladislao Regi Pannoniæ.

XXIII CVm & Reip. Christianæ dignitas, et tui regni atq; populorum salus in eo mihi uersari hoc tempore maxime uideretur, si certa in Illyrico atq; Croacia municipia Turcis exposita loci natura satis ad resistendū idonea, etiā hominū opibus atq; præsidijs munirētur: Vincētio Ototiensium Episcopo & Iulio Cortonensi procuratoribus meis mandaui, ut eam curam susciperent, eoq; se cōferrent, quàm celerrime fieri posset. Eis magnū tritici numerum, magnum hordei illò comportandum iußi dari, pulierisq; perfecti ad tormēta impellēda libras mille: sulphuris præterea libras decies mille: salis nitri quinquies mille: quibus ex rebus puluis, si esset opus, cōfici posset. Tormēta etiā uarij generis aliquot. Atq; ijs quidē rebus omnibus curatæ pecuniæ adieci nūmos aureos uicies cētū:

qua

qua pecunia quibusq; rebus ex Episcopi Vesprimiensium Croaciæ præfecti sententia & consilio uterentur. Audio autem operæpretium esse maxime quidem certe ut mœnia eorum oppidorum reficiantur, & uallo ac fossa præcingãtur. sed si qd esset aliud, quod uel ædificari, uel muniri oporteret, id eos ita iußi procurare, si Episcopus Vesprimeinsium mandauisset. Te autem magnopere hortor, ut quam ad te pecuniam ex Reip. propediem ærario sum missurus, quæ quidem erit ad uicies mille aureorum nummûm, eius multo maximam insumas partem illis in locis & municipijs, & firmandis, & communiendis. Hæc cum me uideas pro tua tuorumq; incolumitate laborare, quid te ipsum facere Vladislæ oporteat, facile iudicabis. Itaq; non ero longior. Dat. tertio Calend. April. M. D. X V. Anno tertio. Romæ.

Episcopo Vesprimiensium
Præfecto Croaciæ.

DEdi ad Vladislaũ Pãnoniæ Regem Vincẽtio Ototiensium Episcopo & Ghilio Cortonensi interpretibus & procuratoribus meis literas: quos ad certa Illyrici Croaciæq; municipia, ut scis, & firmanda, & munienda ad Turcarum impetus sustinẽdos mitto petente maxime, & monẽte te: quibus ex literis quãtos labores, quantas etiã impensas susceperim, facile intelliges. Nũc te hortor, ut quando in eam procurationem atq; curã te autore sum ingressus, cuius prudẽtiæ atq; in rebus gerendis experiẽtiæ plurimũ tribuo: quibuscunq; in rebus esse illis usui poterit uirtus autoritasq; tua, eos iuuẽs, Ghiliũq; præsertĩ, cui mãdaui, tuo ut cõsilio muniẽdis illis op XXIIII

pidis, & bello, si forte in aliquem tumultũ eorum aduentus incideret, administrãdo & ducendo uteretur. Id facere te oportet cũ Reip. Christianæ, cuius res agitur, causa, tũ tua, quo impulsore usus sum, tũ uerò etiã mea: qui te secundũ Regem tãti facio, ut tibi tota ista in regione latißima atq; populosißima præferã neminẽ. Dat. tertio Cal. April. M. D. XV. Anno tertio Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi

XXV Mitto ad certa Illyrici Croaciæq; oppida, Turcarũ incursionibus exposita, Vincentium Episcopum Ototiensium & Ghilium Cortonensem procuratores meos cum cõmeatu armamentisq;, ut ea bene atq; celeriter muniant: ijsq; mandaui, ut omnem diligentiam adhiberẽt, ne quid illis in locis detrimẽti Res Christiana pu. acciperet. Quare te hortor, mandes quamprimũ tuis magistratibus, quos in Illyrico habes, ut quibuscũq; in rebus ferre opẽ meis procuratoribus poterũt, ut mãdata nostra facilius atq; celerius cõficiãt, illis præstò sint: maximeq; in calce reliquaq; materia atq; operis ad fossas, uallum, mœnia uel sarciẽda, uel exædificanda subministrandis: recipiantq; ac seruẽt ea omnia fideliter, quæ ij à nobis secũ ferẽt, quoad illa ulterius deportari opus sit. Demũ ita se gerãt, ut ea cura, quã ad cõmunem Christi populorũ utilitatẽ suscipio, quantũ maxime poteſt, pficiat, et illos appareat ministros esse Principis optimi summaq; religiõe præditi. Dat. III. Cal. April. M.D.XV. Anno tertio Roma.

Emerico Pannoniæ Palatino Principi.

Legi

LEgi tuas literas, quibus & tuã in nos mirificã uoluntatem & in Romanam Remp. singularem cultũ pietatẽq; præ te feres. Quarũ duarum rerũ animiq; tui propensionũ & inductionũ quæ ad me pertinet, ualde mihi grata est, quæ ad Remp. ea etiã sancta & uehemẽter probata & mihi esse debet & bonis omnibus. Itaq; de utraq; ualde te amo. Quod ut etiam apertius scire poßis, exemplum literarũ, quas ad Vladislaũ Regem dedi, tibi describi iußi, tũ ut quam curã pro Christianæ Reip. dignitate tuenda suscepi, ea ne te lateret: tũ etiam ut te hortarer, ut cõmunem causam apud Regem ipsum iuuares autoritate tua & gratia, ut quas impẽsas fecissem pro istius regni maxime salute atq; gloria, eæ quamfructuosißimæ essent futuræ. Cæterũ quod ad Episcopatũ Varadiensium attinet, cui postulas ut filiũ tuũ uelim præficere, est illius quidẽ certe ætas ad id ponderis sustinendum imbecillior: sed quia te, ut dixi, ualde amo, dabo operam, ut quanto aptius & citius pro nostra dignitate fieri poßit, satis appareat tuam apud me autoritatẽ plurimũ ualuisse. Dat. Cal. April. M. D. X V. Anno tertio. Romæ. XXVI

Nicolao Leoniceno.

LIteras tuas quibus literis egregiam & singularẽ tuã in me obseruantiam doctè sanè luculenterq; ostendisti, legi libentißime: tuumq; studium mihi operam nauandi, si qua in re uti uellem, in illis agnoui: quod mihi gratißimum fuit. Te uerò & amaui profectò omni tempore, multiplicemq; & excellentem in optimarum artium studijs doctrinã tuã magni, ut debui, feci: & nunc etiam Petri Bembi scribæ à Latinis mei, qui te mirificè diligit, & XXVII

Ferrariæ

Ferrariæ in Prodominatu patris sui admodũ adolescens cũ esset, de tuo pleno fonte hausisse se præcepta philosophiæ dictitat, riuulũq; duxisse, apud me habito multa cũ tua laude sermone facile adducor, ut ad priorem meã in te beneuolentiam magno addito cumulo unice te complectar & prosequar: cupidusq; sim ornandi tui meritis & præmijs & laudibus. Id te scire uolui, ut si quid esset, in quo tibi & usui & ornamento esse posset amor erga te meus, confideres te à me omnia, que uelles, posse consequi. Dat. quarto Non. April. Anno tertio. Romæ.

XXVIII Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

EGregia singularisq; probitas, prudentia, uirtus, atq; in agẽdis tractãdisq; rebus istius Reip. summa cum lenitate cõiuncta tum grauitas tum etiam diligentia Petri Landi Legati tui eũ nobis magnopere cõmendarũt. Itaq; & hoc tempore toto, quo eum apud me esse uoluisti, magno amore hominem sum cõplexus, & uidi atq; audiui usquequaq; libentißime: & nunc ad te atque ad patriam iussu tuo reuertentem his prosequi literis uolui, tanquam testibus & nostræ in illũ uoluntatis, & muneris non solũ prudenter, sed etiam præstanti modestia, integritate, studio acti ab illo cum magna tua semper tuæq; Reip. & Senatus istius laude ac dignitate. Quæ quidem res officijq; perfuncto chariorẽ tibi illũ reddere sanè debet. Ipsum autẽ redire nũc ad te eo nobis minus molestũ est, quo aliquot iã menses sunt, cũ is Romæ incõmoda ualetudine utitur. Sperat autẽ se, cum istuc atq; ad suos redierit, facile conualiturũ. Quæ spes ne eũ fallat, Deum Opt. Max. precor. Tibi uerò illũ Senatuiq; isti, non quod existimẽ

existimem ciuem uestrum optimum hominem & pruden tem uirum deq; uobis optime meritum apud uos commen dationе mea egere, sed ut mihi ipse charitatiq; in illum meæ morē gerā, summopere atq; diligētißime cōmendo. Dat. octauo Id. April. Anno tertio. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci.

ALteris meis literis hortatus te sum, ut Paulæ Gonzagæ id, quod ratione dotis ei debetur, dari iuberes uel æquitatis causa, cuius esse minister in primis debes, uel mea, qui eius fratrem clarum & præstantē uirū unice diligo: ut se sustētare, & celibatū, in quo aliquot iam annos est, ducere honestius atque commodius poßit. Quod quidē te facturum uel propterea cōfidebam, quod nihil esse prope intelligebā fauore atq; tutela maximorū hominum & uirorū principum dignius uiduis mulieribus, quibus sanè omnium gentiū leges, mores, consuetudines plurimū tribuunt. Verū cum præter spem expectationemq; nostrā nihil abs te curatū, nihil mandatū ea in re adhuc quidē sit, credo, quod occupationes magnæ tuæ cogitationem tibi illā eripuerint: nō enim arbitror nihil te tribuere meis cōmendationibus uoluisse: iterū te & hortor, & planè rogo, uelis dare operā, ut mulieri satisfiat. Omnino eam rem ita tibi cōmendo, ut etiā cupiā te in ea procuranda diligentiorē esse, quàm causa ipsa postulat: ut ostendas me à te pluris, quàm cætera, fieri. Dat. XII. Cal. Maias. Anno secundo. Romæ. XXIX

Philippo Gualterotto ciui Florentino.

ALlatum ad nos est te apud animum tuum proposuisse, unicam filiam tuam Rafaëli Medici gentili meo XXX

meo nuptui uelle tradere: quod mihi admodum iucundũ fuit. Nam *& Rafaëlem ipsum ualde diligo, & te facio, uti debeo, plurimi.* Q*uare tua hæc uoluntas mihi uehementer probatur: sciréq; te uolo, nuptias istas si confeceris, eum me nuntium libentißime auditurum.* Deum autẽ *in primis precor, ut quæ tibi & filiæ domuiq; tuæ, atque illi nobisq; omnibus usui & uoluptati futura sint, ea per te hoc in negotio transigantur.* Dat. Cal. Maijs. *Anno tertio.* Roma.

Latino Iuuenali familiari meo.

XXXI CVm *magnopere cupiam, ut simultates ac belli semina inter* Maximilianum Mariam Mediolanensium Ducem *&* O*ctauianum* Ducẽ *Genuensium populumq́;* Heluetiorum *exorta iam atque iactata pro communi bono atque ipsarum partium statu per me adiutore* Domino *quàm celerrime sopiantur & aboleãtur: mãdo tibi de cuius fide atq; in agẽdis rebus experiẽtia magnopere confido, ut magnis itineribus ad* Maximilianũ *quidẽ primũ, deinde ad* Heluetiorũ *eos pagos, qui militiã in* Italia *faciunt, demum* Genuam *te cõferas: omneq́; tuum studium diligentiam, curam, laborem adhibeas, ut pacẽ inter illos omnes firmare atq; cõficere poßis.* Pro *qua cõficienda rebusq́; cõstituendis siquid meis te uerbis promittere atq; recipere siue uni, siue alteri eorum, siue planè omnibus oportebit: id omne, quod promiseris quodq́; receperis, ratum & gratum me habiturum, fidemq́; tuã in eo præstaturum, omniaq́; illa, quæ tu egeris, probaturum, hoc meo chirographo polliceor & spondeo.* Dat. XV. Cal. *Iun. Anno tertio.* Roma.

Octa

Octauiano Duci Genuensium & Federico Archiepiscopo Salernitanorum fratribus.

QVa de causa Latinum Iuuenalem familiarẽ meum adolescentem probitate atque uirtutibus praeditũ ad uos miserim, ipse uobis exponet. Quoniã autẽ simultates odijq́; semina, quae inter uos & Ducẽ Mediolanensiũ populumq́; Heluetiorũ nimis iam & diu & acriter iactãtur, sine graui & uestrae urbis & totius Italiae incõmodo ulterius progredi exerceriq́; non possunt: pro mea in uos charitate etiã atq; etiã à uobis peto, animum & mentẽ inducatis ad ea statuenda, quae mihi, qui propterea quod absum ab earũ rerum culpa lõgius, iudicare recte possum, fore uobis & usui & dignitati & certe otio magnopere uidẽtur. Nõ enim, ut bene uobis atque feliciter sit minus laboro, quàm si uel ꝓ patria ipsa mea, uel hoc pro Imperio Romanaq́; rep. eã curã suscepissem. XXXII

Dat. XV. Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Raimundo Cardonae Proregi Neapolis.

NOn uni ad me nuntij, rumor etiã ipse attulit, esse quosdam, qui in huius Reip. ditionem inuadere armis cogitent, Parmamq́; atq; Placentiã in primis. Quod etsi non queo credere: recta enim sentio de omnibus: tamen ne prorsus imparati offendamur, si quispiã erit, qui male cogitata exequi cupiat, peto à te, cuius in me remq́; hanc publicam pietatem animiq́; magnitudinẽ meq́; paucis & grauißimis in rebus sum expertus, uelis Iacobo Gãbaro, quem ea de causa ad te uenire iußi, eam militum tuorum manum tradere ad ea municipia munienda, quã is à te requiret. Pluribus uerbis nõ utar cum propterea, XXXIII

quod

quod te eius sceleris, quod paratur, si modo quisquā est, qui tantum ad scelus se comparet, ipsa indignitate permotum excitari per tete atq; ardere animo puto: tū quia tota de re Bernardus Bibiena Cardinalis meo iussu literas ad te dabat, cū hæc scriberem. Dat. sexto Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Fabritio Magno Rhodi Magistro.

XXXIIII *CLemens Rhodius metropolites tum tua, tum uerò maxime Ioannis Lascaris familiaris mei docti hominis commendatione & gratus mihi est & probatus sic, ut eum item tibi ipse eiusq; res commendare facile statuerim. Nota tibi esse arbitror, quæ à me proxime concessa & condonata illi fuerunt. Ea ne ipsi abrogari ullis ab hominibus, ne'ue iniuriā fieri permittas, abs te peto. Dat. tertio Cal. Iun. Anno tertio. Roma.*

Octauiano Duci Genuensium, & Federico Archiepiscopo Salernitanorum fratribus.

XXXV *QVoniam quod tantopere cupiebam, de pace nihil esse adhuc confectum & constitutum uideo: has ad uos literas dedi, ne ea de causa rem posse confici diffideretis, aliaq; cogitanda uobis esse atque statuenda existimaretis. Nam & ea in re nihil prætermittā uel studij uel diligentiæ uel laboris, tentaboq; omnia & moliar: in quo nihildum etiam eiusmodi uideo, prorsus ut sit desperandum: & si erit is meus inanis atque irritus de pace labor & cogitatio, tū illud aggrediar, quod quidem mihi præripere uestrorū inimicorū nullus poterit: atq; ad uos oppidumq; & dignitatē uestram tuendā & cōseruandā omnes meas, omnes Florētinorū copias, quæ*

quidem

quidem sunt paratißimæ, statim mittã: ostendamq́; omnibus hominibus, quãti uos unos faciã, quiq́; sit meus erga uos sensus, studiũ, beneuolẽtia. Quare uolo bono uos atq; magno animo esse. Quin etiã ut cogitationes meas omnes clarius atq; planius intelligeretis, Ioannem Vespuccium familiarem meum magnis ad uos itineribus his cum literis uenire iußi, qui mentem uobis nostram explicaret. Dat. tertio Cal. Iun. Anno tertio. Romæ.

Ioanni Blaßiæ triremium Præfecto.

MAndaui Ioanni Vespuccio, quẽ ad Octauianum Genuensium Ducem & Federicum Archiepiscopum Salernitanorũ fratres misi, ut ad te sermonem meũ, quem cum eo habui, perferret, ijs de rebus, quas te scire magnopere cupio. Cuius illud caput est, ut hanc ad oram littoraq́; nostra à piratis & purganda & munienda cum ijs nostris triremibus, quas nunc quidem tecum habes, Centuncellas nauigatione non intermissa te conferas. Dat. tertio Cal. Iun. Anno tertio. Romæ. XXXVI

Sigismundo Trotto Ferrariensi.

QVam ad me scriptam probe sane & multa musicæ artis suauitate atq; dulcedine aspersam cantilenam attulit Vincentius Mutinensis missam abs te mihi, ea me reliquosq́;, quos habeo multos, ut scis, ea in re doctos homines oblectauit tenuitq́; plurimum. Mirifice enim placuit, uisaq́; est eiusmodi, ut nihil ei ad aurium delectationem animosq́; permulcendos prope deesset, ita uocum inflexione, uarietate, concinnitate, artificio deniq; omni & temperamento cõtinebatur. Qua in re & tuã in me obseruantiam et optimum XXXVII

optimum ijs in rebus sensum & iudicium animi ingenijq́; tui profecto agnoui. itaq; ista tua diligẽtia cum de uete ribus tuis missis ad me scriptis cantibus, tũ de hoc nouo, mihi ualde grata est. Quod te scire uolui, ut confideres, me de te & remunerando & ornando cogitare. Dat. v. Id. Iun. M. D. X V. Anno tertio. Romæ.

Florentinis.

XXXVIII Valde mihi opus est eis libris, quos Angelus Politianus à perueteribus illis qui à uobis publice asseruantur, Iustinianarum legum & digestorum libris, quos Pandectas uocant, sua ipse manu descripsit. Qui quoniam apud uos sunt, uos hortor, ut eos Laurentio Medici fratris mei filio mihi mittendos dari iubeatis. Eos uobis, cum usus fuero, statim remittam. Dat. XV. Cal. Iul. Anno tertio. Romæ.

Laurentio Medici.

XXXIX Proficiscenti Florentiam Francisco Saluiato deesse nolui, quominus scriberẽ ad te, dares operam, ut à suis creditoribus insigni aliqua molestia ne afficeretur: maximeq́; eã ob causam, ne quid ex suis fortunis rebusq́; ijs, quæ moueri solo nequeunt, siue insulã, siue fundũ, uendere atq; distrahere cogeretur. itaq; erit mihi sanequàm gratũ, ualde enim hominem diligo, ut facilitate prudentiaq́; tua eius cũ creditoribus ita agas, ut malum malo ne addãt, cõtẽtiq; sint ut eius rei modus aliquis et ratio amicè ineatur: quẽadmodum tibi esse aptius expeditiusq́; uidebitur. Quod quidẽ creditores uelle ipsi cũ propterea debebunt, quòd est Franciscus plane soluẽdo, tum etiam quòd ipse adiumento illi esse, eamq́; solutionem mea pecunia

cunia explicatiorem facere cogito. Dat. XII. Cal. Iul, Anno tertio. Romæ.

Ludouico Areosto Ferrariensi.

Singularis tua perq; uetus erga me familiamq; meam XL beneuolentia, egregiaq; bonarũ artium & literarũ doctrina atq; in studijs mitioribus præsertimq; poëtices elegans ac præclarũ ingeniũ iure prope suo exposcere ui dentur, ut quæ tibi usui futura sunt, iusta præsertim & honesta petẽti, ea tibi à me nõ libenter modo, sed etiã liberaliter concedantur. Quare cum libros uernaculo sermone & carmine de gestis errantiũ, quos appellãt, equitum ludicro more, lõgo tamen studio & multorũ annorũ cura uigilijsq; cõfeceris, eosq; cõductis abs te impressoribus edere in manus hominum statueris, ut ea tua diligentia probiores exeant, tũ ut si quis fructus ea ex re percipi potest, is ad te potius, qui cõficiendi poëmatis laborẽ es perpessus, quàm ad alienos deferatur: edico & mando, ne quis te uiuẽte eos tuos libros imprimere, aut impressos uenũdare, ullis in locis audeat sine tuo iussu & uolũtate. Qui contra mandatum hoc nostrum fecerit, admiserit, is uniuersæ Dei Ecclesiæ toto orbe terrarum expers esto. Dat. XII. Calend. Iul. Anno tertio. Romæ.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci.

IOanni Mariæ Mutinensi internuntio tuo mãdaui, age XLI ret tecũ, tuas ut copias esse paratas ad profectionẽ iuberes, efficeresq; ut essent quamoptime quamq; celerrime instructæ. Eumq; ad te uenire iussi tum hac de causa, tũ ut te de meo beneuolo in te paternoq; animo & uoluntate coràm certiorem faceret. Quare te hortor, ut & cha-

ritatem erga te meam & hominũ de te ſpem, quam exci taſti, fide cura diligentiaq; tua in Reip. *negotijs admini- ſtrandis mandatiſq; meis explicandis & conficiendis hac in iuuenili tua ſurgentiq; adhuc ætate atq; florenti non confirmes modo, ſed etiam augeas.* Decimo Calend. *Iul. Anno tertio. Romæ.*

Antonio Sanctæ Crucis.

XLII *C Vm de tua in bellicis rebus uirtute & fide magno- pere poſſe me confidere exiſtimem, ut libentius cũ res exigat, mihi præſtò ſis, ornatiorq; te, quò eris iuſſus, conferas: ſexcentorum nummũ aureorum penſionẽ in an- nos ſingulos ſtipendij nomine tibi ut dent ærarij Quæſto ribus mando: ita quidem, ut quarto quoque menſe tibi uel tuis procuratoribus eius ſummæ tertiam partem per ſoluant.* Dat. *Decimo Cal. Iul. Anno tertio. Romæ.*

Populoniæ Domino.

XLIII *E T tuam fortitudinẽ bellis exercendis, & uigilãtiam atq; ſolertiã adminiſtrandis, & fidem animiq; tui ſenſum uel ardorem potius nobis & colendis & ob ſeruãdis plurimi ſanè facio. Id ut clarius atq; apertius in telligas, atq; etiam ut mihi maiori eſſe uſui, cũ opus erit, poßis, ad quinquies mille nummorũ aureorũ penſionẽ an nis tibi ſingulis ab ærarij Quæſtoribus iubeo dari. Tu ue rò ita te geres, ut facile oſtẽdas te magnã curã exercere, ut et ſanguinis propinquitati, qua nobiſcũ es cõiunctus, & tuæ dignitati, & expectationi noſtræ maxime ſatisfa cias.* Dat. *XII. Cal. Iul. Anno tertio. Romæ.*

Bernardo Bibienæ Cardinali.

Cum

Cvm omnium, quas in Pontificatu curas gerimus, ea non postrema sit, ut Mariæ semper uirginis Domini niq; nostri matris Lauretanæ phanum augustißimum, quod magnis sumptibus atq; impensa multos iam annos à Romanis Pontificibus construitur, qua maxime conuenit diligẽtia & studio cõficiatur, eiusq; phani prouẽtus probe custodiãtur, reliquaq; omnia, quæ ad ipsius Virginis matris cultum lociq; religionẽ non solum retinendã, sed longe etiã, si fieri poßit, adaugendam atq; amplificãdam pertinẽt, recte administrentur, ipsius te Lauretani templi, ædiũ, domus, loci, prouẽtuũ omnis generis, eiusq; tẽpli exædificationis, cultus, curationis, ministrorũ, operumq; omniũ procuratorem facio. De tua enim in Diuã pietate, in rem Romanã studio, in me autẽ, cui quidẽ familiæq; meæ omnia penè usq; à puero summæ cũ integritatis & fidei tum uerò curæ atque diligẽtiæ egregia & præclara officia præstitisti, peruetere obseruãtia uoluntateq; admonitus, nihil est rerũ omnium, quod tibi recte mãdari crediq; posse nõ existimẽ. Itaq; tibi in eo procurationis munere obeũdo eandẽ potestatẽ idẽq; ius largior in teq; trãsfero agẽdi omnia, mãdandi, statuẽdi, quæ potestas quodq; ius mihi, idẽ si agerẽ, mandarẽ, statuerẽ, profecto esset. Quare tuum erit, qui uirtute atq; ingenio sic abundas, nemo tibi in utrisque ut præferatur, in singulis æquẽtur pauci, eũ magistratũ ita gerere, ut & phanum illud apud oẽs homines plus in dies uenerationis & celebritatis acquirat, & mihi extet fructus laboris & industriæ tuæ. Dat. Cal. Iul. M. D. XV. Anno tertio. Roma. XLIIII

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

XLV CVm existimarem propter ea, quæ tibi fœdera cum Turcarum Rege sunt, non posse te aperte quicquã atque palam contra illos moliri: eorum autem latrocinijs & incursionibus, quas creberrimas faciunt, per me ipse ire obuiam, oppositaq; illis loca nostra communire atque defendere cuperem: statui triremes aliquot, quæ Anconi fabricatæ sunt, deducere & ornare eam ob causam. Quare abs te peto, ut tormenta bellica, cæteraq; armamenta, quæ ad naues eas instruendas satis sint, mihi cõmodes. Ea de re Augustinum Beatianum familiarem meũ & ciuem tuum probum ipsum uirum & ingenio doctrinaq; præstantem ad te mitto: qui tibi mentem meã latius explicabit. Cui etiam mandaui, ut certos Græcorum libros, quibus egeo, Venetijs perquireret. Ea in re si illum iuueris, erit mihi gratum. Dat, tertio Non. Iulias. Anno tertio. Roma.

Rafaëlo Petrutio Episcopo Grossetanorum Romanæ arcis Præfecto.

XLVI VT amoris erga te mei atq; beneuolẽtiæ, & eius curæ, quã in Romana arce custodienda mihi impendis fructum aliquem iam nunc percipias: Carrantianam domum meam cum hortis, quæ ad portam Vaticanam, egreßis urbem prima omnium sese ostẽtat, tibi dono do, trado: eamq; domum cũ hortis tuam esse uolo, ita tamen, ut hæredes tuos ne sequatur. Dat. XIII. Cal. Aug. Anno tertio. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

XLVII DEdi ad M. Antonium Columnã meum Præfectum equitum literas, quibus ei mando, ut cũ suis equitibus

tibus Cl. tot enim sunt, Veronam se quàmcelerrime cõferat. Quamobrem te hortor, ut eos equites, qui Veronæ sunt, quorum præfecturas Mutius Columna & Troilus Sabellus gerunt, proficisci Parmam atq; Placentiam iubeas per Mantuanum agrum, aut quà securius posse eos iter facere intelliges: sed ita, ut omnẽ profectionis opportunitatem in celeritate positam existiment. Dat. VII. Id. Aug. M. D. XV. Anno tertio. Roma.

Francisco Gallorum Regi.

GVisiæ Dominum consiliarium tuum prudentẽ sanè hominem & grauem ac eloquentem uirum, ad nos cum mandatis abs te missum libenter uidimus horas aliquot, cui ad te redire festinanti bonum reditũ sum precatus. Eorum, quæ me rogas, quantam tibi partem concesserim, ab ipso intelliges. Equidem omni tempore paternam tui curam & rationem habui: sumq; posthac honesta præsertim postulantis & quibus Reip. dignitas cõiuncta sit, quæ quidem mihi mea uita est charior, sic habiturus, ut facile cognosci poßit, nullius apud me hominis autoritatem plus ualere, quàm tuam. Dat. septimo Id. Aug. Anno tertio. Roma. XLVIII

Francisco Mariæ Metaurensium Duci. XLIX

ET si in dubium mihi non uenit pro tua in me uolũtate animiq; tui magnitudine, quin omnem sis celeritatem adhibiturus, ut quemadmodum tibi mandaui. Internuntiusq; tuus te facturũ mihi recepit, cum tua manu quàm primũ Placẽtiam te cõferas: tamen magnitudo rei facit, ut etiam atq; etiam te de eo & monendum & hortandum putẽ. Itaq; summopere tibi sum autor, ut quãtis

maxime potes itineribus eò te conferas. Nam cũ maximè quidẽ interest te cũ tuis copijs ibi præstò esse: tum uerò in tua tuorumq; celeritate totius rei pondus atq; summã esse positam debes existimare. Quare maiorẽ in modum cõtendendum tibi est, ut de aduentu illuc tuo, quẽadmodum quidẽ res postulat, quàmprimũ certior fieri poßim. Dat. *quarto* Id. *Aug.* Anno *tertio*. Roma.

Prolegato Vmbriæ.

1 R*Vmor est, ex tua prouincia multos quotidie proficisci, ut cũ exteris Regulis militiam faciant. Quo cum nihil esse poßit indignius: pertinet enim ad maiestatem huius imperij, suos homines atq; milites sibi potius, quàm alienis nationibus usui esse, mando tibi, eam profectionem prohibeas studio diligentiáq; tua: edicasq; ne quispiam ad militiam exercendam aliò se conferat. Qui secus fecerit, ei læsæ maiestatis pœna esto. Quod si erũt posthac in tua prouincia, qui abitum parent, dabis operam ut capiantur & puniantur.* Dat. *decimoseptimo Cal. Septemb.* Anno *tertio*. Roma.

Raphaëlo Vrbinati.

11 C*Vm ad Principis Apostolorũ Phanum Romanum exædificandum maxime intersit, ut lapidum marmorisq; copia, qua abũdare nos oportet, domi potius habeatur, quàm peregre aduehatur: exploratũ autem mihi sit magnã eius rei facultatem Vrbis ruinas suppeditare, effodiq; paßim omnis generis saxa ferè ab omnibus, qui Romæ, quiq; etiã prope Romã ædificare aliquid uel omnino terrã uertere parũper moliuntur. Te, quo magistro eius ædificationis utor, marmorum & lapidum omnium:*

qui

qui Romæ, quiq; extra Romam denûm millium passuum spatio posthac eruentur, præfectum facio ea de causa, ut quæ ad eius phani ædificationẽ idonea erunt, mihi emas. Quare mãdo omnibus hominibus mediocribus summis in fimis, quæ posthac marmora quæq; saxa omnis generis in tra eũ, quem dixi, loci spatiũ eruent, effodiẽt, ut te earũ rerũ præfectũ de singulis erutis effoßis'ue quamprimum certiorẽ faciant. Id qui triduo non fecerit, ei à centũ usq; ad tercentũ nummũ aureorum quæ tibi uidebitur multa esto. Præterea quoniã certior sum factus multũ antiqui marmoris & saxi literis monumẽtisq; incisi, quæ quidem sæpe monumẽta notam aliquam egregiam præ se ferunt, quæq; seruari operæpretiũ esset ad cultum literarũ Romaniq; sermonis elegantiã excolendam, à fabris marmorarijs eo pro materia utentibus temere secari ita, ut inscriptiones aboleantur: mãdo omnibus, qui cædendi marmoris artem Romæ exercent, ut sine tuo iussu aut permissu lapidem ullũ inscriptum cædere secaréue ne audeant, eadem illi multa adhibita, qui secus atq; iubeo fecerit. Dat. sexto Calend. Septemb. Anno tertio. Roma.

Ferdinando Hispaniæ Regi.

EXcusationem, quã affers, cur Episcopus Malacitanus uenire ad me hoc tẽpore nõ poßit, libenter acci LII *pio. Estq; id, quod scribis, uerũ. Nã si quo ei tẽpore per literas mandaui, ut Romam se conferret scire potuissem te illi munus aliquod mandauisse, ipsumq; in Regni tui tractandis administrandisq; rebus occupatum uersari, eiusmodi ad eum literas profecto non dedissem. Præter enim quàm quòd ea, quæ tibi negotium aliquod aut in=*

commodum afferunt, mihi esse usui nequaquam possunt: hominem etiam ualde diligo: estq; mihi cum illo consuetudo sanè peruetus: ut gratum mihi atq; iucundum sit intellexisse eius te opera magnis in rebus uti. Itaq; hoc illi uiæ atq; itineris duplici de causa æquo animo remitto, & quod ei bene atq; honorifice apud te esse mihi gratũ est, & quod tibi, ut scribis, eius est & opera & industria domi cum iucunda, tum fructuosa. Dat. quinto Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Heluetijs.

LIII *ANnibalem Rangonium Præfectũ Pretorianorum equitum eiusq; cohortis, qua tota ex uestris militibus utimur, & præstantis animi iuuenem, & mihi in primis gratũ, uenire ad uos ea de causa uolui, ut & uos meis uerbis salutaret, & mea in uestram fortißimam inuictißimamq; nationem studia beneuolentiamq; ostenderet: certioresq; uos faceret, quantæ mihi curæ esset salus, dignitas, gloriaq; uestra. Nam cũ is meo à latere ferè nunquam discedat, qualis in uos animus mensq; nostra sit, optime omnium nouit. Ei etiam mandaui: ut & forti uos animo atq; constanti esse ad rem communem tuendam & conseruandã iuberet, quo & fuisse adhuc quidem uos plane cognoui, & posthac futuros magnopere cõfido: & me nulla in re, quæ ad uos fouẽdos atq; ornãdos ptineret, defuturum polliceretur, planeq; reciperet. Quæ quidem ei ad uos mãdata nostra perferẽda eo libẽtius dedi, quo ipsum scio animo esse in uestrã nationem beneuolentißimo, uestramq; uirtutẽ atq; in bellicis rebus præstantiam magnopere & mẽte suspicere, & oratione laudare. Sed & hæc*

& reli

& reliqua ab illo. Ego certe & ut amicißimi hominis in uos officia præstitisse me omni tempore profiteri prædicareq; poßitis, libentißime procurabo: & Deum Opt. Max. ut uos in uestra fortiter constanterq; agendi consuetudine contineat, suppliciter rogabo. Dat. tertio Calend. Septemb. Anno tertio. Romæ.

Reipb. Florentinorum.

QVoniam ad exædificandum Principis Apostolorū phanum Romanum, cui quidem rei, ut scitis, omnem meam curam & diligentiam adhibeo, arboribus ad constructiones idoneis nunc etiam deficimur: hortor uos, quod etiam anno superiore sum hortatus, ut pro rei pietate & uestra religione eam abietū uim cædi ab eius phani procuratoribus uestris in montibus permittatis, quam ipsi à uobis petent, ut facilius atq; celerius tam laudabilis tamq; ueneranda omnibus hominibus ædificatio uestra ope surgere conficiq; poßit. Dat. tertio Calend. Septemb. Anno tertio. Romæ. LIIII

Henrico Nolæ Comiti.

ET audiui Traianum Nolanum internuntium tuum, & tuas postulationes confecissem, si quo modo facere potuissem. Sed quoniam Ludouicus Petiliani Comes patruus tuus mea causa domo est profectus, eaq; est horū temporum natura, ut nulla pacis & concordiæ studia exerceri posse cōmodè uideantur: te hortor, ut pro meo in te amore duos aut tres ad summum menses nihil moueas, causamq; ita se habere, quemadmodum nunc se habet, sinas. Confido enim interea occasionem mihi datum iri, rem ita, ut uolumus, maximeq; conuenit, inter uos cōmuni LV

muni concordia ſtatuendi. Quemadmodum ab ipſo Traiano tum his ad te literis reuertente clarius intelliges. Dat. prid. Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

LVI Heluetijs.

EX literis Marci Cardinalis Seduni ueſtro in præſentibus rebus forti atq; ad omnia difficilia ſuperāda fidenti alacriq; animo ea, quæ à ueſtra ſanè uirtute expectari maxime poterant, intellexi: quæq; mihi magnā ſpem attulerūt, incepta noſtra cū Dei Opt. Max. nutu eos, quos uolumus, exitus habitura. Itaq; cum magnam uerißimamq; uobis laudem ea de re tribuendā puto: tū uos hortor, etiā ſi minus neceſſe eſt id me facere: quid eſt enim uobis omnibus ad uiriliter agendum uel conſtantius, uel omnino ardentius? ſed tamē uos hortor, ut eoſdē animos, fortitudinē, alacritatem adhibeatis uſq; eo, dū res quam aggreßi eſtis, autore me uel Domino potius, explicata ſoluta confectaq; ſit. Quod quidem uos facturos multorum ueſtrorū antea recte præclareq; factorū recordatione nō dubito. Quod ad me attinet, dabo certe operam, ut uobis omnibus in rebus, quæ ad ueſtra uel cōmoda uel ornamēta pertinebūt, pro Reip. uiribus dignitate adhibita, quā uobis eſſe chariſſimam uideo, ſatisfiat. Dat. prid. Cal. Septemb. M. D. X V. Anno tertio. Roma.

Vincentio Granatæ

LVII *QVæ ad me de Conſalui Ferrandi Magni & uoluntate in nos, & pietate ſcripſiſti, ea mihi planè notißima perſpectißimaq; ſunt. Bene autē in eo ſe res habet. Nam illū itē ego & unice atq; ſummopere amo, & facio, uti debeo, maximi. Virum enim pluribus uirtuti*

uirtutibus præditum, belliciśq; in rebus clariorem homi nem ætas nostra non habet: atq; haud scio an etiã parentum auorumq; nostrorum ætates habuerint. Respondere tibi autẽ ad reliquas parteis epistolæ tuæ, ut te cupere ui deo, planè non possum. Hæc enim tempora aliam rationem postulant. Reliquum est, ut scias tuum mihi studiũ ualde gratum esse. Dat. prid. Cal. Septẽb. M. D. XV. *Anno tertio. Roma.*

N.

AD XII. Cal. *Septẽbris quas ad me literas dedisti, eæ diligentiam mihi uestram ostenderunt, qua usi estis, ut me de Asiaticis rebus certiorem faceretis.* Itaque *quoniam uideo uos adhibere operam, nequid eorum à nobis ignoretur, in ea uestra diligentia atq; officio plurimũ conquiescam. Curabo autẽ quod uos peruelle intelligo, nequid emanet, ne officium uestrũ uobis noceat. Vos modo pergite, ut facitis, literasq; ad me omnibus illis de rebus date quàm creberrimas quamq; plenissimas.* Erit id *mihi uehementissime gratum.* Dat. quarto Non. Septẽ. *Anno tertio.* Roma. LVIII

Francisco Mariæ Metaurensium Duci.

ET *si prioribus meis unis atq; alteris literis hortatus te sum, ut quanto celerius fieri posset, cũ tua manu Placentiam accederes: idq; curare te omni diligẽtia exi stimo: tamẽ quoniam permagni interest quàmprimum te illic esse: etiã atq; etiã te cõmonefacio, ut diligentiæ tuæ celeritatem, celeritati etiã alas, quod aiunt, addas, ut id,* LIX

quod

qđ uolumus, abs te tuisq́; copijs citius atq; tēporius fiat. In quo si nihil prætermiseris uel curæ, uel operæ uel labo ris, nihil erit tam magnum tamq́; amplum, quod non tibi à me deberi facile sim existimaturus. Dat. *decimosepti mo* Cal. *Septemb. Anno tertio. Roma.*

Marco Antonio Columnæ.

LX ET *si existimem antequam hæ tibi nostræ literæ red dantur, intellecturum te de Iulio Medice Cardinali Legato, quid te facere oporteat : ad tuas tamen literas prid.Id. Augusti datas tibi respondeo, mihi placere, ut te quàmprimum cum tuis equitibus Veronam conferas, ut celerius, quemadmodum quidem ualde opus est, Raimū dus Neapolis Prorex eiusq́; equites Verona discedere, & quò expedit proficisci poßint. Quæ ad tuendum id oppidum pertinent, ea tibi à Prorege parabuntur. Cæte rum de tuis rebus uel admonitus à tuis ea faciam, quæ uo lent ipsi, uel quod per me existimare potero uelle te, non prætermittam: ut facile intelligàs, me tui absentis cōmo dorum & dignitatis rationem habuisse.* Dat. XVII. *Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.*

Francisco Gallorum Regi.

LXI GRatißima *mihi uoluntas tua fuit, quam in Bernar dum Bibienam Cardinalē ostendisti ijs literis, qui bus mihi significasti cupere te, ut, si Federicus Cardina lis sancti Angeli mortem obiret, Ecclesiæ illum Malea*

censi

censi præficerem. Nam cum is propter suas plurimas excellenteisq; uirtutes, uitæq; consuetudinem mecum & cũ meis omnibus prope usq; à puero actæ, laboresq;, quos quidem maximos administranda mecum Rep. sustinet, ita mihi gratus probatusq; sit, ut neminem plus amem: nihil mihi accidere iucũdius potuit, quàm te perspicere in eius fortunis, quæ quidẽ perexiguæ perq; tenues sunt, pro dignitatis ratione amplificandis penè nobiscum certare. Itaq; cum tibi ea de re magnopere debeo: tum uolo te scire, homini tibi deditißimo tuiq; studiosißimo, atq; in primis beneficiorum planè memori & uehemẽter grato te fauisse, cuius ipsius in te obseruantiæ & studiorũ ipsi optimi testes sumus. Verũ quod ad ecclesiã Maleacẽsem attinet, quoniã ei Petrũ Cardinalẽ Anconitanum uirum doctum, ac de me deq; Rep. meritum iam præfeci, non queo aliter ea de re statuere. Tibi tamen neque ipse Bernardus Cardinalis minus debet, quàm si eam esset Ecclesiam consequutus, neq; beneuolentia in illum liberalitasq; tua minus mihi grata atque iucunda est, quàm si ei Ecclesiam ipsam tua in tempore intellecta uolũtate cõtulissem. Itaque existimare planè potes, quantum ad animum utriusq; nostrum attinet, nihil omnino ea in re de tuo beneficio fortunã detraxisse. Quo te magis hortor, ut hanc ipsam egregiam in illum animi tui propensionem uel retineas in posterum, uel etiam augeas: quando ipse hac illius ostensione abs te facta suam in te beneuolentiam magis magisq; in dies omnibus est officiorũ generibus illustraturus. Dat. septimo Calend. Septemb. Anno tertio. Roma.

Petri

PETRI BEMBI EPISTOLARUM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine ſcriptarum

LIBER XI.

Franciſco Gallorum Regi.

1 CAPITA *fœderis inter te atq; me Remq; hãc pub. ſanciendi ab epiſcopo Tricaricẽſi legato meo allato Romã, tanquã primordia & quaſi fundamenta uoluntatis utriuſq; noſtrũ, quod magnopere cõcupiui, cõſociandæ libẽtiſsime uidi. Libentius autem ipſum Epiſcopum audiui. Plura enim mihi & clariora de tuo optimo in Dei Eccleſiã atq; nos animo egregiaq; uoluntate narrauit. Quæ ſi uera ſunt, quemadmodum quidem puto, cum te de hac tua pietate atq; mente uehemẽter laudo: nihil enim potes te dignius atq; præclarius facere, quàm nihil committere, quo te male gratũ appellare Dominus tam in te largus tãq; beneficus poſsit: tũ ſpero fore ut hoc uirtutũ tuarũ ſpecimẽ, quod quidẽ in tam tenera ætate nobis das, cũ ijs opibus, quas maximas atq; ampliſsimas habes, cõiunctum & cõſociatum uniuerſæ Reip. Chriſtianæ magnũ breui adiumẽtum atq; ornamentum afferat. Itaq; eiuſmodi tuæ & uirtuti & pietati omnẽ noſtrã & Reip. dignitatem tuendam*

tuendam statui permittere: ut existimare planè posßis, mihi te & esse iã charißimũ, & semper fore. Neq; enim uereor, cũ uideas te à me plurimi fieri, qn statuas, hoc in fœdere sanciendo honorem meũ abs te neglectũ iri nõ oportere. Quemadmodum ab ipso Episcopo, quem quidẽ ad te eadem celeritate, qua est ad me profectus, intra biduũ, aut summum triduum remittam, clarius omnia atq; apertius intelliges. Vale, nosq́; dilige. Dat. quinto Cal. Octob. M. D. X V. Anno tertio Roma.

Magno Galliæ Magistro.

INtelleximus ab Episcopo Tricaricensi, quanto studio, quantaq́; pietate nostras Ecclesiæq́; res omni tempore iuueris, quamq́; te nostri obseruantem semper ostenderis. Quod quidem mihi gratißimum sanè fuit. Meam enim de tuis plurimis maximisq́; uirtutibus illustriq́; probitate tua, quam omnes homines prædicant, spem expectationemq́; egregie confirmauit. Itaq; ea de re cũ te uehementer laudo: tum tibi polliceor, me tuæ operæ & studij memoriã nunquam abiecturũ. Reliqua ex eodem Episcopo ad Regem tuum propediem reuersuro cognosces. Dat. quinto Cal. Octob. Anno tertio. Roma. II

Duci Allbrogum.

STudium & officium apud Franciscum Gallorum Regem pro mea Reiq́; pu. dignitate tuenda adhibitum tuum plurima me uoluptate affecit: de quo sum ab Episcopo Tricaricensi coràm admonitus: qui mihi summa cum tua laude multa narrauit, quamobrem meã dignitatem tibi fuiße charißimã cognoscerem: attulitq́; capita fœderis inter Regẽ atq; me sanciendi tuo labore diligentiaq́; III

tiaq; cōfecta: quæ quidem mihi magna ex parte magnopere probantur. Verum quod ad illa attinet, idem Episcopus, qui se ad Regē celeriter referet, mentem tibi meam explicabit, meq; eius tui officij fore bene memorē pollicebitur. Te interea hortor, ut quod reliquū est, in eo eandē curam habeas nostræ dignitatis: quæ tibi etiam ornamento esse poterit. Vale. Dat. quinto Calend. Octob. Anno tertio. Romæ.

Iuliano Medici fratri.

IIII *NArrauit mihi Ioannes Vespuccius familiaris tuus de ualetudine tua quotidie tibi melius esse, sperareq; se breuiter conualiturum: quo nihil mihi potuit afferri gratius, nihil iucundius. Neq; enim in uita quicquā habeo te uno charius. Quare te hortor ut reiectis alijs cogitationibus omnibus unū illud cures, te ut quamprimum confirmes, restituasq; tū pristinæ ualetudini, tum nobis, tibiq; persuadeas nos tui absentis tuarumq; rerum omniū eandē curam habituros, quam haberemus, tu si hic esses, atq; à latere meo nunquā discederes. Proinde optime & suauißime frater, si me amas ipse, si te à me amari existimas, bono fac animo, hoc est læto atq; uacuo sis, ac nihil cogites præter hoc unū, ut cito te ualentem & confirmatum habeamus. Dat. Cal. Octob. Anno tertio. Romæ.*

Francisco Gallorum Regi.

V *VEnit ad te Ioannes Lascaris Constantinopolitanus obseruantißimus & studiosißimus tui, uir & genere apud Græcos admodum illustri, & doctrinæ optimarumq; artium & literarū præstantia & agendis rebus experientia, & morum probitate omnisq; uitæ comitate plane*

plane insignis. Eũ his tot tãtisq; de causis & amaui omni tẽpore, & in Põtificatu prope quotidie ita eius uirtute sum usus, ut nemo illo mihi charior sit, nemo iucundior. Neq; solũ nos, sed uniuersa domus nostra, atq; in primis Laurentius pater meus quotidiano prope in cõuictu illũ habuit, hominisq; familiaritate & cõsuetudine mirifice est delectatus. Quare gratissimũ mihi erit, si præterquã quòd is tuo in ære iampridẽ est, quodq; ualde dignus est, qui abs te diligatur, mea etiam causa arctius benignitate illum tua & liberalitate fueris complexus, ostenderisq; ei meam apud te commendationem plurimum ualuisse. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Romæ.

Marco Antonio Columnæ.

GRatum mihi admodũ & optatum fuit id, quod tuis ad nos literis est allatũ, Maximilianum Rom. Impe. desig. sui te exercitus Legatum fecisse. Omnis enim tuæ dignitatis accessio pro meo in te amore magnam mihi uoluptatem affert. Quare quod ad meam uoluntatem attinet, sine cuius significatione scribis nolle te eam legationem accipere, libenti animo titulos tuos ut augeas, idq; muneris obeas, tibi permitto. In quo ut magno illi usui esse possis, tibi erit enitendum non solum ut quod te decet facias, sed etiam ut tibi uiam munias ad reliquos honorũ & dignitatis gradus capessendos, quos quidem magnis atque fortibus uiris & diligentibus tuiq; simillimis hominibus uirtus atque industria patefacit. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Romæ. VI

Magistratui Spoleti.

VII POst LXIII. uirorũ creationem, quam ex omni ciuitate fieri iußi ijs literis, quas Non. Iulijs dedi, qui quidẽ pro istius oppidi statu cõseruando munia publica procurarent, intellexi facile accidere posse, ut ciuitatis quieti cõduceret, ut is numerus uel augeretur, uel subtraheretur, tum aliquorum iam declaratorũ loco alij subrogarentur, ipsi eijcerẽtur. Itaq; quoniã omni ex parte istorum ciuiũ paci & cõmodo consulere magnopere cupio, nihilq; prætermittere eorũ, quæ iuuare eam rẽ poßint, uolo ut tibi, cuius prudentiã maximis in rebus & perspexi sæpe & probaui, potestas facultasq; sit eum, quem dixi, LXIII. uirûm numerum augendi, subducendi, antiquandi, reponendi, quæq; tibi esse usui ea in re uidebũtur, iubendi & statuendi. Quare te hortor, ut omnẽ curam adhibeas, ut quam de te spem habeo fore, municipium ut istud optime abs te regatur, ea ne deserar. Dat. XIIII. Calend. Nouemb. Anno tertio. Thuscanella.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

VIII ALlatum est ad me Picentes exules, quos quidem de nobis male meritos esse omnes homines intelligũt, confidere sese ab exercitu tuo Regnũ Neapolitanũ per agrum Picenum petente restitutum iri, auxiliaq; eis iri præbitum, quibus auxilijs eorum municipiorum statũ conturbare atq; conuellere, deq; aduersæ sibi factionis ciuibus, qui de nobis bene merentur, uindictã sumere pro libidine poßint. Id tametsi mihi, qui te prudẽtiamq; tuam & probitatẽ noui, credibile nõ est: uolui tamen te & hortari & impensius cõmonefacere, nolles eiusmodi postulationibus Picentiũ exulum præbere tuas aureis, ne'ue quid eis con

eis concederes, quo moliri quippiam contra eius prouinciæ quietem nostramq́; uoluntatem audeant. Nihil enim ferè mihi grauius posse t atq; molestius accidere, quàm si contingeret res illas ab eo, in quo nunc sunt, statu & tẽperatione diuelli & prorui. Dat. XIIII. *Cal. Nouẽb. Anno tertio. Thuscanella.*

Cardinalibus absentibus singulatim.

ACcepit quemadmodũ Deo Opt. Max. *placuit* Fran*ciscus* Gallorum Rex *eas pacis cõditiones, quas ei dedimus, libentiq; animo nobiscum fœdus inijt: quã quidem pacem nõ solum huic urbi atq; imperio, sed uniuersæ etiam* Christianæ Reipub. *confidimus maxime utilem & salutarem futuram.* Nunc *autẽ cum existimẽ ad eiusdem* Reip. *dignitatẽ magnopere pertinere, ut tota de re te reliquosq; fratres meos* E. R. *Cardinales quàmprimũ consulam, ut quæ agenda nobis sint, cõmuni omniũ sentẽtia cõstituantur: peto abs te, ut omni mora posthabita, quod cõmodo tuo fiat,* Viterbium *ad nos te cõferas: quã ad urbem ad tertium Cal.* Nouemb. *erimus.* Dat. XI. *Cal.* Nouemb. *Anno tertio. Grauiscus.* IX

Francisco Gallorum Regi.

MAndauimus Nicolao Flisco *&* Iulio Medici Car*dinalibus* Legatis *nostris, ut tibi* Bononiam *ad nos uenienti obuiam proficiscerentur, teq́; nostro nomine exciperent, beneq; tibi precarentur meis uerbis: & cum de lætitia, quam ex aduẽtu tuo capio, tum alijs de rebus te certiorẽ facerẽt. Quæ ad te ꝓpterea scripsi, ut & ipsis fidẽ haberes te alloquẽtibus, & scires magnæ mihi* X

curæ esse dignitatem tuam. Dat. quarto Non. Decemb. Anno tertio. Florentia.

Iacobatio Cardinali Legato Romæ relicto.

XI *QVoniam in hoc Francisci Gallorum Regis ad nos aduentu cupio, ut is à me præclarũ aliquod piũq; munus habeat, uolo ut sanctæ Crucis fanum, quod in Hierusalem dicitur, caste atq; persancte adeas, capiasq; tantum de Crucis Dominicæ trunculo, quod ibi asseruatur, quantũ formæ causa hac in membranula scriptum atque depictum conspicies. Id ubi feceris, eam ligni partem bene obsignatam per celerem tabellarium ad nos mittito cum eius facti testificatione tua manu scripta, quæ Regi unà cum ligno tradatur. Hæc diligenter curabis, & ualebis.* Dat. tertio Non. Decemb. Anno tertio. *De uilla Cafagioli agri Florentini.*

Aloisiæ Francisci Regis Gallorum matri.

XII *QVemadmodum ei, qui cum uult atq; ubi uult spirat, sanè placuit, Franciscus Gallorum Rex filius tuus hodie Bononiam ad me ueniens clarum atq; illustre mihi obsequij obseruantiæq; munus præstitit, ea pietate & religione, ut libentißime illũ amãtißimeq; obortis prope paterna lætitia lachrymis cõplecterer, ageremq;* Deo Opt. Max. *gratias, qui mihi filij sui uicarium in terris gerẽti dederit, ut huius* Reip. *maiorẽ dignitate & autoritate filiũ tantũ* Regẽ, *tantis opibus, tãta potẽtia præditũ, omnibus animi corporisq; dotibus perornatũ, florentẽ ætate, eidẽ* Reip. *se tam pie coniungentẽ addicentẽ submittentemq; cõspicerem. Valde enim cõfido fore, ut ea res uniuersæ Christianæ* Reip. *maximã & uti*

& utilitatem & gloriã pariat. Quãquàm hoc quidẽ nostrum tam mirificũ gaudiũ ea etiã lætitia est cõsequuta, quod cũ illum subpostea priuato in cõgressu haberemus, spem expectationemq;, quã nobis primo aspectu atq; intuitu, primisq́; illis habitis à se uerbis excitauit, pleno religionis & prudẽtiæ sermone, suiq́; in iuuãda Christiana re atq; populis erecti propẽsiq́; animi, deq́; nobis benemerendi cupidi ostẽsione etiã atq; etiam auxit. Itaq; has ad te quàmprimũ literas dedi: quibus meam ex eius aduentu conceptam tecum lætitiam cõmunicarem, significaremq́; tibi nulla eũ ex parte, nulla ex re mihi nõ egregie, nõ ampliter, nõ cumulatißime satisfecisse, hortarerq́; te, ageres ipsa etiã Domino gratias, qui te non solum tam potentis atq; magni, sed etiã tam pij, tam prudẽtis, tam alti animi Regis, tã tui, quod quidẽ perspexisse mihi uideor, obseruantis esse matrẽ uoluerit, quodq́; ipsa tuũ in eo educando & instituendo studiũ, diligentiã, laborẽ bene positum planè iam uideas, magnosq́; ex eo atq; optatißimos fructus capias, cõfidas etiã te in dies lõge quidẽ maiores atq; uberiores percepturã. Non enim uereor quin existimes, qui tibi nequedum planè adolescẽs, &, ut uerius dicam, puer matri filius satisfacit, impletq́; cupidum semper animum, eundẽ esse etiam deinceps annis pariter cum uirtute crescẽtibus firmiores tibi de sese iucũditates plenioremq́; lætitiã allaturũ. Quod ad me attinet, scire te planè uolo, nullũ te in nobis erga illũ boni patris officiũ ullo tempore desideraturam. Neq; enim ullam Regis ornandi & dignitatis illius amplificãdæ occasionẽ prætermittã, ut se mihi sentiat esse quãcharißimũ. Pergat modo ipse,

quodq́; specimē ueræ pietatis ac timentis Deū animi cæterarumq́; uirtutū tua in primis cura tuisq́; prudentibus consilijs fultus iam dedit, id in posterum tueatur, uel etiā exaugeat. Quod ut facere melius atq; facilius poßit, etsi currentem, ut credimus, incitatura sis, tuas tamē maternas amantißimasq́; hortationes ipsa ne intermittito: adolescentemq́; bene institutū tibiq́; in primis parentē in eodem Dei cultu & Reip. obseruantia, à qua sibi sperare omnia ornamenta potest, magis magisq́; in dies tuis præceptis tuisq́; monitis confirma & contine. Dat. tertio Id. Decemb. Anno tertio. Bononiæ.

Maximiliano Romanorum Imp. desig.

XIII *EGidium ordinis Augustinianorū Eremitarum magistrum meum ad te Legatum mitto, ut tecū non sanè pauca utriusq; nostrum ad munus, officium, dignitatem, Reiq́; pub. Christianæ utilitatem magnopere spectantia communicet meis uerbis, apud teq́; sit, quoad illa tractabuntur & terminabūtur. Is quoniā est eximia integritate, religione, doctrina, omniumq́; prope linguarum, quæ nunc quidē excoluntur, usum atq; scientiam, omnium bonarum artiū disciplinas cognitas & explicatas habet, te hortor, ut eū liberaliter excipias cū mea, tum ipsius etiā causa. Hominē egregium & tua clientela dignißimū cognosces. Dat. Idib. Decemb. Anno tertio. Bononiæ.*

Matthæo Cardinali Gurcensi.

XIIII *EGidio ordinis Augustinianorū Eremitarū magistro ad Maximilianum Imp. designatum proficiscenti, ut Legatum meum apud illum ageret, in primis mandaui, ut tibi salutē plurimam diceret, quæq́; à me discedens*

ad Ma

ad Maximilianū mandata habuit, ea tibi omnia nota face ret, uteretuŕq; in ijs tractādis maxime omniū cōsilio tuo. Itaq; quoniā exploratum mihi est, pro tua prudētia & au toritate quantum adiumenti tuus illi fauor sit allaturus: peto abs te, ut rem non magis illam quidem meam, quàm huius Reip. atq; tuā, uel potius, ut uerißimè dicam, omni bus Christianis populis communem, quantum poteris iu ues: Egidiumq́; ipsum, quē quidem pro singulari eius hu manarū diuinarumq́; rerum scientia, bonarumq́; artium omnium & literarū doctrina, probitate, religione ita di ligo, ut neminē eius ordinis æquè charū habeam, & libē ter uideas, & ei quasi dux & moderator sis earū rerum, quas tractabit: desq; operā ut ipse tibi plurimum debeat. Mihi certe nihil gratius facere poteris: idq́; ut facias abs te peto. Dat. Id. Decemb. Anno tertio. Bononia.

Vincentio Martinæ Lusitano nauium Præfecto.

XV

Cum propediē ad Italiam atq; ad urbem duas naues sis adducturus, uolumus ut Aluarum Rodrigium et Garsiam Reberum Lusitanos, qui nuper ab Hebraica se cta recedentes Christianæ Reip. baptismatisq́; sacramen to se addixerunt, cum ijs, qui una cum ipsis uolent con scendere, tuis nauibus imponas, ad Italiamq́; perducas om ni cum eorū supellectili, qua cū transmissuri te adierint. Quibus omnibus, si mihi gratißimū facere uis, cura atq; effice, ne qua molestia ullo ab hominum genere adhibea tur: ut quod in te erit, incolumes se Romam conferant. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononiæ.

Ludouico Comiti sancti Bonifacij à cubiculo meo.

XVI PEtijt à me Ioannes Franciſcus Picus Mirandulæ Dominus multis precibus, uellem eius filiolum, quo proxime auctus eſt, ad ſacrum baptiſmatis fontem meo nomine admoueri. Quare te, cuius ſedulitas & ſtudium mihi probantur, interpretem & internuntiũ eam ad rem meũ facio: mandoq́; tibi, Mirandulam te ut conferas, Piciq; & uxoris eius nuper editum filium, qui lauandus eſt, tuis ipſe manibus teneas, uicariumq́; meum geras, omniaq́; dicas atq; agas, quæ agi, quæq́; dici conſueuere in eiuſmodi celebritate ab ijs, qui cõpatrum nomine atq; uinculo colligãdi ſunt cũ infantium lauandorum parentibus. Infanti autẽ, cũ lotus erit, bene dices, beneq́; precabere meis uerbis. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononiæ.

Regi Luſitaniæ.

XVII CVm nobiſcum per literas & per internuntios diligenter egiſſet Franciſcus Gallorum Rex, ut ſe ad nos accedere uellemus, intellexiſſemusq́; de illius recto in nos atq; in Rempb. uniuerſam propenſo animo multa, quæ ſpẽ nobis faciebant, ſi ſe is ad nos cõtuliſſet, fore, ut eiuſmodi cõgreſſus noſter aliquid certe in cõmunem utilitatem boni pareret, libenti animo ei permiſi, ut ad me Bononiam accederet. Itaq; ille ad tertiũ id. Decemb. Bononiam cum ueniſſet, ita omnes boni & pij Remq́; pub. atq; nos obſeruantis ac uere Regis partes impleuit, ut nihil neq; à me neq; ab ullo meorum fratrum Cardinalium, qui penè omnes mecũ erant, deſideraretur. Secretioribus uerò in ſermonibus collocutionibusq́; noſtris cum illius animũ atq; mentem diligentius pertentarem, ſtudia cogitationesq́; eius omnes ad rẽ Chriſtianam tuẽdam, iuuandam,

dã, amplificandã mirificè cõuersas atq; directas cognoui: ipsum autẽ cũ & probũ, & ut illa ætas fert, etiã pruden tem & alto ac magno animo præditũ, tum etiã facilẽ ad curas suas, desideria, spes, conatusq́; omnes remittendos perspexi, dũ illud tam piũ, tam iustum, tam sanè etiã necessarium in Turcas bellum non uerbis & literis, ut sæpe aliâs, sed re atq; opera unanimi consensu cõspirationeq́; susciperetur. Quæ *cũ uidissem,* Regiũq; *animum, quasi quod manu tãgitur, tenuissem: est enim planè bonus, hoc est aperto ingenio ac perliberali: egi quidẽ primum* Deo Opt. Max. *plurimas genibus innixus gratias: q mihi eius filij uicario in terris dederit, ut tantũ* Regem, *tanta uirtute, tanto gerendarum rerũ initio, ea ætate, ijs opibus, ad eam profectionẽ suscipiendam tam alacrem, tam nobiscum coniunctum & consociatum, quasi de cœlo missum aspicerem.* Deinde *has ad te literas dare uolui, tũ ut tibi omnia significarẽ, quæ quidem tibi pro tua religione & pietate, proq́; tuis* Reip. *Christianæ causa multa impensa, singulari perseuerãtia, incredibili labore, nouis innusitatisq; ac ppe inauditis antea susceptis peregrinationibus & bellis fore tibi gratissima nõ dubitaui: tũ ut te hortarer, abs teq́; etiã atq; etiã peterẽ, quando immínere nostris ceruicibus* Turcarũ *Regẽ acerrimum atq; bellicosissimũ uides, te ut nobiscũ hoc ad bellũ pares, atq; ita quidem pares, ut reiectis reliquis cõsilijs tuis omnibus nihil cogites, nisi hoc, quod dixi, unũ: quod quidẽ maxime omniũ cogitandũ aggrediendũ explicãdumq́; est.* Spero *enim in ipso, cuius causam agimus,* Deo, *si ad nostram* Regisq́; Gallorum *copulatã uoluntatem tuam etiam uoluntatem,*

tuam

tuam prudentiā, autoritatem, tuas opes alacri magnoq́; animo adiunxexis, fore, ut quæ alij omnes multorum secu lorum Reges uix optare ausi sunt, ea nos summa cū Chri stianæ Reip. tuaq́; in primis laude celeriter atq; facilime consequamur. Nullus enim reliquorum Christianorum Regum atq; Principum erit, modo uere Christianus sit, qui cum nos ad id coniunctos animatosq́; uiderit, non se etiam comparet ad bene de Christiano nomine pro uirili parte communi in re atque causa promerendum. Quem admodum omnibus his de rebus cum legato tuo sumus lo quuti. Accinge itaq; te cum Dei auspicio & nomine ad rem cogitationemq́; tam præclaram suscipiendam: & Domino, qui tibi tantū Regnorum dedit, eorundem Re gnorum opes prome: ut recuperare amissa turpiter à ma ioribus nostris ea, in quibus ipse nasci uersariq́; inter mortales, demum etiam pro salute nostra obire mortem uoluit, loca terramq́; plane sanctam poßimus. Vt qui te illi gratum Christianæ ditionis fines ultimo in orbe ter= risq́; ignotis tua tantum uirtute, nullis socijs nulloq́; ad= iutore longe lateq́; promouendo præstitisti, idem te me= dia in Europa atq; Asia una nobiscum recuperanda gra tum etiam præbeas, poßisq́; ad tuam propriam pristi= namq́; gloriam communis quoque gloriæ cumulum adiun gere, sisq́; omnium pariter & gratißimus & uera soli= daq́; laude cumulatißimus. Dat. XIX. Cal. Ianuar. M. D. XV. *Anno tertio.* Bononiæ.

Heluetijs fœderis Grisij.

XVIII PRro *mea in uos ueštraq́; cōmoda libenti paternaq́; uolūtate, proq́; ea coniunctione & fœdere, quod in ter me*

ter me atq; uos sanctum firmatumq; est, certiores uos facio, me, cum Franciscum Gallorum regem ad huius reip. uniuersaeq; rei Christianae dignitatẽ tuendam atq; amplificandam propensum animatumq; cognouissem, cum illo foedus iniisse: quo in foedere unum est caput, quo capite eum ditionemq; eius defendere cõtra omnes bellum regi molientes teneor. Itaq; hoc uobis cognitum esse uolui, cũ ut sciretis unà cum reip. maiestate coniunctam esse Gallorum regis amplitudinem atq; potentiam: tum ut, quoniam intelligo esse quosdã, qui armis inuadere in eius ditionem cogitent, illos in eo cognosceretis non solum contra regem, sed etiam cõtra me esse facturos: idq; me quidem nihilo secius, ac si tantummodo in me arma sumpsissent, esse existimaturum. Dat. quinto Cal. Ianuar. M.D.XV. Anno tertio. Florentia.

Francisco Gallorum Regi.

CONstantiam Varambonam Philibertae fratris mei uxoris, matertereq; tuae familiarem lectißimam foeminam paterna charitate sanè prosequor, eiusq; causa cupio omnia. Quare te hortor, ut in re dotis ei iampridẽ debitae, cuius dotis Maximilianus Sfortia sese praedem cõstituerat, mãdes ut mulieri satisfiat: neq; permittas probam nobilemq; foeminam sua dote spoliatã iacere tãdiu, frustraq; implorare auxiliũ pietatis & liberalitatis tuae. Egit tecũ proxime, Bononiae cum esses, hac ipsa de re matertera eadem tua per sese, agitq; nunc etiã, ut intelligo, per internũtios: quae quidẽ pro sua excellenti uirtute & uestra propinquitate digna est, quae à te talia impetret, praesertim nobis cõmendantibus. Itaq; non agam tecum XIX

pluri

PETRI

BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER XI.

Francisco Gallorum Regi.

1 CAPITA *fœderis inter te atq; me Remq; hāc pub. sanciendi ab episcopo Tricaricēsi legato meo allato Romā, tanquā primordia & quasi fundamenta uoluntatis utriusq; nostrū, quod magnopere cōcupiui, cōsociandæ libētissime uidi. Libentius autem ipsum Episcopum audiui. Plura enim mihi & clariora de tuo optimo in Dei Ecclesiā atq; nos animo egregiaq; uoluntate narrauit. Quæ si uera sunt, quemadmodum quidem puto, cum te de hac tua pietate atq; mente uehemēter laudo: nihil enim potes te dignius atq; præclarius facere, quàm nihil committere, quo te male gratū appellare Dominus tam in te largus tāq; beneficus possit: tū spero fore ut hoc uirtutū tuarū specimē, quod quidē in tam tenera ætate nobis das, cū ijs opibus, quas maximas atq; amplissimas habes, cōiunctum & cōsociatum uniuersæ Reip. Christianæ magnū breui adiumētum atq; ornamentum afferat. Itaq; eiusmodi tuæ & uirtuti & pietati omnē nostrā & Reip. dignitatem*

tuendam statui permittere: ut existimare planè possis, mihi te & esse iã charissimũ, & semper fore. Neq; enim uereor, cũ uideas te à me plurimi fieri, qn statuas, hoc in fœdere sanciendo honorem meũ abs te neglectũ iri nõ oportere. Quemadmodum ab ipso Episcopo, quem quidẽ ad te eadem celeritate, qua est ad me profectus, intra biduũ, aut summum triduum remittam, clarius omnia atq; apertius intelliges. Vale, nosq́; dilige. Dat. quinto Cal. Octob. M. D. X V. *Anno tertio Roma.*

Magno Galliæ Magistro.

INtelleximus ab Episcopo Tricaricensi, quanto studio, quantaq́; pietate nostras Ecclesiæq́; res omni tempore iuueris, quamq́; te nostri obseruantem semper ostenderis. Quod quidem mihi gratissimum sanè fuit. Meam enim de tuis plurimis maximisq́; uirtutibus illustriq́; probitate tua, quam omnes homines prædicant, spem expectationemq́; egregie confirmauit. Itaq; ea de re cũ te uehementer laudo: tum tibi polliceor, me tuæ operæ & studij memoriã nunquam abiecturũ. Reliqua ex eodem Episcopo ad Regem tuum propediem reuersuro cognosces. Dat. quinto Cal. Octob. Anno tertio. Roma. II

Duci Allbrogum.

STudium & officium apud Franciscum Gallorum Regem pro mea Reiq́; pu. dignitate tuenda adhibitum tuum plurima me uoluptate affecit: de quo sum ab Episcopo Tricaricensi coràm admonitus: qui mihi summa cum tua laude multa narrauit, quamobrem meã dignitatem tibi fuisse charissimã cognoscerem: attulitq́; capita fœderis inter Regẽ atq; me sanciendi tuo labore diligentiaq́; III

tiaq; cofecta: quæ quidem mihi magna ex parte magnopere probantur. Verum quod ad illa attinet, idem Episcopus, qui se ad Regẽ celeriter referet, mentem tibi meam explicabit, meq; eius tui officij fore bene memorẽ pollicebitur. Te interea hortor, ut quod reliquũ est, in eo candẽ curam habeas nostræ dignitatis: quæ tibi etiam ornamento esse poterit. Vale. Dat. quinto Calend. Octob. Anno tertio. Romæ.

Iuliano Medici fratri.

IIII *NArrauit mihi Ioannes Vespuccius familiaris tuus de ualetudine tua quotidie tibi melius esse, sperareq; se breuiter conualiturum: quo nihil mihi potuit afferri gratius, nihil iucundius. Neq; enim in uita quicquã habeo te uno charius. Quare te hortor ut reiectis alijs cogitationibus omnibus unũ illud cures, te ut quamprimum confirmes, restituasq; tũ pristinæ ualetudini, tum nobis, tibiq; persuadeas nos tui absentis tuarumq; rerum omniũ eandẽ curam habituros, quam haberemus, tu si hic esses, atq; à latere meo nunquã discederes. Proinde optime & suauissime frater, si me amas ipse, si te à me amari existimas, bono fac animo, hoc est læto atq; uacuo sis, ac nihil cogites præter hoc unũ, ut cito te ualentem & confirmatum habeamus. Dat. Cal. Octob. Anno tertio. Romæ.*

Francisco Gallorum Regi.

V *VEnit ad te Ioannes Lascaris Constantinopolitanus obseruantissimus & studiosissimus tui, uir & genere apud Græcos admodum illustri, & doctrinæ optimarumq; artium & literarũ præstantia & agendis rebus experientia, & morum probitate omnisq; uitæ comitate*

plane

plane insignis. Eũ his tot tãtisq; de causis & amaui omni tẽpore, & in Põtificatu prope quotidie ita eius uirtute sum usus, ut nemo illo mihi charior sit, nemo iucundior. Neq; solũ nos, sed uniuersa domus nostra, atq; in primis Laurentius pater meus quotidiano prope in cõuictu illũ habuit, hominisq; familiaritate & cõsuetudine mirifice est delectatus. Quare gratißimũ mihi erit, si præterquã quòd is tuo in ære iampridẽ est, quodq; ualde dignus est, qui abs te diligatur, mea etiam causa arctius benignitate illum tua & liberalitate fueris complexus, ostenderisq; ei meam apud te commendationem plurimum ualuisse. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Roma.

Marco Antonio Columnæ.

GRatum mihi admodũ & optatum fuit id, quod tuis ad nos literis est allatũ, Maximilianum Rom. Impe. desig. sui te exercitus Legatum fecisse. Omnis enim tuæ dignitatis acceßio pro meo in te amore magnam mihi uoluptatem affert. Quare quod ad meam uoluntatem attinet, sine cuius significatione scribis nolle te eam legationem accipere, libenti animo titulos tuos ut augeas, idq; muneris obeas, tibi permitto. In quo ut magno illi usui esse poßis, tibi erit enitendum non solum ut quod te decet facias, sed etiam ut tibi uiam munias ad reliquos honorũ & dignitatis gradus capessendos, quos quidem magnis atque fortibus uiris & diligentibus tuiq; simillimis hominibus uirtus atque industria patefacit. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Roma. VI

Magistratui Spoleti.

eis concederes, quo moliri quippiam contra eius prouinciæ quietem nostramq; uoluntatem audeant. Nihil enim ferè mihi grauius posset atq; molestius accidere, quàm si contingeret res illas ab eo, in quo nunc sunt, statu & tēperatione diuelli & prorui. Dat. XIIII. Cal. Nouēb. Anno tertio. Thuscanella.

Cardinalibus absentibus singulatim.

Accepit quemadmodū Deo Opt. Max. placuit Franciscus Gallorum Rex eas pacis cōditiones, quas ei dedimus, libentiq; animo nobiscum fœdus inijt: quā quidem pacem nō solum huic urbi atq; imperio, sed uniuersæ etiam Christianæ Reipub. confidimus maxime utilem & salutarem futuram. Nunc autē cum existimē ad eiusdem Reip. dignitatē magnopere pertinere, ut tota de re te reliquosq; fratres meos E.R. Cardinales quàmprimū consulam, ut quæ agenda nobis sint, cōmuni omniū sententia cōstituantur: peto abs te, ut omni mora posthabita, quod cōmodo tuo fiat, Viterbium ad nos te cōferas: quā ad urbem ad tertium Cal. Nouemb. erimus. Dat. XI. Cal. Nouemb. Anno tertio. Grauiscis. IX

Francisco Gallorum Regi.

Mandauimus Nicolao Flisco & Iulio Medici Cardinalibus Legatis nostris, ut tibi Bononiam ad nos uenienti obuiam proficiscerentur, teq; nostro nomine exciperent, beneq; tibi precarentur meis uerbis: & cum de lætitia, quam ex aduētu tuo capio, tum alijs de rebus te certiorē facerēt. Quæ ad te ꝓpterea scripsi, ut & ipsis fidē haberes te alloquētibus, & scires magnæ mibi X

curæ esse dignitatem tuam. Dat. quarto Non. Decēb. Anno tertio. Florentia.

Iacobatio Cardinali Legato Romæ relicto.

XI Quoniam in hoc Francisci Gallorum Regis ad nos aduentu cupio, ut is à me præclarū aliquod piūq; munus habeat, uolo ut sanctæ Crucis fanum, quod in Hierusalem dicitur, caste atq; persancte adeas, capiasq; tantum de Crucis Dominicæ trunculo, quod ibi asseruatur, quantū formæ causa hac in membranula scriptum atque depictum conspicies. Id ubi feceris, eam ligni partem bene obsignatam per celerem tabellarium ad nos mittito cum eius facti testificatione tua manu scripta, quæ Regi unà cum ligno tradatur. Hæc diligenter curabis, & ualebis. Dat. tertio Non. Decemb. Anno tertio. De uilla Cafagioli agri Florentini.

Aloisiæ Francisci Regis Gallorum matri.

XII Quemadmodum ei, qui cum uult atq; ubi uult spirat, sanè placuit, Franciscus Gallorum Rex filius tuus hodie Bononiam ad me ueniens clarum atq; illustre mihi obsequij obseruantiæq; munus præstitit, ea pietate & religione, ut libentißime illū amātißimeq; obortis prope paterna lætitia lachrymis cōplecterer, ageremq; Deo Opt. Max. gratias, qui mihi filij sui uicarium in terris gerēti dederit, ut huius Reip. maiorē dignitate & autoritate filiū tantū Regē, tantis opibus, tāta potētia præditū, omnibus animi corporisq; dotibus perornatū, florentē ætate, eidē Reip. se tam pie coniungentē addicentē submittentemq; cōspicerem. Valde enim cōfido fore, ut ea res uniuersæ Christianæ Reip. maximā

& uti

& utilitatem & gloriã pariat. Quãquàm hoc quidẽ nostrum tam mirificũ gaudiũ ea etiã lætitia est cõsequuta, quod cũ illum subpostea priuato in cõgressu haberemus, spem expectationemq;, quã nobis primo aspectu atq; intuitu, primisq; illis habitis à se uerbis excitauit, pleno religionis & prudẽtiæ sermone, suiq; in iuuãda Christiana re atq; populis erecti propẽsiq; animi, deq; nobis benemerendi cupidi ostẽsione etiã atq; etiam auxit. Itaq; has ad te quàmprimũ literas dedi: quibus meam ex eius aduentu conceptam tecum lætitiam cõmunicarem, significaremq; tibi nulla eũ ex parte, nulla ex re mihi nõ egregie, nõ ampliter, nõ cumulatißime satisfecisse, hortarerq; te, ageres ipsa etiã Domino gratias, qui te non solum tam potentis atq; magni, sed etiã tam pij, tam prudẽtis, tam alti animi Regis, tã tui, quod quidẽ perspexisse mihi uideor, obseruantis esse matrẽ uoluerit, quodq; ipsa tuũ in eo educando & instituendo studiũ, diligentiã, laborẽ bene positum planè iam uideas, magnosq; ex eo atq; optatißimos fructus capias, cõfidas etiã te in dies lõge quidẽ maiores atq; uberiores percepturã. Non enim uereor quin existimes, qui tibi nequedum planè adolescẽs, &, ut uerius dicam, puer matri filius satisfacit, impletq; cupidum semper animum, eundẽ esse etiam deinceps annis pariter cum uirtute crescẽtibus firmiores tibi de sese iucũditates plenioremq; lætitiã allaturũ. Quod ad me attinet, scire te planè uolo, nullũ te in nobis erga illũ boni patris officiũ ullo tempore desideraturam. Neq; enim ullam Regis ornandi & dignitatis illius amplificãdæ occasionẽ prætermittã, ut se mihi sentiat esse quãcharißimũ. Pergat modo ipse,

 quodq;

quodq; specimẽ ueræ pietatis ac timentis Deũ animi cæterarumq; uirtutũ tua in primis cura tuisq; prudentibus consilijs fultus iam dedit, id in posterum tueatur, uel etiã exaugeat. Quod ut facere melius atq; facilius poßit, etsi currentem, ut credimus, incitatura sis, tuas tamẽ maternas amantißimasq; hortationes ipsa ne intermittito: adolescentemq; bene institutũ tibiq; in primis parentẽ in eodem Dei cultu & Reip. obseruantia, à qua sibi sperare omnia ornamenta potest, magis magisq; in dies tuis præceptis tuisq; monitis confirma & contine. Dat. tertio Id. Decemb. Anno tertio. Bononia.

Maximiliano Romanorum Imp. desig.

XIII Egidium ordinis Augustinianorũ Eremitarum magistrum meum ad te Legatum mitto, ut tecũ non sanè pauca utriusq; nostrum ad munus, officium, dignitatem, Reiq; pub. Christianæ utilitatem magnopere spectantia communicet meis uerbis, apud teq; sit, quoad illa tractabuntur & terminabũtur. Is quoniã est eximia integritate, religione, doctrina, omniumq; prope linguarum, quæ nunc quidẽ excoluntur, usum atq; scientiam, omnium bonarum artiũ disciplinas cognitas & explicatas habet, te hortor, ut eũ liberaliter excipias cũ mea, tum ipsius etiã causa. Hominẽ egregium & tua clientela dignißimũ cognosces. Dat. Idib. Decemb. Anno tertio. Bononia.

Matthæo Cardinali Gurcensi.

XIIII Egidio ordinis Augustinianorũ Eremitarũ magistro ad Maximilianum Imp. designatum proficiscenti, ut Legatum meum apud illum ageret, in primis mandaui, ut tibi salutẽ plurimam diceret, quæq; à me discedens

ad Ma

ad Maximilianũ mandata habuit, ea tibi omnia nota face ret, uteretur'q; in ijs tractãdis maxime omniũ cõsilio tuo. Itaq; quoniã exploratum mihi est, pro tua prudẽtia & au toritate quantum adiumenti tuus illi fauor sit allaturus: peto abs te, ut rem non magis illam quidem meam, quàm huius Reip. atq; tuã, uel potius, ut uerißimè dicam, omni bus Christianis populis communem, quantum poteris iu ues: Egidiumq; ipsum, quẽ quidem pro singulari eius hu manarũ diuinarumq; rerum scientia, bonarumq; artium omnium & literarũ doctrina, probitate, religione ita di ligo, ut nemiñẽ eius ordinis æquè charũ habeam, & libẽ= ter uideas, & ei quasi dux & moderator sis earũ rerum, quas tractabit: desq; operã ut ipse tibi plurimum debeat. Mihi certe nihil gratius facere poteris: idq; ut facias abs te peto. Dat. Id. Decemb. Anno tertio. Bononia.

Vincentio Martinæ Lusitano nauium Præfecto.

CVm propediẽ ad Italiam atq; ad urbem duas naues sis adducturus, uolumus ut Aluarum Rodrigium et Garsiam Reberum Lusitanos, qui nuper ab Hebraica se cta recedentes Christianæ Reip. baptismatisq; sacramen to se addixerunt, cum ijs, qui una cum ipsis uolent con= scendere, tuis nauibus imponas, ad Italiamq; perducas om ni eum eorũ supellectili, qua cũ transmissuri te adierint. Quibus omnibus, si mihi gratißimũ facere uis, cura atq; effice, ne qua molestia ullo ab hominum genere adhibea= tur: ut quod in te erit, incolumes se Romam conferant. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononiæ. XV

Ludouico Comiti sancti Bo= nifacij à cubiculo meo.

XVI PEtijt à me Ioannes Franciscus Picus Mirandulæ Dominus multis precibus, uellem eius filiolum, quo proxime auctus est, ad sacrum baptismatis fontem meo nomine admoueri. Quare te, cuius sedulitas & studium mihi probantur, interpretem & internuntiũ eam ad rem meũ facio: mandoq; tibi, Mirandulam te ut conferas, Piciq; & uxoris eius nuper editum filium, qui lauandus est, tuis ipse manibus teneas, uicariumq; meum geras, omniaq; dicas atq; agas, quæ agi, quæq; dici consueuere in eiusmodi celebritate ab ijs, qui cõpatrum nomine atq; uinculo colligãdi sunt cũ infantium lauandorum parentibus. Infanti autẽ, cũ lotus erit, bene dices, beneq; precabere meis uerbis. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononiæ.

Regi Lusitaniæ.

XVII CVm nobiscum per literas & per internuntios diligenter egisset Franciscus Gallorum Rex, ut se ad nos accedere uellemus, intellexissemusq; de illius recto in nos atq; in Rempb. uniuersam propenso animo multa, quæ spẽ nobis faciebant, si se is ad nos cõtulisset, fore, ut eiusmodi cõgressus noster aliquid certe in cõmunem utilitatem boni pareret, libenti animo ei permisi, ut ad me Bononiam accederet. Itaq; ille ad tertiũ id. Decemb. Bononiam cum uenisset, ita omnes boni & pij Remq; pub. atq; nos obseruantis ac uere Regis partes impleuit, ut nihil neq; à me neq; ab ullo meorum fratrum Cardinalium, qui penè omnes mecũ erant, desideraretur. Secretioribus uerò in sermonibus collocutionibusq; nostris cum illius animũ atq; mentem diligentius pertentarem, studia cogitationesq; eius omnes ad rẽ Christianam tuẽdam, iuuan-

dam,

dã, amplificandã mirificè cõuersas atq; directas cognoui: ipsum autẽ cũ & probũ, & ut illa ætas fert, etiã prudentem & alto ac magno animo præditũ, tum etiã facilẽ ad curas suas, desideria, spes, conatusq́; omnes remittendos perspexi, dũ illud tam piũ, tam iustum, tam sanè etiã necessarium in Turcas bellum non uerbis & literis, ut sæpe aliâs, sed re atq; opera unanimi consensu cõspirationeq́; susciperetur. Quæ cũ uidissem, Regiũq́; animum, quasi quod manu tãgitur, tenuissem: est enim planè bonus, hoc est aperto ingenio ac perliberali: egi quidẽ primum Deo Opt. Max. plurimas genibus innixus gratias: q mihi eius filij uicario in terris dederit, ut tantũ Regem, tanta uirtute, tanto gerendarum rerũ initio, ea ætate, ijs opibus, ad eam profectionẽ suscipiendam tam alacrem, tam nobiscum coniunctum & consociatum, quasi de cœlo missum aspicerem. Deinde has ad te literas dare uolui, tũ ut tibi omnia significarẽ, quæ quidem tibi pro tua religione & pietate, proq́; tuis Reip. Christianæ causa multa impensa, singulari perseuerãtia, incredibili labore, nouis innusitatisq; ac ppe inauditis antea susceptis peregrinationibus & bellis fore tibi gratissima nõ dubitaui: tũ ut te hortarer, abs teq́; etiã atq; etiã peterẽ, quando imminere nostris ceruicibus Turcarũ Regẽ acerrimum atq; bellicosissimũ uides, te ut nobiscũ hoc ad bellũ pares, atq; ita quidem pares, ut reiectis reliquis cõsilijs tuis omnibus nihil cogites, nisi hoc, quod dixi, unũ: quod quidẽ maxime omniũ cogitandũ aggrediendũ explicãdumq́; est. Spero enim in ipso, cuius causam agimus, Deo, si ad nostram Regisq́; Gallorum copulatã uoluntatem tuam etiam uoluntatem,

tuam

ter me atq; uos sanctum firmatumq́; est, certiores uos facio, me, cum Franciscum Gallorum regem ad huius reip. uniuersæq; rei Christianæ dignitatẽ tuendam atq; amplificandam propensum animatumq́; cognouissem, cum illo fœdus iniisse: quo in fœdere unum est caput, quo capite eum ditionemq́; eius defendere cõtra omnes bellum regi molientes teneor. Itaq; hoc uobis cognitum esse uolui, cũ ut sciretis unà cum reip. maiestate coniunctam esse Gallorum regis amplitudinem atq; potentiam: tum ut, quoniam intelligo esse quosdã, qui armis inuadere in eius ditionem cogitent, illos in eo cognosceretis non solum contra regem, sed etiam cõtra me esse facturos: idq; me quidem nihilo secius, ac si tantummodo in me arma sumpsissent, esse existimaturum. Dat. quinto Cal. Ianuar. M. D. XV. Anno tertio. Florentia.

Francisco Gallorum Regi.

Constantiam Varambonam Philibertæ fratris mei uxoris, matertereq́; tuæ familiarem lectißimam fœminam paterna charitate sanè prosequor, eiusq́; causa cupio omnia. Quare te hortor, ut in re dotis ei iampridẽ debitæ, cuius dotis Maximilianus Sfortia sese prædem cõstituerat, mãdes ut mulieri satisfiat: neq; permittas probam nobilemq́; fœminam sua dote spoliatã iacere tãdiu, frustraq́; implorare auxiliũ pietatis & liberalitatis tuæ. Egit tecũ proxime, Bononiæ cum esses, hac ipsa de re matertera eadem tua per sese, agitq́; nunc etiã, ut intelligo, per internũtios: quæ quidẽ pro sua excellenti uirtute & uestra propinquitate digna est, quæ à te talia impetret, præsertim nobis cõmendantibus. Itaq; non agam tecum XIX

pluri

pluribus. Vnum dicam: si Constantiæ satisfieri celeriter iusseris, id mihi perquàm gratum fore. Dat. tertio Non. Ian. M. D. XVI. Anno tertio. Florentia.

Magistratui Viterbiensi.

XX *MAndauimus Ioanni Iordano Vrsino propinquo nostro, ut controuersias inter hæredes Bartholomæi Aluiani nuper exortas autoritate sua componeret, easq; quo sedatius & pacatius posset, omni studio & diligentia sedaret. Id cũ Iordanus facere sese posse planè diffidat, nobisq; significet, per alteros eorũ stare, quominus res, ut uolumus, cõficiatur, q honestati & quieti sese dare nequaquã uolũt, cũ alteri imperata facre paratißimi sint: mãdo tibi, ut tui muneris atq; officij partes ea in re atq; causa posthac præstes: omniaq; agas & efficias, quæ tibi et Iordano ipsi agẽda esse uidebũtur: cui scimus æqua & honesta & utrisq; cõmoda & salutaria uehemẽter probari.* Dat. Id. Ian. M. D. XVI. An. III. Florẽtia.

Alfonso Duci Ferrariensium.

XXI *VOlumus, ut naues sale onustæ usque ad numerum quinq; nauium, quas Leonardus Lauredanus Venetiarum Princeps Pado amne Bergomum mittit, liberè & sine ulla portorij mora per tuam ditionẽ iter faciãt.* Dat. sexto Cal. Febr. Anno tertio. Florentia.

Episcopo Foroliuiensium in Hispania Internuntio.

XXII *MIssus istuc à Iuliano Medice fratre meo ad Hispanos equos aliquot emendos ad nosq; perducendos is, qui has tibi literas reddidit, certiores nos fecit, eos sese equos emisse quidem iam, existimareq; ea se nobis emptio*

emptione satisfacturũ. Verum ex ista eos prouincia educendi impetrare se facultatẽ non potuisse à Regijs ministris. Quare mãdo tibi, ut Regem adeas ea de re, petasq; mãdet suis, ut equi illi, qui quidem ad decẽ sunt, educi ex eius Regno poßint, ad nosq; perduci: ut si eorum aliquis ad nos uectandos erit idoneus, eo utamur. Dat. quarto. Cal. Febr. Anno tertio. Florentia.

Antonio Abbati sancti Bertini.

IMago diui Christophori, quã nobis dono misisti, pro XXIII mea in te singulari perq; uetere beneuolẽtia mihi sanè gratißima fuit, nõ quòd ea mihi ad tui memoriã, ut scribis, excitãdã uti necesse sit: cuius ob oculos ex eo, quo te uidimus, ualde quidẽ longinquo tẽpore satis crebro amãtißime suauißimeq; uersaris: sed quia ea omnia, quæ abs te proficiscũtur, uti ab homine mihi charißimo iucũdißimoq; missa mirifice me delectãt. Reliquum est, ut te cõserues, senectamq; istam tuam & ualentem & firmam cura diligentiaq; tua quàmlongißime protrahas: existimesq; te à me & summopere amari, & fieri plurimi. Dat. Cal. Febr. Anno tertio. Florentia.

Maximiliano Rom. Imp. desig.

ET si existimo eius te rei nuntium iam accepisse, qua XXIIII de re graui cum dolore ad te scribo: uel magnitudo tamen ipsius, uel mea in te beneuolẽtia facit, ut statuerim de ea te certiorẽ fieri meis etiam literis oportere. Itaque scies meos in Hispania internũtios scribere Ferdinãdum Regem ea nocte, quæ nox diem XI. Cal. Febr. est consequuta, uitam cum morte cõmutauisse. Equidem satis cõmemorare non queo, quantum nobis molestiæ, quantum

mœro

mœroris tam grauis, tam prudẽtis, tam nostri & Reip. obseruãtis, tã bello & pace præclari excellentisq; Regis mors atq; interitus attulerit, existimandus multũ nobis, multum Romanæ rei, multũ etiã Christianæ publicæ eo extincto Rege tum præsidij tum ornamenti esse sublatũ. Quas ad causas tot atq; tãtas doloris mei illud etiã accedit, quòd te scio eius uiri obitũ grauiter & moleste laturum, quippe, qui magno sapiẽtißimoq; Rege & tui amãtißimo tecumq; cõiunctißimo te deiectum & spoliatum intelliges. Quamobrẽ uti de communi utriusq; nostrum, aut etiã uniuersæ Christianæ rei damno atq; iactura grauiter atq; magnopere doleo, animiq; mei uberrimũ tecũ mœrorem & ægrimoniã partior. Quod cum facio, tum Deum oro quæsoq;, ut te esse apud homines eo diutius uelit, quo Ferdinando rege optimo atq; maximo nostri homines spoliati autoritatis, prudentiæ, temperantiæ, consiliorumq; tuorum impensius indigebunt. Dat. quinto Id. Febr. Anno tertio. Florentia.

Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Regi.

XXV LEctis tuis ad nos literis, quibus cũ literis erat exemplum earũ literarum, quas Turcarum Rex de pace tecum sancienda, aut saltem de inducijs statuendis ad te scripserat, quibus me literis super ea re cõsulis, petisq; à me, uelim, quid tibi agendũ sit, mature cõstituere, ad teq; perscribere. Visum est mihi faciendũ, ut adhibitis statim meis fratribus S.R. Cardinalibus tãta de re inter nos sententiæ dicerẽtur. Quod cũ esset agitatum, tandem omniũ consilio atq; sententia decreuimus ad te scribi oportere, nullo ut pacto nõ solum pacẽ, sed ne inducias quidẽ ullas

cum

cum Turcarum Rege faceres: nec tuā illi fidem, qui nulla fide obstringitur, obligares: ne'ue causam dares eo fœdere perpetuis nostris hostibus rē Christianam pub. cōmodius atq; facilius perturbandi. Non enim Rex pacē tecū uult ullius boni causa: sed tātūmodo te ut cōsopiat, quiescereq; faciat, dū ipse cæteros suos hosteis expugnet: ut postea ab ijs, qui ei nūc imminēt, hostibus securus, & fortior robustiorq; factus te tuaq; Regna cū prima rei bene gerēdæ occasione aggrediatur atq; opprimat. Quamobrem nō te quidē pax ista tutū à Turcis reddet, otiumq; tibi cōparabit, sed te quidem ipse primum tuaq; Regna ea pace inita, deinde etiā Christianam Rempb. opportuniorem illi obijcies ad debellandum, & quasi de manu, quantum in te est, trades. Quod quàm tibi committendū sit, statues ipse, & puto statues ex tua maiorumq; tuorū dignitate. Veruntamē quoniam exploratū nobis est sine nostro cæterorumq; Christianorum Regum & uirorum principum auxilio non posse te à Turcarum impetu Regna tua tueri atq; defendere, externis præsertim internisq; bellis defessa iam prope ac debilitata: dedi Regibus singulis & Principibus literas: quibus petij diligētißime ab ijs, te ut pecunia unà nobiscū iuuarēt. Quod eos omnes libēter facturos puto. Quare bono animo es. Cōfido enim tantū tibi pecuniæ in tēpore cōmuniter subministratum iri, ut nihil tibi uerendū sit, ne repellere hostem possis, tuosq; fines facile tueri. Quod cū ita sit, summopere te hortor abs teq; pro tua religione & pietate uehementer quæso, ne te ullo pacis aut induciarū genere cum Turcis cōiungas. Quanquam quidē nō id peto, ut eorum po-

stulatio-

stulationes iam nũc respuas atq; reijcias: sed potius ut eis uerba des, tempusq́; interposita spe teras: quemadmodũ ipsi tecum fecerunt, qui Legatum tuũ ad se profectũ ante biennium nõ admiserunt: dum quid mihi à Christianis Regibus respondebitur, scire poßis. Quod ut celeriter fiat, omnem operã adhibebo, incumbamq́; in eam rem, ut in te defendendo nullum à me paternæ charitatis & beneuolentiæ munus atque officiũ prætermittatur. Vale, nosq́; dilige. Dat. sexto Calend. Feb. M. D. XVI. Anno tertio. Florentia.

Carolo Hispaniarum Regi.

XXVI Sacerdotium sancti Iacobi Ventosilianũ, quod nuper Consalui Ferdinãdi magni morte uacuũ factum est, Galeatio Butrigario meo in Hispania internuntio cõtuli: quemadmodũ meis ex literis, quas ea de re scribi iußi, cognosces. Mouit autẽ me ad hominem eo & dignitatis & beneficij genere honestandũ cum ipsius uirtus, probitas, industria, mitis elegansq́; natura, tum mea in illũ mirifica uoluntas plurimis eius & ueteribus & recentibus officijs excitata: cum nihil ei defuerit meis in rebus procurandis uel ad prudentiã, uel ad diligentiam, uel ad fidem. Itaq; & opinionem, quam de eo pridem cepi, cum minorem dignitatẽ gererem, non sustinuit solum, sed etiam auxit: & indies suis meritis factus est mihi quidẽ charior. Hæc autẽ eo spectant, ut intelligas & debuisse nos Galeatio omni tempore benefacere, & nunc magnopere uoluisse. Quare te hortor, ut eius sacerdotij poßeßionẽ ita ei liberaliter mãdes dari, ut cognosci facile poßit, qui mihi charißimi sunt, eos etiã abs te diligi: id, qđ ego quidẽ

in tuos

in tuos & feci sæpe, & facio quotidie: ut quos mihi commendas ipse, eos sic ornem, ut tibi non uel chariores esse uideantur, uel coniunctiores, quàm mihi. Id si tu quoque hoc in homine feceris, ut uideare eius ornandi causa mecũ quasi certare uoluisse, erit mihi supra quàm dici possit, gratum: utq; facias, etiam atq; etiã abs te peto. Dat. prid. Non. Febr. Anno tertio. Florentia.

Episcopo Vesprimiensi.

CVm intellexissem Turcarum Regem ab Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Rege per Legatum suum petere, ut uel pacem secum, uel inducias triennales cõficeret: de fratrum meorũ E. R. Cardinaliũ sentẽtia dedi ad eum literas, quibus ab eo magnopere petij, nihil eorum, quæ postulabantur, faceret, neq; se cum hoste suo nostroq; ulla cõditione coniungeret. Pollicitus autem ei sum, daturum me operã, ut cõmuni Regum omnium & Principum Christianorũ pecuniæ collatione iuuetur, ut se suosq; populos tueri, atq; propellere hostẽ poßit: scripsiq; ad singulos ea de re diligentißime. Quorum qui uicinus nobis erat, Frãciscus Gallorũ Rex mihi amãtißime rescripsit, omnia quæ uellẽ, libentißime se facturum. Itaq; confidimus, ut maxime opus est, ita fore, reliquosq; Reges omnes idem responsuros, idemq; facturos. Quod cũ erit ab ipsis confectũ, omnem illorum stipem mea cum stipe, quanta maxima fieri poterit, per meos homines magnis itineribus istò mittã. Quibus de rebus omnibus te certiorẽ facere uolui, ut spẽ haberes, Vladislaum Regẽ & ipsum & eius populos non solũ, qua se tueri, sed etiam qua, si uolent, offendere hostẽ poßint, propediem habituros. Dum XXVII

hæc autẽ interea cõparantur, si tibi ad tuenda auxilijsq́; munienda Illyrici municipia operæpretiũ erit cõmeatus is, quẽ in oppido Sibinico Gilius Cortonensis meo nomine asseruandum reliquit: permitto tibi, ut eo uniuerso, quemadmodũ tibi uidebitur, sic utare. Hortor autẽ te, ut studiũ diligentiamq́; tuã, curam, laborẽ, animiq́; tui forti tudinẽ mihi plane iam, uel omnibus potius hominibus cognitã, ijs in rebus administrãdis ita exerceas, ut quod spero, & Reip. Christianæ dignitas per te retineatur, et tui gloria nominis augeatur, & tibi ipse magis magisq́; debeam. Dat. XVII. Cal. Mart. Anno tertio. Florentiæ.

Heluetijs vicorum octo.

XXVIII Gratißimæ mihi uestræ literæ fuerunt: quibus me certiorem fecistis, uos meis hortationibus impulsos cum Francisco Rege Gallorum amicitiam contraxisse, fœdusq́; percußisse: eaq́; de re uestrã in me pietatẽ, quam pulcherrime ostendistis, & propensos ad pacis studia cõcordiamq́; uestros animos uehemẽter probo, effeþroq́; magnis & uerißimis laudibus. Spero enim fore, ut uestra ea cũ Rege illo inita beneuolentia & cõiunctione admoniti reliqui nostri Reges ad cõmunem pacẽ, quam uelle omnes atq; optare tantopere debemus, conciliandã faciliores & lubẽtiores conueniant, eaq́; statuant, quæ ex usu dignitateq́; Reipu. maximopere sint futura. Hortor autem uos, amantißimeq́; cõmonefacio, in eam curam cogitationẽq́; incumbatis, id enitamini, ut reliqui etiam uestræ nationis populi eandẽ pacem, idẽ fœdus conficiant, cõglutinentq́; cum uobiscũ quidem sese suosq́; animos: ne dum eiusdem corporis partes atq; mẽbra contraria inter se pugnãtiaq́; tendũt

tendunt esse, existimationem apud omnes homines uestrã incredibili uirtute partam imminuant, & opes ipsæ uiresq; uestræ discretæ atq; dissociatæ debilitẽtur: tum certe etiã cum Romana re atq; nobiscum: ut quam antehac Dei Opt. Max. Ecclesiæ maiestatem contra labefactare illam atq; proterere impudenter aggressos uestro sanguini nõ parcẽtes sæpenumero protexistis, eadẽ in posterũ per discordiã dißidiaq; uestra nullã à suis hostibus offensionem, nullã insignem notã accipiat: uosq; omnes & uestra natio uniuersa tam præclara, tam fortis, tam semper huius certe Imperij Romanorumq; Pontificũ studiosa, cõsentiens secum ipsa atq; unanimus in eisdem studijs maneat: quæ quidem studia multum uobis dignitatis multũ autoritatis & pepererunt iam, & sunt profecto, si neq; in uestris inter uos sententijs, neq; in huius reip. obseruãtia infirmi labãtesq; eritis, etiã deinceps paritura. Cæterum quod ad Cardinalem Sedunum attinet, ita illi scribimus, ut sperandum uobis sit, ipsum quidẽ amãtißimis nostris & cõsilijs & precibus permotũ uestra posthac cõcordiæ studia nõ impediturum. Nihil autem eorum prætermittam tum hac ipsa, tum cæteris in rebus, quæ ad uestros animos coniungendos & cõsociandos esse usui uel ipse per me cognoro, uel à uobis admonebor. Quod ut faciatis, literasq; ad me quamcreberrimas omnibus de rebus mittatis, sanè peruelim. Dat. XVI. Calend. Mart. Anno tertio. M. D. XVI. Florentia.

Marco Cardinali Seduno.

CErtiores nos per literas fecerunt Heluetiorum Legati uicorũ octo nobiscum fœderatorũ, qui in op- XXIX

pido, Bergensi conuenerant, se, quo facilius nos commu- nem omnium Christianorum concordiam inire, necessa- riamq; in Turcas profectionē parare atq; cōficere posse mus, suas cū Francisco rege Gallorum simultates atq; ini micitiam deposuisse: neq; dubitare, quum cōsentientes sta tim unà cū ipsis futuri ea in re fuissent reliqui eorum foe deris socij: nisi tu eis impedimēto fuisses tuisq; eos studijs à proposito retraxisses. Deq; eo grauiter apud nos sunt cōquesti: utpote qui praeuideāt, si, quae optas quaeq; cona ris, effeceris, nouos bellorū in Christiana rep. motus ma- gna inter ipsorū societates dissidia, grauissimasq; breui tēpore dissensiones futuras. Quae quidē nobis omnia in- credibilē molestiā attulerūt, fortissimae illius nationis cō sensum atq; concordiā, & Christianorū Principū unani mem praeclarū illud ad bellū conspirationem summo iam pridē studio desiderātibus atq; spectantibus. Quamobrē has ad te statim literas duxi dādas: quibus te commonefa cerē atq; hortarer ab incepto desisteres: quietiq; potius & trāquillitati: quàm bellorū & discordiarū fouēdis ini tijs incendendisq; animis tete dares: cogitaresq;, quàm te deceat cū à nobis dissentire atq; in alia omnia discedere, qui pro tua dignitate unà nobiscū Romanae reip. curā su stines, tum Heluetiorū nationē tam egregiā, ex qua oriū- dus es, cōcordiae praesertim cupidā uelle dissociare atque dirimere. Quod si tu uel priuatus omnino, uel alienus ho mo esses, deberes tamē & cū reip. uolūtate Romāq; Pon tificis studijs cōsociare studia & uoluntatē tuā, & uelle fortem plaeclaramq; gentē illam & populos cōcordes po tius inter sese esse, quàm bellis intestinis laborare. Nihil

est

est enim tam alienum à boni uiri prudẽtisq; hominis cõsi lijs, quàm, quæ cõiuncta pacis & beneuolẽtiæ studijs præ stat esse: ea cupere dareq; operã, ut bellis & dissensioni= bus cõterantur. Cũ uerò & unus sis ex meis ipsis fratri= bus E.R. Cardinalibus, & in Heluetiorũ terra Heluetijs parẽtibus atq; maioribus genitus, uide, quã de te hominũ opinionẽ sis excitaturus, cũ & à nobis atq; à rep. dissen= tias, & ea tractes, quibus Heluetiorũ natio, quæ te pro= genuit, à pace atq; cõcordia ad arma seditionesq; cõcite= tur. Quanquã id quidẽ etiã mouere te plurimum debet, quod in eo uniuersæ rei Christianæ p. male consulis: quæ quidẽ maxime in Heluetiorũ & inter se cõcordia, & cũ re Romana cõiunctione, tãquã in optimo totius spei rerũ bene gerendarum fundamẽto atq; initio, nititur. Neque à me illud quoq; silebitur, amorẽ erga te meũ, quo te sem= per fraterne colui, ueteremq; beneuolentiã mereri, ut ne nostris conatibus, præsertim cũ omnium Christianorum bono atq; salute cõiunctis ad pacẽ otiumq; tẽdẽtibus ire obuiã statuas, aduersariumq; te pares. Quod ne pergas facere, atq; ut uerborũ Domini memor, qui pacem nobis discedens cõmendauit, pacem & concordiã nationis tuæ iniri cœptã ne impedias, per huiusce reip. dignitatem, cu ius esse propugnator in primis debes, & mehercule cõ= suesti, perq; eã, qua Christianus es, religionem, abs te ma gnopere quæso & postulo. Id si feceris, & ipse tuorũ in me officiorum & plurimorum neq; sanè leuißimorũ me moriã nunquã proijciam: & dignitas tua principẽ apud me curam locumq; semper obtinebit: & facies quidẽ ex usu cum omniũ hominum, tum tuorum maxime ciuium,

ſed certe atq; in primis tuo. Dat. X VI. Calend. Mart. M. D. XVI. Anno tertio. Florentia.

Ioanni Franciſco Pico Mirandulæ domino.

XXX EGit mecum per internuntium ſuũ Franciſca Triulztia, quæ Ludouici fratris tui uxor fuit, grauiſſimis mehercule querelis: cum ſe diceret intolerabilibus à te iniurijs quotidie affici: qui bona & fortunas ad ſe ſuũq; filiũ ſpectãtes intercipias ruptis ſpretiſq; ſtipulatiõibus, quas utriq; Matthæum Cardinalem Gurcenſem autorem ſequuti probaſtis. Itaq; precibus omnibus petijt, ut ſe uiduam mulierem ſuumq; filiũ pupillum fratris tui filium abs te ſpoliatum iri ludibrioq; eſſe ne permitterẽ. His auditis cũ internuntium item tuum admiſiſſem, is apud me de Frãciſca ijſdem ferè uerbis eſt conqueſtus: atq; ab illa tum intercipi fortunas tuas, tum nõ ſtari pactis Gurcẽſianis longa conſtantiq; oratione diſſeruit, opemq; meã atq; auxiliũ implorauit. Ego quidẽ, cui familia ſane ueſtra magnæ curæ ſemper fuit, ægerrimeq; fero diſceptatiões eiuſmodi atque diſſidia inter uos exerceri, te, quẽ quidẽ, cum uir ſis, & bonarũ artiũ ſacrarumq; literarũ excellas ſtudijs, decet etiã fœminis & prudentiorem eſſe, & ab inferendis iniurijs alieniorem, primũ atq; præcipue hortor, ſi lapſus in aliquo es, pactaq; illa ueſtra læſa abs te prateritaq; ſunt, uelis meo rogatu & ablata reſtituere, & in poſterũ curare, ne quis eo nomine cõqueri de te iure poſſit. Quid enim facere illos oportet, qui obſcuri & ſine nomine ſineq; ullo cultu literarũ ſunt: cũ doctos & philoſophia diuinarũq; rerũ ſciẽtia præditos homines, et præclaros ac perilluſtres uiros uideant tam turpiter labi tamq;

acerbe

acerbe delinquere nō in alienos, sed in suos? Hoc autem, quod te hortor, quodq; te facere est æquißimū, ut libentius facias, scire te uolo hæc me omnia per literas à Francisca ipsa petere, quæ his abs te literis peto. Quare tuum erit dare operam atq; efficere, ne nos quicquā abs te eiusmodi frustra petijsse uideamur: ne'ue cogamur asperius aliquid in te, quàm uellemus quamq́; consuetudo nostra fert, eo nomine statuere. Dat. sexto Cal. intercalares priores. M. D. X V I. Anno tertio. Florentia.

Franciscæ Triultiæ Concordiæ dominæ.

ET longum apud me sermonē, & plenum querelarū grauißimarū habuit Ioannis Francisci Pici Mirandulæ, qui uiri tui frater fuit, procurator ijsdem ferè uerbis, quibus antea internuntius apud me tuus causam tuā egerat: se scilicet nō unis à te neq; leuibus cōtumelijs esse uexatum: dū ea, quæ sui iuris sunt, uel furtim subripis, uel temere intercipis, & pacta Cardinalis Gurcensis autoritate omnibus de rebus inter uos confecta & sancta pro nihilo habes. Itaq; petijt à me, ne sibi fraudi esset, si ipse quoq; in te eiusmodi aliquid admitteret, quod tuæ in sese temeritatis impudentiæq; cursum atq; impetū refrenaret. Quibus intellectis rebus facere nō potui, quin animo perturbarer, cum mutuas esse inter uos iniurias pactorumq́; trāsgreßiones cernerē. Quare cum Ioanni Francisco literas dederim diligentißime quidē scriptas, ut tuis postulatis & querelis satisfaceret: idē quoq; statui ad te scribere. Itaq; te hortor, ac primum quidem, ut illud cogites, æquius profecto esse te fœminā, etiā si offendare, uel aliquid ei pmittere, q uiri tui frater fuit, uel dißimulare XXXI

te offensam esse potius, quàm uelle aut iniurias ulcisci, aut ius tuũ usquequaq; perseq. Nihil est enim in muliere laudabilius cõtinentia, placabilitate, lenitate, nihil audacia temeritateq; putidius. Deinde, ut si quid cõtra pacta uestra ablatũ à te aut à tuis ex illius bonis est, id ei omne reponas atq; restituas. Deniq; ut quibus semel te pactis Cardinale statuẽte obligausti, ijs omni ex parte des operã ut stes, præstesq; in posterũ ea omnia tam diligẽter, ut merito apud me cõqueri de te nemo poßit. Id si feceris, & quieti prospexeris tuæ, & filij tui saluti optime cõsulueris, & mihi curã eripueris, durius in te, atq; à mea in uos beneuolẽtia & cõsuetudine alienius ut huic occurri malo poßit, quippiam cogitandi. Dat. VI. Cal. intercalares priores. M. D. XVI. Anno tertio. Florentia.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ.

XXXII Conquesta grauiter apud nos est Frãcisca Triultia, quæ Ludouici Pici mirandulæ uxor fuit, de Ioanne Frãcisco Pico Mirãdula uiri sui fratre: à quo se ait pluri mis maximisq; iniurijs & cõtumelijs premi, dũ stipulationibus inter se atq; illã Matthæo Cardinali Gurcensi autore initis nequaquã stat, sed iura omnia conuentionesq; perturbat: petijtq; à me, ut suæ filijq; sui incolumitati pro mei muneris officio cõsulerẽ: ne quotidie ipsa mulier uidua eiusq; filius puer patre orbatus in fortunarũ suarũ salutisq; discrimẽ per Ioannis Francisci auaritiã et crudelitatẽ adducerentur. Idẽ subpostea Ioannes ipse Picus fecit, cõquestusq; de Frãcisca eadẽ ferè attulit petẽs à me, ut mulieris audaciã importunitatemq; retunderem. Quæ cum mihi essent permolesta: totam enim illam gẽtem atq; familiam

familiã & amo iampridē, & tueor: dedi ad utrunq; literas, hortatusq; eos sum, inferendis inter se damnis & offensionibus modũ statuerēt, cõcordiamq; Cardinale statuēte seruari utrinq; iussam ne uiolarēt. Peto autē abs te, ut pro ea, qua apud illos polles autoritate, cũ illorũ oppidi ditionis tuæ fines pertingãt, teq; ipsi unum uereantur planè atq; suspiciant: des operam, ut ea familia paci & quieti & bonis artibus potius, quàm dißidio & inimiciarum seminibus & irritandis animis studeat, præstetq; uterq; eam fidē, quam pepigere. Confido enim si tu illos cõmonefeceris, fuerisq; interminatus te utrisq; succensurum, si pergent inter se lacessere: ipsos facile quieturos, ad officiumq; redituros. Dat. sexto Cal. intercalares secundas .M. D. X V I. Anno tertio. Florentia.

Odoni Lautrechæ Præfecto Mediolani.

IOannem Franciscum Picum Mirandulam doctũ hominem & pereruditũ cum ipsum, tũ Franciscam Triulztiam, quæ Ludouici Pici Mirãdulæ uxor fuit, eiusq; filiũ in huius Reip. tutela me Põtifice susceptos paterno amore atq; beneuolentia iampridem tueor. Eos, dum magnopere inter se dißiderēt, Matthæus Cardinalis Gurcensis pactis quibusdam & stipulationibus, quibus stare tenerentur, initis firmatisq; ad cõcordiam reduxit. Eis ipsos nõ acquiescere hoc tempore intelligo, sed dißidere inter se, inferriq; ab utrisq; in alteros iniurias magno cũ illius familiæ nõ solũ dedecore, sed planè etiam detrimēto. Scripsimus sanè illis nos, quemadmodũ quidem erat scribendũ, ea de re, ut eos ad bene atq; cõcorditer uiuendũ reuocaremus. Quoniã autē exploratũ nobis est, quãtũ ipse au XXXIII

toritate

toritate ualeas tũ apud familiam omnẽ Triultiorũ, quæ tua in prouincia est, tũ apud Ioannem Franciscũ ipsum: te hortor, uelis eos cõmonefacere, à pactis atq; cõuentionibus, ut diximus, initis ne recedant, amentq; inter se potius, quàm se suasq; opes inferẽdis iniurijs cõterant. Id si fecerint, te illos prudẽter fecesse esse existimaturũ, plurisq; facturũ: si nõ fecerint, daturũ operam, ut suæ ipsos stultitiæ improborũq; consiliorũ aliquãdo pœniteat. His atq; talibus monitis nõ uereor, quin egregia familia in officio cõtineatur. Mihi certe feceris gratißimũ. Idq; ut facias, abs te peto. Dat. sexto Cal. intercalares secundas. M. D. X V I. Anno tertio. Florentiæ.

Ennio Episcopo Verulano apud Heluetios Internuntio.

XXXIIII Scripsi ad te prioribus literis post fœdus à me cũ Frãcisco Gallorum Rege initum, ita te apud Heluetios fœderatos gereres, ut Regis animum nulla in re procuratione'ue offenderes. In quo tametsi pro tua prudentia & fide morem à te mihi gestum putem: Regij tamen ministri suspitionem illam priorem de te nõ abiecerũt. Quam obrem censeo à conuẽtibus istic publicè proximeq; celebrandis prorsus abstineas, abdasq; te potius in aliquem deuium & priuatum locum, ex quo exploratum illis sit te ne cogitare quidem quippiam contra Regis uoluntatem. Nam aggredi & moliri quî poteris? Dat. prid. Cal. Mart. Anno tertio Romæ.

Isabellæ Aragoniæ Barionis dominæ.

XXXV Accepi de Ioanne Iacobo Lamello equũ missum abs te mihi & pulchrũ quidem, & perornatũ, & quoniam

niam uti eo iam cœpi, Qualem ad me commode uehendũ maxime idoneum habere cupiebam. Itaque scito tuum mihi munus & gratum & iucundum accidisse. Quod uerò attinet ad petitionem tuam in ornando eo, quẽ nobis idẽ Lamellus tuis uerbis commendauit, dabimus, cum se occasiio nobis obtulerit, profecto operã, ut intelligas tuas apud nos cõmendationes plurimum ualuisse. Dat. iiij. Non. Mart. M. D. XVI. Anno tertio. Roma.

Odoni Lautrechæ Præfecto Mediolanensium.

Redeunti ad te Minioni, quem tuis cũ literis ad me miseras, has ad te literas dari uolui: quibus tibi significarem, mihi quidem displicere non potuisse me satis facere petitioni tuæ de monasterio Clareuallẽsi propter eas rationes, quas ad te proximis diebus scripsi. Quoniã autẽ confido non defuturas mihi ocasiones ornandi tuos, dabo quidem operã, ut intelligas req; ipsa experiare, tuas apud me commendationes multũ ualuisse, autoritatemq; tuam, quemadmodũ quidem meæ et cum Rege tuo beneuolentiæ & de tuis excellẽtibus uirtutibus opinioni maxime conuenit, à me fieri plurimi. Dat. iiij. Non. Mart. M. D. XVI. Anno tertio. Roma. XXXVI

Lautrechæ Præfecto Mediolanensium.

Mittit ad te Iulius Cardinalis Medices frater patruelis meus procuratorem suum, ut in causa monasterij Clareuallẽsis, quod ei nuper cõtulimus, tuo auxilio ea cõficiat, quæ agenda illi sunt: quemadmodum ab ipso intelliges. Qua de re literas ad Regem tuum dedi: XXXVII

nec

nec uereor pro nostra in illũ beneuolentia, proq; recenti bus ipsius Cardinalis totiusq; nostræ familiæ in regẽ studijs, quin ea mea collatio grata illi probataq; sit futura. Nunc autem his de causis cum existimem eã te amanter rem administraturum, minus diligẽter te hortor, hortor tamen, & erit mihi sanè gratißimum, ut efficias, ut Cardinalis procurator id, quod petet, ex sentẽtia consequatur. Dat. quarto Non. Mar. Anno tertio. Roma.

Ioanni Paulo Balioni.

XXXVIII Venerat proximis diebus Romam Alfonsus Cardinalis Petrutius uocatu meo: quod quidẽ fecerã, ut disceptationes & controuersiæ, quas habet cum gente ipsa sua, me autore sedarentur & cõsopirentur. Cumq; is nobiscũ mensem integrũ prope fuisset, uellemusq; iam planè omnia ex eius sentẽtia statuere, nobis nõ salutatis repente profectus est: cũ tamen nos ea profectio abitusq; non lateret. Quoniã autem certior factus sum, uersare illum animo, ut, si qua ratione poterit, suæ patriæ otium perturbet, conuellatq; eum Senarum statum, qui nũc est: fidere enim plurimum in Perusinorum quorundam auxilijs: tametsi puto fore neminem eo in oppido, qui cũ mihi & huic Reip. iniuriam facere cogitãtibus se cõiungat: hortor tamen studiose te, scribas tuis, nõ id solum ut ab eiusmodi scelere se abstineant, quod eos per se facturos facile crediderim, sed etiam ut absterreant contineantq; alios: si qui erunt, qui id moliantur: eaq; omnia facias, quæ de Laurentio Medice fratris mei filio Vrbinatium Duce operæpretiũ esse abs te fieri & curari latius intelliges. Dat. tertio Non. Mart. Anno tertio. Roma

Petri

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum LIBER XII.

Iacobo Bannisio Maximiliani Romanorum Regis ab epistolis.

ETSI ANTEA te paterna beneuolentia sum cõplexus, atq; uti uirũ prudentem & huius Reip. meiq; studiosum hominẽ inter illos, qui mihi maxime chari & probati sunt, libẽter habui: & nũc multo sanè uberius atq; prolixius idem mihi esse faciendũ puto, propterea quod Latinus Iuuenalis familiaris meus istinc rediens de tuis in me remq; pub. officijs ea retulit, quæ mihi quidẽ gratißima iucundißimaq; acciderũt. Itaq; uolo te scire, eius me rei memoriã nullo tẽpore abiecturum. Hortor autẽ præterea te idẽ illud quod pro tua probitate nõ dubito, quin tua spõte sis facturus: ut quoniã ad Maximilianum regẽ tuum Bernardus sanctæ Mariæ in porticu Cardinalis Legatus proficiscitur ad mea & Christianæ Reip. negotia procuranda, uelis ei præstò esse, cũ prudentia & cõsilio, tum uerò studio & diligentia tua: ut quæ tractare atq; agere incipiet, tua ope fultus etiam explicet. Ipse porrò, cuius

cuius causam ages, Dominus tuam in eo pietatē intuebiatur, eamq; tui patrocinij mercedem constituet, quā nulla unquam eripiet dies. Nos quidem certè, cum primum se occasio dederit, aut etiam quotiescunq; se dederit, bene grati erga te animi præclara sumus signa atque indicia ostensuri. Dat. tertio Calend. Aprilis. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ.

Heluetijs.

11 *QVæ ad me proxime de componendis Maximiliani Rom. imp. desig. & Francisci Gallorum regis cōtrouersijs sedandoq; bello scripsistis, ea legi oculis libentißimis, uosq; uti & prudentes uiros & religione præditos homines & illorū Regum peramātes ea de re magnopere laudādos puto. Nihil enim neq; sapientius per uos fieri potuit, neq; nobis gratius & iucūdius significari. Deo etiā Opt. Max. qui pacē à nobis atq; concordiam coli amariq; in primis uult, satis uos in eo facere arbitror. Quare nulla quidē in re uobis deero, in qua tā iustæ uestræ petitioni, tamq; piæ, tam cum Domini uolūtate cōiunctæ opitulari præstoq; esse autoritas cura diligentia studium labor etiā meus poßit. Reliqua ex Ennio Episcopo Verulano cognoscetis. Dat. tertio No. April. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ.*

Ludouico Panno niæ Boëmiæq;
Regi puero.

111 *EX literis Thomæ Cardinalis Strigoniensis Legati intellexi Vladislaum Pānoniæ Boëmiæq; Regem patrem tuum magno cum illorum populorum mœrore & luctu uiuere desijsse. Quo sanè nuntio uehementer sum pertur*

perturbatus, magnũq; ut debui, cepi dolorẽ ex amantißimi mei prudẽtißimiq; Regis morte, præsertim tã alieno Reip. Christianæ tẽpore: existimoq; te quidem primum, qui in tã tenera ætate patrem tuũ maximũ clarißimumq; uirum amisisti, reliquos deinde istorum Regnorum uiros principes, Regna deniq; ipsa & populos magno esse & præsidio & ornamẽto spoliatos, remq; hãc pu. beneuolentißimi in se animi Rege, fidelißima societate, maximis auxilijs, eo extincto planè carere. Verũ cũ eisdem literis certior sim factus Regnorum te istorũ à patre tuo hæredem fuisse institutũ, cuius indoles egregium iam specimen magnamq; excellentis uirtutis spem præbeat, statui mihi à luctu atq; molestia esse tẽperandum. Deumq; Opt. Max. rogandũ, & ut illum mortali exutum corpore terrenisq; cõpagibus cœlestem in patriam inter beatißimas fortium optimorumq; uirorũ & sanctißimorum hominũ animas conuentũq; recipiat: et ut te, cui quidẽ planè puero duo Regna maxima iure recteq; obtigerũt, tãtum pollere bonis studijs optimisq; artibus uelit, ut expectationem de te nostrã tuorumq; populorũ uota æquare atq; implere facile poßis: euadasq; in eũ Regem, qui quidem in timore Domini eruditus omnibus Christianis populis atq; gẽtibus multũ gloriæ multumq; Roboris sis allaturus. Quod profectò animo libẽtißimo & facio iam, & sæpe in posterum faciam: speroq; fore ut me pro te pie se atq; suppliciter precantẽ Dominus audiat. Et quoniã idẽ Legatus scripsit ad nos patrẽ tuũ extremo uitæ suæ tempore mihi te cõmendauisse: omnes meas opes, omnẽ autoritatem ad te fouendũ ornandumq; polliceor: teq; iam in charißimi mihi filij

hi filij locū agnoſco atq; recipio, boniſq; uerbis atq; omnibus & cōplector & proſequor. Tu uerò ipſe optimi uiri patris tui maiorumq; tuorū fortißimorū & clarißimorum Regū greßibus atq; ueſtigijs inambulans Regnum tuū à Dei *pietate & cultu, atq; ab huius* Reip. *obſeruantia & ſtudio auſpicare, daq; operā, ut non minus religione, quàm ætate, neq; magis corporis uiribus, quàm uirtutibus animi ſubcreſcere tui te populi uideant.* Dat. prid. Non. *Aprilis.* M. D. XVI *. Anno quarto.* Rom.

Epiſcopo Veſprimienſi: tum cæteris ſingulis in Pannonia magnis uiris.

IIII S*Cribimus ad* Bernardum *cantorem* Agrienſem *inter nuntium noſtrum ea omnia, quæ per illum tibi hoc tempore ſignificāda eſſe duximus noſtris uerbis.* Hortamur *itaq; te, ut pro noſtra in te paterna ſanè beneuolentia, expectationeq; ea & ſpe quā de tua probitate magnitudineq; animi, & religione, cæteriſq; tuis uirtutibus magnā atq; mirificā ſemper habuimus, des operā, ut quibuſcunq; rebus poteris, iſtorū Regnorū quieti & trāquillitati per te conſulatur: autoritateq; tua, qua multū polles, ad eam rē cum huiuſce* Reip. *dignitate, quæ quidē in tua erga ſe illuſtri uolūtate et ſtudio libētißime conquieſcit, maxime omniū atq; in primis utare. Erit id cum per ſe præclarum, & tibi laudi atq; gloriæ, tum certe egregiæ iſti fortißimæq; nationi & populis apprimè ſalutare.* Dat. Nonis *Aprilibus.* Anno *quarto.* Roma.

Thome Cardinali Strigonienſi.

V Q*Vantum mihi moleſtiæ, quantum mœroris* Vladislai *Pannoniæ* Boëmiæq; Regis *mors attulerit, de qua*

de qua tuis ad nos literis est allatũ, ex mea ĩ illũ charitate atq; beneuolẽtia tibi quidẽ uni omniũ maxime perspecta & cognita per te ipse facile potes existimare. Videor autem mihi in illo nõ magnum & prudentẽ modo Regẽ, sed optimũ etiã filium meiq; obseruantißimum amisisse, quo tempore propter Turcarum insidias adiectumq; ad ista Regna semper animũ maxime illum uiuere oportuisset. Itaq; cum mea & certe istorum populorũ, uel potius uniuersæ Christianæ Reip. causa uehementer dolorẽ, angereró; prope animi omnibus articulis & sensibus, illa me res nõ mediocriter est cõsolata, quòd is, ut scribis, Ludouicum filium suũ mirificæ indolis magnæq; spei puerũ Regni hæredẽ sibi reliquit. Qui quidem si nõ satis dum propter ætatẽ sit ad id regendũ & procurandum idoneus: habet certe nõ paucos excellẽti uirtute, singulari prudentia uiros principes, quibus nitatur, quorumq; cõsilijs, & ipse recte institui, & eius Regnum administrari cõmode atq; feliciter poßit. Quamobrem sedato, quãtum potui, mœrore meo & luctu, consilioq; cũ meis fratribus E. R. Cardinalibus super ea re mature amantißimeq; habito tibi quidẽ negotiũ damus, primum, ut Regem puerũ saluere iubeas nostris uerbis, affirmesq; illi salutem eius & dignitatem magnæ curæ nobis fore, nosq; singulos in eo & fouẽdo, & ornando Vladislai patris eius curã & studiũ plane gesturos. Deinde ut reliquos istius Regni Principes quo maiore animorũ nostrorũ ostensione poteris, hortere, uelint, quẽadmodũ quidem cõfidimus te atq; illos esse facturos, in eã præcipue cogitationẽ incumbere, nibil ut inter uos dißidij, nihil omnino discordiæ suboriatur, sed

u uno

uno omnium uestrum consensu & uoluntate sedate atq; amãter Regni & Regis pueri res, prouentus, otium, negotiũ procuretur. Id erit & prudentia uestra dignũ, & nobis omnibus in primis gratũ sic, ut iam nunc libentissime profiteamur, eius rei gratiam uobis singulis aliquãdo etiam relaturos. Cæterũ quod ad municipiorum illorũ curam & tutelam attinet, quæ municipia isto in Regno uicina oppositaq; Turcis sunt, atq; in summa rerum omniũ inopia uersantur, celerisq; auxilij magnopere indigẽt, ea in re omnem meam curam adhibebo: daboq; operã, ut eis omnibus in tempore succurratur. Itaq; uolo bono uos animo esse, neque uereri, quin à me omnia paterna in uos officia procurationesq; proficiscantur. Quod quidem ut iam re fieri perspicere omnes homines poßint, mittere istuc quamprimũ decreui Robertũ Archiepiscopum Regium familiarẽ meũ, illustri ortũ gẽte, probumq; ipsum hominem, & doctrinæ studijs præditũ, quem quidẽ ualde amo, tecũ unà ut à Regis pueri latere nũquam discedat, autoritatemq; illi afferat nostram, quibuscunq; in rebus & opus erit, & oportebit: ne is tam illustrem patris sui de sese cõmendationem apud nos parum ualuisse suspicari poßit. Scripsi etiam Bernardo Cantori Agriensi internuntio meo, ut cũ istius Regni magnis uiris, quos ad singulos etiã literas dedi, diligẽter ageret, ut in Regni negotijs procurãdis cõcordiã in primis exercerent: ut rectius atq; cõmodius publicæ per eos utilitati regiæq; dignitati consuleretur. Iubebam autem tum has ipsas, tum cæteras, de quibus dixi, literas eiusmodi tabellario dari, qui celerrimè iter faceret: ut ante conuentus uestri tempus,

pus, qui ad diē nonū Cal. Maij est futurus, ad te perferrē tur. Dat. octauo Id. April. Anno quarto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi puero.

QVod Hieronymo Vicco excellenti uirtute, mirifica diligentia, singulari fide uiro, qui Romæ Ferdinandi regis aui tui Legatum multos annos geßit, uelle te hoc tempore uti scribis, haberéq; illum eodem apud me loco, sanè gaudeo. Nam & ego illum ualde amo, gratißimaq; mihi eius cōsuetudo semper fuit: & tu hominem ad eam rem magis idoneum habere nullum poteras. Habes autem eo in munere multa cū laude diu uersatum, & cui urbs Roma notior, quàm ulli domus ipsa sua sit: qui neque fallere propter probitatē, uolet, neq; falli poterit propter usum rerum atq; prudentiam. Itaq; uerißimum de illo testimonium Antonij Stunigæ magni Castellæ prioris, de quo scribis, plurimum apud te ualuisse ualde lætor. Hortor autem te: quem quidē & amaui semper antea, & nunc pluris etiam facio, cum quidem ad priorem in te charitatem meam Regij etiam nominis tui dignitas maiestasq; sit adiūcta, ut, quo horum ipsorū in te beneficiorum Domini bene memor uideare, uelis in ipsius Domini cultu & timore, quemadmodum quidem intelligo facere te, & in huius Reip. obseruantia amantius in dies atque ardentius uersari, addiceréq; animum in hoc ingressu in adolescentiam tuo ad omnium hominum pacem atq; salutē, quantū in te erit, erit autē semper plurimū, procurādam. A me certe omnia boni amātisq; patris officia in te proficiscentur. Quemadmodum cū Vicco ipso, de quo, ut ad initiū reuertar magnopere

probo consilium tuum, his de rebus omnibus sum loquutus. Dat. VII. Id. April. Anno quarto. Roma.

Sigismundo Poloniæ Regi.

VII Cum Vladislai Pannoniæ Boëmiæq; Regis fratris tui mors, eiusq; filij Ludouici nimis tenera ad perferenda onera duorum Regnorum ætas, aliquot nos dies mœrentes suspensosq; habuisset: de fratrum meorum E. R. Cardinaliũ sententia Robertũ Archiepiscopũ Reginũ designatũ familiarẽ meum, quem propter familiæ splendorem & singularẽ ipsius doctrinã atq; uirtutẽ ita cõplector, ut sit mihi planè charissimus, legaui, quẽ illuc quamcelerrime mitterẽ: ut esset, qui unà cum Cardinali Strigoniensi Regi puero meo nomine adesset: atq; ad pacẽ & otiũ eius regni procurãdũ autoritatẽ adderet meã: ut quantũ pro tẽpore possem, puerum quẽ quidem nobis pater extremo uitæ suæ tempore diligẽtissime amantissimisq; uerbis cõmendauerat, & pueri regnũ ornarẽ atq; protegerem. Volo enim omnes homines intelligere, fratrem me tuum fortem uirum & prudentem ac religione præditum hominem cũ fruentem uita dilexisse, tum eius cõmendationem morientis nõ neglexisse, Regnorũq; illorum & nationũ fortissimarũ & bene de re Christiana meritarum, quam debui, curã & rationem habuisse. Cui quidem Roberto, cũ maturare, quantũ posset, profectionem suã mãdauissem, has ad te literas iussi dari certo tabellario & celeri: ut te ante omnibus de rebus docerem, quam is Pannoniã attigisset. Ego si commendare tibi fratris tui filium uelim, diffidere uidear probitati tuæ: cui sanè nõ diffido: est enim mihi quidẽ probatissima. Sed tamẽ

facere

facere non possum, quin tibi illum commendem. Vale. Dat. tertio Id. April. Anno quarto. Romæ.

Viterbiensibus.

CVm nuper intellexerim Piratarum Punicorum iustam classem ad uicina uobis littora oramq; istā maritimā aduentare, uos quidem unos maxime omnium & commonefacere & hortari uolui, paratos ut uos alacresq; ad ea munera obeunda, curas laboresq; capessendos præstaretis, quæ munera Franciscus Pitta Hetruriæ Prolegatus uobis mandauerit, quamobrē tam inopinato teterrimorum hostium & latronum aduentui atque impreßionibus iri obuiam poßit. Ea in re si quemadmodum quidem spero, deq; uestris confido studijs, sic egeritis: nō uos quidem ipsos plus amauero. Qui enim fieri potest, nihil cum sit meo perueteri erga uos amore charitateq; ardētius? sed plus amari à me meritos esse uos facile profitebor. Dat. sexto Calend. Maias. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ. VIII

Faliscis.

QVoniam renuntiatum nobis est, Pœnorum, qui Piraticam exercent, non paruam classem in mari nostro esse, uestraq; ad littora atq; ad Centūcellas cursum tenere, mando uobis, ut omnibus in rebus, quæ à Francisco Pitta Hetruriæ Prolegato uobis imperabuntur, sine ulla ei mora pareatis, non secus, ac si ipsis à nobis præsentibus iuberemini: ad uestram enim & uestrarum rerum incolumitatem salutemq; pertinebunt. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto. Romæ. IX

Grauiscis.

X ALlatum est ad me satis magnam Piratarũ classem à uestris littoribus non multum abesse. Quare uobis mando, & ut oppidũ istud, quo celerius fieri poterit, cõmuniatis, ne imparati ab hostibus paratißimis offendamini: & ut Frãcisco Pittæ Hetruriæ Prolegato omnibus in rebus uestrã operam nauandam statuatis, quas ille per uos fieri iusserit, non secus, ac mihi ipsi. Volo autem uos bono animo esse. Eorum enim quæ ad uos oppidumq; uestrum defendendum pertinebunt, nihil prætermittam: ut intelligere poßitis uestrã incolumitatẽ mihi magnæ curæ esse. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto, Romæ.

Francisco Pittæ Hetruriæ Prolegato.

XI QVod me de Piratarum classe celeriter monuisti, quam appropinquare nostris littoribus scribis, diligentiaq; tua & uigilantia, quam adhibes, ne imparati offendamur, mihi uehemẽter probatur. Scribimus autẽ ad ea municipia, quæ in Legatione sunt Marci Cardinalis Cornelij: ut quoniã eiusmodi claßis in mari nostro est, primũ se præmuniãt, prouideantq; ne offendi poßint: deinde tibi omnibus in rebus, quas fieri per eos et curari uoles, ita præstò sint, ut mihi essent, si à me præsente iuberẽtur. Te uerò hortor: nã mãdare tibi, cum omnia per te facias, nihil debeo: ut pergas quẽadmodũ quidem cœpisti, nulla in re deesse ad istorũ populorũ salutẽ incolumitatẽq; protegẽdã: sic enim & præstabis ipse mihi fidẽ tuã, & ego te chariorẽ habebo, & pluris plurisq; faciã. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto. Romæ.

Federico Fregosio Archiepiscopo Salernitanorum.

Gratæ

GRratæ mihi tuæ literæ fuerunt, quibus oſtendis, ſi XII.
quid aggredi cõtra Piratarũ claſſem uelim eã, quæ Italiæ oram nuper inſedit, infeſtatq; Tyrrheni maris littora, te paratũ animatumq; eſſe cum nauibus longis quatuor, quas iſta urbs deductas & ornatas habet, quò oporteat quoq; iubeam accedere: neq; uereri, quin ipſa ciuitas nihil ſit mihi eiuſmodi pro ſua in me obſeruãtia & cultu recuſatura. Deq; iſta tui animi propẽſione & ſtudio mehercule gaudeo. Video enim bonorũ ciuiũ & fortiũ uirorum prouẽtu hãc Remp. nõ prorſus inopẽ factam: cum uigere adhuc quidẽ in noſtris hominibus eiuſmodi ſenſus et cogitationes intlleigo. Erit autẽ eo mihi tua hæc liberalitas opportunior, quo celeritate opus eſt ad rẽ recte atq; ut uolumus cõficiendã. Scribo itaq; ad Octauianũ fratrẽ tuũ Præfectũ Genuæ eiuſq; oppidi decuriones, uelint mihi & eas, quas dicis, quæq; in anchoris ſunt, triremes naueis cõmodare, et ornare alteras totidẽ, ad noſq; mittere: ut cõmunes hoſteis noſtros eo & tutius aggredi, & celerius opprimere poßimus. Te uerò etiã atq; etiã hortor, rẽ apud ciues tuos iuues: atq; in eo multũ inſumas operæ, ut quæ cõparãda erũt, quãcelerrime cõparẽtur. Erit id mihi apprime atq; ſummopere gratũ. Reliqua ex literis Petri Bẽbi familiaris mei ab epiſtolis, q̃ te plurimũ diligit, cognoſces. Dat. tertio Non. Maias. Anno quarto. Roma.

Octauiano Fregoſio Præfecto &
decurionibus Genuæ.

APpuliſſe ad Italiæ inſulas & littora uobis uicina XIII
Punicam Piratarum claſſem non ſpernendã, eaq; infeſtißima reddere, diripere, depopulari, intellexiſſe

uos aliquãdo etiam, quàm me tẽporius arbitror. Eam ad classem uel repellendã, uel si fieri poterit, cõterendã, omnem meam curam & cogitationẽ adhibeo. Sed quoniam ad id & magna classe opus est, & quæ celerrime cõficiatur: pro uestra uetere in Ro. Põtifices & Dei ecclesiã pietate proq; meo in uos paterno amore culto à uobis diligẽtißime etiã atq; etiam à uobis peto, ut ad hanc rem, quam paro, Italis quidẽ omnibus in primis honorificã, uobis certe propter periculi societatẽ etiam salutarem, & eas uestras triremes, quæ instructæ parataeq; sunt, cõmodetis, et simul ornari alteras totidẽ quã celerrime imperetis: quibus nauibus cũ nostra classe cõsociatis cõmunes omnium nostrũ hosteis nobis turpiter insultantes aggredi atq; opprimere poßimus. Ea res ut facilius cõfici poßit, si me admonueritis, partẽ stipis ad uos mittã in nautas & milites cogendos nauibusq; imponẽdos. Toto uerò in apparatu atq; negotio uos oportet unos tum diligentiam & studium, tũ maxime celeritatem adhibere. Si enim præstolabimur, nihil est cur illos, qui omnia temporum momentis metiũtur, posse nos consequi spem ullam habeamus. Id autem ut animis alacrioribus uobis esse faciendũ statueretis, petijt à Frãcisco Gallorũ Rege per literas nõ hoc ipsum modo, ut uestras naueis permitteret mihi præstò esse, sed illud etiã ut suam ipse classem cũ nostra classe coniungeret quoad aliquid actum & confectũ esset. Quod quidem illum confido pro nostra coniunctione, proq; suo in tuenda Christiana re studio libentißimè esse facturum. Dat. tertio Non. Maias. Anno quarto. Roma.

Abbati sancti Bertini.

Mittimus

Mittimus ad Carolum Hispaniæ Regem Pindarum Santesium familiarē nostrum: eiq; mandauimus, ut Rege salutato te inuiseret, tibiq́; significaret, me tui memoriam crebro libenterq́; repetere, utpote boni hominis & religione præditi, & mei obseruantis, & quē ego unice atq; summopere amo. Itaq; ei te meis uerbis alloquēti, deq́; mea in te uoluntate plura & certiora deferenti fidem habebis, tibiq́; persuadebis gratißimum mihi fore, si te & recte ualere, & bene agere intellexero. Dat. sexto Id. Maias. M. D. XVI. Anno quarto. Roma. XIIII

Prospero Columnæ Cauio.

Literas tuas Decurionibus municipij Acutini & Vicario Episcopi Agnanini scriptas, quibus literis de mortui Episcopi bona tuis procuratoribus dari postulas, legi missas ab ipsis mihi, nō illas quidem dignas, quæ à te proficiscerentur, & cum iniquas, tum cōtumeliosas, præsertim in hominem mihi charißimum, quiq́; à latere meo nunquam discedit. An tu unus nesciebas Acutū oppidū & Episcoporū bona nō ad te, sed ad nos pertinere? Quā obrem primum quidem paterne te hortor, deinde mando etiā atq; impero, ne te causa ulla, modo ullo, colore ullo illis in bonis immisceas, ne'ue animum addas Episcopi aduersarijs male in eū cogitādi: faueas etiā potius præstoq́; sis eius procuratoribus, qui has tibi meas literas reddiderunt. Quod si ius tibi aliquod ijs in bonis cōpetere existimas, id à me postulato: qui tibi, quod rectū honestumq́; sit, nulla ex parte deero. Dat. tertio Id. Maias. Anno quarto. Roma. XV

Carolo Hispaniæ Regi.

Proficisceu

XVI PRoficiſcentem ad te Antonium Stunigam Caſtellæ Priorem dimittere ſine meis literis nolui: in quo cũ ad generis nobilitatem animi etiam magnitudinẽ, prudentiã, cõtinentiã, plurimas egregias excellẽteisq; uirtutes adiunctas & conſociatas agnouerim: apud nos enim prope biennium in ſui Prioratus cõtrouerſia dum ſibi ius fieri poſtulat, ſumma cũ tẽperantia & æquanimitate, uerſatus eſt: eũ dignum exiſtimaui, quem & mea beneuolentia unice cõplecterer, & tuæ pietati diligẽtiſsime cõmendarem. Morã autem eam, quam iudiciorũ præſtituta tempora ſibi depoſcũt, illud etiã auxit, quod Ferdinando Rege auo tuo quotidianis ꝑpe poſtulationibus agente apud me, ut rẽ illius & cauſam paululũ protrahi permitterẽ: fore enim ꝓpterea, ut dilatione aliqua iudicij interpoſita Prior ipſe ad cõcordiã adduceretur: ſententiã iudiciumq; differri aliquãtiſper rogatu Regis paſſus ſum exiſtimans ipſum cõcordiæ cõditiones, quæ Regis & aduerſariorũ ei nomine proponebãtur, nõ recuſaturum. Quanquã quidem poſtea cũ illum nullas pactiones accipere, nullas ſibi leges uelle dari cognouiſſem, neq; ullis cõditionibus adduci poſſe, ut ad cõcordiã ſeſe demitteret, iuſsi ut cauſa lisq; omnis terminaretur, ad exitũq; perduceretur. Iis uerò in actionibus omnibus biẽnioq; toto planè perſpexi id quod mihi gratiſsimũ profectò accidit, ipſum quidem obſeruantiſsimũ tui eſſe, tuumq; nomen maxime colere, maximiq; facere nutus ſingulos uoluntatis tuæ. Itaq; tibi illum commendare iuſtiſsime ſanè uideor tũ morum optimorum hominem eximiæq; conſtantiæ atq; uirtutis, tũ fidei exploratæ erga te planeq; ſingularis. Gratiſsimũ igitur mihi feceris:

ceris: si præter id, quod Antonium diligere merito eius debes, habebis illũ mea causa etiã chariorẽ. Vale, nosq; dilige. Dat. Idibus Maij. Anno quarto. Romæ.

Laurentio Medici fratris filio.

IOannis Iordani Vrsini propinqui nostri precibus adductus, charitate etiã, qua illam gentẽ, ut scis, atq; familiam prosequor, me impellente, te hortor, ut Virginiũ Vrsinum Anguillariæ dominum istius Reip. Præfectum equitum in ea, qua nunc est, conditione dignitateq; retineas, neq; eum missum facias: quem quidem etiam in meliore esse apud te remq; illam pub. loco, si fieri posset, magnopere uellem: meamq; hanc uoluntatem ipsi quidẽ exploratißimam esse scio. Itaq; sic uelim tibi persuadeas, te mihi rem pergratam esse facturum, si curabis, ut Virginius, quam in me spem adhuc quidem positam habuit, ea ne deseratur. Dat. XVII. Cal. Iunias. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ. XVII

Ioanni Paulo Balioni, & Sipitiani Dominis.

CVm mihi, quem quidẽ pacis atq; concordiæ suasorem autoremq; esse maxime omnium conuenit, non mediocrem molestiam attulisset ea controuersia, quã de Petri & Graßiani oppidulis obstinata nimis animorum cõtentione inter uos aliquot iã annos exercuistis: ne sem per iisdẽ in disceptationibus uersaremini: qđ sine uestro magno mehercule malo, nostri uerò prope, ut uerißime dicã, cõtemptu fieri nõ potest: Laurentium Medicẽ fratris mei filiũ Florẽtinorũ exercitus Impatorẽ delegi quo utriq; arbitro uestrarũ disceptationum uteremini: quiq; interea, dum de iure uestro cognoscit, illorũ oppidorum XVIII

possessio

possessionẽ meo nomine capiat: ne peioribus in dies malis grauioribusq́; impẽdijs implicemini. Quãobrẽ uobis singulis mando atq; impero, ut sine uel mora, uel recusatione ulla Matthæo Cautio Laurẽtij procuratori eorũ oppidorũ possessionẽ tradatis, ab ijsq́; ipsi recedatis, sponsionẽq́; faciatis, per illũ iuducato uos staturos & quietu ros. Secus si feceritis, quo maiore charitate uos amplector, eo cogar et diligẽtius et celerius dare operã, ut meã dignitatẽ tuear. Dat. XVII. Cal. Iun. Anno quarto. Ro.

Thomæ Feltrinorum Episcopo Legato.

XIX *PVto te non latere quanto studio cum Venetis egerim, ut Christophorũ Friapanẽ Matthæi Cardinalis Gurcensis sororis uirum captum ab eis sui redimerent. Quod quoniã parũ successit, neque uelle Venetos intelligo missum illũ propterea facere, quòd Iuliũ Manfronium eorũ Præfectum equitum hostes captum itẽ à suis, si id fiat, mißum se facturos recipiãt: multorũ ualde mihi & gratorum & probatorum hominum precibus adductus mãdo tibi, ut tum apud Maximilianum, tum cũ Cardinale ipso agas, contendas, efficias, ut conditione aliqua neutri parti graui Iulium liberent missumq́; faciant hortatu meo.* Dat. XV. Calend. Iun. M. D. XVI. *Anno quarto.* Roma.

Boiorum Duci Præfecto Mediolanensium.

XX *SCribitur mihi non paruam militum manũ extra regis tui ditionem abs te mitti. Ea de re cum nihil mihi significaueris, non potui non moleste ferre me à te ijs de rebus esse celatum, præsertim cum intelligerem eos milites iamprimum ad conturbandum Carpi & Mirandulæ*

statum

statum tendere municipiorum mihi in primis commendatorum, nostraq; in tutela ociose atq; imparate quiescentium. Quamobrem cum existimem pro summa nostra beneuolentia regem ipsum, ad quem quidem ea de re literas dedi, non permissurum, ut ij, qui nobis commendati sunt ab eius militibus diripiantur: peto à te etiã, primũ quidem, ut ab illorum oppidorum impreßione tuos milites contineas, quoad aliquid ab rege afferatur: deinde ut de militum itinere, si tibi uidetur, cogitationibusq; tuis. quemadmodum quidem nostræ coniunctioni ualde conuenit, aliquid nobis impartiare. Dat. XII. Cal. Iun. Anno quarto. Romæ.

Francisco Callorum Regi.

XXI

Renuntiatum nobis est non exiguam tuorum militum manum extra tuæ ditionis fines transq; Padũ iter facere. Deeo cum neque ad me scripseris ipse, neq; tui, qui quidem in Italia sunt, mihi quicquam ministri significarint, affectus molestia sum propterea quòd est sanè rumor eos tuos milites ad peruertendas Carpi & Mirandulæ res contendere: quæ quidem municipia aliquot anni sunt, cum in meam clientelam tutelamq; sunt recepta. Quare te hortor, ne permittas eos, qui se mihi dediderunt, à tuis militibus uexari, præsertim cum illos constet nulla in re contra te dignitatemq; tuam uel egisse unquam, uel omnino cogitauisse. Id erit & te dignum, & à coniunctione nostra postulatum, & mihi gratißimum. Dat. decimotertio Calend. Iun. Anno quarto. Romæ.

Boiorum Duci.

Heri

XXII HEri ad te scripsimus, ut, quoniam rumor erat tuos milites ad Carpi atq; Mirandulæ municipia lacessenda iter facere, uelles eos continere, dum sciri posset, quid rex tuus ea de re fieri uellet. Eas meas literas tãetsi confidimus tantum, quantum profecto debent pro mea summa in regem beneuolentia proq; nostra coniunctione, apud te ponderis habituras: tamen increbrescente magis magisq; horis singulis rumore illo & sermone hominum statui Latinum Iuuenalem familiarem meũ magnis itineribus ad te mittere, qui coràm tota de re diligẽtius tecum ageret meis uerbis. Ei tu igitur fidem habebis, pacemq; & pacis studia, si me audias, plus diliges bellis & turbis omnibus. Dat. ad XII. Cal. Iunij. Anno quarto. Romæ.

Episcopo Vesprimiensi.

XXIII REuertenti ad te Thomæ Nigro Vicario tuo, qui nõ solum apud me, sed etiam apud fratres meos E.R. Cardinales publice oppidorum eorum, quæ à Turcis obsidentur, regniq; istius causam, atque in primis tuam grauiter & accurate egit, mandaui, ut te meis uerbis salutaret: ac primum tibi significaret, quòd plurimos pro re Christiana labores pertuleris, grauia omnia periculosaq; adieris, impensas maximas feceris, nos te efferre maximis et uerißimis laudibus, deq; ea optime esse meritũ libẽtissime profiteri. Deinde tibi cognitã faceret diligẽtiã meã, quam adhibeo, ut tibi tantũ auxilij, quantum satis sit ad illa oppida munienda hostesq; propulsandos cõmuni cõsilio atq; opibus quãcelerrime mittatur: ut tuã & istius Regni Christianæq; Reip. dignitatẽ defendere ac tueri

posßis

possis. Demum te hortaretur, ut pro tua uirtute animiq; magnitudine hostium furorem tandiu sustineres, dũ hæc conficerentur, quod quidem paucis diebus confidebamus fore. Itaque bono animo es, optimamq; spem alere popu- los istos fortissimos & constantissimos iube, breui se inco lumes futuros. Reliqua ex ipso cognosces. Dat. octauo Calend. Iun. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi.

Binas iã ad te literas dedi, quibus te literis sum cohor- tatus, ut fessis atq; labantibus Pannoniæ rebus pro- pter assiduam in Delmatas Turcarũ impressionẽ diutur- naq; nimis bella pecuniæ auxilio mecũ & cum cæteris no stris Regibus pro tua liberalitate succurreres. Et quoniã ea res magnæ sanè diligentiæ celeritatisq; indigebat, cõ- monui in primis te, ut quæ tibi agenda esse ea de causa pu tares, ageres efficeresq; quamprimũ: neq; cõmitteres: ut elapsa rei bene gerẽdæ occasione, quæ quidẽ erat perbre uis, tueri posteà ab audacissimis hostibus nostris Regnum illud, cum uelles, nõ posses. Eas ad literas postulataq; no- stra, quod te dignũ erat, rescripsisti, te scilicet uelle face re, quæ proponebãtur: itaq; ei te rei pro tua portione nõ defuturũ. Quod quidem statim ego Regi Pannoniæ Prin cipibusq; illius Regni uiris significaui, acciditq; eis omni bus planè gratissimũ. Verũ cũ nouissime per literas Epi- scopi Vesprimiẽsis Præfecti Croaciæ Pãnoniæq; Proregis optimi atq; fortissimi uiri certior factus sim, ipsum quidẽ in exigua spe esse, posse se ulterius Turcarũ uim atq; im petum sustinere: ipsius autem Episcopi Vicarius coram mecum & cum meis fratribus E. R. Cardinalibus pro- stratus XXIIII

stratus ante meos pedes illorũq; genibus aduolutus flens, fidemq; nostrã atq; omnium Christianorum Regũ implorans obtestansq; Deos & homines egerit, ne Regnum illud, quod quidẽ adhuc hostium gladios nostris à iugulis atq; ceruicibus semper repulit, iri perditũ nostra ignauia atq; segnitia sineremus: oppidorũ enim eorũ, quæ à Turcis hoc tẽpore obsiderẽtur premerẽturq; modis omnibus, Iaizæ, Tininij, Clißij, Scardonæ, eã naturã esse cum propter portus, quos haberẽt maximos atq; tutißimos, tum propter materiã ad naueis ædificãdas idoneã, qua abũdarent, demum etiam propter ipsorũ situs atq; positus, ita Pannoniæ atq; Italiæ opportunos imminenteisq;, ut uno eorũ aliquo in Turcarũ potestatẽ redacto, Pannonia quidem ipsa se tueri nullo modo poßit: Italiæ autẽ ora, quæ ad mare Adriaticũ est, noctis unius nauigatiõe eorũ classibus pateat, quibus diripi atq; incẽdi poßit. Hæc itaq; cũ ita se haberẽt, de eorundẽ fratrum meorum sententia statui ad te scribere, teq; hortari, & rogare, ut quamprimũ quamq; celerrime saltẽ quindecies mille nummũ aureorũ ad nos mitteres: qui unà cũ meis alteris totidẽ illuc trãsmitterentur: quibus se opibus illa municipia cõmunirẽt, ne nostris hostibus sese dedere fame ac rerũ omniũ egestate atq; inopia magno cũ nostro, nostro inquam te coniungens, reliquorumq; Regum nostrorum dedecore & ignominia cogerentur. Plura me ad te scribere hac de re fortasse res ipsa postulat: quæ quidem secum maximũ in utrãq; partem rerum omnium motum atq; faciem trahit. Sed persona, quam sustines, nomenq;, quod geris, planè non postulat. Ea te mouere etiã tacentibus nobis debent, ut non

ut nõ magis uerbo, quàm re tuendisq; Christi populis & esse & haberi uelis Rex & maximus & Christianus maxime. Quod quidem te facturũ & pro animi tui magnitudine, quam & omnes prædicant et ipse agnoui, proq; tua prudentia, religiõe, pietate, liberalitate sanè cõfido. Hæc uerò ipsa, quæ ad te scribo, scribo item cæteris Regibus: quos quidẽ in eo nõ defuturos puto. Sed te decet: qui & illis maior es, & nobis cũ uicinus, tũ cõiunctus magis, ad tui partes muneris peragendas etiam priorem & alacriorem accedere: ex quo tamen & uberior à Dijs immortalibus gratia et clarior ab hominibus gloria te sequetur. Fratres mei tibi salutem ascribunt. Vale. Dat. Idib. Maijs. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ.

Maximiliano Rom. Imp. desig.

PRoximis diebus à te cũ uenisset Sigismũdus Alberti Legati tui familiaris multa nobis narrauit, quæ libentißime audiuimus quæq; nobis pro summa nostra in te beneuolentia gratißima & iucũdißima fuerunt. Quanquam quidẽ, quod ad te attinet, nunquam sanè dubitauimus, te, qualem cõfidimus decetq; esse, talẽ futurum. Sed pupugerant me quorundam hominũ uoces nõ tam maleuolorũ, quàm timidorũ, & omnia sua ipsorũ natura moribusq; metientiũ. Quos tamen ipsos nunc ualde pœnitet minus recte de animi tui magnitudine, quàm par erat, cogitauisse. Sed hæc quidẽ hactenus. Sigismũdo uerò ipsi ad te reuertẽti multa mandaui, multa etiam cũ Legato tuo sum loquutus, quæ ad te perferri uolo. Quare et illius sermoni & huius literis semihorã dabis: tibiq; persuadebis, dignitatẽ amplitudinemq; tuam mihi magnæ curæ esse.

Vale nostrorum hominum Imperator uere maxime atq; optime. Dat. Cal. *Iunij.* Anno. *quarto.* Roma.

Vrbinatibus.

XXVI INtellexi *uestris ex literis id, quod mihi pro ea, qua urbem istam omni sum tempore beneuolẽtia charitateq; prosequutus, iucundißimum sanè fuit, uos ad meum & huius* Reip. *Imperium libenti animo redijsse.* Equidẽ *uos ea de re uehementer laudo: qui tẽpestatibus huc illuc diu iactati post longos atq; multos labores in* Reip. *piæ optimæq; matris sinu, tanquam in portu, cõquiescere uoluistis.* Itaq; *municipiũ istud uosq; omnes in meam curã atq; fidẽ libentißime recipio: daboq; operam, ut in mea erga uos tum beneuolentia, tum studio & diligentia securè pacateq; degatis.* Atq; *aliquẽ ex intimis charißimisq; mihi perspectaq; probitate & uirtute uirũ propediẽ istuc mittã ad uos nõ solum regendos, sed maxime etiam & fouendos & omni pietate cõplectendos.* Neq; *interea uobis deerit* Laurentij Medicis *fratris mei filij uestri* Ducis *industria: qui suis uos opibus amãtißime tuebitur.* Hortor *autem uos, ut quam uobis nuper* Dominus *in recuperanda huius* Reip. *beneuolentia mentem dedit, eam in posterum pietate, fide, studijsq; uestris etiam augeatis.* Dat. Cal. *Iun.* *Anno quarto.* Roma.

Genuensibus.

XXVII QVesti *apud me sunt per literas* VIII. *uiri* Reipu. *Florentinæ grauiter illi quidem, & plus dolore, quàm atramento illitis codicillis: cum scriberent nauem quãdam Cypriam à* Florentinis *mercatoribus conductam, onustamq; sale* Ebusitano *in ciuitatis*

ipsorũ

ipsorũ usum Pisano in portu à uestrarũ quatuor triremium Præfectis captã fuiße, perductãq; istuc, inquiẽtibus ita sibi facere p uetustißimas Romanorũ Imperatorũ cõcessiones licere, uelleq; se eo detracto sale nauẽ cõburere iactantibus præq; se ferẽtibus. Quod quidẽ mihi, ut uere dicam, quod sentio, molestißimũ accidit, uisumq; est ualde mehercule indignũ uestra moiorumq; uestrorũ æquitate ac frugalitate, addo etiã urbis uestræ dignitate & nomine, eoq; magis, quod quibus à ciuibus uestris se defensum iri Florẽtini ciues contra Pœnorum Piratarum classem existimabant, idq; ab ipsis prædicabatur, quosq; ciues uestros ea de causa suo in portu amicißime receperãt, rebus omnibus iuuerãt, illis ipsis eorũ fortunas prædæ atq; ludibrio esse, speciẽ quandam habet insolitæ uel perfidiæ, uel auaritiæ, uel sceleris. Quid enim hostes ipsi Pœni ui atq; armis illos aggreßi durius in eos atq; crudelius st[illegible]ent? Aut qs uobis posthac fidẽ ullã habendam existimabit, si quos ab alijs tuendos ipsi palã suscepistis, quiq; uos sanè liberaliter atq; etiã uerius hilariter, tãquã bonos hospites, amicos quidẽ certe atq; socios suis in terris atq; portubus exceperãt, ij à uobis capiũtur, diripiũtur, incẽdũtur, eiusmodiq; habẽtur, in quos exẽpla crudelitatis exerceatis? Quãobrẽ statui uos magnopere hortari, ne plus antiquas ullas uestras Imperatorias cõceßiões, quàm ius gentiũ, quàm bonũ & æquũ, quàm humanitatẽ ipsam faciatis: iubeatisq; ut mercatoribus Florẽtinis, uel reip. potius, ea enim me hoc rogat, tã qdẽ mecũ & cũ re. hac p. cõiũctæ atq; cõsociatæ, ut una atq; eadẽ ambæ esse uideantur, ablata per uestros Præfectos omnia sine mora

ſineq; impẽdio reſtituãtur. Quod erit & iuſtitiæ modeſtiæq; ueſtræ, duas enim has præclaras maximeq; urbib⁹ populisq; ſalutares adhuc in uobis uirtutes agnoui, magnopere propriũ, & mihi uehemẽtiſſime gratũ. Sed tota de re Frãciſcus Ghibertus fiſci Romani miniſter, ad quem lõgiores literas dedi, mẽtẽ uobis meã diligẽtius exponet. Dat. VIII. Id. Iun. M. D. XVI. Anno quarto. Romæ.

Carolo Hiſpaniæ Regi.

XXVIII Multo ante, quàm ab hominibus emigraret Ferdinandus Rex auus tuus, literas ad me dedit: quibus ſe literis Hieronymo Vicco Legato apud me ſuo pollicitum fuiſſe narrabat, quẽ quidẽ uirũ optime de ſe meritũ fatebatur, daturum ſe operã, ut quæ primũ Eccleſia boni prouẽtus ſuis in regnis Epiſcopo deficeretur, ei nos Eccleſiæ Vicci fratrem præficeremus. Qua de re mecũ Hieronymus nõ ſemel egit, quippe qui ea ſpe plurimũ fouebatur, nec uerebatur, quin rex, quemadmodũ [illegible]dem & ſibi receperat, & mihi ſcripſerat, primo quoque tempore eſſet facturus. Hæc mea cõmemoratio quam uim habeat, per te ipſe facile iudicabis. Nunc autẽ, cũ Hieronymus mihi ſignificarit Ludouicũ Epiſcopũ Dertucenſem uita functum eſſe, teſtis uerò ipſe ſim nõ ſolũ promiſſi regis, ut dixi, ſed Vicci etiã in regẽ fidei, diligẽtiæ, meritorum: probo & prudẽti homini, & eximia in Reges ſuos obſeruãtia, & cũ ſumma illorũ laude maximisq; ſuis laboribus decẽ totos annos Romæ uerſato, optime de auo ipſo tuo, bene de te merito, mihi propter eius excellentẽ uirtutem in primis grato deeſſe planè nolui. Itaq; nõ ſolũ te hortor, ſed etiã atq; etiã abs te pe peto, uelis ut ei Eccleſiæ

clesiæ Pontificis cura atq; solatio destitutæ frater Hieronymi præficiatur, cũ propterea, ut tu, qui fortunarũ aui tui & Regnorum tot atq; tantorũ hæreditate Dei Opt. Max. munere creuisti, illius etiã fidei & promissorũ, ratione præsertim meritoq; factorum, hæredẽ uelle agere uideare: tum uel maxime ut Legati tui, qui tuorum Regnorum negotia tam diligẽter tantaq; cũ dignitate totq; annos apud Romanos Pontifices procurauit, laborũ & uigiliarum rationẽ te habuisse omnes homines intelligãt. In quo cum illud egeris, quod facere tua sponte sanè debes, quodq; tibi & laudi & gratiæ apud tuos est futurum, qui hoc exẽplo ad bene de te merendũ excitari poterunt. Mihi quidẽ ipsi tam gratum feceris, quàm si tantundem aut eo amplius alicui ex meis familiaribus mihi charioribus & coniunctioribus contulisses. Dat. XIII. Cal. Quintilis. Anno quarto. Romæ.

Agnesinæ Montisferetrianæ Fabritij Columnæ vxori.

AFfertur ad nos multa quotidie latrocinia multasq; cædes in Algidi sylua fieri, impediriq; itinera sic, XXIX
ut iam à uiatoribus non frequẽtentur. Quod cũ mihi & permolestum sit, & cum Reip. indignitate magnopere coniunctum: peto à te, des operam, mandesq; tuis hominibus, ut latrones intercipiant: ut & eiusmodi scelera reprimantur, & itinera purgentur. Ea in re cũ id, quod, tametsi fœmina es, à tua tamen uirtute postulatur, teq; maxime dignum est, facies: tum uiri tui absentis optimi hominis atq; fortißimi desiderium mihi & Reip. lenies. Dat. XI. Cal. Quintiles. Anno quarto. Romæ.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER XIII.

Thomæ Cardinali Strigoniensi.

1 LECTIS *tuis literis, quas binas uno tẽpore accepi, alteris ad decimũ, alteris sexto Cal. Iunias datis, statim fratres meos* E. R. *Cardinales adhibui: ut unà, quid tibi ad illas respondere nos oporteret, mature cõsuleremus. Itaq; de cõmuni nostrum omniũ sentẽtia tibi respondeo: utar autẽ ordine, ad priorẽ scilicet epistolam prius:* Gratißi*mũ nobis accidisse, quod in cõuentu* Pannonico *nuper habito omnia trãquille atq; pacate acta cõfecta trãsactaq; sint. Nam cũ proxime propter recẽtem* Vladislai *Regis mortẽ, imbecillamq; Ludouici eius filij ad regẽdos populos ætatẽ ne turbæ seditiõesq; inter istos* Principes *existerẽt, magnopere timuissemus: nũc, cũ res aliter ceciderit, iamq; omnia per uos & prudẽter & temperate administrẽtur, magna certe uoluptate tuæ nos literæ affecerũt.* Valde *enim fore credimus, ut si uos in tractãdis* Regno*rum istorũ explicandisq; negocijs idem atq; unum omnes*

respi

respicietis, magna cũ pacis & quietis, tũ dignitatis & cõ modorũ incrementa publice atq; priuatim uestris rebus sint accessura. Pacis enim atq; cõcordiæ cupidos & retinẽteis protegit, augetq́; pacificus & mitißimus Dominus. Quare eo de cõsensu & uolũtate maximis uos singulos & studijs prosequimur & laudibus. Hortamur autẽ, ut in instituẽdo Rege puero, ætateq́; illa tenera & flectẽda, & dirigẽda eundẽ cõsensum eandẽ curam adhibeatis, quoad Rex se atq; sua regere per ætatẽ poßit. Nam ut arborũ semina, dũ pusilla sunt, palis indigẽt, quibus nitantur, ne uẽtis & tẽpestatibus incuruescãt, obliquitatemq́; ducãt crescẽtia, sic puerorũ ingenijs moderatore opus est et magistro, q ea regat atq; cõtineat, ne flectere ĩ uitia malasq́; artes poßint: ad quas tenera omnis & infirma ætas pronos maximeq́; lubricos lapsus habet. Rescripsi ad priorẽ epistolã tuam, nunc ad postremam uenio: qua me de aduẽtu ad uos Turcarũ Regis Legati certiorẽ facis induciarũ cum Rege tuo cõficiendarum causa: consiliumq́; requiris meum: ut quid uobis faciendum sit, scire poßis. Quod quidem nullum habeo, tibi quod dẽ, præter illud, de quo ad te non unis literis scripsi. Quod idem nũc scribo: nobis scilicet eandem esse mentem, eũdem animũ, qui antea fuit, quiq́; semper est futurus. Cupimus enim ut debemus, ne cum perpetuis nostris hostibus ulli Reges nostri, ulla imperia se cõiungant. Qui nõ id postulant propterea quòd pacẽ & otium uelint, cum nihil, nisi bella meditẽtur: uel quòd ullo uos commodo affici non ægerrime molestißimeq́; ferant, quorũ oppida ditionemq́; ipsas inducias flagitantes depopulantur & proterunt: sed ut à

uobis populisq; istis bellicosissimis atq; fortissimis securi tantisper sint, dū uel alia, quæ sibi cordi sunt, explicent aliosq; Reges opprimāt, uel sibi opes cōparēt ad uos postea, qbus maxime inhiant, ualidis integrisq; uiribus aggrediēdos planeq; cōficiendos. Itaq; nō possumus assentiri ijs cōditionibus, quas in uestras ceruices atq; perniciē credimus reuersuras. Eam ob rē, ut scis, diligentissime ad omnes Christianos Reges non semel scripsimus; multisq; precibus cōtendimus ab ijs, ut Regi Regnisq; istis ad hostiū conatus repellēdos unà nobiscū opē atq; suppetias ferant. Id etsi serius fit, quàm uolumus, quamq; decebat, futurū tamē in tēpore cōfidimus: utq; fiat, damus nūc quoque ad eos ipsos eadē de re literas, monemusq; singulos, longiorē mittēdo auxilio morā ne addant: nē dū ipsi cunctabūdi sedent, ad id uos necessitas cōpellat, quod postea factū recidere in maximū uniuersæ Christianæ Reipub. damnū atq; dedecus facile possit. Qui si, quod petimus, in tēpore fecerint, uobis ante omnes erit utile, nihil cum Turcis statuisse: quibus fortasse ueteres etiā eorū in uos iniurias ulciscēdi occasio propterea dabitur. Nos quidem certe pro uestra dignitate tuenda Regnoq; defendendo omnes nostras opes, sanguinē etiam nostrum, si expediat, sumus libentissime profusuri: quemadmodum cum Francisco Marsupino familiari ab epistolis tuo latius & ipse loquutus sum, & meorum fratrum plurimi idem fecerūt: cuius te ad literas referes. Dat. octauo. Calend. Quintiles. M. D. X V I. Anno quarto. Romæ.

Hominibus sancti Martini in fines Ariminensum.

Iulianū

IVlianum ordinis Franciscini theologicis in studijs ma- II
gistrũ internuntiũ uestrum libenter audiui grataq; mi
hi eius oratio fuit. Intellexi enim cognouiq; ex ipso nostrum uos exercitum proximis diebus ad uicina uobis loca missum, omni ope copiaq; uestra iuuisse: de quo etiam Laurentij Medicis fratris mei filij literis sum certior factus: qui mihi uos ijsdem ipsis literis diligentißime commendauit. Ea de re studijsq; uestris uos & laudo uehementer & probo. Volo etiam confidere, posse uos æqua honestaq; omnia uobis ipsis de me polliceri. Atque ut primas postulationes uestras me non neglexisse intelligatis, in meam uos iam nunc curam tutelamq; recipio. Dat. octauo Cal. Quintil. Anno quarto. Roma.

Petro Ioanni Gallicæ clasſis Præfecto.

GRrata mihi fuit uoluntas & alacritas tua, quã tuis III
ex literis perspexi, Francisci Regis tui iussu in nostra cõtra Piratas Pœnos classe operam studiumq; tuum mihi nauandi. Qua in re quoniam me consulis, quærisq; quid per te maxime fieri uelim: nihil sanè, præter unum, ut Federico Archiepiscopo Salernitanorum, quem claßi nostræ legaui, præstò sis, eiq; pareas rebus in omnibus. Ille enim is est uir, eaq; tum prudentia, & rerũ gerendarũ experientia, tum facilitate temperantiaq; præditus, ut mihi dubium non sit, quin huius belli administrandi cã, quã debet, & curam sit & rationem habiturus, tibiq; in primis satisfacturus. Cæterum quoniam accidere poterit, ut cum Caroli Regis Hispaniæ classe, quæ quidẽ etiam proxime Neapoli ad Pœnos persequẽdos est solutura, nostra claßis se coniungat: te hortor, ut cũ eius claßis Præfectis

omnia

omnia amici hominis officia exerceas, teq; ijs facilè atque beneuolũ præbeas: sic enim Regijs ministris recepi, te reliquosq; nostros & Præfectos & ministros omnes esse facturos. Itaq; meam in eo fidem ut præstes, etiam atq; etiã abs te peto. Quod attinet ad morte multandos Piratas illos, si capientur, ut magis cæteri à locorum nostrorum ua statione absterreantur: eius rei deliberationem, quemadmodum reliqua omnia, ipsi Legato remisi: quem scio tuis consilijs multum semper tributurum. Perge modo ipse: & quæ tuæ erunt partes, hoc in bello fortem te & diligentem præsta: ut bene de me addo etiam cæteris de populis, quorum interest, quosq; defendes atq; tueberis, bene agendo beneq; consulendo mereare. A' me certe tuorum & laborum & meritorum paterno animo ratio semper habebitur. Dat. septimo Calend. Quintilis. M. D. X V I. Anno quarto. Roma.

Philibertæ Allobrogi Iuliani Medicis fratris demortui vxori.

IIII EA, quæ cum Bauno internuntio tuo de tuis meisq; rebus loquutus sum, ab ipso intelliges. Vnũ hoc te uolo ex me cognoscere. Ego cum te semel in filiæ mihi charissimæ loco collocarim atque habuerim, etsi is, cuius te causa impensius amabã, frater meus optimus & suauissimus decedẽs è uita me atq; te mœrentes reliquit, tui tamẽ curam, rationem, beneuolentiam, amorem deniq; paternum meũ nunquam reijciam. Id uirtus, probitas, religio tua, optimi tui castissimiq; mores atq; nobilitas postulãt. Dat. prid. Cal. Quintil. Anno quarto. Roma.

Duci Allobrogum.

BAunus Philibertæ sororis tuæ interpres, quæ mecũ egerit, ipse ad te ueniens tibi significabit, mentemq́; meam atq; animum explicabit: qui quidẽ animus ad tuã sororisq́; tuæ dignitatem commoda rationes & fuit præstò antea, & erit posthac, quoad uixero. Dat. prid. Cal. Quintilis. Anno quarto. Romæ. V

Francisco Gallorum Regi.

QVam mihi grata & probata sit Ludouici Episcopi Tricaricensiũ egregia in me obseruãtia, probitas, uirtus, ea res præbere tibi argumentum potest, quod esse illum apud te uolui, quo internũtio tractãdis tecũ meis rebus uterer. Eo in munere obeũdo cum ille ita se gesserit, atq; adhuc quidẽ gerat, ut cũ nobis maxime satisfaciat, tua etiam beneuolẽtia tuaq́; liberalitate dignus esse magnopere uideatur: æquũ esse duximus, ut ad ipsum, q quidẽ episcopatũ satis tenuẽ habet, pro uirtutũ dignitate fortunis amplificandũ te sociũ adiutorẽq́; haberemus. Quare te hortor, uel etiam pro meo iure abs te peto: est autẽ beneuolẽtiæ atq; amoris ius omniũ optimũ atq; maximũ: ut cũ primũ ecclesia aliqua, aut omnino sacerdotiũ aliquod eiusmodi, quod prouẽtus liberales habeat, tuis in regnis uel Põtifice uel curatore destituetur, Ludouicũ uelis esse, cui illud, quicquid erit, conferatur. Equidẽ si exploratũ nõ haberem uel pro animi tui munificentia, uel etiam pro ea familiaritate, qua is tecum iam est biennium prope totũ uersatus, id, quod opto, te libenter esse facturum, uterer pluribus uerbis. Valde enim cupio, in eo me homine ornando habere te, qui esse mecum non abnuas eius muneris atq; oneris particeps. Sed cum VI

nihil

nihil minus necesse putem esse, quàm me ad te hac de re multa scribere: finem faciam scribendi. Addam tamen illud: si ei commode feceris, tuum te beneficium optime atque pulcherrime positurum. Dat. Cal. Quintilibus. Anno quarto. Romæ.

Octauiano Fregosio Præfecto & Decurionibus Genuæ.

VII Sanequàm pro mea uetere in uos beneuolentia moleste tuli, de naui à Florentinis mercatoribus cõducta, atq; à uestris triremium Præfectis in eorum portu capta, post acceptas meas ea de re literas uos ea statuisse, quæ maximam illis fraudem atque iacturam afferrent. Nam & meam apud uos autoritatem alicuius esse põderis existimabam: & æquitatem atque bonos mores iusq; ipsum gentium nihili à uobis fieri non credebam, ea præsertim in re, quæ uicinæ uobis atque amicæ, neq; spernendarum opum urbis & reip. animos maxime læderet atq; exulceraret. Sed hæc quanti facienda uobis sint, ipsi uideritis, quorum interest recte dispicere atq; cognoscere, quid, cuiq; tribuendum aut negandum sit. Ego, cum Octouiri Reip. Florentinæ iterum à me postularint, ut uellem suis ciuibus non deesse, hæc dictaui ambulans, cum me dolor, quẽ ea de re capio, quiescere non pateretur. Itaque & planè & bene Romane uos moneo, ut mercatoribus Florentinis dependi & reponi ablata omnia, damna omnia iubeatis sic, ut sarctos tectosq;, quod dicitur se uideant: ne si ij sæpius apud me eadem de re conquerentur, cogar ipse aliter, ac mea fert uoluntas, eorum incommodis mederi. Cupio autem, ut debeo, pacate potius atq; amanter

ijs de

iјs de rebus statui inter uos: quàm ea fieri, quibus odij & inimicitiarum semina subnascantur. Id ne fiat, uestra in manu est. Meo ipse munere & functus adhuc quidē sum, & deinceps fungar: neque meos ciues male à uestris ciuibus acceptos, atque à uobis indigne habitos deseram. Dat. prid. Id. Quintilis. Anno quarto. Romæ.

Decurionibus Eugubinis.

CArolum Gabrielem Ecclesiæ uestræ Præpositū & VIII Hieronymum Acorambonium doctum hominē & philosophiæ studijs illustrem optimumq; medicum ciues internuntiosq; uestros ociose audiui: quæq; mihi iј uestris uerbis accurate & prudenter exposuerunt, excepi auribus libentissimis. Itaq; uos de uestra in me pietate etiam atq; etiam laudo. Quod uerò ad postulationem uestram attinet optimis illam quidem fultā causis & rationibus, dabo operam, ut id, quod petitis, breui cōsequamini. Reliqua omnia, quibus de rebus iјdem uestri mecum interpretes egerunt, aliud in tempus distuli eo consilio, ut uobis plenius atque uberius satisfieret. Dat. Id. Quintilibus. Anno quarto. Romæ.

Matthæo Strozzæ ciui Florentino.

CVm ex Aenea Pio Alfonsi Ducis Ferrariensiū procuratore intellexissem nolle te ei gemmas illas restituere, quas apud te esse ipse Dux uoluit propterea, ut mihi item eius nomine sponsionem quandam faceres: nisi ego ea de re tuam fidē libero: has ad te literas iussi dari, quibus sciri omnibus ab hominibus uolo, tuam me fidē, quàm mihi Ducis nomine dederas, liberam solutamq; fecisse IX

ciſſe: quodq́; ſponſor mihi fueris Alfonſi Ducis uerbis, tibi fraudi nulla in re aut iudicio eſſe debere. Itaq; eas illi gemmas per me quidem reddes, cum uoles. Dat. Id. Quintilibus. Anno quarto. Romæ.

Bernardo Bibienæ Cardinali.

x ETſi per mihi gratum atq; iucundũ eſt pro eo amore, quo Iacobum epiſcopum Albanum Cardinalem Arborenſem proſequor, ipſi melius eſſe de ea ualetudine, qua omnes ei medici mortẽ allatum iri exiſtimabant, maximeq́; illum cupiã cõualeſcere: ægre tamen fero, cõmodare tibi me nõ potuiſſe de ea domo, quam is in Vaticano ædibusq́; noſtris habet. Nam quoniã domo illa, quã adhuc quidẽ inhabitaſti, ipſe uti uolebam: eſt enim maxime apta ad lætitiã animi & exhilarationẽ propter mirificam porticũ ſpeculasq́;, quas habet multas atq; belliſsimas: eã ipſam Cardinalis domum, is ſi uita functus eſſet, cogitabam tuam facere: quam eſſe percommodam perq́; amplam ſciebam latis ſpatioſisq́; & thalamis & atrio, feſtiuam etiam & ſumptuoſam aureis laquearibus & pauimẽto teſſellato: tibiq́; magno illã & uſui & uoluptati putabam fore: uel propter cõfluentẽ ad te omnibus horis populi multitudinẽ: uel propter ingraueſcentẽ iã ætatẽ tuam, quæ natura etiam ſua lætitijs & hilaritatibus gaudet. Quare non poteſt mihi non moleſtum eſſe, inuideri tibi eam cõmoditatẽ. Sed profecto tibi nos nõ deerimus: dabimusq́; operam, ut quæ prior noſtrarum ædium pars elegans uacua erit, ea tua ſit. Interea cura ut ualeas: ut te ſaluum & ſoſpitem quamprimũ uidere poßimus. Dat. tertio Id. Quintiles. Anno quarto. Romæ.

Duci

Duci Grauinæ.

SCripſit ad me Magiſtratus meus ex ijs, qui in Latio XI ſunt, te neſcio quibus Andreæ atq; Maſſentio, qui ob ſuas diſceptationes armis dimicaturi ſunt, in oppido tuo Nerula locum certamini conceßiſſe. Id cum à Domini noſtri uoluntate atq; præceptis ualde abhorreat, qui pacē, qui animorū concordiam, qui amorem nobis mutuum ante omnia cōmendauit: magnopere te hortor, aut ſi minus hortatu meo cōmouebere, mando tibi pro eo, quanti me facis, duellum iſtud tuis in locis fieri ne permittas: ſed illorum potius animos, qui dißident, auoces ab ea re autoritate ſententiaq; tua, componasq; ſi poteris. Id & à uirtute tua poſtulatur, & omnes æquum eſt facere, & mihi erit gratum. Dat. Id. Quintil. Anno quarto. Romæ.

Fabritio Magno Rhodi Magiſtro.

QVod tuis me literis de Turcarum Regis apparatu XII bellico certiorem feciſti, ualde mihi gratum fuit; idq; ut quamcreberrime facias, neq; ſolum quid ſpeculatores tibi tui referāt, aut amicorū literis ad te perferatur, ſed quæ rumor ipſe dubius ſæpe iactet, ea ut mihi ſignifices abs te peto, ut qd ille agat, quid paret, quo cogitatiōes intēdat ſuas, ex te ſciri & cognoſci poſſit. Equidē quod aſſequi cōiectura poſſum, ſic exiſtimo, in Aſiā illū potius hoc tēpore, quàm iſtuc aut noſtras in oras cogitare. Itaq; aut cōtra Sultanū Aegypti Regē, aut cōtra Sophim Regem Armeniæ puto illū ſuos exercitus moturum: ut eos, à quibus fere ſingulis annis premitur, prius aggrediatur atq; opprimat: quibus integris nullum tibi, nullum Chriſtianæ Reip. periculum impendere magnopere

gnopere arbitror. Nam nisi illos, quos habet hostes paratißimos atq; audacißimos, & quibúscũ bello ferè semper est implicitus, antea uel deuicerit, uel debilitarit, uel īducias cũ ijs inierit, uires suas in nos atq; furorem exercere satis commode profectò non poterit. Tibi tamen sum autor, Insulam ut istam atq; oppidum, quod tãquam in ore atq; in faucibus est nostrorum hostium, commeatibus, apparatu reliquo, rebusq; omnibus ad repellendũ & ad sustinendum bellũ idoneis iamnunc fulcias, teq; ante compares atq; præmunias, ne imparatus offendi poßis. Neq; atmen recuso, quin, si accidat ut te Turca uelit aggredi, omnes meas opes tibi præstò futuras putes. Volo enim te scire, me pro collegio isto bene de re Roma. optime de re Christiana merito omni tempore omnia, pro tua uerò & salute & dignitate, uti & prudentis hominis, & optimi fortißimiq; uiri, & mihi amicißimi, plurima atque maxima esse facturum. Itaque bono animo es: ualetudinemq; tuam cura: meq; ut facis, dilige, si te scis à me & amari, & fieri plurimi. Dat. XI. Calend. Septemb. M. D. XVI. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi.

XIII QVod Ludouicum Episcopum Tricaricensiũ Legatum meũ honestaueris Ecclesia Bellouacorum & locuplete & honesta, ualde lætor. Nam cum illũ, ut proxime ad te scripsi, magnopere diligam, sitq; is in meis summis atq; intimis familiaribus, hæc eius fortunarũ acceßio, præsertim abs te profecta, mihi magnæ uoluptati fuit. Itaq; sic existimes uelim, non te quidem minimũ recentis amoris cumulum ad meam ueterem in te beneuolentiã

neuolentia tua ista liberalitate addidisse. Qua in re cum mea de illo apud te commendatio tantum ualuerit, quantum ego eam udituram confidebam: efficiam profecto, ut tua item autoritas in tuis familiaribus mihi commendandis, uel potius omnibus in rebus tantum habere ponderis cognoscatur, ut & ipse uidear uinci abs te in officio noluisse, & tu lætere meo in homine ornando munificum & liberalem te fuisse. Dat. nono Calend. Septemb. Anno quarto. Roma.

Ludouico Canossæ Tricaricensium & Bellouacorum Episcopo.

SAnè mihi pergratum & periucundum fuit, Regem istum in te augendo uoluntatem & liberalitatẽ suã contulisse. Nam cum te propter tuam excellentem uirtutem, nostramq; ueterem necessitudinem, & plurima tua in me officia, non solum tuendum mihi, sed etiã honestandum amplificandumq; susceperim: tam illustri & fortunarum tuarum accessione, & Regis in te beneuolentiæ ostensione, mirifice sum delectatus: à quo me beneficium accepisse existimo, tibi cũ dederit, teq; ornauerit nec exiguis prouẽtibus & honesta dignitate. Itaq; & cõtuli tibi Ecclesiã Bellouacorũ libentissime, & reliqua, quæ habes sacerdotia tibi manere uolui: ut intelligeres te mihi esse charissimum, excitarereq; ad bene, ut soles, de me in posterum etiam atq; etiã promerendũ. Ages autem Regi gratias eo de munere meis uerbis, ostẽdesq; id mihi planè ac uere gratum accidisse: quod ei tamen ipse & nunc ijs libenter ostendi, quas ad illum dedi, literis, & sæpe re XIII

y cum

cum potero libentius declarabo. Dat. *nono.* Cal. *Septembr.* M. D. X V I. *Anno quarto.* Roma.

Francisco Gallorum Regi.

XV REdit ad te Villabramius, quẽ ad me miseras, quẽq; libẽter uidi, ut & diligentem hominem, & familiarẽ tuũ. Ei sum omnia, quæ à me petijt, sic elargitus, ut ab ipso intelliges. Reuerti autem hominem ad te nolui sine meis literis, quibus tibi significarem meam optimam in te uoluntatem magis magisq; indies singulos augeri. Dat. octauo Calend. Septemb. Anno quarto. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

XVI PRoficiscenti Venetias Ioanni Georgio Trißino ciuĩ Vicentino, quem quidem propter bonarum artium doctrinam & politiores literas excellentemq; uirtutem unice diligo, mandaui ut tibi salutem nuntiaret meis uerbis, tecumq; certis de rebus ageret, quæ cum mihi c ordi sunt, tum nostra utriusq; intereſt ea conferi : tibi u rò etiam honestati atq; gloriæ sunt futura. Dat. prid. Non. Septemb. Anno quarto. Roma.

Federico Archiepiscopo Salernitanorum.

XVII ET si antea de rebus tuis classe ea, cui meo nomine præfuisti, cõtra Pœnos gestis abundè ex alijs intellexi: tuæ tamen literæ, quibus ad me singula è bello domum rediens ordine perscripsisti, me magnopere delectarunt. Aliquãto enim plenius ex ijs & liquidius cõsilia, actiões, impreßiones in hostẽ tuas, difficultates, euentusq; singulorũ cognoui. Quæ quidem omnia quoniã magno cõstantiq; animo, multoq; tuo labore ex nostra dignitate sunt confe

confecta: te de ijs uehementer collaudo, meoq; te benedicto plurimo optimisq; uerbis impartior. Hortor autē te ciuitatemq; istam præclaram & fortem: quæ sanè omnibus in maritimis artibus semper excelluit: eundē ut animum eandemq; alacritatem parandæ contra eosdem hostes classis in æstatem insequentem retineatis, ut si erit opus, Christiani nominis offensam atque illusam ab illis dignitatem, nostrasq; & nostrorum iniurias cōmuni consilio uindicemus. Dat. x. Cal. Octob. M. D. XVI. Anno quarto. Viterbio.

Francisco Gallorum Regi.

IOannem Iordanum ursinum propinquum meum, hominem istius Regni atq; Regum omnium Italorū studiosissimum, tibi deditissimum, mihi certe multo charissimū, omnibus in rebus, quas impetrare abs te non minus confidit pro tua liberalitate animiq; magnitudine, quàm cupiat, ita tibi commendo, ut quicquid uel commodi uel dignitatis in illum contuleris, id omne tam mihi gratum sit futurum, quàm si tantūdem in me ipsum cōtulisses. Itaq; ut eius postulationes liberaliter excipias, tuaq; bonitate eum iuues, etiam atq; etiam abs te peto. Dat. prid. Cal. Octob. Anno quarto. Viterbio. XVIII

Procuratori Cardinalis Seduni.

IOannes Lascaris Byzantinus homo Græcis literis pereruditus, nostrarū nō ignarus, omniū bonarum artiū appetens, bonus planè uir, cupit commodari abs te de ea domo, quam Cardinalis Sedunus herus tuus in Esquilijs habet, hoc tantummodo tēpore, quo is Roma est absuturus: Idq; ea de causa uult, ut dū ego hic autumni calores XIX

& Romanum cœlum deuito, ipse istic & pulcherrimarum ædium elegantia, & hortorum amœnitate & sylua uiridißima suis cum libris oblectare sese poßit. In eo si illum iuueris, erit mihi gratum: idq; ut facias te hortor. Dat. prid. Non. Octob. Anno quarto. Viterbio.

Francisco Gallorum Regi.

XX PErdiu est, cum Rolandum Palauicinũ hospitẽ meũ rectum & probum hominem ualde diligo. Ei quoniam intelligo negotium & molestiã per tuos ministros parari in possesßione oppidorum Zibelli & Rochæ Blãchæ, te hortor uel etiam abs te peto, mãdes, nequid ei aut damni aut laboris contra æquum & fas inferatur: habeasq; hominem tum hac, tum cæteris eius in rebus commendatum mea causa. Dat. tertio Non. Octob. Anno quarto. De Faliscis.

Petro Nauarro Cantabro.

XXI EX Ferrandi familiaris tui oratione intellexi te magno desiderio teneri contra Christiani hostes nominis uirtutem tuam mihi nauandi, rogareq; ea de causa nos, ut in paranda ad id classe opem tibi nostram subministremus. Equidem ualde lætor te tam laudabili uoluptate curáq; affici, ut de omni Christiano homine bene mereri studeas: teq; de eo & præstantiam istam egregiã in rebus bellicis tuam, mirificamq; pietatem & religionẽ summopere & amandam & collaudandam puto: nihilq; profecto est, quod tibi publice nõ deberi existimẽ. Quod uerò ad petitionem tuam attinet: scire te uolo, id ipsum nos hoc anno summo studio et diligẽtia curauisse, duasq; classes magna impensa Neapoli alteram, Genuæ alteram para

parauisse. Quòd si alio tẽpore hanc aggredi prouinciam statueris, & commonefeceris, dabo operam, ut tibi, quãtum fieri poterit, satisfiat. Dat. Non. Octob. Anno quarto. De Faliscis.

Guillielmo Gallo Medico.

QVod me certiorem feceris nosse te locum quẽdam in agro Centuncellarũ, in quo thesaurus sit abscõditus perantiquus, pollicerisq́; te mihi illum reperturum, si tibi & terrã fodiendi potestatem & eius thesauri partem aliquã fecero: etsi agnosco credulitatẽ inanemq́; spem tuam, neq; me fugit, quàm hæc leuia fallaciaq́; sint: tamen ut ijs, qui me pro te hoc rogant, magnis illis quidẽ & claris uiris mihiq́; charissimis satisfaciam: fodiẽdi ubi uoles eo in agro tibi facultas esto edicto meo, quod ualere mensem integrum uolo, tecumq́; dũ fodies, Centuncellarum Decuriones bini sunto. Dat. sexto Id. Octob. Thuscanella. XXII

Odoni Lautrechæ Præfecto Mediolanensium.

MVlti ad nos detulerũt in Francisci Mantuæ domini ditionẽ eo, quo Veronam spectat, latere à Regijs militibus uastitatẽ iam prope inductam esse cæsis arboribus, incensis uillis, cõprehensis & multatis colonis, ciuibus aut magno pretio redemptis, aut in custodias abductis, eaq́; de causa cũ Franciscum ipsum, tum eius municipiũ omne magno in luctu atq; mœrore uersari. Quã quidem indignitatẽ eo iniquiore animo ferimus, quòd te atq; illos nõ latebat & ipsum & eius populos dudũ sub nostra & reip. tutela esse receptos: ut facile appareat à XXIII

Regijs & Præfectis & ministris nullam nostri, nullam Reip. habitam fuisse rationem. Sed acta quæ sunt, ea reprehendi facile possunt: reuocari & restitui nō possunt. Itaq; quod superest, si curabis ut à Regis tui exercitu nullum ulterius damnum, nulla iniuria Mantuanis inferatur: & quod te decet, feceris, & mihi minus magnā ansam dederis uel de te atq; illis apud Regem, uel de Rege tuo apud Reges reliquos cōquerendi. Dat. Id. Octob. Anno quarto. Grauiscis.

Raphaëlo Medici.

XXIIII *QVoniam certior factus sum Carolum regem, qui adhuc in Gallia se cōtinuit, profectionē ad Hispanias suam in prima ueris tempora distulisse: ne is internuntio nostro diutius careat, mādo tibi, cuius prudentiam facile perspexi, ut meum hominem apud illū agas, tractesq; mea negocia ea fide atq; diligentia, quam & abs te amor in te meus postulat, & te allaturum pro tua probitate & nostra propinquitate planè confido. Dat. XI. Cal. Nouemb: Anno quarto. Palo.*

Carolo Hispaniæ Regi.

XXV *COgitantem me quidem certe iam inde ab initio regni tui mittere certū aliquem ad te meum interpretem, qui & tibi de adeptis abs te Regnis Regioq; nomine meis uerbis gratularetur, & apud te, qui mihi es, uti debes, planè charissimus, mea negocia tractaret, quæq; ad te & ornandū & amplificandū pertinerēt, in ijs autoritate mea fultus esset: ea res tenuit, qđ statim te in Hispaniam transmissurū & nuntijs & literis & rumore ipso afferebatur prope quotidie. Itaq; cū ibi nostros homines proba*

probatos nobis uiros haberemus, eis mandauimus, ut cum ad Hispaniam appropinquare te intelligerent, tibi obuiã progreßi eo apud te munere fungerentur. Nunc autẽ cũ intelligamus eam te profectionem in prima ueris tẽpora reiecisse: ne diutius, quàm & ipsi uolumus, & amor in te meus postulat, homine nostro careas, Raphaelo Medici propinquo meo uiro mihi & grato & probato, qui nũc istic est, uersaturq; tua in aula familiariter, scribo, ut quoad tu proficiscare, internuntium meũ apud te agat: quẽ quidẽ propterea quòd est obseruantißimus & studiosißimus tui, gratũ tibi & optatũ fore cõfido, utq; sit, si adhuc fortasse minus est, aut si est, ut multo sit magis, & ei meis te uerbis alloquenti fidem habeas, abs te peto. Dat. XI. Calend. Octobr. Anno quarto. Palo.

Brixellanis.

INtellexeram his diebus proximis magnas inter uos & Fisci Mediolanẽsis Magistros altercationes extitisse ijs de rebus, quarũ illi rerum pretia fisco deberi existimabant. Earũ cõtrouersiarũ cum me arbitrũ utriq; delegeritis, hoc statuo, uos municipiũq; uestrũ ripamq; istã Padi ad earũ rerum solutionẽ fisco teneri, de quibus Atestini Regni tẽpore more atq; cõsuetudine tenebamini sic, ut aut ad plus eo fisci nomine præstandũ & fisco inferendũ cogi, aut minoris absolui nequeatis: quo ad aliud per nos mãdabitur. Dat. XII. Cal. Nouẽ. An. quar. de Cẽtũcellis. XXVI

Cardinali Toletano.

MAgna molestia tuæ nos literæ affecerunt: quibus scripsisti eum, quem contra communeis nostros hostes in Aphricam exercitum transmiseras, ab Aphris XXVII

atq; Turcis reiectū & fugatū magnam plagā apud Alzarem accepisse. Te tamē animo fractum nō esse, neq; quicquam de tuo ardore & diligētia eā ob causam esse detractū: quæ quidem tua cōstantia & fortitudo dolorē meum multa leuiorē fecit. Sic enim existimabā, si te ipse nō contraxisses, & spē uincēdi non abiecisses, fore, ut breui hæc ipsa res secundior multo maiorē luctū et diuturniorē tuis hostibus pareret. Sed auxit eundē illū statim dolorē meū atq; molestiā Turcarum Regis cōtra Sultanum Aegypti Regē recēs mirificaq; uictoria: de qua & te arbitror cognouisse, & ipse his diebus cognoui: tū eiusdem Regis ducentarum longarū nauiū claßis, quam illū habere paratā dicūt, qui illinc ueniūt. Sed hæc Dominus moderabitur. Te autē etiam atq; etiā hortor, ut quando hoc tuo parando mittēdoq; exercitu magna tua diligētia, maiore impēsa cōfecto maximā uerißimamq; gloriā apud omnes homines optimi fortißimiq; principis, apud nosq; in primis tibi ipse cōparauisti, magis etiā ad eosdē hostes opprimendos & profligandos, Remq; pub. Christianam iuuandam pro uirili tua iterū atq; sæpius te accēdas & pares: atq; in hac quidem causa dignū te, dignum tua uirtute, dignū etiam autoritate ea, quā tibi Resp. dat animū, quid dicā sumas, qui tantā iam rem egeris? sed tamen illum ipsum, quē sumpsisti multo antea, magnū & fortē animū uel retineas diutißime, uel augeas. Nam quod ad insequentē annum attinet, esse nobis exploratū potest, uere inito mare nostrū omne Turcarum claßibus plenum fore. Itaq; nos neq; desistimus reliquos Christianos Principes magnopere hortari, ut se ad capeßēdū cōtra Turcas bellū in tēpore com-

re com-

re cōparent: neq; si quid erit, in quo iuuare ipsi causam tam sanctā boniśq; omnibus tā expetitam poßimus, nō id sumus libētißime iam nūc, si expediat, præstaturi: modo unū omnes sentiant: unū sibi & tentandum & conādum & perficiendū putent. Sed ut ad te exercitumq; tuum redeam, & doleo tuas cogitationes atq; conatus in cōmunē utilitatē susceptos nō multum profuisse, & lætor tui te studij & uolūtatis hoc accepto incōmodo nihil remisisse. Dat. quarto Non. Nouemb. Anno quarto. Romæ.

Ludouico Firmano & Hieronymo Brancadoriæ.

QVæ ad me perferri de Præfecto Hispano curauistis, qui à uobis captus accepto in femore uulnere in uestra custodia est: ea libenter cognoui. Is cū eiusmodi sit, ut quæri ab eo facinoris causa recte posit, mando uobis, & ut in eo curando nihil operæ aūt diligentiæ ab ullo uestrum prætermittatur sic, ut ad sanationem quanto celerius fieri potest, si modo potest, perueniat: & ut restitutus elabi uestris è manibus nō poßit, cautio per uos adhibeatur. Quod si isto in loco atq; custodia seruari tutißime nō potest: uolo, ut aliquò, ubi nihil eiusmodi timeatur, perferri hominem iubeatis. Vtrunq; enim & uiuere, & custodiri illum ualde cupio. Dat. tertio Non. Nouemb. Anno quarto. Romæ. XXVIII

Palauicino Antonij Mariæ Palauicini filio.

QVod patrem tuum magnum & clarum uirū proximis diebus amiseris, tum tua causa uehementer doleo, tū mehercule etiam mea. Nam & tu illius XXIX

lius uiui hoc ipſo tempore maxime indigebas: & ego eũ ſummopere amabam, & ille me colebat plurimũ. Omnino neq; uir melior, nec mei amãtior quiſquã fuit. Ita et tu patre optimo, & ipſe homine amiciſsimo priuatus ſum: ut te ſeparatim conſolari cum magnopere cupiam, non poſsim. Sed eſt profecto illa conſolatio propoſita omnibus, qua nobis non uti turpiſsimum eſt, ut quando Deus Opt. Max. hunc illi uitæ finem atq; laborum uoluit eſſe: nomen quidem atq; memoriam optimi clariſsimiq; uiri et retineatis ipſi, & poſteritati etiam mandandam literis & monumentis ſtatuatis. Nihil autem cum illo mali actũ exiſtimetis, quem Dominus tanquam è carcere, ſic ex hac corporis compagine atq; uinculis euolare iuſſerit ad ſeſe. Nobiſcum ſi male actum eſt, id feramus æquo animo, & Dei uoluntate, qui nihil mali uult, noſtrum deſiderium leniamus. Quod te in primis facere ſanè uelim. Ego ſi quid eſt, quo mederi tuo uulneri, aut reponere parte aliqua iacturã iſtam poſsim, id tibi omne polliceor: amoremq;, quo patrem tuũ ſum uita fruentem proſequutus, in te libenter transfero. Tu modo & tanto patre te & amore meo dignum præſta. Dat. Calend. Decemb. M. D. XVI. Anno quarto. Roma.

Galeatio Palauicino.

XXX ANtonium Mariam Palauicinum fratrem tuũ egregium præſtantemq; hominem cum alijs multis de cauſis planè doleo uita functum eſſe: tũ propterea quod quanti te facerẽ, unus ipſe optime omnium intelligebat. Nam cum mihi tecũ neq; uetus neq; magna familiaritas interceßiſſet propterea quod non ſæpe neque multum

unà

unà fuimus, cum illo qui Romam ad me crebro ueniebat, sum de te sæpenumero ea loquutus, quibus illi ostenderem te mihi esse chariſsimum, dignitatemq; tuam à me fieri plurimi. Itaque graui teste priuatus sum amoris summi erga te mei summæq; beneuolentiæ illo mortuo. Sed hoc leuius. Non enim uereor, ne tibi sæpe declaratu rus sim per me ipse meam in te uoluntatem meumq; animum. Illud grauius, multum te, multum eius filium Palauicinum, multum propinquos reliquos gentemq; omnem uestram atque familiam in eo uiro, præsidij, multũ etiã splendoris amisisse. Sed hæc ipsa etiam propterea quòd humana sunt, æquo & forti animo sunt ferenda homini præsertim magno, ut tu es, & multarum rerum atq; euentorum experientia prædito. Quod sanè facit, ut in te cõsolando minus operæ insumendum putem, quod te existimo pro tua prudentia & magnitudine animi Deorum immortalium uoluntatem, tuam ipsius uoluntatem iam fecisse. Reliquum erat, ut tibi pollicerer, quæ fratre tuo, si uiueret, petente & rogante facerem, ea me omnia uel eius filij, uel tua causa omni tempore esse facturum, amoremq; meum, quo illum complectebar, in uos ambos conuersurum. Sed id malo uos re, quàm uerbis cognoscere. Extremum est, ut Palauicinum ipsum orbum patre maximo fratre tuo filij loco tibi habendum putes. Ita enim & quod te decet, feceris, & quod præstare amor fraternus debet, & quo mihi esse gratius atque probatius nihil potest. Dat. tertio Non. Decemb. Anno quarto. Romæ.

Marchioni Montisferrati,

Quod

XXXI QVod me rogas, ut & tibi permittam, ut Iuliũ Medicem Cardinalem fratrem patruelem meum tuarum rerum procuratorem apud me facere poßis, & illi mandem, ut eam curã suscipiat: alterum tibi do, ut cũ uoles, facias: alterum perfeci ipse hodie bene mane, cum me ille, ut quotidie solet, prima luce salutauisset, iußiq; eũ procuratorẽ tuũ agere. Neq; enim decet quicquàm te à me rogantem non impetrare. Id tua tuorumq; maiorum uirtus, atq; in me meamq; familiam fides studium beneuolentia postulant. Dat. octauo Id. Decemb. Anno quarto. Roma.

XXXII Focaris Mercatoribus Germanis.

ALiquandiu est, cum ad nos nõ tantum infecti argẽti transmittitis, quantũ soletis, quantiq; indigemus. Ita sæpe fit, ut cũ ad cudendos nummos, tum ad alia publice priuatimq; conficienda ea materia urbẽ deficiat. Quare hortor uos operam adhibeatis, ut infecti & probi argenti plus ad nos, quàm nunc fit, & quantum opus est afferatur. Erit id uobis perutile, quibus precia sine dilatione à Quæstoribus Vrbanis curabũtur: & nobis, qui in uestra diligẽtia cõquiescimus, planè gratũ. Dat. prid. Id. Decemb. M. D. XVI. Anno quarto. Roma.

Odoni Lautrechæ Præfecto Mediolanensium.

XXXIII QVestus est apud me per Legatum suũ Leonardus Lauredanus Venetiarum Princeps, sex naues sale onustas, quod is ad suas in Gallia urbes mittebat, à Regis tuis ministris in Padi ripa detentas esse. Qua in re, quod ad me attinet, scire te planè uolo, mihi id displicuisse, neque me unquam uoluisse ut eæ naues re-

tineren

tinerentur. Itaque ſi procedere illas ſine ullo impendio permiſeris, erit mihi gratum: idq; ut facias, te hortor. Dat. x. Calend. Ianuar. M. D. XVI. Anno quarto. Roma.

E. N.

GRatæ mihi ueſtræ literæ fuerunt bis iam ad me per tabellarios ueſtros allatæ: quibus me de Turcarum Regis bello Aegyptiaco deq; rebus ijs certiorem feciſtis. Grata etiam ea, quæ ad Dominicum Allegretum ſuper eiſdē rebus ſcripſiſtis, quæ quidem ille ſtatim omnia, ut iuſſeratis, ad me detulit. Itaq; de ea ueſtra diligētia atq; officio planè uos collaudandos cenſeo. Hortor etiam, ut ea in re ſtudia ueſtra ne remittatis: ut quid ille agat, quid cogitet, quo ſe uertat, quid moliatur, per uos, ut adhuc quidem feciſtis, ſcire deinceps poßim. Nam ea mihi & uera & certa erunt, quæ à uobis afferētur. Cæterū quod res ueſtras mihi ſummo ſtudio commendatis, dabo operā, ut, quod ex Reip. dignitate fieri poßit, eas commendationes ueſtras & ratas & probatas me habuiſſe intelligatis. Dat. tertio. Non. Ianuar. M. D. XVII. Anno quarto. Roma. XXXIIII

Ioanni Georgio Triſsino Vicentino.

QVoniam opera & diligentia tua atq; uirtute certis in meis & reipub. rebus uti quamprimum uolo, quarum rerum cauſa te ut alloquar, magnopere oportet: mando tibi, ut, quod tuo cōmodo fiat, Leonardo Lauredano Principe Venetiarum ſalutato ad me confeſtim reuertare. Dat. Non. Ian. M. D. XVII. Anno quarto. Roma. XXXV

Caro

Carolo Hispaniæ Regi.

XXXVI *AQuilas quatuordecim auibus capiendis idoneas, quas mihi Aduisus Vandra familiaris tuus attulit, Regium sanè munus libenter, ut debui, accepi. Et sunt enim miræ pulchritudinis, & abs te, quem ego mihi filij loco esse duxi: eius prætereà generis, quod omniũ & nobilius est & rarius: ut neque multæ ullis in locis capiantur: neque sæpe ad nos ueniant. Tu uerò uno munere tot misisti, ut existimem earum capiendarum artem aliquã te callere. Nisi fortè ipsæ sponte sua omnibus è regionibus istò conuolant, ut abs te capiantur, tibiq; seruiant. Quod si est, tu eis male gratus fuisti, qui ad me miseris. Sed omnino extra iocum, mallem tibi eas retinuisses, quã mihi misisses. Quippe, quæ tibi uoluptati multo magis fuissent, quàm mihi erunt, qui tantummodo cũ autumni Romanum cœlum fugio, ualetudinis interdum causa uenatione aucupioq; me oblecto, uel eos potius, qui mecum sunt: ut iucundior per agros uagatio & delectabilior nos diutius in labore uiæ teneat. Tu uerò adolescens & Rex, ut multas horas omni tempore consumere arbitratu tuo poßis, eis & sæpius usus fuisses, & utilius, addo etiam & decentius. Quod mihi tamen munus ipsum tuũ multo charius atque amabilius facit, cum eo te defraudes ipse, qui uti rectè potes, ut mihi des, qui nõ possum. Et quoniam bellißimæ, ut dixi, sunt: dabo operam, ut aliquo te remunerer munere. Interea ualebis, nosq; ut facis diliges.* Dat. quarto. Id. Ianuarij. M. D. XVII. Anno quarto. Roma.

Petri

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max.nomine ſcriptarum

LIBER XIIII.

Alfonſo Duci Ferrarienſium.

INTELLEXIMVS Franciſcũ Mariam Ruuerẽ, Vrbinatium olim Ducẽ, cui ſacris interdictum eſt, Hiſpanorũ peditum manu coacta iter per tuam ditionem eſſe facturũ, ut ad noſtra municipia perturbanda nouaſq; res moliendas pertẽdat. Ego tametſi te pro tui muneris partibus id ei nõ permiſſurũ puto uolui tamẽ ad te ſcribere, monereq́; te ut Franciſco Mariæ Hiſpaniſq; peditibus loca noſtra tentaturis nihil opis des, nullũ prorſus cõmeatũ præbeas, ſed itinera potius claudas, arceaſq; illos à Padi ripa, tum abductis nauibus, tum flumine cõmunito: nec eos ſinas opportunitatem ullam tuis ex locis ad tam ſceleſtos auſus exercendos Remq; pub. perturbandandã poſſe nanciſci. Id ſi feceris, quod te facturum cõfido, erit nobis uehementer gratum: dabimuſq; operam, ut bene te de nobis eſſe meritum lætere atq; gaudeas. Sin aliter ſtatues tibi eſſe faciendum, ſcire te uolumus nos id ægerrime moleſtiſſimeq́; laturos.

laturos. Quemadmodum ab internuntio tuo, quicum his de rebus loquuti sumus, latius intelliges. Dat. XIIII. Cal. Feb. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Maximiliano Rom. Imp. desig.

II ET ex Legati tui literis, & ex mei sermone, quæ hoc tẽpore Franciscus Maria Vrbinatiũ olim Dux, cui quidem igni & aqua interdictum est, in nos Remq́; pu. moliatur, intelliges. Ea tametsi existimẽ eum exitum habitura, quem par est tam scelesta initia cõsequi: omnem tamen meam cogitationẽ, omnẽ curam adhibeo, ut ne quid ab illo incõmodi Resp. accipiat. Itaq; etiam atq; etiam te & hortor & rogo, ut quãdo ipse primariã aduocationem rerũ Romanarũ sustines, quibus opibus melius atq; celerius potes, & nobis præstò sis, & nostris hostibus ire obuiã pares. Plura nõ dicam, ne uel docere te uidear hominẽ summa prudentia summaq; rerum experientia præditum, uel diffidere probitati tuæ, quo nemo melior uir, nemo sanctior unquam fuit. Vnũ dicam, si ad priora tua multo maxima atq; plurima in Remp. officia hoc adiunxeris, ut ei hoc tẽpore opem atq; auxiliũ feras: & ipsam tibi magnopere obstrictum & deuinctum iri, & te ex eo fructus uberrimos atq; pulcherrimos esse capturum, hominum laudem & gloriam sempiternam. Dat. nono Cal. Februar. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Præfecto militum Hispanorum.

III EX sermone Stephani Camporemiri de optimo uestro in nos animo quæ uolebamus ferè percepimus. Qua de re etiã atq; etiam uos collaudamus, scireq́; uolumus istud uestrũ in nos studiũ mirificamq́; uoluntatum propen

propenſionem nobis planè gratam accidiſſe. Itaq; quoniã ueſtrarum rerũ & petitionum cauſam Laurentio Medici fratris mei filio Vrbinatium Duci tractandam & cognoſcendã remiſi: hæc adſcripſi, ut ſciretis, quicquid ab eo ijs de rebus poſtulationibusq; ueſtris ſtatuetur, id mihi omne ratum & probatum fore. Dat. octauo Cal. Februar. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Epiſcopo Pacenſi,

IIII SCribimus Carolo Hiſpaniæ Regi de Frãciſci Mariæ Ruueris, olim Vrbinatium Ducis ſubita in Reipub. urbes impreßione ea, quæ ſcribenda ſunt, quæq; tu ex ipſis noſtris ad eum literis intelliges. Cum uerò te propter tuas plurimas excellẽteisq; uirtutes ſummopere amẽ, putemq;, cũ Epiſcopus ſis, atq; huius Reipu. magiſtratũ geras, eam tibi eiusq; dignitatem & maieſtatẽ pro tua probitate & fide magnæ curæ eſſe: peto abs te, ut eiuſdem Reip. apud Regẽ tuũ tuendæ atq; defendẽdæ cauſam ſuſcipias: desq; operã, ut quanto celerius quantoq; fauorabilius fieri poteſt, negotium tranſigatur, nobisq; reſpondeatur. Id erit nobis unice atq; ſummopere gratum: teq; ipſe bene officium & diligentiam tuam poſuiſſe, cum ſe occaſio dederit, facile cognoſces. Sed ſi me amas, age, cura, perfice, ut res ne differatur. Hoc in te atq; in tua erga nos uoluntate pietateq; reponimus. Dat. nono Cal. Februar. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Franciſco Gonzagæ Marchioni Mantuæ.

V ET ſi tua in nos fides plurimis maximisq; in rebus multo ante nobis perſpecta eſt & cognita: tamen quæ nouißime præſtitiſti officia fidei amoris diligẽ

tiæq; pleniſsima, ea nobis multo maxime & grata & iucũda acciderũt: deq; ijs, quantũ plurimum laudari quis & recta ſentiens & honeſta perſequẽs debet, tantũ te eſſe ro meritis atq; uериſsimis laudibus. Itaq; has ad te literas dedi, cum ut ſcires te ad uetera tua de nobis merita magnum cumulum nouorum officiorum adieciſſe, tum ut te hortarer, etſi id minus neceſſe eſt, ut inſiſteres, qua nunc quidem pergis, uiã: adderesq́; tibi ipſe quaſi ſtimulum ad ea, quæ cogitas, quæq́; facis, etiã ardentius & conſtãtius uſquequaq; perſequenda. Id erit mihi tam gratũ, ut eius rei memoria meo ex animo deleri nunquam poſsit. Quod re, cum opus erit, cognoſces. Reliqua ex Alexandri procuratoris tui literis intelliges. Dat. octauo Calend. Februar. M. D. X V I I. Anno quarto. Roma.

Octouiris Reip. Florentiæ.

VI *ET ſi ex Laurẽtio Medice fratris mei filio, quàm nobis grata, quamq́; iucũda fuerit diligentia alacritasq́; ueſtra in parandis promendisq́; ijs, quæ opus erant ad repellendos cõprimendosq́; nepharios Franciſci Mariæ conatus atq; impetus, cognoſcere potuiſtis: tamẽ cum poſtea & quidẽ ſingulis prope horis intellexiſſem & diligẽtiores uos & ardẽtiores ea in re quotidie fieri, ac nihil prætermittere corũ, quæ ad ueſtrã primum, deinde noſtrã dignitatem tuẽdam pertinerent: non potui, aut etiã non debui cõtinere me, quin ijs apud uos literis teſtarer, ꝓbari à me uehemẽter officia omnia ſtudiaq; ueſtra: nihilq́; eſſe tam magnũ atq; arduũ, quod nõ ſe à me impetraturam ciuitas ueſtra cõfidere facile poſsit. Quod cum ita ſit, hortor iam liberius uos, ut, quod ſupereſt, pergatis*

gatis

gatis etiam reliqua, quo cœpistis animo atq; ardore persequi: existimetisq; nostras res dignitatem, autoritatem uobis maxime omnium sustinendas & tuendas esse. Quẽadmodum nos quidem certe uestras res ita tuemur, semperq; tuebimur, ac si nostræ ipsorum essent. Neque enim secundum Dei Ecclesiam Remq; hanc pub. uel esse in uita quicquam nobis debet, uel planè potest nostra patria charius. Dat. septimo Cal. Febr. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Francisco Gallorum Regi.

EXploratum tibi puto esse, quo amore atq; beneuolẽtia fuerimus in Antonium Mariam Palauicinum: quamq; illum in arctam atq; intimam domus nostræ familiaritatem & necessitudinem admiserimus. Eo ab humanis sublato meam in illum charitatem ad Palauicinũ eius filium, quem quidẽ unicum reliquit, libẽtissime traduxi, eumq; & tuendum, & fouẽdum, & ornandũ mihi omni genere & officij & liberalitatis & planè beneuolentiæ suscepi. Quod cum ita sit: Ille autẽ fortunas suas omneis in ditione tua Ducatuq; Mediolanensi habeat: & si prope compertum nobis est pro tuo magno regioq; animo, proq; patris in te sui studio & fide, proq; laboribus plurimis atq; maximis te mãdante susceptis, illũ tibi per sese satis iam cõmendatũ esse: uolui tamẽ pro mea etiã pietatis officio à te diligẽter petere, ut omnibus illũ in rebus, quibus in rebus opus ei erit, gratia auxilio liberalitate tua, habeas mea causa & rogatu etiã cõmẽdatiorẽ. Erit id cũ mihi mirandũ in modũ gratũ, tũ tibi etiã laudi, necessariũ & familiarẽ meũ, tuũ hominẽ, cuius pater, dum VII

tibi obtemperat ac præstò est, mortẽ obierit, tua te liberalitate, atq; beneuolẽtia in primis tueri. Dat. quinto Cal. Febr. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Ceurio.

VIII EX *meis ad Carolum Regẽ tuum literis, quàm mihi gratum fuerit in despondenda Maria Constantia Maneriana Annibali Rangoni equitum cohortis nostræ Præfecto uoluntatem illum suã adhibuisse, facile perspicies. Id tu quoq; illi non solum ut confirmes, sed etiam ut augeas, abs te requiro. Verũtamen quoniã à* Regijs, *qui apud me sunt, Legatis ei rei mora quædã interponitur, neq; possumus qua de causa id fiat, interpretari: petimus more nostro abs te, agas apud Regẽ, atq; efficias, ut quod semel uelle se per literas mihi significauit, id aliorũ inductu ne mutet. Esset enim eiusmodi uoluntatis illius cõmutatio mihi multas ob causas apprime atque summopere molesta. Pluribus tecum uerbis non agam: ne uel Regiæ fidei, uel tuæ uirtuti uidear diffidere. Si quid autẽ præterea erit, quod te scire opus sit, de* Raphaëlo Medice *familiari meo id cognosces.* Dat. prid. Calend. Febr. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Fabritio magno Rhodi Magistro.

IX ET *gratum mihi tuũ studium fuit, quod, ut mihi notos faceres* Turcarũ Regis *inopinatos progressus, scribendis ad nos literis adhibuisti ijs, quas ad diem* XV. Cal. Nouemb. *dederas: & cura uigilãtiaq; tua in muniẽda ista insula, de qua me certiorẽ facis, uehementer mihi probatur. Enimuero nec abs te quicquã optatius contingere nobis potest, quàm ita te animatũ esse ad societatẽ istam*

istam atq; ordinem unà cum Rhodo ipsa contra illorum conatus, si acciderit, fortiter atq; uiriliter defendẽdum: nec minora de te quidẽ nobis ipsi pollicebamur, cũ ad ea mentẽ & cogitationẽ nostrã conuertebamus. Perge igitur magno erectoq; animo, ut facis, de uniuerso Christiano nomine bene mereri. Nã etsi existimẽ hoc sanè tempore Turcarum regem aliò uires suas cõuersurum: est tamẽ tuæ prudentiæ ea cõparare, ita te instruere, quasi ille ad te opprimendum neruos omnes intẽdat suos, omnes cogitationes istò cõferat, omnem conatum: ut si quis casus in tua damna Turcas armauerit, ij te imparatũ nõ offendãt: teq; Dominus tanquã uigilantẽ agricolã suæ isti colẽdæ uineæ arcendisq; ab ea furibus cum cognouerit, meritos tibi laborum tuorum fructus uindemiamq; affluentẽ paret. Quod ad me attinet: omnibus ijs in rebus, quas ad res opem auxiliumq; meũ expetis, quoad fieri recte poterit, libentißime satisfaciã: quemadmodũ ab ijs, qui apud me sunt, procuratoribus tuis latius intelliges. Tuam enim societatisq; tuæ salutẽ, incolumitatẽ, dignitatem proxime facio, facturusq; semper sum, ac huius ipsius reip, atque nostram. Idq; & scire te, & collegio isti tuo meis uerbis polliceri sanè uolo. Quod autẽ me hortaris, ut ad omniũ Christianorum Regum pacẽ conciliandã animum adhibeam, ut poßimus in cõmunes nostros hostes nobis acriter imminẽtes aliquãdo tandẽ arma nostra cõuertere: scire te planè uolo, nihil me aliud dies atq; noctes cogitare, nihil omni mea cura, diligẽtia cõtẽtione precibus deniq; omnibus moliri ac niti, quàm ut hoc ab illis consequar: sperare etiã moderatore & adiutore Deo cogitationes

eiuſmodi & contentiones meas in tẽpore profuturas. Tu uelim me cũ de Turcarũ molitionibus tum de tuis rebus, quantum quidẽ locorũ longinquitas & traijciendi tẽpeſtates patientur, quãcreberrime certiorem facias. Dat. prid. Cal. Febr. M. D. XVII. *Anno quarto. Romæ.*

Carolo Hiſpaniæ Regi.

X *Cum intellexiſſes ſuperioribus mẽſibus cupere nos, ut quæ prima Eccleſia uberior tuis in regnis Põtificem amiſiſſet, de ea Bernardus Bibiena Cardinalis honeſtaretur, per nosq́; augeretur: liberaliſsime nobis per literas ſignificauiſti, ſi, quod cupiebamus, confeciſſemus, id tibi gratũ & probatum fore: præſertim cũ ſcires Ferdinãdo Regi auo tuo idem etiã placuiſſe, nobisq́; illũ ſignificauiſſe. Hæc tua liberalitas eo nobis gratior fuit, quòd primis uoſtris ea de re ſermonibus cũ Legato tuo habitis id, quod dico, tribuiſti: neq; uoluiſti nos multũ operæ eo petẽdo beneficio inſumere. Quæ cum ita ſint Eccleſiæq́; Caurienſis, quæ in tuo Hiſpaniæ regno eſt, Põtifex mortem obierit: de fratrum noſtrorum E. R. Cardinalium cõſilio eccleſiã Caurienſem Bernardo Cardinali cõtulimus exiſtimãtes te, ut pollicitus fuiſti, quicquid egiſſemus, libẽtiſsime cõprobaturum. Id ſi ita, ut uolumus acciderit, erit nobis tã gratũ, ut nihil poßit eſſe gratius: ſin aliter ſe res habuerit, ut quidã nõ belli iã homines dictitãt, mirabor: præſertim cũ ſcias ea nos in re pro Cardinali optime de nobis merito, neq; ſolũ uetere uſu beneuolẽtia fide ſtudijs officijs cõiuncto, ſed etiã ab ineũte ætate nobiſcũ educato laborare, quiq́; præterea duorũ clariſsimorũ hominum auorũ tuorum Maximiliani & Ferdinandi ſtudioſiſsi*

diosißimus amantißimusq; semper fuerit, nō secus ac si ipse unus ex uestra gēte fuisset: ut iam nō te modo id mihi permissurum facile quilibet non ineptus existimarit, sed plane etiā gauisurū fuisse occasionē tibi dari magnū & prudentē & summo ingenio summis facultatibus uirum, deq; uobis optime meritū, maximeq; gratū hominem promerendi. Quæ cum ita se habeant, tu minus uereor, ne sis fidem mihi tuā præstaturus. Itaq; familiarius iam abs te peto, mandes, ut Episcopatus Caurienſis possesio Bernardi procuratoribus sine mora tradatur: ut tua & in illum liberalitas illustrior, & in me obseruantia testatior appareat, & ego tibi amplius atq; prolixius debeā. Dat. III. Id. Feb. M. D. XVII. Anno quarto. Roma.

Ceurio.

EA, quæ à Carolo Rege tuo in re Bernardi Bibienæ Cardinalis peto, ipse de meis Legatis intelliges. In ijs cū & ipsius Regis fides interposita sit, & uoluntas maxima atq; iustißima uersetur mea, non dubito, quin ab eo sim facile omnia & sine ulla mora impetraturus. Sin uerò aliter se res habuerit, te hortor ita apud illū agas, ut impedimenta omnia ea in causa reijciantur. De eo tibi ego haud multo certe minus, quàm ipse Cardinalis debebo: qui tibi tamen omnia sanè debebit: uel utriq; potius debebimus. Dat. tertio Id. Febr. M. D. XVII. Anno quarto. Roma. XI

Maximiliano Imp. desig.

AGet tecum meis uerbis Thomas Legatus meus in re Bernardi Bibienæ Cardinalis cum magni certe præstantisq; hominis, & mihi familiarißimi planeq; XII

coniunctißimi, tũ tui, ut scis tam cupidi, nihil ut illo possit esse in te amãdo & colendo ardentius. Plura me ad te scribere non oportet: qui quamleuißima tuorum familiarium commendatione omnia tua causa facio. Totam rem ita tibi commendo, ut me abs te beneficium accepisse sim existimaturus, si is id, quod petit, à Rege Carolo nepote tuo per te consequetur. Dat. tertio Id. Febr. M. D. X V I I. Anno quarto. Roma.

Matthæo Cardinali Gurcensi.

XIII ET si existimem non necesse esse, ut res & fortunas Bernardi Bibienæ Cardinalis Maximiliano magnopere cõmendem: cuius percelebris perq; uetus in illũ obseruantia studium amor exposcere iure prope suo uidentur, ut ipse aliorum commendationis apud Cæsarem non egeat: Feci tamẽ id per literas diligenter, per Legatos autem meos multò etiam diligẽtius: cum cuperem, ut si quis casus ferret, ut Cardinalis in Ecclesiæ Caurienſis, cui hodie illum præposui, possesßione à Carolo Hispaniæ Rege assequenda difficultatis aliquid experiretur, Cæsar in eo interponeret autoritatẽ apud nepotẽ suum, remq; ex mea & Cardinalis uolũtate cõficeret. Nũc autẽ, quod superest, et si minus necesse est pro homine tibi deditißimo, tui studiosißimo, tuorũ bonorũ cupientißimo, tui præterea ordinis me apud te agere: tamen quantũ maxime possum, te hortor, uelis, si erit opus atque ubi erit, eius causam apud illũ tueri atq; suscipere, quoad is uoti cõpos per te fiat. In quo tum Cardinali Cæsar maximũ beneficium fecerit: tũ sibi ipse apud omnes homines beneuolentiæ plurimũ compararit. Nemo est enim cui nõ cognita perspe-

ctaq;

ctaq; sit Bibienæ in illũ obseruantia plurimis maximisq́; officiorum testata generibus, planeq; cõprobata. Ego uerò utriq; uestrum debere me facile profitebor, ipsi, qui apud Carolũ Regem, tibi, qui apud illum egeris, ut fieret utriq; nostrum satis. Dat. tertio Id. Februar. M. D. X V I I. Anno quarto. Romæ.

Carolo Hispaniæ Regi.

VEnit ad te Ioannes Bernardinus Montorius homo tuus pro fortunis quibusdam suis abs te recuperandis. Is quoniam existimat paruo se negotio, quæ cupit, mea cõmẽdatione abs te impetraturum, facile pro meo in se amore mihi persuasit, ut se tibi cõmendarẽ. Quare erit mihi certe gratũ, si te is liberalem suis in rebus experietur. In quo etiam illud consequere, ut hominem tibi iam tum sua sponte, tum quod in imperio tuo est, sanè deditum, tuo beneficio tibi deuincies. Dat. prid. Id. Februar. M. D. X V I I. Anno quarto. Romæ. XIIII

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

EX Caroli Regis tui literis cognoui id, quod cũ mihi unice gratũ accidit, tum fuit nostræ in illũ beneuolentiæ & spei, quam de illo conceperã, magnopere consentaneũ, uelle illũ scilicet, tibiq́; mandare, ut quibuscunq; in rebus ipse auxiliũ tuum requirerẽ ad nepharios Francisci Mariæ in nos Remq́; p. conatus atq; impetus cõpescẽdos, mihi præstò esses: quemadmodũ ex ipsius ad te Regis, Legatorũq́; regiorũ literis intelliges. Quam obrẽ te hortor, ut quod iam tua spõte faciebas, in quo mihi fides diligẽtiaq́; tua ualdè mehercule ꝓbabatur, id nũc eo libẽtius facias, uel perficias potius, quod ad tuã in me XV

propen-

propensionem & studiũ Rgis tui uoluntas atq; imperiũ accesßit: ut quos milites mihi parabas, eos itineri des, ut cũ nostris militibus se cõiũgere, et nobis usui esse in tẽpore poßint. Sed hæc & reliqua, quæ te scire opus est, de Iuliano Rodulpho Priore Capuæ, quem ad te his de rebus mitto, melius & planius intelliges. Dat. XIII. Cal. Mart. M. D. XVII. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi.

XVI DE ijs, quæ quidem ad commune nostrum in Turcas bellum parandũ pertinerent, alijs ad te literis scripsi. His uerò literis te hortari uolui, ut quãdo esse nobis exploratum potest, etiam si Turcarum Rex iustã illam, quam quidem magna diligentia comparauit, classem hac æstate nõ sit deducturus, partem tamẽ aliquam eius classis, priuatorumq; hominũ nostrorum hostium longas naues ad piraticam exercendam nõ defuturas, quibus mare nostrum infra supraq; nauigantes nostraq; littora infestentur, dares operã, ut tuis in locis idonea quãcelerrime claßis cõficeretur, qua cũ mea & cum Hispaniæ Regis, à quo idẽ petimus, classe coniuncta & consociata, & hostibus iri obuiam poßit, & nostra in cõmunem utilitatem littora præmunita sint: præsertim cũ ad me perferatur et paratas esse iam nũc in Græciæ littoribus biremes aliquot & triremes naues, quibus dãna & cædes nostris hominibus inferãtur, & parari alias ad id ipsum pluribus in portubus & locis. Id si ita est, ut unà curã adhibeamus, ne audacißimis hostibus nostris Christiani homines & eorum fortunæ ludibrio & prede obijciantur, etiã atq; etiam abs te

abs te peto. Dat. Cal. *Mart.* M. D. XVII. *Anno quarto.* Roma.

Odoni Lautrechæ Præfecto Mediolanensium.

LEgi eas literas, quas ad te Rex tuus dederat missas abs te mihi: quibus cum literis consentiunt Legatorum meorum literæ de optimo Regis in nos animo propensissimaq; uoluntate, cui quidem ea de re plurimum debeo. Itaque quod ex me quæris, quid te uelim facere. Equidem te hortor, ut quamcelerrime mittas Parmam equites grauis armaturæ ter centum ex ijs, quos habes & paratiores & firmiores, ut in tempore mihi præstò sint. Parmæ autem aderunt, qui eos equites & doceant, quò eundum ipsis sit, & ducant iussu meo. Id erit mihi abs te etiam atque etiam gratum. Dat. octauo Cal. Febr. M. D. XVII. Anno quarto. Roma. XVII

Carolo Hispaniæ Regi.

LEctis tuis ad nos literis, cognitoq; cũ edicto tuo Hispanis militibus proponẽdo, qui cum Frãcisco Maria bellum gerunt, tum mandatis ijs, quæ ad Raimundum Cardonam, qui Neapolis pro Rege est, misisti super nostra reiq; pub. dignitate modis omnibus tuenda & defendenda, magnam cepi uoluptatem, non solum quia maiestatẽ huius Imperij te adiutore cõtra subitos audacissimi hostis conatus defensum iri uidebã, sed etiam propterea, quòd te intelligebã ex illius in nos impetu grauissimoq; bello uehemẽter esse cõmotum. Itaq; de hac tua tam egregia in nos uoluntate ago tibi, quæ debeo gratias: hoc est maximas atq; amplissimas: spondeoq; me eius rei memoriam meo ex animo nunquã deleturum: daturum autem XVIII

operam

operam, ut parem in me uoluntatē persimilemq; semper animum experiare ijs in rebus, quæ ad tuā dignitatem uel sustinendam uel amplificandā pertinebunt. Dat. XIII. Cal. Mart. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Episcopo Pacensi.

XIX Cum ad petitiones nostras super auxilio nobis mittēdo Carolus rex & celeriter & amantißime rescripserit, idq; factum te in primis nostram causam adiuuante cognouerimus: sanè non tam mihi grata fuit spes, quàm cepi fore, ut Franciscum Mariā suorum conatuum audaciæq; pœniteat: quàm uoluptas etiā iucunda, cum uideam huius reip. dignitatis & maiestatis propugnatores istic nō deesse magnos & claros uiros. Itaq; & agitur tibi nunc quidē à me par gratia pietati tuæ: & uoluntas similis ostendetur, quotiescunq; se occasio dederit, ut te ornare atq; augere poßim. Reliquum est, ut regē tuum in ea, qua nunc est uoluntate, cōfirmes: uademq; te illi des nulla nos in re, quæ ad eius uel cōmodum uel dignitatem pertineat, unquam defuturos. Dat. XII. Cal. Mart. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Carolo Hispaniæ Regi.

XX Et mea uetus in Robertum Sanseuerinū Calatiæ comitem charitas, & propinquitas, qua is mecum nuper cōiunctus est: despondi enim ei Hippolytam Ciboam Sororis meæ filiā: iure à me reqrere uidentur, ut et ipsum & res & fortunas eius omnes tibi dilig ēter cōmendem. Est sanè is ea ex gēte oriundus, ijsq; uirtutibus præditus, ut per sese tibi esse cōmendatus facile poßit. Cum uerò ad hæc accedat etiā neceßitudo, quam mecū inijt, ualde

sperat

ſperat nullis in rebus, quæ ad dignitatem fortunasq́; ſuas pertineant, te ſibi defuturum. Ea ſpes ne eum fallat etiã atque etiam abs te peto. In quo ſi quid beneficij in eũ cõtuleris, id ego ſic accipiam, quaſi tu tantundem in me ipſum contuliſſes. Quibus autẽ in rebus liberalitate illi tua opus ſit, de Nicolao Scombergio familiari meo, qui eſt ex ſocietate Auguſtinianorum, quem ad te mitto, cognoſces. Dat. tertio Cal. Mart. M. D. XVII. Anno quarto. Romæ.

Regi Britanniæ.

SAnequàm pro mea in rem Chriſtianã pietate gauiſus ſum, & Maximilianum Rom. Imper. deſig. & Franciſcum Gallorum regẽ, & Carolum regẽ Hiſpaniæ ſuper capeſſendo in Turcas cõmuni ſententia bello paratos ſe eſſe omnia facere nuper mihi amantiſſime ſignificauiſſe: qui quidẽ omnia ſua ſtudia omnes opes facultates ſemetipſos deniq; ad id pollicendo noſtrã omnem de illis ſpem expectationemq́; impleuerũt. Itaq; ſperare iã incipio, nõ longiſſime abeſſe illud tẽpus, quo uiuere nos non pœniteat. Nam ut adhuc quidẽ ſe res habuit, dum & nos noſtris inter nos odijs diſceptationibusq́; cõterimur, & Turca ſuis progreſſibus maior in dies formidabiliorq́; fit, bene cũ illis actũ uideri poterat, qui ſe ab ijs, quæ impẽdere mala putabãtur, moriẽdo præripuerãt: præſertim ſi eſſent eiuſmodi, q alios regerẽt: ut ſi quid mali accidiſſet, ipſis tribueretur. Nũc uerò, cũ & illi, quos dico, Reges nihil ſe recuſaturos profiteãtur, ut bellũ ſuſcipiatur, & tuæ itẽ literæ tuorumq́; Legatorũ ſermones in eãdem nos opinionẽ erexerint, ut, quod ad te attinet, nihil ſimus XXI

desideraturi eorũ, quæ per te parari cõficiq; poterunt: cũ, ut dixi, lætor tantũ esse cõsensum uestrorũ animorum belli gerendi: tum in eã spem adducor, ut existimem, qui extrudere nos nostris sedibus cogitãt, audacissimi hostes nostri, suis ipsos Regnis exturbatos, suis expulsos breui tẽpore domicilijs ea nobis uictoribus relicturos. Quãobrẽ cum uenerabilibus fratribus meis E. R. Cardinalibus re mature cõsiderata, adhibitis ad id tuis cæterorumq́; Regum Legatis, primũ quidẽ quinquennales inducias inter Christianos omnes indiximus, easq́; sumus his diebus inter sacra, Dijs immortalibus testibus edicto nostro publicè sanciturì. Deinde, quoniã nũmi quasi nerui bellorũ sunt, ad eos cogẽdos eã ꝑpe rationẽ inire nobis placuit, de qua nos Maximilianus admonuit scripto suo: cuius exemplũ ad te mitto additis, quæ mihi addẽda esse & ad celeritatẽ, & ad facilitatẽ sunt uisa: ut uel id tu quoq;, si tibi uidebitur, probes: uel scribas ad nos cur nõ probes afferasq́; ipse meliora. Sed te puto facile probaturũ: noui enim ingeniũ & liberalitatẽ tuã. Atq; ut hæc, et reliqua, quæ agẽda sunt, maiori cũ dignitate trãsigantur, ad te, Regesq́; reliquos mittere Legatos decreui ex ijs, q Cardinales sunt, magnos & claros uiros, quibus ea sola cura sit, quæ ad bellũ pertinẽt, apud uos ꝓcurandi: ut celerius omnia cõfici atq; testatius possint. Quæ cũ ita informata sint, ut res iã caput habere uideatur, quod est omnium difficillimum atq, maximũ, te nõ hortor modo, sed planè etiã atq; etiã abs te peto, quæsoq́;, ut quod mihi significasti uelle facere te, id ita iã re cures, agas, efficias, ut si quis erit Regum nostrorũ ad fidem suã præstandã lentior, is

tuo

tuo exemplo cõmoueri poßit: ut cum tu, à quo propter longinquitatẽ minus celeriter curari poteſt, tuas iam partes impleueris, ſeſe pudeat tardiorem te fuiſſe, negligentiaq́; ſuã plura etiã, quàm pollicitus fuerit, in cõmune cõferẽs reponat. Id quãtæ tibi gloriæ futurũ ſit, nemo te melius intelligit. Plura nõ dicã: res enim ſatis per ſe ipſa loquitur: uel Deus Dominusq́; noſter potius te pro ſe alloquitur. Eum te par eſt audire: cui tantũ ipſe rerũ optimarum maximeq́; expetendarũ dedit, ut niſi earũ multo maximã, ſi ſit opus, partẽ ipſi te hoc tempore poſcenti profuderis, non ſatis dignus eo munere fuiſſe uideare. Hæc dies atq; noctes cogitare te oportet, et ut uideo, cogitas. Sed nõ tã pulchrũ eſt profiteri atq; recipere te facturũre ęſte aliquid, quàm perficere quod pollicitus es, etiã neceſſariũ, ut boni Regis nomẽ adipiſcare. In altero nutus animi uoluntasq́; tantũ oſtẽditur, quæ flecti & cõmutari facile poteſt: in altero ineſt conſtantia perpetuitasq́; uoluntatis, quæ quidẽ multum roboris multumq́; uirtutis requirit. Sed hæc tu fortaſſe melius. Reliqua quæ ſunt, ea de tuis Legatis intelliges, quibus cũ & multa & ſæpe ſumus loquuti. Tu uelim ad nos literas omnibus de rebus des quãcreberrimas: ut quod locorũ longinquitas intercipit ſedulitate nobis diligẽtiaq́; tua reſtituatur. Dat. tertio Non. Mart. M. D. XVII. *Anno quarto. Romæ.*

Franciſco Gallorum Regi.

Hodie Romæ Xiſtus Cardinalis eius Eccleſiæ, quæ ad Petri uincula dicitur, graui longoq́; morbo conflictatus cum mortem obierit monaſterium Clareuallenſe Ciſtercienſis ordinis Mediolanenſis diœceſeos, quod is ha= XXII

is habebat, Iulio Medici Cardinali fratri patrueli meo contuli, cũ existimarẽ eã tibi rem cũ mea, tũ ipsius causa cuius plurima in te officia semper extiterũt, nõ ratã modo & probatam, uerũ etiam uoluptati fore. Paucis igitur, quemadmodũ cõiunctioni necessitudiniq; nostræ conuenit, te hortor, mãdes Odoni lautrechæ Præfecto Mediolani, curet efficiatq;, ut eius monasterij possessio Cardinalis pcuratoribus sine mora tradatur. In quo & mihi gratissimũ feceris: & Cardinalẽ tibi pridẽ ualde deditũ tuiq; cupidum tuo beneficio magnopere tibi deuinxeris. Dat. VIII. Id. Mart. M. D. XVII. Anno quarto. Ro.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

XXIII HEri Xisto Cardinali eius phani, quod est ad Petri uincula, Romæ uita functo cum uellemus Ecclesiæ Patauinæ, cui etiam is præerat, aliquẽ ex tuis ciuibus præficere, quemadmodum Marcus Minius Legatus tuus à nobis per hos dies diligentissime petierat tuis uerbis: nemo ea nobis dignior Marco Cornelio est uisus cũ propterea quod is & Cardinalis est, & ciuis tuus, & plurimis maximisq; uirtutibus præditus: tum etiam, quod tibi esse omnium maximum debet, quia is istius Reip. studiosissimus semper fuit, atq; omnibus eius difficillimis durissimisq; tẽporibus nullũ unquam laborẽ euitauit, nulli rei pepercit, ut illi uel cõmodo uel ornamẽto esse posset. Itaq; suis omnibus fructibus & pẽsionibus eã ob causam nouem ipsos annos caruit: quod te scio nõ latere. Quæ cũ ita se haberent, Marcũ Cornelium Cardinalem Ecclesiæ Patauinæ præposuimus: in quo tibi rẽ perquam gratã facere nos eo exploratius nobis fuit, quòd te scire artitrabamur, quãti nos

nos cum hominem faceremus, qua porrò beneuolentia prosequeretur: ut cum tibi eius rei esset opus, considercs nihil illum à me frustra petiturum. Nunc autem, *quod superest, etiam si minus necesse est, amoris tamen in illum mei abundantia magnitudineq; te hortor, des operam, ut illius* Ecclesiæ *possessio Cardinali sine ulla mora tradatur: ut is & muneris in se mei, & suorum de te meritorũ fructum hunc celeriter capiat.* Dat. *octauo* Id. *Martas.* M. D. X V I I. *Anno quarto.* Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

MVlta mihi necessitudinis officia cum Ioanne Fran*cisco* Gambara *uita functo, magnus nostræ familiæ cum eius familia usus, magna sanè beneuolentia multos iam annos intercesserunt: neq; quicquam prope est apud nos gratiæ, officij, pietatis, qd', si eorũ in nos atq; nostros merita respexerimus, illis planè nõ debeatur. Quæ cum ita sint, ea uerò familia post multas bellorum tempestates, in istius* Reip. *sinum, quasi portum, unà cum reliqua ciuitate* Brixiensi *redierit, seq; receperit: nõ hortor modo te, sed abs te etiam atq; etiam requiro, ut* Robertum Gambaram *familiarem meum iuuenem multa uirtute, reliquosq; eius fratres* Ioannis Francisci *liberos uniuersamq; eam familiã libenti beneuoloq; animo excipias, foueas, tueare, nostraq; causa ita tractes: ut præter id quod ipsi in dies suis in istam* Remp. *studijs officijs, sua fide consequuturos se ab ea gratiæ benignitatisq; cõfidunt, nostra hac tam diligenti commendatione abs te impetrent, ut iam nunc placabilem liberalemq; tuum ciuitatisq; tuæ in sese animũ experiantur, sentiãtq; multum* XXIIII

A sibi

sibi apud te meam summam in te Remq́; istam pub. beneuolentiam, meamq́; autoritatem profuisse. Dat. *sexto* Id. *Martias.* M. D. XVII. *Anno quarto.* Roma.

Alfonso Petrutio Cardinali Senensi.

XXV *QVòd nobis, qui te amanter Romam arcessseramus, non salutatus profectus sis, cum res tuas conficiẽdi curam paterna diligentia atq; amore suscepissemus, atque illas ex tua sententia confecturi breui essemus: sanè pro nostra in te beneuolentia propensóq; ad tuam dignitatem fortunasq́; tuendas animo, molestum nobis atque inexpectatum fuit. Quod uerò mihi denuntiatum est cogitare moliriq́; te res nouas ad Senarũ statũ et quietẽ conuellendam, id mihi quidẽ, cũ esses huius Reip. pars, fratremq́; meum gereres, sciresq́; id municipium in meam curam esse receptum, uerisimile mediusfidius non est uisum. Veruntamen quoniam ea, quæ dico, magnis autoribus afferebantur, his te literis & monere & hortari uolui, ut ab eiusmodi motibus excitandis abstineres, auocaresq́; te ab ijs cogitationibus, quæ nobis negotiũ facessserent: sciresq́; prorsus atq; cognosceres, si quicquam omnino contra hunc Senarum statum egisses, tentauisses, id me nihilo planè secius, acsi in me ipsum admisisses, atq; conspirauisses, esse uindicaturum.* Dat. *quarto* Id. *Mart.* M. D. XVII. *Anno quarto.* Roma.

Petri

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER XV.

Ludouico Regi Pannoniæ.

INDICTIS *per nos his diebus inter Christianos oẽs quinquennalibus inducijs ob suscipiendum in Turcas cõmuni consensu bellum, statuerã ad te mittere certum hominẽ, qui te multis de rebus doceret, quas te scire oportere maiorem in modum existimabam. Itaque nunc ad te mitto Nicolaum Scombergium Germanum, qui est ex societate Augustinianorum, eum qui tibi has literas reddidit, & prudentem sanè hominem maximisq; tractandis rebus exercitatum, & mihi summopere & probatum & gratum: ut & illa, quæ dico, tibi significet, & curam gerat ea, quæ ad bellum pertinent, tecum & cum tuis procurandi, quoad Cardinalis aliquis ei succedat, qui tibi nostro nomine præstò sit: quẽadmodum tibi reliquisq; Regibus scripseram uelle facere me. Reliquum est, ut te horter, ut prætermißis omnibus alijs occupationibus tuis huic curæ totũ te planè* 1

des, hoc cogites, in hoc neruos omnes intendas tuos, ut Christianæ Reip. plurimum opis atq; præsidij cõpares. In quo & maiorum tuorũ, qui multa cũ Turcis bella magno animo gesserũt, æquare gloriã poteris, & tuos fines longe lateq; promouere, & Dei Opt. Max. qui tibi tãtum Regnorum dedit, causam ualde quidẽ illam periclitantẽ defendere planeq; restituere. Dat. sextodecimo Cal. April. M. D. XVII. Anno quinto. Roma.

Episcopo Saguntino.

II ET si ex Legatorum meorũ literis intellexi te & illorum audaciam, qui huius reip. municipia comparato exercitu aggredi expugnareq; sunt ausi ægerrime tulisse, & omnem tuam curam, operam, auxilium ad ipsius reip. dignitatem tuendã animo libẽtißimo illis detulisse: tuæ tamẽ literæ, quibus idem significauisti, gratæ mihi atq; iucundæ fuerunt: spõdeoq; tibi eius me rei parẽ aliquãdo gratiã relaturũ. Interea te, etiã si nihil neceße est, tamẽ hortor, pergas facere, quod profecto facis: idq; tãdiu, dum finis aliquis harũ molestiarum reperiatur: quo de fini, sacra cũ facis, supplicare te Domino precibus omnibus sanè uelim. Equidẽ & illi supplex ea de re quotidie sum: & spero fore, ut huius Reip. hostes propediem audaciæ suæ ualde pœniteat. Dat. tertiodecimo Cal. April. M. D. XVII. Anno quinto. Roma.

Hadriano Episcopo Dertusensi.

III QVod tuis ad me perhumaniter scriptis literis significauisti, molestißimã tibi fuisse eorũ hominũ audaciam, qui aperto bello in reip. loca inuadere, eaq; diripere sunt aggreßi: de eo etiã ex Legatorũ meorũ

meorum literis fiebam certior. Equidē ualde cōsolor, cū te hominem & prudentē & grauem, & magna apud Carolum regem autoritate nō æquißimo animo ferre sentio hanc indignitatē mederiq́; cupere Reip. uulneri, non illi quidem magno aut introrsum adacto, sed tamen uulneri: quod sanari sine Regis tui curatione prope non potest. Itaq; cū te de tuo in remp. optimo amātißimoq́; animo, quem & mihi & meis interpretibus ostēdisti, uehementer laudo: tum hortor, ut quod laudabiliter cœpisti suadere Regi, ut nobis suppetias ferat, idē insistas pergasq́; tādiu facere, dum audacißimi hostes nostri suarum impreßionum pœnas luant. Totam igitur reip. causam, uel ipsam potius remp. tibi commendo maiorem in modum. Dat. XII. Cal. April. M. D. XVII. Anno quinto. Ro.

Prolegato Perusiæ.

CVm huius urbis exulem Carolum Balionem fecerimus propterea quòd is è conspectu nostrarum ædiū ac prope ante nostros oculos in Ioannem Paulum Balionem propinquum suum stricto gladio impetum fecit: mando tibi, ut Perusiæ Decurionibus denunties meis uerbis, ut Carolum item exulem Perusiæ factum pronūtient edicto meo. Dat. quarto Cal. April. M. D. XVII. Anno quinto. Roma. IIII

Potentiæ Comiti.

QVoniam nostra maxime interest, te Regiosq́; milites quibus imperas, cū nostra manu ea, quæ in Piceno est, quamcelerrime coniurgi: hortor omni studio te, festines, quantū maxime fieri potest, teq́; ad Laurentium Medicem fratris mei filium magnis iti- V

neribus conferas. Id *si feceris, quemadmodum te facturum confido, dabo ipse operam, ut bene te studium tuum posuisse cognoscere & lætari poßis.* Dat. III. Calend. April. M. D. XVII. Anno quinto. Roma.

Societati & Canonicis templi Romani Apostolorum Principis.

VI *MAndauimus Latino Iuuenali familiari nostro, qui est in uestra societate, ut se ad uiam compararet. Missuri enim sumus eum in Galliam transalpinam: ut apud Franciscum Gallorũ regem nostris tractãdis rebus & constituendis moram trahat. Quem quidem propter excellens eius ingenium atq; in agẽdis rebus cum incredibilem diligentiã, tum fidem eximiam & singularem atq; mirificam probitatem magno nobis & reip. usui futurũ confidimus. Quibus uirtutibus etiam illud adiungitur, quod ciuis* Romanus *est, patrijq; iuris maxime retinens. Is cum munus non renuisset, nos admonuit, eam sibi rem magnum detrimentum allaturam: propterea quòd in societatis ueslræ legibus est, ut qui* Roma *annũ absunt, collegij prouentibus ne iuuẽtur.* Id *cũ nobis magnopere indignũ atq; illiberale sanè sit uisum, eos omnino, qui* Ro. *reip. magno cum labore operam impendunt, suorũ sacerdotiorum fructibus defici: uobis singulis & societati uestræ mãdamus, ut nihil ea de causa, quod is* Roma *abfuturus sit, de illius sacerdotij prouentibus detrahatis: sed operam adhibeatis, ut omne id, quod præsenti curatur, ad absentem integrum & solidum perueniat.* Prid. Cal. April. M. D. XVII. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

Dedi

DEdimus paucis ante horis ad te hodie literas: qui- VII
bus tibi significauimus, nos, ut tuis postulatis satis faceremus, Episcopum Cameracensem designatum ad amplißimam Cardinalatus dignitatē legisse. Deq; nostri in te animi propensione omnibus in rebus ab huius Reip. dignitate nō alienis multa in easdem literas coniecimus: cū de ijs tamē subantea cū Episcopo Syracusano et Hieronymo Vico Legatis tuis essemus diligēter loquuti. Quæ cū ita se habeāt, uideasq; id me propemodū agere, ut tibi nihil negem: æquum est eundem te animum nostris in rebus præ te ferre, uelleq; mihi quibus in rebus honeste poßis, autoritatem & liberalitatē tuam nō claudere. Id etsi existimē ob eximiam tuam maiorumq; tuorum in Romanos Pont. pietatem te esse facturum, præsertim cum ego te tā officiosse tamq; amanter prouocē: hortor tamē meo, hoc est paterno iure idē, quod antea non unis literis sum hortatus, atq; ut expreßius animi mei sensum testatum apud te faciam, plane te rogo, mādes, ut Bernardo Bibienæ Cardinali tā spectatæ uirtutis uiro, tā mihi grato, quàm scis Cauriensis Ecclesiæ poßeßio aliquando tandē tradatur: neq; utriusq; nostrū in eo spem expectationemq; tandiu differas, dū & muneris tui gratia & uoluptas mei ex eius animo effluat atq; depereat, die: accidatq; id, quod illis solet accidere, qui biduū aut triduū stomacho ieiuno fuerūt: nulla enim amplius capiēdi cibi ducūtur auiditate, neque uescētes uoluptatē ullam sentiūt propterea quòd esca sibi in tēpore nō allata ipsum etiam edendi prope sensum fractū debilitatumq; amiserunt. Si enim tu si Bernardo Cardinali multos dies bene facere prætermiseris, erit illud

quidem beneficiũ atq; munus quoquo tempore, sed amittet opinor suauitatẽ illam atq; dulcedinem, quam secum statim ueniẽs attulisset. Id ne fiat, adhuc in tua manu est: sed nõ multũ diu erit. Quod cũ feceris, plura erunt, quæ te merito delectent: primũ huius Reip. dignitatis rationẽ te habuisse: deinde Ferdinãdi aui tui optimi clarißimiq; Regis uoluntati satisfecisse: ad hæc præstantẽ hominem, deq; te tuisq; omnibus optime meritũ tuo beneficio tibi deuinxisse: postremo tam mihi gratum fecisse, ut nihil põßit esse gratius. Hæc quãti facienda tibi sint, æstimare te malo, quàm me scribere. Vale igitur: & nos dilige: si te & amari à nobis & pluris fieri quotidie perspicis. Dat. Cal. April. M. D. X V I I. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

VIII RENuntiatum nobis est Ecclesiæ Placentinæ, quæ in tuis Hispaniæ Regnis est, Episcopum uita functum esse. Id tametsi minus certis autoribus est perlatum, uolui tamẽ ad te scribere, ut si ita esset, uelles, ut eius Ecclesiæ interuẽtu Bernardini Cardinalis S. Crucis controuersia, quam cũ Federico Portugali propter Ecclesiã Saguntinam tã diu habuit, sedaretur & terminaretur, dũ hãc ipsam alteri eorũ nobis permitteres concedendã. Ita enim & reliquos fratres meos E. R. Cardinales, qui quidem omnes pro Bernardino laborãt, quotidieq; me postulationibus cõmendationibusq; suis onerãt, & te ipse, cui literas mittere his de rebus nõ desistimus, magna molestia liberaris, & mihi gratißimũ feceris. Erit etiã id prudentis Regis, & suorũ pacis & quietis cupidi uere proprium. Dat. III. Non. April. M. D. X V I I. Anno quinto. Ro.

Laurentio

Laurentio Medici Fratris filio.

Nihil nobis gratius & iucundius afferri potuit tuis literis: quibus scribis, de medicorum omnium sententia uulnus tibi omnino non penetrare, breuiq; coalitu rum, & te ualentem futurum. Quod quidem etsi ita fore spem in Dijs immortalibus haberemus, tuiq; omnes idem nobis significarent: magna tamen lætitia nos affeci is medicorum consensus, tuæq; literæ, manu præsertim tua scriptæ, neq; uacillantibus literulis: quæ nos ea de re certiores fecerunt. Itaq; maximas quidem gratias Deo Opt. *Max. ago, agamq; dum uiuam: qui te tam præsenti periculo eripuit: precorq;, quod reliquũ est, ut is mihi te & matri & tuis omnibus saluũ atq; sospitem sistat. Interim bono animo es: quo te tamen esse iam uideo: nihilq; cogites, præter prosperã & celerem sanationẽ. Nos porrò tibi usq; hinc, quod nostri muneris est, manu quidẽ nostra in crucis effigiem ducta, uulnus, qua possumus, obsignamus, beneq; ominamur. Itaq; fili optime atq; exoptatissime. Vale.* Dat. Non. *April. Annno quinto. Roma.* IX

Francisco Gallorum Regi.

Accepi tuis cũ literis & canes uenaticos ad perquirendas feras, & casses ex tela ad concludendas idoneos, quos misisti: utrunq; munus & numero & pulchritudine sanè Regium, *& mihi apprime gratũ uel per sese, uel quod abs te proficiscitur. Itaq; & ijs iam sum bis ter'ue usus multa cũ uoluptate: quos mihi etiã probatiores fecit* Barderiæ *familiaris tui, q eos attulit, industria: et utar posthac, cũ per negocia, occupatiõesq; meas exire* Ro. *mihi licebit. Omnino enim experior tũ equitationẽ illam,* X

illam, tum auocationem animi, quam sibi uēdicat tātisper uenatio, ualde mihi proficere ad ualetudinem uiresq; corporis uel firmādas uel restituēdas. Quare cum eo de munere, tū de cura, quam geris de salute mea, ualde te amo. Hortor autē, etiam si minus necesse est, ut quādo ego te uera solidaq; beneuolentia prosequor, tu me amare magnopere te ostēdis, perstemus uterq;, quemadmodū quidē facimus, in eodē tum inter nos, tum erga Remp. sensu: ut & nobis ipsi & Dei Ecclesiæ esse usui & dignitati possimus. Dat. Id. Aprilib. Anno quinto. Roma.

Prospero Columnæ Cauio.

XI INtellexi, quod quidē mihi, ut debuit, permolestū fuit, nonnulla Latij loca tuis à militibus impudēter exagitari, & cum prædas abigi, tum cædes etiam ab eis perpetrari magna cum mea cōtumelia Latinorumq; hominū perturbatione & querela. Quorum etsi pro mea in te beneuolentia multa fieri te ignorante facile mihi ipse persuadeo: nō possum tamē populis in mea & Reip. fide degentibus, opemq; nostrā implorantibus deesse. Quamobrem quanto maiore possum studio te hortor, ut eos tuos milites ab eiusmodi uel cædibus uel rapinis cōtineas: tum quæ ablata nullo iure sunt, ea cures ut restituantur. Est enim tui officij atq; muneris, ut quæ paßim temere sceleratéq; per tuos homines admittūtur, ijs tua prudentia tuaq; animaduersione finis imponatur. In quo tu si negligentior, quod nolim, fueris, cogar ipse, quibus potero rationibus, ei rei occurrere, teq; tam paruifacere, quàm tu meam autoritatem uideberis uel neglexisse, uel etiam contempsisse. Dat. VII. Cal. Maias. Anno quinto. Roma.

Latino

Latino Iuuenali meo apud Venetos internun.

HEri de morte Episcopi Malfetani cũ mihi esset re= XII nuntiatũ, fuere, qui dicerẽt, esse in ista urbe apud certos homines quandam pecuniæ summã, quam Episcopus mutui nomine deposuerit. Quæ quidem summa quoniã fisco nostro debetur, intestatus enim decessit Episcopus, mãdo tibi, ut Leonardum Lauredanũ Principem Venetiarum adeas, petasq; ab eo meis uerbis, det operam, ut eius pecuniæ integrum tibi curetur. Qua de re eis, à quibus pecunia exigetur, uolo te posse syngraphã cõficere, nominaq; perinde libera facere, ac si ipse scribendo affuissem. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quinto. Romæ.

Ioanni Bernæ Heluetio.

LIteræ tuæ, quibus me de tua egregia in nos uolũtate XIII certiorem facis, etsi serius, quàm debuerant, sunt redditæ, mihi tamen periucundæ fuerunt. Valde enim lætor bonos & fortes homines: & uirtutibus perornatos ac magni animi uiros, ut tu es, etiam religione præditos esse, & Dei ecclesiæ cupidos & obseruãtes uideri. Itaq; oblationes tuas libẽti animo accipio, cumq; opus erit, & quãti te faciã, & quid te uelim mea causa facere, uel de filio tuo magna pietate adolescente, uel ex aliquo meorũ intelliges. Dat. Cal. Maijs. Anno quinto. Romæ.

Sebastiano Ferrerio Quæstori Regio Galliæ Cisalpinæ.

QVod de me bene mereri non intermittis, est mihi XIIII planè gratũ: tuaq; ista & Bonifacij episcopi Hipporegini filij tui & pietas & studiũ mihi uehemẽter probatur. Dabo etiã operã, ut uos officia uestra

bene

bene posuisse cognoscatis. Dat. Cal. Maij. Anno v. Ro.

Ameto Beno Cercinæ Insulæ domino.

XV GRatæ mihi tuæ literæ fuerunt, quas de mense Martio ad me dedisti. Ex ijs enim quasi quoddam uerißimum testimonium habui & multæ uirtutis tuæ, neq; minimæ in me Romanamq; remp. obseruantiæ: ita & prudenter & apposite ad ea respondisti, quæ Aloisius Fantinus Venetus familiaris meus tecum egerat meis uerbis. Quod mihi officium liberalitasq; tua periucunda sanè accidit. Dominumq; tibi ea de re & propitium & beneficum cupio esse. Ad ea uerò, quæ scribis, accessit etiā plurimus & accuratißimus eiusdē Aloisij sermo: quē quidē libenter audiuimus. Ipsi autem istuc atq; ad te reuertenti mandata dedimus ea, quæ nostra utriusq; interesse æquè existimo. Cæterum accepi munuscula tua amoris scilicet & beneuolentiæ, ut scribis, indicium: eaq; & grata & iucunda mihi fuere. Vale: & Dominum dilige. Dat. sexto Non. Maias. Anno quinto. Roma.

Comiti Potentiæ.

XVI EX literis Bernardi Bibienæ Cardinalis Legati cognoui, quàm diligenter quamq; strenuè te geras, quàm nullos labores nulla pericula fugias, ut mihi usui & dignitati esse poßis. Quod tametsi minime mirū fuit ijs, qui te, qui mores & probitatē tuā animiq; tui fortitudinē dudū cognitā & perspectā habēt: quorū ego ex numero iampridē sum, cui nihil est uirtute porrò tua exploratius: accidit tamē mihi quidē sanè gratißimū. Quare uelim tibi psuadeas, me et istius tuæ diligētiæ, uigilātiæ, fidei laborū, meritorū memoriā cōseruaturum: & in tua uirtu

uirtute atq; cōstantia tuorumq; militū robore multo maximā huius belli recte conficiendi spem expectationemq; posuisse. Dat. sexto Non. Maias, Anno quinto. Roma.

Francisco Gallorum Regi.

Bis iam ad te literas dedimus de ea uictoria, quā quidem maximā atq; clarissimam rex Turcarum contra Sultanum regem unam atq; alteram prosperrimis euētis est consequutus: hortatiq; sumus te, ut in suscipiendo in eiusmodi hostem bello, quod in postrema Lateranensis Concilij rogatione Senatus decreuit, autoritatem consiliaq; tua nobiscum cōiungeres: atq; ut res ad aliquas aliquādo tractationes deduceretur, aut Legatos ampla cū potestate ad nos mitteres, aut idonea mandata ijs, quæ opus essent, cōficiendis ad eos, quos hic habes, trāsmitteres. Id etsi te ꝑ tua pietate atq; prudētia animiq; magnidine curaturum planè cōfido: quoniā tamē nō unis ex locis, neq; leuissimis autoribus idē nobis significātibus certiores facti sumus, Turcarum regem nō sultani modo regno ditioneq; omni potitum Aegypti & Syriæ maximarum opulentissimarumq; prouinciarum regem atq; Dominum esse factum: sed classem etiā cētum eoq; amplius triremium, cæterarumq; longarum nauium aptorumq; ad bella nauigiorum prope innumerabiliū, omni apparatu tormētisq; in primis bellicis egregie instructā suis è portubus eduxisse: his te etiā literis id, quod antea feci, hortor, ac per Dei matris testata nobis sæpius uiscera oro obsecroq;, ut uel missis Romā alijs Legatis tuis, uel eis, quos hic habes, facultate addita des operā, ut unà cū reliquis Christianis Regibus atq; Principibus cōstituere,

quæ

quæ sunt cõstituenda, celeriter atq; in tẽpore poßimus. Nõ enim dubito, neq; quisquã recte sentiens existimare aliter potest, quin ille, cum primũ rebus suis erit utile cõmodeq; poterit, eã suam tantã tamq; opportunã classem in nostrũ sit excidium uastitatemq; cõuersurus. Itaq; ne à Domino suprema die quasi serui nequam talẽtis ab eo traditis male usos fuisse deprehendamur: aut etiã ne iam nunc quidem tanquã indignos, quibus gregem suum regendũ fouendumq; permiserit, idẽ nos ignauiæ atq; inertiæ redarguat & cõdemnet Dominus: antequã lupus fame rabidus, sanguineq; ouiũ rore baptismatis respersarũ sitiens, qui iam è sylua siccis è faucibus est egressus, eas prædatũ & depopulatũ ueniat, paremus ipsi, quæ parãda sunt: ut postea in tẽpore unà oẽs pro uirili sua quilibet, in cõmunẽ utilitatẽ uires opesq; nostras explicemus. Quod si facere cæteri Christiani reges debẽt, ut pfecto debent: inita præsertim Dei Opt. Max. beneficio, teq; in primis adnitẽte, inter ipsos cõcordia, sedatisq; cõtrouersijs & disceptationibus omnibus: qd à te cũ maximus maximeq; Christianus sis, oẽs homines nõ solũ sperẽt, sed iure prope suo etiã expetãt, te latere non existimo. Quare per deos atq; homines excita te, accelera, accingere, atq; ad bellũ iam para, nostrisq; gentibus, quæ in te unũ oculos maxime omnium coniecerunt, profer ostendeq; te: ut nõ plus fortunã, quàm uirtutẽ admirentur tuam: neq; minus quòd optimus sis, quàm quòd maximus, ueris laudibus in cœlum ferant. Sed de cõmuni bello hactenus. Cæterum quoniã allatũ ad nos est quadraginta hostium biremes inter Corsicæ atq; Sardiniæ littora nuper uisas, mare illud

re illud omne insulasq; ipsas metu atq; formidine impleuisse: peto abs te, ut quicquid habes Genuæ atq; Maßiliæ longarũ nauiũ, habere autẽ te aliquas certo scio, eas impe res mihi præstò esse: ut cũ mea cumq; Caroli Regis classe ad nostras cõmuniter oras tuẽdas cõiungi poßint. Id quo celerius cõfeceris, eo de hac omnino rep. in quam quidem optimi clarißimiq; Reges maiores tui plurima atq; maxima beneficia cõtulerũt, meritus amplius atq; uberius fueris. Verũ hæc atq; alia de Ludouico Episcopo Bellouacorũ Legato meo latius intelliges. Vale igitur mi Rex gloriæq; tuæ ueræ atq; solidæ, hoc est hominibus iuuãdis mentem omnẽ tuã da: neq; horam unam sine ijs cogitationibus transi. Dat. septimo Id. Maias. Anno quinto. Roma.

Ioanni Paulo Balioni Perusiam. XVIII

PVto te iã intellexisse, per hostes Reip. ea parari quibus istius oppidi nobis charißimi ociũ statumq; cõuelli poßit. Qui sanè nuntius quoniam nobis molestißimus fuit nõ tam quidẽ, quòd ullas eorum copias apparatúue pertimescamus, quàm quòd maxime cupimus Perusinos ciues atq; incolas ne minima quidem turba tangi & commoueri: semper enim fidem suam & officium Reip. præstiterũt: quin tibi quoq; mentẽ pupugerit, nõ dubito. Sed uolo te bono animo esse, idq; tuis ciuibus dicere meis uerbis, bono & ipsi animo ut sint, neq; rumore ullo eius rei perterreãtur. Nam & nos uires nostras omnes cõparabimus ut irriti hostium conatus efficiantur: & Galliæ atq; Hispaniæ Rergũ copias, quæ mihi præstò esse iussæ sunt, celeriter istò mittã, ut uobis opẽ atq; suppetias ferãt. Te uerò etiã atq; etiam hortor, quam potes manum cogas, iu-

beasq; in armis esse: ut dũ ij, quos dico, milites cõueniunt, oppidum præmuniant, præsidioq; sint, quo minus hostis audeat eò accedere. Reliquum est, ut intelligas, me istuc Antonium Puccium mittere ampla cum potestate: ut si qua paranda erunt, quæ per te, aut per eum, qui pro Legato est, aut per Decuriones nequeant fieri, ea ipse imperet edicto meo, uobisq; singulis autoritatem meam communicet: quo celerius atque facilius omnia conficiantur. Quæ cum ita constituta sint, existimare tamẽ debes multum me in tua fide & uirtute bellica istius oppidi defendendi opis atque auxilij reposuisse. Prid. Id. Maias. Anno quinto. Romæ.

XIX Decurionibus Tudertinis.

EX meorũ literis & rumore nuntio admoneor, Franciscum Mariam eiusq; fœderatos cogitare, quibus modis Perusinæ ciuitatis mihi multis de causis meritò charissimæ statũ opprimere atq; peruertere possint. Id ne accidat, & meam, quam habeo militũ manum satis magnã, & Galliæ atq; Hispaniæ Regum sociorum milites, qui mihi parent, festinare illuc iussi: ut illorum conatibus se opponerent, eosq; irritos & inanes facerent. Quod quidẽ pro ea quam in Domino spẽ habeo, cõfido breui fore. Sed quoniam propter locorum uicinitatẽ, uestrorumq; ciuiũ fortitudinem maximo Perusinis adiumento atq; præsidio esse municipium istud facile potest: magnopere uos hortor, ut quicquid parari atq; cõfici hoc tẽpore ad illorum usum atq; auxiliũ per uos potest, id omne diligenter atq; celeriter administretis: existimetisq; tã mihi gratũ facere, quàm si p mea ipsius defensiõe, uel Romæ urbis propugnatione

gnatione cũ laborẽ suscepissetis. Non sanè adest semper ullis hominibus opportunitas de Romanis Pontificibus bene merẽdi. Quare cũ hoc sit tẽpus ad eam rem aptissimum, ut melius atq; cõmodius nullũ possit aliud reperiri: erit uestræ prudẽtiæ omnes uestras cogitationes adhibere, ut nũc quidẽ maxime mihi & Reip. usui fuisse uideamini. Dat. prid. Id. Maias. Anno quinto. Roma.

Ioanni Paulo Balioni Perusiam.

XX

QVod ductu auspicioq; tuo Perusini ciues sumptis armis in Reip. hostes impetũ fecerint, eosq; fortiter & uiriliter pugnãdo magna cũ illorũ clade atq; pernicie reiecerint, fuderint, & prosperrimo euẽtu parta uictoria in oppidũ se receperint, lætor: eaq; de re cũ tibi gratulor, qui tantã rẽ egeris, tũ ciuitati, isti qđ & suum in nos officiũ fidemq; præstitit, & se ab audacissimis hostibus magno animo est tutata. Vtriq; autẽ gaudeo, propterea quòd uestra in rẽp. merita isto facinore cõfecto præclare amplificauisti. Itaq; decretis supplicationibus Deo Opt. Max. gratias egimus: qui uobis tantũ animi, tantũq; uiriũ subministrarit, quantũ satis fuit, ut & eius & uestros & Reip. hostes audaciæ suæ pœniteret. Quos quidẽ arbitror in uos nihil amplius moliturus. Sed si refectis uiribus uos lacessere nõ desinẽt: aderũt iã iamq; nostri Regũq; sociorũ milites: quibus mãdauimus, ut ad uos defendẽdos maturarẽt. Quos si expectabũt, facile eos cõfido suorũ conatuũ pœnas daturos. Mitto etiã Tudertum, quibus tamẽ antea scripserã, Herculẽ Episcopũ Vrbeuetanũ designatũ propinquum tuum qui eo in oppido aliisq; locis istius prouinciæ, quæ paranda sunt, cõparet:

B ut si

ut si hostis illo flexerit, operam se lusisse cognoscat. Hæc ipse ut intelligeretis, has ad uos literas dedi. Vos, ut ad me quotidie literæ à uobis afferantur, quæ me singulis de sebus erudiant, curatote. Dat. XVI. Cal. Iunias. Anno quinto. Romæ.

Senensibus.

XXI SI qui uobis urbiq; isti præclaræ negotiũ facessere conantur, hostes Reip. nõ essent, quorum Duci igni & aqua interdictum sit: uobis esse uerendum arbitrarer; ne quam ab illis cõtumeliam acciperetis: nec animo pacato essem, dum ista decernerentur. Nunc uerò, cũ & illi eiusmodi sint, ut quoquo se uertant, odia in se hominũ exardescere uideant, & ego ad uos defendendos non minorem sim curam adhibiturus, quàm si pro urbe Roma laborarẽ: bono animo debetis esse: existimareq;, cum ij Perusiam frustra tẽtarint, ipsorũ conatus in uos nihilo magis efficaces futuros. Nam præterquam quod meæ uobis opes & facultates omnes atq; copiæ suppeditabũt: mittã etiam ad uos defendẽdos eam manũ, quam uterq; Rex mihi præstò esse uoluit suorum militũ: quæ cum mea manu cõiuncta est, & unà omnes pro Rep. bellum gerũt. Hæc ad uos illico scripsi, cum ad me esset allatum illos ad uos cogitare Perusinis è finibus se conuertere. Quod si fecerint, nostri milites eos subsequentur: sic enim iã imperaui: neq; procedere permittẽt. Vobis tamen sum autor, ut ea cogitetis, paretis, quæ per uos fieri poterũt: ne ab illis imparati offendamini. Nam si primi eorũ impetus sustinebũtur, omnia erunt cõfecta: non enim poterunt consistere. Singulis autem de rebus quid egeritis, quorum uobis opus

sit,

fit,quæ fieri per nos uelitis, scire cupio. Itaque uestras literas auide expecto. Dat. xv. Cal. Iunias. Anno quinto. Romæ.

Ludouico Tudertino.

GRata mihi opera studiumq; tuum fuit,quod in oppido isto muniẽdo,ne ei noceri ab hostibus posset, XXII
ex Antonij Puccij literis te adhibuisse cognoui:eoq; gratior mihi tua ista sanè cura atq; iucundior accidit, quo difficiliori tẽpore uirtus enituit tua,cumq; alij partim timore periculi,partim inertia sua,nõnulli etiam perfidia uel è medio se subduxerint,uel cũ hostibus se coniunxerint:tu nõ modo in officio permansisti: sed præclare etiã te gessisti,eaq; magno & præstãti animo curauisti,quãobrem resp.istis in locis nullam insignem contumeliã posset accipere.Quòd si me bonũ uirum,si gratum scis esse: debes existimare officiũ te tuũ bene atq; utiliter posuisse. Quanquàm quidem etsi ego nihil horum sim,te tamẽ rectißime officio functum esse omnes homines dixerint:qui Romano Pont.qui Dei ecclesiæ,q Petro & Paulo Christi sociorũ Principibus,quorũ numine hoc imperium regitur,nauasse operã es existimandus. Sed hæc hactenus. Quod superest,te hortor,ut tui similis pergas eße.Quid te facere oporteat,uel uirtus tua fidesq; in nos & studiũ te docebit:uel ab ipso Antonio facile cognosces. Dat. xv. Cal. Iunias. Anno quinto. Romæ.

Francisco Regi Galliarum.

CVm comperissemus Bendinum Saulum & Alfonsum Petrutium Cardinales, qui à me unice diligebantur,in uitam meã conspirauisse,deq; nobis dolo malo XXIII

occidendis cogitauisse, operamq; suam ad eam rem adhibuisse: hodie comprehendi eos iußimus, atq; in arce, quã Hadriani molem uocant, in custodia tandiu esse, dum legitimæ de eo probationes haberi conficiq; possent. Id uolui tibi notum esse, ut scires quàm ob causam statuerim eos esse comprehendendos. Cui etiam probationes ipsas, cum primum erunt confectæ, describẽdas mittendasq; curabo. Quemadmodum & ipse cũ episcopo Dionysiano Legato tuo loquutus sum: & Ludouicus episcopus Bellouacorũ Legatus meus te docebit. Dat. *quartodecimo* Cal. Iun. *Anno quinto.* Roma.

Comiti Potẽtiæ Præfecto Hispanarũ copiarũ.

XXIIII *DIscessere Perusia hostes nostri: neq; quò pergere, aut quid aggredi cogitẽt, sciri etiamdum potest. Quoniam autem statutum mihi est, eos, quoquo tẽdant, persequi: magnopere te hortor, eorum extremũ agmen celeriter atq; acriter insequare: omneq; genus molestiæ per tuos equites, qui paratißimi sunt, illis inferas: ne cõsistere aut quiescere ullis in locis poßint. Quod facies cũ mea causa, qui te magnopere amo & facio sanè plurimi, tum Regis tui nomine: cuius uoluntas atq; autoritas, & mehercule etiam honor hoc in bello maxime uersantur. Reliqua & hinc ab Legatis regijs, & istic à Bernardo Bibiena Cardinale Legato cognosces. Vndecimo* Cal. Iun. *Anno quinto.* Roma.

Sissæ Præfecto Gallorum militum.

XXV *CVm Perusino ex agro nostri hostes profecti sint, neq; quò, sciri poßit: optimũ esse duxi eos insequi, ultimumq; agmen conuellere, nihilq; eis molestiæ, nihil*

detri

detrimenti non adhibere. Id cũ meam Caroliq; Regis manum, tum te maxime uelim facere; omnemq; curam in eo ponere, ne uos effugiant. Nam, ut nunc quidem se res habet, eo accepto ab illis apud Perusiam incõmodo & plaga turpißimũ nobis erit, si qui reliqui sunt, integri in tuta se receperint. Itaq; urge, atq; adnitere, ut quos Perusini parua manu fudere, uos legitimo exercitu deleatis. Hoc esse uobis nõ difficilius sanè debet, quàm id illis fuit. Quanquã in hoc sunt omnia. Nam qui hostem fugat, is est laudi proximus: qui opprimit, omnem gloriã est assequutus. Dat. XI. Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Petro Nauarro Cantabro.

EX Oddi ciuis Florentini *familiaris tui sermone cognoui id, quod mihi notũ atq; perspectum iampridem erat, ardere scilicet te desiderio egregiam aliquam atq; insignem operã in Christianæ reip. utilitatem incrementumq; nauãdi: eaq; propter agitare te animo, classe quàm poteris ualida cõparata contra Pœnos Maurosq; proficisci. Equidem piam istam atq; persanctã animi inductionem tui plurimis cum uirtutibus & præstanti fortitudine, bellicisq; artibus prope omnibus coniunctã probo efferoq; magnis laudibus, facioq;, uti debeo, sanè plurimi. Puto tamẽ propter Turcarũ Regis classem, quã is paratã iam atq; instructã eduxisse dicitur, illud in cõmune fore utilius, si te classemq; tuam eò cõpares: ut nostrã ei classem opponere, si opus erit, facilius & exploratius te adiuuãte poßimus. Quam ad rẽ si cogitationes tuas cõferes, quicquid per me curari efficiq; poterit, ut uirtuti tuæ adiumenta subministrẽtur, id tibi omne libentißime* XXVI

polliceor. Quemadmodum ab Oddo ipso, qui cum sum ijs de rebus diligenter loquutus, poteris cognoscere. Dat. sexto Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

XXVII SVperiore anno ad te scripserã cupere me pro tui Regni cõmodo, dares operam, atq; efficeres autoritate tua, ut ea cõtrouersia, quã Antonius Stuniga Didacusq; Toletanus Ducis Albæ filius de Castellæ Prioratu ordinis Hierosolymitanorũ plures iam annos animis infensissimis exercuerant, aliquando tandem cõponeretur. Quod quidem propter utriusq; gentis atq; familiæ splendorem Regno isti admodũ salutare præuidebam futurum. Idem etsi nunc quoq; etiã atq; etiam cupio propter eam, quam dixi causam, quæ quãti abs te faciẽda sit, ipse optime intelligis. Tamẽ quoniã accidere facile poterit propter cõtrouersiæ difficultatem, quæ quidem magna est, ut res ad exitum perduci nõ possit: literas Romanorum iudicum, quibus possessio eius prioratus Antonio iubetur dari, his ipsis cũ literis ad te mitto, cum ne cuiuspiã iura quæ optima sunt, supprimãtur: tum ut ipse melius intelligas eius causæ statum: demum etiã, ut harum literarum autoritate illos perducere ad cõcordiã possis. Quod si fiet, & te prudẽter fecisse existimabo: & mihi erit uehemẽter gratum. Dat. prid. Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Prospero Columnæ Cauio.

XXVIII ETsi æquius profectò erat me ad te nihil omnino iterum eadem de re scribere: sed cũ uiderẽ meas priores apud te literas parũ ualuisse: nihiloq; minus à tuis militibus agros Latinorum uastari, prædas abduci, cædes fieri

fieri, quàm antequam scripsissem fiebat: debebã meorum populorũ incolumitati per me ipse consulere, utcunq; tibi ea res dãno atq; dedecori esset futura: tamen quoniam meũ in te amorem & beneuolentiam exuere usquequaq; nõ potui, quemadmodũ quidem tu omnem tuam in me obseruantiam uidere funditus abiecisse: mallemq; ut tu tibi praeciperes, cõtineresq; te quidẽ primum, deinde tuos milites, quàm mihi esset aut in te aut in illos animaduersione utendũ: hanc tibi epistolam conscripsi, ut te admonerem: si quid ea res proficere & iuuare posset. Itaq; mãdo tibi atq; impero, cures, efficias, ne quid istinc eiusmodi posthac ad nos perferatur, quod cũ te turpe sit facere, tum sit ipsum indignum tuae familiae celebritate ac nomine: quae quidẽ & prudẽs, & grauis, & tẽperata semper est habita. Id si feceris, profecto cõsulueris cum famae, si modo aliquid esse bonũ nomẽ & rectã hominũ aestimationẽ putas, tũ etiam saluti tuae: quae si tibi curae nõ erit, mihi eam nõ fuisse minus mirabere. Quanquã & fuit illa certe adhuc quidẽ mihi curae plus aliquãto, quàm tibi, qui quae meritus es, in te statuere distuli, cũ tu male mereri ualde festines: & quoad tu uoles in eadẽ erga te uolũtate permanebo. Si nõ feceris: te nullã mei, nullã Reipb. habere rationẽ uoluisse Deos atq; homines testatus, equidem animo non libente, sed tamen statuam in te, quae erunt statuenda. Dat. quinto Id. Iun. Anno quinto. Romae.

Sissae Praefecto Gallorum militum.

XXIX

Quae adhuc quidem egisti, ut contra hostes Reip. maximo nobis usui esse posses, ea mihi omnia ualde probantur. Nunc autem quoniam rumor

 est, &

est, & quidem satis certus, eos in Metaurensium fines reuerti, ut exercitum eum, cui Legatus meus praeest, opprimant, te hortor, ut collectis nostris copijs omnibus, quae istic sunt eos insequare, extremosq; qua poteris lacescendo moram & impedimentum illis afferas: ut cum aggredi Legatum copiasq; eius uolent, te à tergo habeāt, à quo sibi timendum putent. Id erit mihi uehementer gratum. Reliqua quae agenda erunt, cum id egeris, de legato intelliges, uel etiam per te ipse cognosces. Prid. Calend. Iun. Anno quinto. Roma.

Vitellio Tifernati.

XXX QVod mihi Reiq; pu. in defendēdo oppido Perusia fidem studium operamq; tuam praestitisti, ualde te laudo: idq; mihi plane gratißimum accidit. Sed eius rei memoriam illud in tempus retinebimus, quo tibi amor in te meus usui & dignitati esse poßit. Nunc quoniam perfertur ad me hostem in Metaurēses se referre, Sissae praefecto Regio scripsi, ut unà cum mea manu omni eum subsequeretur, extremisq; insisteret: ut cum aggredi Legatum uolent, si modo uolent, illū à tergo sciāt esse, à quo sibi sit cauendum. Quamobrem tibi mando, ut quamprimum quamq; celeriter cum illo te coniūgas: consiliumq; hoc meum studio diligentiaq; tua, quantum poteris, iuues. Poteris autem, quae tua uirtus est, sanè plurimum. Dat. prid. Cal. Iul. Anno quinto. Roma.

Heluetijs.

XXXI CVm omni uos tempore cognouerim nō solum animi robore ac fortitudine, sed etiam religione praeditos huius

huius Reip.*maxime omnium obseruātes amātesq́; fuisse: scirē autē nō latere uos quot et quàm graues impreßiões audacißimi homines, quibus à sacris interdictū sit, in nos atq; proxime in* Remp.*fecerint, qui urbes nostras obside- re, capere, uastare agros, rapinis, cædibis polluere atque fœdare omnia non destiterunt: eaq́; de causa coactum im pensas maximas me fecisse: existimaui minime uobis mirū uideri, si pensiones eæ, quæ à me debebantur, nondum uo- bis essent persolutæ. Illud etiam mihi sæpius in mentē ue- nit pro uestra pietate atq; beneuolentia, magnam uos mo lestiam magnū laborem accepisse, cū cognouissetis quàm hostiliter ijdem illi paratißimi homimes* Christi *rem pete rent, diriperent, ferro atq; igni depopularētur: quàm mi hi succensuisse, si tardior in præstanda uobis mea fide fue rim.* Quæ *cum ita se habeant, simq́; adhuc quidē ipse in eisdē difficultatibus, eodemq́; iacter atq; impellar mari: curabo tamē, nec curabo solum, sed etiam efficiam, ut ci to, qcquid uobis debeo, depēdatur.* Neq; *tamē interea pe tere à uobis non audebo, quæ petenda sunt, uel quia ipse uobis omnia tuibuo, uel quia uos* Romanis *quidem* Pont. *nunquā defuistis, uel quod malo uestræ nationi me debe- re, quàm ullis omnino hominū omniū.* Petenda *autē sunt hæc: primū quidē, ut octies mille uestrorum peditum dele ctū ex ijs, qui fortißimi paratißimiq́; sunt, ad nos defendē dos haberi iubeatis: deinde ut quāto celerius fieri potest, ij se in uiam dent, magnisq́; itineribus ad nostros exerci- tus se cōferant.* Quemadmodū *ab* Ennio Episcopo Veru *lano &* Iacobo Gambaro *Legatis meis opus esse intellige tis: qui uos omnibus de rebus docebunt, stipendiaq́; ad*

eos

eos milites submiministrabūt. Reliquum est, ut quam uirtutem quamq; diligentiā alijs tempestatibus in Reip. rebus ostendistis, easdē nunc, aut eo etiam maiores, hac in cura sanādæ Reip. adhibeatis, quo & huius morbi uis acrior, quàm aliorū, & ipsa diuturnitate ægritudinis debilior est nūc quidē quàm unquā antea fuerit: addo etiā quo cæteræ medicinæ minus eā subleuarūt. Itaq; uos flagitat: uos expectat, in uobis unis spem salutis omnē cōtulit atq; reposuit suæ: quæ ne destituatur, erit uestræ probitatis uestræq; fidei. Cal. Iunij. Anno quinto. Roma.

Egidio Viterbiensi Augustinianorum Eremitarum Magistro in Ciminios.

XXXII Mihi uerò & quod ordinē familiamq; tuam tātopere cōmendas, est gratum: lætor enim cū uideo tibi eos, quibus præes, esse charißimos: & illud ipsum, de quo me admones, ualde probatur. Itaq; faciam, quod te uelle intelligo. Nam id mihi satis est scire me scilicet uelle te à me aliquid impetrare, qui omnino nihil potes iam aut uelle ipse, quod pulchrum & honestum non sit, aut ab altero petere, quod nō sit petendum. Sed de eo etiam loquemur inter nos, cum unà erimus. Erimus autem antequam dies postulati tui ueniat. Quod autē cupis nō inuideri tibi illos tuos exoptatißimos dies latebrasq; istas, equidē illud præstabo, ut te non interpellem: ut tibi nō inuideam, facere non possum, tantis præsertim caloribus urbanis: qui iam incubuerunt. An'tu, cū hoc æstu in syluam illam densam atq; horridā te abdideris, in qua frigus opacißimum uel meridianis horis sentias, putas fieri posse, ut tibi non inuideatur? Ego autē subinuideo cum multa, tum illud,

lud, quod ais, tua te ad studia tuasq; literulas auidißime reuertentē mirabiliter iuuari ista loci atq; syluæ tacitur nitate & solitudine: in qua nihil, quod nolis, uideas, nihil tuis auribus obstrepat, præter auicularū cantus, qui te etiā magnopere delectēt. Quod cum ita sit, effice, ut extet fructus ocij tui: scribe aliquid te dignū, quod profecto facis: Remq; pub. quā mehercule tot annos sermone quidē plurimū cōcionibusq; iuuisti tuis, etiā scriptis iuua: sociosq; tuos, quibus domū istā cū phano tua impēsa exædificasti, quam sylua maxima circūfusa undiq; quasi tuetur, ne adiri temere poßit, sic tuis præceptis institue: ut queādmodū tu optime omniū fecisti, sic illi sua studia in cōmunē utilitatē aliquādo cōferāt. Quod tamē iā multi multis in locis faciūt, quos audio etiā Egidianos uocari: de quo tibi gratulor. Sed hæc hactenus. Tu uelim, qđ cōmodo tuo fiat, dum istic eris, scribas ad me quāsæpißime. Nam cū me omnes tuæ literæ magnopere semper delectent, omnino ijs Ciminiensibus ita detineor, nihil ut mihi uideatur fieri posse delectabilius. Itaq; admirabilis tua illa suauitas orationis incredibilisq; facundia ad me istinc etiā amabilior proficiscitur: ut loco ipso augeri uideatur. Dat. Non. Iun. Anno quinto. Roma.

Episcopo Curiensi Heluetio.

DEliberatum nobis est certum peditum numerū ab Heluetijs socijs nostris accersitum cum nostra manu coniungere: quo facilius Reipub. hostes audacter nimium intemperateq; in eius ditionem debacchātes repellere ꝓpulsareq; poßimus. Ea de re & illis proxime scripsimus, & nunc Gasparem Silinum peditū Heluetiorum XXXIII

cohor

cohortis nostræ Præfectum & Ioãnem Diospachiũ eiusdem nationis homines ad eos mittimus, qui negociũ procurẽt. Verũ quoniã satis mihi cognitum est, qua sis ipse apud tuos homines omnemq; istã fortißimã præstantißimamq; nationẽ autoritate & gratia, quãtumq; me omni tẽpore obseruaueris colueris, te hortor, ut petitionẽ meã rẽq; hãc totã cura opera diligẽtiaq; tua iuues, efficiasq;, ut celeritas in primis & delectu habendo & militibus mittẽdis adhibeatur: quemadmodũ de Silino & Diospachio cognosces: quibus mãdaui, ut tibi salutem dicerent meis uerbis. Dat. Nonis Iun. Anno quinto. Roma.

Sebastiano Ferrerio Regio Quæstori Galliæ Cisalpinæ.

XXXIIII Quod tam officiose tamq; amanter omnes tuas opes fortunas, omne studiũ, operã, diligentiamq; tuam mihi & reip. polliceris ijs in literis, quas nuper ad Episcopum Hipporeginum filium tuũ dedisti: nõ solum ualde te amo: nam id quidem perdiu est, cum tibi à me tribuitur, ut summo te amore beneuolentia necesßitudine prosequar: sed etiam tibi gratias ago, eas quidem, quas debeo, magnas scilicet. Sentio enim planeq; uideo, quo in me animo sis, quantamq; tibi mei labores molestiã ægritudinẽq; afferant. Sed hæc breui spero sanabuntur: eiusmodiq; curis & difficultatibus liber, quibus nũc ualde mehercule cõficior, & usui & uoluptati esse tibi atq; tuis facile potero: ut tibi gratias non solũ agã, sed planè etiam referam: quemadmodum quidem cupio. Interea uerò ut aliqua ex parte utar etiã tuis officijs tuaq; diligentia, quoniam ab Heluetijs petij ut ad me certam manum suo

ſuorũ militũ mitterent, quibus hoc in bello audaciſſimorum hoſtium uti poſſim, tu uelim rem hanc modis omnibus apud illos iuues, cum ut recte, tum etiam atq; etiam ut celerrime cõficiatur. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Octauo Id. Iun. Anno quinto. Romæ.

Egidio Viterbienſi Auguſtinianorum Eremitarum magiſtro.

CVm mihi Cornelius Benignus tuus, quẽ ego ualde XXXV *diligo: ſcio enim & te ab illo mirabiliter amari, et illum abs te: etſi iure id quidẽ: eſt enim optimis & perelegantibus & moribus & literis: eius etiam ſermo & grauis, & prudens, & planè Romanus me mirificè delectat. Sed cũ is mihi dixiſſet uelle ſe ad te proficiſci, peteretq; ſiquid uellem: hanc epiſtolam conſcripſi non tam quidẽ ocioſus, nã id perraro accidit, quàm cupidus legẽdi tuas literas, easq; præſertim, quæ iſtinc ueniũt. Olere enim mihi propemodum uidentur ſyluam illam tuam & eſculorum umbram qua ſcribens tegeris, & amœnitatem loci. His autẽ literis pro meo in te amore hoc intelliges, cogitare me Senatum cogere, ut illum ordinem augeam, aſciſcamq; eo in collegio aliquot, qui mihi ualde probantur, aliquot etiã, quos reip. neceſſitas poſtulat. Puto aũt te cognoſcere cuiuſmodi ea neceſſitas ſit. De eo uelim cogites, reſcribasq; mihi, quid ſentias. Nondum enim ſtatui quo die. Quod cum erit, faciam te de eo meis literis certiorẽ. Tertiodecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Rom.*

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

CErtior factus ſum iuberi te per Regias literas, ut XXXVI *cum ijs copijs omnibus, quas iſtic habes, te ad regni termi*

terminos, qui ad Picenum sunt, cõferas: ut mihi esse usui atq; præsidio possis. Id cum ita sit, peto abs te, diligentiã omnem adhibeas tuam, ut quanto citius fieri potest, te itineri atq; uiæ des: ut mihi & reip. suorum hostium audacia atq; perfidia laboranti præstò in tempore sis. Ageremus tecũ pluribus: nisi & ipse per te cognosceres, quantum momẽti positum in celeritate sit rerũ bellicarũ: & perspecta nobis plurimis maximisq; in rebus esset tua in nos obseruãtia. De quibus cũ bene sæpe antea merueris, certe hac in re recte atq; celeriter cõfecta ꝑpter periculorũ, quæ impẽdere uidẽtur, timorẽ omnia prope merebere. Tertiodecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Rom.

Nicolao Scombergio Augustiniano.

XXXVII *DVdum est, cum nobiscum agitur, ut affinitatẽ cum Bisiniani Principe optimæ spei adolescẽte nobis esse meundam statuamus, & Magdalenæ sororis meæ filiam ei despondeamus. Ego uerò cũ intellexissem à Principis patre aliquot ante annis, dum is puer esset, nescio quid de ducenda Raimundi Cardonæ uxoris sorore, cum adoleuisset, nam ea quoq; infans erat, actũ tractatumq; fuisse: ei rei adhibere aures nolui: ne Proregis bene de me meriti animus offenderetur. Nunc autẽ, quoniam renuntiatũ nobis est, Principem omnino adduci nõ posse, ut uelit eam uxorẽ ducere: Regemq; Carolum intellecta ea re, remisisse ipsi, ut in eo liber suiq; iuris esset: inclinare etiã Principis animũ ad sororis meæ filiã: mando tibi, ut regi narres hæc, quæ dixi, omnia. Quæ si uera, quod ad ipsum attinet, sunt: eũ hortabere non solum ut uelit, sed etiam Principi ad se in præsentia uenienti ostẽdat sibi placere,*

ut pro

ut propinquitas eiusmòdi inter nos atq; illum constituatur: idq; se ratum & probatum habiturum. Duodecimo. Calend. Quintil. Anno quinto. Roma.

Egidio Viterbiensi Augustinianorum Eremitanorum Magistro.

Scripseram ad te proximis literis cogitare me Senatũ uocare Cardinaliũ creandorũ causa: neq; tamen statutum mihi esse quo die: sed cũ statuissem, tibi significaturum. Eas *ad literas tantummodo mihi rescripsisti, probare te consiliũ meũ. Scire enim nihil me, nisi quod è* Rep. *sit, esse facturum.* Ego *uerò scripseram, ut elicerem abs te, cuperes'ne ipse in* Cardinalium *collegiũ cooptari.* Id *quoniam reticuisti uel pudore tuo atq; modestia, qua semper magnopere abũdas, uel quod eius rei nulla te cupiditas teneat: utrũlibet lætor, uel pudentẽ esse te uel ambitione carere, præsertim earum rerũ, quarum adipiscendarum desiderio pleriq; ita ducuntur, ut etiã insaniant.* I*taq; confirmasti etiam tu quidem mihi tuo silentio consilium meum.* Perdiu *enim est, cũ te legere in* Cardinalium *ordinẽ cogito, cum ut tuorum laborũ magna cum* Reip. *utilitate triginta totos annos susceptorum hãc tibi quasi mercedem persoluã, quàm possum maximã atq; amplissimam: tum ut te* Resp. *sic utatur, ut ex te fructus uberrimos capere posit.* Puto *autem* Reip. *maiori & usui & honori fore dignitatẽ tuam, quàm tibi ipsi.* Maior *enim atq; illustrior iã est uirtus tua, quàm quæ magistratu illo egeat.* Ordo *uerò ipse talibus uiris, ut tu es, egere mihi quidẽ magnopere uidetur.* Quare *plus tu ordini, quàm tibi ordo, ornamẽti affers.* Efficiã *igitur id nũc: quod du-* XXXVIII

dum.

dum, ut dixi, meditor: teq; cum reliquis, qui à me creandi sunt, Cardinalem nominabo. Id erit Cal. Quintilibus. Quem ad diem mando tibi Romæ ut sis: ut te statim uidere atque amplecti poßim. Dat. octauo Cal. Quintilis. Anno quinto. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

XXXIX ET amor uetus erga te Senatumq; istũ grauißimum & sapientißimum meus plurimis uestris atq; maximis & antiquis & recentibus auctus & confirmatus officijs, & urbis tuæ claritas amplitudoq; Reip. me impulere, ut quod tibi & usui & dignitati fore magnopere intelligebam, quodq; te uehemẽter cupere Marcus Minius Legatus tuus sæpe mihi significauerat, id tibi hoc tẽpore tribuerem: ut aliquem ex tuis ciuibus in Cardinalium collegium cooptarem. Itaq; hodie de fratrum meorum S.R. Cardinalium consilio Franciscum Pisanum ciuem tuum Cardinalem creaui cum ipsum optimis moribus, singulari pietate adolescentem, tum Aloisij Pisani filium magni & clari uiri: ut cum duos eius ordinis ciues tuos haberes, quorũ alter senex iam esset, & præter hoc fractis & exiguis aduersa ualetudine corporis uiribus uteretur, alter plena ætate uirum ageret: iste adolescens illis ipsis quasi submissus atq; sublectus magis etiam uestros animos confirmaret, non defore multorum annorum spatio ex tua ciuitate, qui eum magistratum gereret. Quod eo libentius feci, quod uolebã omnes homines intelligere te à me fieri plurimi. Reliquum est, ut & ego & tu Deum Opt. Max. precemur, ut declarationem hanc susceptam à me

tua

causa, & tibi & mihi & Reip. fortunet. Dat. Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Ioanni Iacobo Triultio.

CVm animo repeteremus, quanta cura, quantoq; studio nobiscũ sæpe egeris, ut Augustinum Triultium propinquũ tuum in Cardinaliũ ordinem legere atq; adsciscere uellemus: cum tuis precibus impulsi, tum ipsius allecti uirtutibus, religione, optimis præstantißimisq; moribus, demũ etiam uestræ familiæ cum nostra familia cõsuetudine officiorumq; prope omniũ cõiunctione suadẽte hodie de fratrum meorum E.R. Cardinaliũ consensu Augustinum Triultium Cardinalem nominaui, atq; in amplißimum eius ordinis collegium cooptaui. Spem autem in Domino habebamus fore, is ut honor, q̃ quidẽ lõge maximus ex ijs, qui à Romano Pontifice atq; ab hac Rep. dari possunt, summoq; proximus est, et ipsi & uestræ familiæ, & Dei Ecclesiæ, nobisq; omnibus & usui & uoluptati esset futurus. Cuius rei afferre tibi ego quoq; nuntium uolui ut non solum de necessarij tui ad eum dignitatis gradũ prouecti incremento & amplitudine, sed etiam de mea in te gentemq; tuã optima cupidißimaq; uoluntate, quam tamen perspicere potuisti, meis etiam literis fieres certior. Vndecimo Cal. Quintil. Anno quarto. Roma. XL

Prolegato perusiæ.

REcte abs te factũ est, quod me de Ioannis Tadei Balionis hæreditate, quid fieri uellẽ, cõsuluisti, quidq; ipse ea in re egeris, mihi tuis literis significauisti. Quibus literis ita tibi respondeo: primum quidem laudare me curam diligentiamq; tuam, qua usus es, ne inter patrem & XLI

filium lis ulla & disceptatio existeret, præsertim in tuorum edictorũ cõtumeliam: deinde uelle me, ut omniũ primũ atq; potissimũ ex interfecti hæreditate nomina, si qua sunt, dissoluãtur. Quibus dissolutis, quæ supererũt, siue nummi, siue Prædia: siue quid aliud sint, ea Horatio Balioni omnia, eorumq; possessionẽ dari atq; tradi uolo: nã ei dono dedimus. Hæc uerò ipsa, quæ tibi mando singula, Ioanni Paulo Balioni declarabis meis uerbis: hominemq; hortaberis, ne donationi ei meæ ulla ex parte aduersum se atq; difficilem præbeat, in filij præsertim sui utilitatẽ rebus cedẽtibus. Deq; eo, quid egeris, facies me tuis literis certiorem. Tertio Non. Quintil. Anno quinto. Rom.

Heluetijs.

XLII *PEnsionum uestrarũ nummos, quarum dies præterierunt ad diem sextum Nonarum quintilium ad uos misi, non tam quidem commode pro meis maximis impensis & præsenti Reip. statu. quàm libenter. Meus enim in uos animus is est nunc, etsi premor teneorq; rerũ omnium difficultatibus, qui erat antea, quiq; semper est futurus. Quod cum ita se habeat, illud mihi magis mirũ accidit de quo proxime certior factus sum adhiberi à quibusdam uestrorum ciuiũ difficultates & moras in eo delectu habendo militibusq; cogẽdis ad nosq; mittendis, quos petieram, quiq; iã per meos homines permissu uestro contrahebãtur: præsertim cũ huius opportunitas omnis atq; utilitas uestri auxilij ita posita ĩ celeritate sit, ut si hæc una desiderabitur, & labor meus frustra susceptus, & impẽsa omnis incassum facta esse profecto uideatur. Quod ne accidat, nõ iã minus curare uos oportet, qui semel iuuan*

da

dæ Reip. curam atq; prouinciā suscepistis, ne probitati fideiq; uestræ nota hæc atq; calumnia tribuatur: quàm me à uobis petere, ut cuius reip. libertatem tutati adhuc quidē semper fuistis, cuiusq; libertatis defensores & habemini & uocamini, eidem nunc inimicorum suorum audacia laboranti, uosq; sibi, ut solita est, aduocāti, opem uestram esse præ se præstandam statuatis. Quod rectißime fiet, si celeriter eam uestram manū ad nos proficisci mandaueritis. Id ut curetis, morasq; omnes & impedimēta reijciatis, etiam atq; etiam à uobis peto. Nonis Quintil. Anno quinto. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

EA, quæ Siciliæ Prorex cū Hispanorum militū Præfectis, qui cum Francisco Maria sunt, tractauerit, egerit, de Legatis regijs intelliges. Nunc peto abs te & quidē uehemēter, ut quanto celerius fieri pōtest, cū ea, quam habes manu, Piceno appropinques, ut & autoritate tua, quæ magna est, iuuare negotiū, & quæ inchoata modo ab illo sunt, perficere tua uirtute poßis. Quod ipsum non mihi solum Reiq; pub. sed tuo regi etiam, cuius autoritas, dignitas, honor hac in re unà cū nostro uersatur, esse gratißimum debebit. Quemadmodum ipsis ab Legatis tibi perscribetur: quorum ad literas te reijcio. Prid. Id. Quintil. Anno quinto. Roma. XLIII

Heluetijs.

ET si nō dubitabamus uos ijs literis, quas Nonis dedimus, quantum mihi celeritate uestra opus esset, admonitos, quæ postulabamus de mittēdis ad nos uestris XLIIII

militibus, iam curauisse: nostrum tamen erga uos paternum amantißimumq; animũ repetẽtibus uisum nobis est has etiã ad uos esse literas dandas: quibus uos diligẽtius commonefaceremus, ut cum antea uel in leuißimis huius Reip. causis nunquam ei opem uestrã atq; subsidia recusauissetis, uelletis nunc grauißimis eius in difficultatibus durißimmoq; tẽpore nõ deesse: præsertim cum uester honor uestræq; fidei existimatio in eo maxime agi uersariq; uideatur. Nam si Francisco Mariæ cõtra nos remq; pub. arma capienti uestri aliquot milites adhæserũt, illoq; omnia medijs in reip. uisceribus miscente atq; turbãte eos uestros milites nõ reuocauistis: nũc aũt nobis milites uestros postulantibus, ut nos Remq; pub. tueri atq; defendere poßimus, nihil omnino conceditis, neq; uestris uti posse militibus permittitis: hæc cũ intellecta erũt, cũ audientur, quid de uobis homines existimaturi sint, per uos ipsi facile perspicere potestis. Quod si nõ recordamini esse uos illos ipsos, qui huius reip. dignitatis propugnatores & haberi & dici uoluistis: eos tamen esse uos obliuioni ne mãdetis, qui pusilli quidẽ primo atq; infantes baptismatis conspersi unda Christianos fore uos admurmurauistis: quiq; deinde pueri Deũ Dominumq; nostrum cõsalutauistis: posteaq; semper Christi ecclesiam, moreq; nostrorũ sacrorũ, & Romanos Pont. Rẽq; pub. hanc eandẽ, quæ nunc premitur, tot magnorũ hominum præclaris rebus gestis sanguineq; sanctã atq; coalitã coluistis: uerendũ uobis ut sit, ne, si reip. ipsi tãtopere nunc quidẽ laboranti opemq; uestrã flagitãti non succurritis, succurritis dico? imò etiã si ei succurrere cupiẽtibus impedi

pedimento estis, ne facere id poßint: nõ minus ipsi, quàm qui bellum cõtra nos gerunt, in eam admisisse uideamini. Itaq; uestra illa tam praeclara nomina tũ Christianorũ, tum Reip. defensorum contempsisse etiã & abiecisse redarguamini. Quare si uestra uobis dignitas, si gloria, si tituli magnis uestris parti laboribus, si existimatio fortitudinis & fidei, quarũ duarũ uirtutũ quaenã in uobis maior atq; spectatior adhuc quidẽ fuerit, nõ est facile dicere, si religio, si caetera, quae hominibus honestatẽ pariũt, uobis chara & iucũda sunt, defendite hoc tẽpore hoc Imperium, quod semper estis tutati, permittite uestris militibus, ut se ad nos cõferre poßint, quod nũquã antea prohibuistis: occasionemq; hãc bene gerẽdae reip. ne praetermittite, quae quidẽ breuißima est, ut saepe ad uos scripsi. Sed non cõmittam, ut dum plura, quàm necesse est, ea de re in hanc epistolã conijcio, minus confidere uidear uestrae uel fidei uel pietati, quàm oportet. Itaq; finẽ faciam scribendi. Vnum dicã, quod tamen saepe iam dixi: sed dicam etiã atq; etiam: neq; enim nimiũ dici potest id, quod magnopere interest fieri. Celeritate opus est: atque ita opus est, ut in una ea planè sint omnia: quã urgebitis, & ualebitis. Septimo Id. Quintil. Anno quinto. Roma.

Praefecto militum Hispanorum.

E*X tuis literis cognoui, quo in me animo esses, quãtaq; uolũtate tenereris operã studiumq; tuũ magna aliqua in re mihi nauandi: quam quidẽ libentißime accipio. Itaq; mãdaui* Roberto Boscheto *ut te ea de re conueniret, cõsiliumq; meũ, quod illi notum fecerã tibi exponeret: te uerò magnopere hortor, ut quod is abs te meis uer-* XLV

bis petet, id celeriter explices. Tibi autē polliceor fidēq; meā his obstringo literis, quicquid is tibi recipiet se curaturū, si rem cōfeceris, id nos omne ratū & probatum habituros. Sed etiā præter id sperare te omnia uolumus, quæcūq; tibi & usui & honori futura sint, de me facile impetraturum. Idib. Quintil. Anno quinto. Roma.

Alfonso Duci Ferrariensium.

XLVI *Beltramus* Episcopus Adriæ *Legatus tuus mihi dixit cupere te, ut* Heluetij, *qui accepto reip. stipēdio traiecturi sunt in* Vmbriā & Picenū *per ditionem tuā, nō uno agmine iter faciāt, sed pluribus, atq; ijs eiusmodi, nullum ut agmen plus ter mille pedites habeat: cū ut loca tua minus cōterantur, poßintq; facilius nō maximum numerū alere: tū ut ipsi etiā cōmodius excipiātur. Quod cū mihi æquißimū sit uisum, scripsi ilico ijs, quos* Heluetijs *duces itinerū dedi, ut in plures discreti partes iter facerent, neq; oēs tuos fines ingrederentur eodē die: ne uel unà cōtinensq; multitudo eodē loco, uel eodē tēpore pluribus in locis excipienda molestiā & sumptū tuis hominibus grauiorē exhiberet, quàm tu uelles, quāq; oportet. Itaq; curarent, ut tibi oneri quàm minimū essent. In quo cū tibi ego satisfecerim, æquū erit animaduerti abs te, ut quæ militibus in uia dari solēt, illis in tēpore parentur. Tum & illud: ut cū separatim ituri sint, tuto per tuā ditionem iter faciāt.* Idib. Quintil. Anno quinto. Rom.

Francisco Pisano Veneto Cardinali.

XLVII *Cum te ad* Rempub. *gerendam amplißimo in loco atque ordine animo libentißimo admiserimus, magnopere te cōuenit earum rerū, quibus in rebus dignitas*

liber

libertasq; Reip.uersatur, curã nobiscum procurationẽq; suscipere. Quare cũ in fructibus monasterij Arbensis ratione Salinarũ prouenientibus, qui quidẽ Petro Bembo familiari ab Epistolis meo & ciui tuo satis iniuste retinẽtur, ipsius iura optima Reiq; pu. dignitas offendãtur, Antonio Marcello Franciscinorũ societatis & familiæ Magistro istuc reuertẽti mãdaui, ut tibi mentem meam ea in re, quidq; te uellem facere, ostenderet. Hortor itaq; te ut hac in causa, in qua quidẽ te ad partem curarũ publicarum nunc primũ aduoco, cum æquitati & iustitiæ, tum mihi & Reip. satisfacias: patremq; tuũ uirum egregiũ, & reliquos quos oportebit, adhibeas, rogesq; efficiãt, ut quod uolumus, uel potius quod ipsa æquitas postulat, aliquando tandem cõsequamur. Erit id quidem nobis abs te cũ per se ipsum, tũ quod esse illud quasi uirtutis tuæ specimen experimentumq; putabimus, planè gratißimum. Duodecimo Cal. Sextiles. Anno quinto. Roma.

Familiæ Rodulforum Florentiam.

Qvas mihi Iulianus Rodulfius gratias egit uestris uerbis, quod in uestram familiam Cardinalatũ intulissem, Iulianum Rodulfum sororis meæ filiũ in Cardinaliũ collegium asciscendo: eæ mihi gratæ atq; iucundæ fuerũt: uestrumq; id officium atq; ea animorum declaratio, quàm tamẽ multo antea perspectã habebamus: magna enim & præclara documenta uestri erga nos amoris & pietatis summæq; obseruãtiæ sæpe dedistis: iucundiorem mihi eam ipsam meam nominationẽ atq; iudiciũ fecit. Quemadmodum ad ipso Iuliano intelligetis: XLVIII

qui cum sum prolixius his de rebus loquutus. Vndecimo Calend. Sextilis. Anno quinto. Roma.

Bernardo Bibienæ Cardinali.

XLIX *CVm Gaspar Silinus Heluetiorum Cohortis Prætoriæ Præfectus in perducendis ad nos Heluetijs peditibus & fide & diligentia egregie nobis satisfecerit: petatq; à nobis per literas, ut quo ardentius ij milites officio fungãtur suo, mandemus, ut eis stipendium tam in tempore Quæstores nostri dent, ut diem laxam uelle facere non uideantur: tum etiam quia secum aliquot milites habet & uirtute & militari disciplina magnopere præstantes, operã adhibeamus, ijs ut ipse paulò uberius stipẽdiũ dare poßit eo stipendio, quod uulgo atq; paßim meretur: deniq; quoniam multi præter delectos non mali quidem milites sponte ad se confluxerunt, putatq; ipse ex Reip. uel usu uel dignitate non posse se illos pedites missos facere, iubeamus eis etiam à Quæstoribus subministrari. Hæc cum is à te contendat expectetq; omnia, mando tibi, ut omnibus ijs de rebus postulastisq; Silianis id constituas, quod tibi ex usu & ex dignitate nostra uideatur esse. Sexto Id. Sextilis. Anno quinto. Roma.*

Ioanni Francisco Pico Mirandulæ domino.

L *TVrpem sanè rem teq; patre ac uestra familia indignam fecisse filium tuum, literæ mihi uenerunt: qui armatorum hominum manu in uillam, quæ in Carpensi agro est Ecclesiæ Bononiensis, cui quidem Ecclesiæ Achilles Cardinalis Transtyberinus præest, impetu facto, magnum frumenti numerum perfractis horreis asportauit*

nulla

nulla boni & æqui, nulla Cardinalis magni & clari uiri, nulla Reip. ratione habita, legum, iudiciorum, nulla mei, quem uereri quidem certe pro meo in te amore prope singulari saltem debuerat. Ea de re filijq; tui latrocinio & scelere cum apud me Cardinalis grauiter questus esset: dixi ei me tecum acturum, ut ipsi ablatum quod erat, restitueres. Cæterum ignosceret puero non nimium pudenti propter patrem summa uirtute præstantiq; religione hominem. Quod quidem nunc facio: teq; non hortor solum, sed tibi etiam mando, cures, ut Cardinali integrum sine mora sineq; tergiuersatione, uel restituatur, uel depēdatur. Quod si facere neglexeris, scire te uolo, cū me cardinali bene de me, deq; Rep. merito non defuturum: tum Reipb. dignitatis libertatisq;, quibus modis potero, rationē habiturum, eisq; satisfacturū. Sexto Cal. Septembris. Anno quinto. Romæ.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. Max. nomine scriptarum

LIBER XVI.

Carolo Hispaniæ Regi.

I GRATISSIMVS *mihi nũtius is fuit, qui te Morinorum è littoribus in Hispaniã transmittentẽ idonea tẽpestate soluisse me certiorẽ fecit. Confido enim te iam traiecisse: atq; in tua illa Regna, quæ te diu uidere concupiuerũt, saluum sospitemq; peruenisse. Quibus à Regnis multa tibi, multa Reip. Christianæ utilia spero fore. Itaq; ea de nauigatione tua, si modo recte confecta est ualde lætor: quemadmodum de legatis meis cognosces: qui tibi meis uerbis plurimam salutem dicent. Ii tibi etiam significabunt me bellũ id, quod Franciscus Maria mihi Reiq; pu. intulerat, sedauisse. Quod eo libentius feci, ut sumendo in Turcas bello dare operam aliquando mihi liceat. Quam ad rem te hortor, cogitationes omnes conuertas tuas: ut communi consilio & cura agere iuuareq; Remp. poßimus. Non. Nouemb. Anno quinto. Roma.*

Francisco Pisano Cardinali.

II AB *exemplo literarum, quas ad Leonardum Lauredanum Ducem Venetiarum dederam, quibus quidem*

dem illi reiq; isti pub. Hieronymum Lazarum Patauinū *exulem maiorem in modum commendabam, quo studio tenear, ut ei à* Senatu *isto ignoscatur, facile intelliges. Qua in re quoniam perspecta mihi est tua patrisq; tui clari uiri apud istam remp.autoritas, uelim ut tu atque ille ita eum tuendum fouendumq; mea causa suscipiatis, ut existimetis gratissimum mihi fore, si is uestra ope adiutus istius urbis* Senatusq; *grauissimi clemētiam se nō frustra implorasse me commendante cognoscet.* Tertio Id. *Nouemb. Anno quinto. Roma.*

Senatui Mediolanensi.

V*Estras ad literas, quibus* Parmæ *Magistratus, quòd cū armatis hominibus in* Brixellensem *agrū incursionem fecerit, factū excusatis, ita uobis respondeo: non debuisse illum, propterea quòd* Brixellenses *eius postulationibus satisfacere noluerint, ferro eos aggredi, uelleq; ius de nostris hominibus sibi ipsum ui atq; iniuria cōstituere. Apud me queri de eorū intēperātia debebat, atq; à me petere, ut stare eos meis de ea salis quæstione, qua de agebatur, literis iußionibusq; cōpellerē.* Itaq; *cū suarum in* Brixellenses *iniuriarum, tum* Brixellensium *in* Parmenses, *si quæ tamen fuere illorum iniuriæ, turbarumq; omnium unus ipse autor atq; caput fuit. Quare eius criminis uniuersi culpa remitti quidem illi facile potest, excusari eluiq; nō potest. Quod ad salis tamē quæstionē attinet: mādo* Mutinæ Regijq; *Magistratui, curet, ut* Brixellenses *intra eā consuetudinē, qua sub* Atestinis Ducibus *utebātur, nūc etiā se contineant: iubeatq; illos, uel cogat etiā, si opus erit, ut earum mearum literarum,* 111

quas

quas allegatis, ſcripto audientes ſint: neq; mihi ea de re permittat negocium & moleſtiam adhiberi. Octauo Id. Decemb. Anno quinto. Roma.

Carolo Hiſpaniæ Regi.

IIII *QVod mea conſilij tui comprobatio & collaudatio de partitione Epiſcopatus Toletani grata tibi magnopere fuerit: ſanè lætor. Equidē in eo mihi uiſus ſum merito tuo te laudauiſſe: cum ea, quæ ipſe tuis Hiſpaniæ Regnis conducere ad quietem & otium perſpiciebā, te cognoſcerem diligenter conſideraiuſſe, atque à nobis ut ita ſtatuere uellemus, per Legatos tuos perq; literas petijſſe. Nō enim quæ tuarū rerū & populorum uſum dignitatemq; continent, ea nobis minus curæ ſunt propter meum in te amorē, quàm quæ ad meipſum pertinēt. Itaq; primo Senatus die rē ex tua ſentētia libentiſsime cōficiā. Quod autē ad eas tuas literas attinet, quibus ſcribis magnā tibi admirationē eas meas literas attuliſſe, quas ad epiſcopū Cæſarauguſtanū dederam: ſi cauſas eius rei oēs ſeriemq; cognouiſſes, quas illi dixerā, cui eas literas dedi, mandauiq; ut te de ijs certiorem faceret: nihil te profecto cōmouiſſes. Accidit autem perincōmode, quod is, qui literas à me cū mandatis acceperat, antequam ſe ad te conferret, mortem obiens officio fungi nō potuit. Itaq; ea, quæ te ſcire magnopere uolebā, ad te nō ſunt perlata: quæ tu ſi intellexiſſes, meam illam ueterem in te beneuolentiam illis ipſis in rebus, quæ tibi moleſtiā attulerunt, facile agnouiſſes. Quanquam quidē utcūq; te reliqua omnia latuerint: ea una conditio, quæ erat in meis literis, ut te libente fierent, quæ mandabam, ſin autē*

tu nol

tu nolles, non fierent, satis te certum facere debuit, nos, nisi quod tu probares, nihil statuere uoluisse. Itaq; minus necesse erat te à me petere, ne posthac aliquid, quãobrẽ ulla animi mei erga te alienatio facta uideri posset, cuipiam concedere: cũ illud ipsum, quod te nunc mouet, constantis meæ in te beneuolentiæ perpetuæq; uoluntatis magnum tibi & luculentum indiciũ præbeat: si recte sit cõsideratum. Necesse autẽ *fortasse erit propter id ipsum, me abs te petere, ne ipse cuipiã de nostro in te animo nõ recte interpretãti aures præbeas.* Nam *si de me nihil, nisi ex tua uoluntate sanciente non optime iudicas: quid porrò fiet, cum aliquid tantummodo ex huius* Reip. *dignitate statuemus?* Peto *igitur abs te mi fili, ne quid ipse de mea in te uolũtate, nisi ex tuo in me animo iudices, ne'ue alijs temere iudicantibus fidem adhibeas, tandiu saltem, dum id uerum sit, nec ne, scire poßis, scies autem ilico, si à me petendũ existimabis.* Nihil *enim te celabimus.* Tum *illud perfice, ut mentem & cogitationem tuã ad ea, quæ præsenti consilio magnopere indigent, in propulsandis* Christianæ Reipub. *periculis nobiscum intendas: teq; ad bellum in* Turcas *communi consilio suscipiendum para.* De *nobis quidem certe omnia, quæ à patre amantißimo sunt expectanda, tibi ipse poteris omni tempore rectißime polliceri.* Dat. Non. Calend. Ian. M. D. XVII. Anno *quinto.* Roma.

Episcopo Ouetensi.

A*Lteris meis ad te literis scripsi, quo in loco* Franciscum Peualosam *cantorem meũ haberẽ, quamq; eo nostris in sacris & ceremoniarum celebritate familiariter* V

liariter ac prope quotidie uterer. Itaq; non erimus nunc quidē ea in re tibi ostendenda lōgiores. Verum cū is magnopere cupiat, ut Archidiaconatus Chermonæus, quē obtines in Ecclesia Hispalensi, sibi mandes ut conferatur: tibiq; ipse reponere fructus Archidiaconatus uelit alijs in sacerdotijs, quæ tantidem æstimentur: petantq; idem abs te alij perfamiliares tui: uelim des ei te facilem ea in re hortatu meo, hominiq; planè industrio & mihi grato commodes. Omnino cur ipse tantopere id cupiat, non uideo. Sed si eis satisfeceris, erit mihi ualde gratum. Septimo Cal. Ian. Anno quinto. Roma.

Odoni Lautrechæ.

VI QVod pro meo in te amore, tuaq; in me beneuolentia & pietate proq; nostris utriusque rebus atq; causis antea factum oportuit, ut haberem apud te aliquem probum uirum, qui mea & Reipub. negotia procuraret: id nunc tandem ut fieret, curaui. Mitto igitur ad te Aloisium Alemannum ciuem Florentinum & integritate & uirtute præditum iuuenem: qui apud te sit meo & reip. nomine. Prid. Calend. Ian. M. D. XVII. Anno quinto. Roma.

Ludouico Regi Pannoniæ.

VII LEgi tuas literas: quarum in extremo erat, te Franciscum Marsupinum mihi legauisse: quod quidē ego libētißime cognoui. Nam & cupiebam esse aliquē apud me interpretem tuum, qui cum agere singulis horis possem cum alia sanè permulta, tum ea certe atq; in primis, quæ ad bellum Byzātinum pertinerent: & Marsupinus ipse, qui mecum prope quadrienniū in rerū Pannonicarum

rum procuratione familiariter est uersatus, & fidē mihi suam & diligentiam, addo etiam & prudentiā & probitatem magnopere probauit. Cui quidem, ut iam ipso uti eo nomine incipere, quædam senatusconsulta cōmunicaui, quibus habendis Regum Legati interfuerūt, in cōmunis belli usum agitata: quorū ille seriem se ad te perscripturū recepit. Quæ tu sic accipies, ut si quid ipse uel addere uel demere eis uoles, scribas ad nos quāceleriter animi tui sensum atq; sententiā. Sin tibi omnia probabūtur, des operā, ut quæ curare te ijs in rebus oportebit, ita curētur, ut te appareat, quāto ipse hosti propinquus magis expositusq; ex alijs Regibus, tāto etiam uegetiorē & paratiorē ad tua obeunda munera partemq; belli prosiluisse. Priori tuarū literarum paginæ reliquisq; partibus nihil attinet me rescribere: nam ijs ad superiores meas ad te literas respondisti. Vale igitur mi Rex: teq; ad Rempb. obeundam magno & inuicto animo para. Septimo Id. Ianu. M. D. XVIII. Anno quinto. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis.

SCribimus Francisco priori Barensi, & Michaëli Gelindo canonico Tirasonensi: mandamusq; ijs, ut in ius Romam uocent Romanorum Iudicum uerbis Aloisium Caraffam equitē societatis Hierosolymitanorū, Ioannis Francisci Rogerij item eius societatis equitis nomine: quemadmodū ex iudicum scripto, quod est in meis literis, oportere fieri latius intelligent. Qui quidē Rogerius cū in meis familiaribus eo loco sit, ut à latere curaq; mea nunquā discedat, ualde cupio, ne ab aduersario eludatur cauillatione litis aliqua & effugio iudicij: qbus ille rebus VIII

multū

multum uidetur confidere. Quapropter peto abs te, ut Francisco & Michaëli des ex tuis aliquem, cuius autoritas contemni non poßit: qui unà cum ijs tandiu sit, dum illum sisti iubeant, quoquo loco sit. Id erit mihi abs te etiam atq; etiam gratum. Quinto Id. Ian. M. D. X V I I I. *Anno quinto. Roma.*

Episcopo Burgensi.

IX *NOn unis ex tuis & Curtadi literis optimum tuum in nos animum & uoluntatem cognoui: quaeq; tu fraterq; tuus mihi pollicebamini in communem belli gerendi utilitatem, ea omnia libentißime percepi. Quibus de rebus utrunq; uestrum satis collaudare uix mihi uideor posse: uel potius planè non possum. Quid enim uel opportunius ad ea, quae impendent Christianae Reipub. pericula sustinenda, uel esse per se laudabilius potest: quàm uestri similes existere: qui non solum aut uelint Reip. causa omnia, aut nihil recusent, quod ex usu belli sit, sed etiam opes suas omnes, operam, studium, diligentiam, laborem, uitam ipsam in commune proferant, sponteq; mihi tam liberaliter tamq; amanter polliceantur? Quare ut dixi, uobis laudandis satis mihi esse nulla ratio potest. Sed tamen & pie quidem maximeq; ex rei Christianae dignitate facere te atq; illum statuo, qui iam nunc paratos esse uos ad mandata Reipb. capessenda profiteamini: & ipse cum erit tempus, uirtutem uestram magni, ut debeo, aestimans, quid facto opus sit, reddam uos meis literis certiores. Prid. Id. Ianuarias.* M. D. X V I I I. *Anno quinto. Roma.*

Francisco Gallorum Regi.

Quod

QVod meorum cogitationes amorem erga te suum ueteremq; neceßitudinem nodo etiã firmiore uinciendi libentißime cognoueris, ualde lætor. Nihil est enim quod magis cupiã, quam cũ te ipse tantum diligã, quantũ tu intelligere potuisti, me perspicere meos etiam omnes tecum esse quamconiunctißimos. Itaq; Laurẽtij Medicis fratris mei filij nuptiarũ causam læto te animo & libẽti suscepisse, & ipsi iam gratulor, & tibi gratias ago. Non enim dubito, quin, quod tu semel curãdum sumpseris, recte id atq; celeriter cõficiatur. Quare nihil tibi quidẽ nunc eo nomine separatim mando nihil præcipio. Totam tibi rem tuæq; tũ fidei, tũ liberalitati permitto & trado. Agas tu, cogites, statuas, ut lubet: & statues quidem puto ex nostra dignitate. Illud te rogo: ut quam nobis ipsis animorũ nostrorum conglutinationẽ & usui & uoluptati putamus fore, eam perinde nobis esse suscipiendam statuamus, ut quo ipsi coniunctiores erimus inter nos, eo plus opis atq; præsidij in cõmunem Christianæ reip. utilitatem utriq; simus allaturi. Decimosexto Calend. Februarias. Anno quinto. Roma. X

Ioanni Albaniæ populorum Duci.

LEgi tuas literas ad Petrum Cardinalem Anconitanum datas: quæ mihi uoluptatem attulerunt. Cognoui enim ex ijs id, quod antea sermone multorum afferebatur, te scilicet & prudentẽ uirum esse, & temperantẽ, et pietate ac religione præditum, atq; huius in primis reip. magnopere obseruantẽ, quas quidem te uirtutes habere, quo maior es, & quo pluribus imperas, eo lætor equidem uehemẽtius. Erunt enim cum illustriores ipsæ per se, tum XI

D etiam

etiam fructuosiores: neq; solum re, sed exemplo etiam iu uabunt: cum te ultimis in terris positum, & gentibus hor ridiusculis præpositum, abundare tamen maximis plurimisq; uirtutibus nostri delicatiores Reges intelligent. Quare uelim scias & amari te à me, & magni etiam fieri: tum me cupere ductum istum tuum & Regnum bene tibi atq; feliciter euenire. Quod autem ad postulationes tuas attinet, quas mihi quidem studiose ac diligenter idē Cardinalis commendauit: uolo te existimare, quantum Reipb. rationes patientur, tibi me omnia libenti pronsoq; animo concessurum, & uel tuæ dignitatis uel gentium & populorum tuorum otio & tranquillitati amantißime consulturum: quos tibi populos tuæq; fidei atque iustitiæ magnopere commendo. Decimoquinto Cal. Febr. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

XII *ADrianum Episcopū Dertusensem in Cardinalium collegium libēter cooptauimus, cū propter ipsius singularem sacrarū literarum doctrinā, probatißimosq; mores & uirtutum plurimarum præstantiam, tum ut tibi morem gereremus remq; omnium gratißimam faceremus: cum probū uirum, & doctū ac prudentē hominem, Magistrum etiam & præceptorem tuum in amplißimum huius Reip. dignitatis gradum adsciceremus. Qua quidem de re magis magisq; in dies lætor. Spero enim fore, ut ea hominis dignitas & tibi & mihi & Reipb. usui & uoluptati sit futura. Sed cū ego iam quæ meæ erāt partes in ornando illo eas amantißime impleuerim: tuum erit deinceps dare operam, ut homo optime de te meritus,*

magnus

magnus nunc uir, & in Magistratu eminenti positus, fortunarum suarū tenuitati, uel potius, ut iam id, quod est, dicatur, paupertati, quæ tot annos eius uitæ socia nec bella nec placabilis fuit, poßit nuntium remittere: atque aliquando tandem, perinde ut illa dignitas postulat, quā tueri debet, laxe ac liberaliter uiuere. Qua in re sic tibi illum commendo, quasi res mea, non ipsius agatur. Nam quas tu in eum commoditates liberalitatesq́; contuleris, de ijs ego tibi me spondeo libētißime debiturum. Sed uelim id, quemadmodum te quidem facere tantum Regem tamq́; fortunatum decet, & celeriter & liberalißime facias. Octauo Cal. Febr. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

IOannem Iordanum Vrsinum uirum & rectum & alti animi, & in sua gente atque familia facile principem, & propinquum meum, amaui, uti debui, plurimū, eiusq́; causa uolui semper omnia. Is ægrotus cum esset, liberos aliquot, quos habebat, sibi hæredes instituit: pauloq́; post uita functus est. Quos ego omnes perinde mihi tuēdos & fouendos suscepi, non ut propinquos & necessarios meos, sed potius ut filios mihi esse illos existimarem. Itaque cum ij nescio quid oppidulorum in tuo Neapolitano regno habeant: peto à te, ut eos mea cáusa recipias in fidem & clientelam tuam: putesq́;, quicquid ij abs te suis in rebus utilitatis ornamentiq́; consequentur, id te mihi omne tribuisse, in meq́; contulisse. Tantūdem enim uel eo etiam amplius tibi me debere profitebor. Quarto Id. Martias. Anno quinto. Roma. XIII

Latino Iuuenali meo apud Venetos internun.

XIIII *SCripsi superioribus mensibus apud Leonardum Lauredanum, uellet Hieronymo Lazaræ ciui Patauino eas fortunas restituere, quæ ablatæ illi proximo bello ab ista Rep. fuerũt, atq; ipsum ab exilio reuocare, patriæq; reddere rogatu meo. Eam restitutionem quoniam differri audio, mando tibi, ut omnem tuam curam operam diligentiam adhibeas in Hieronymo meis uerbis iterum Duci reiq; isti publi. commendando: nihilq; prætermittas, quod prodesse illi tum ad eas fortunas, tum uerò etiã ad gratiam istius ciuitatis recuperandam poßit: affirmesq; Senatum istũ in eo mihi rem apprime magnopereq; gratam esse facturum.* XV. Cal. April. M. D. XVIII. *Anno quinto.* Roma.

Magistratui Bononiæ.

XV *LEonardus Lauredanus Venetiarum Princeps petijt à me, ut sibi emere ex agro isto atque educere per suos procuratores liceret limi Spartici seminis ad rudentes faciendos idonei modios ducentos. Mãdo igitur tibi, ut ei ea in re commodes, procuratoribusq; eius facultatem des emendi educendiq; id seminis, quod postulat, nullo portorio, nullo uectigali. Quod tamen publicani, si uolent, mihi solutum in rationibus ponunto. Quinto* Id. *Mart.* Anno *quinto.* Roma.

Carolo Hispaniæ Regi.

XVI *MIror cur te difficilem præbeas in poßeßione monasterij Leonardini, quod in tuo Neapolitano Regno est, Egidio Cardinali tradenda, cui monasteriũ contulimus: cũ latere te non debeat, Sacerdotia omnia, quorum*

rum Præfecti apud Romanos Pont. mortẽ obierint, eosdẽ Pontifices sine ulla Regum aut Principum recusatione quibus uoluerint, semper dedisse, semper illa sui iuris habuisse. Quanquàm quidẽ ipsius Egidij ea dignitas atque nomẽ est, ut si sacerdotiũ illud tuo nõ dicã in regno, sed in patria uel etiã in domo ipsa ædibusq; tuis esset, pœnitere te minime debuerit, hominem omnium prope bonarum artium & disciplinarũ doctrina præditum, optime de re Christiana per triginta annos meritum, magna ipsum autoritate, singulari dignitate uirũ ei sacerdotio esse præpositũ: propter quod is te familiaritate atq; necessitudine quammaxime cõtingeret. Quare uel reip. cui tu plurimũ debes, uel Cardinalis causa, cui omnes homines debẽt, uel omnino mea, cuius autoritas hac in re magnopere uersatur, peto abs te, mãdes, ut statim Cardinalis procuratores in monasterij possessionẽ admittantur: ne te ipse minus in me rectum & iustum esse intelligam, quàm priores Romani Pont. maiores tuos in sese largos atq; beneficos habuerint: præsertim cum tu me nulla in re adhuc quidem non tui amantissimum tibiq; indulgentissimum, in teq; liberalissimũ sis expertus. Idib. Mart. M. D. XVIII. Anno quinto. Romæ.

Gabrieli Veneto ordinis Augustinianorum
Eremitarum Promagistro.

Posteaquam proxima æstate Viterbiensem Egidium ex Augustinianorum Eremitarum societate, cuius ipse Magister aliquot annos fuit, in fratrũ meorũ E.R. Cardinalium ordinem & collegium adsciuimus: ea nos in primis hos ipsos totos mẽses cogitatio tenuit, ecquẽnam XVII

dignum haberemus, quem in Egidij locum eius societatis Promagistrum sublegeremus, quoad præstitutũ lege tẽpus ferendorum suffragiorum ueniret: quo tẽpore ordo ipse omnis atq; societas eum de more legere & creare Magistratũ rite posset. Nã & ipsa societas maxima atq; amplißima, quæ qdẽ in prouincias duodetriginta discreta domos mille tercentũ nonaginta tres, & præclara collegia permulta habet, suo hercle iure poscere à nobis publicè magnã curã uidebatur deligẽdi ex tãto grauißimorum & doctißimorum hominum cœtu atq; numero eius unius, qui ei societati rectè atq; utiliter præficeretur: & amor certe meus atq; beneuolẽtia, qua semper eũ ordinẽ colui, meaq; uetus cũ illo neceßitudo quædã atq; coniunctio me priuatim submonebat, ut nihil prætermitterẽ eo in homine perquirẽdo uel diligentiæ uel laborĩs, dum id, quod uolebã maximeq; cupiebã, efficerẽ, ut qui & probior sanctiorq; cæteris, & prudentior, & planè doctior esset, eũ sublegerẽ & Magistri loco esse iuberẽ. Is cũ tu unus præter cæteros & ipsius Egidij prædicatione & multorũ prudentiũ uirorũ testimonio lõgis habitis disputationibus eo dignus munere uideare: Promagistrũ te societatis Augustinianorũ usq; ad suffragiorum tempus in Egidij locũ sublego: immunitatesq; omnes, antelationes, dignitates, pensiones omnes, stipẽdia cõmoda Magistrorum reliquorũ ad te deferri uolo. Qua in re cũ facile uideas, ipse quanti te fecerim: erit tuæ prudẽtiæ dare operam, ut quam de te apud omnes homines expectationem hoc meo tam illustri iudicio excitaui, eã tu iustitia, continentia diligentiaq; tua non solũ tuerare, sed etiã augeas.

Et quo

Et quoniam ex multorũ ſermonibus admoneor id, quod mihi pergratũ fuit intellexiſſe, eſt enim probitatis, innocẽtiæ, optimi pacatiq́; animi, & ſedatæ atq; cõpoſitæ mẽtis indiciũ, tui te ordinis & ſocietatis Magiſtratus, dignitates, munera nõ modo nũquam appetiuiſſe, ſed etiã poſt actã ſemel multa cũ tua laude & dignitate eius Collegij, quod Venetijs eſt, tua ſcilicet in patria Præfecturã publicè tibi nõ petẽti delatã omnes reliquas Præfecturas obſtinate reieciſſe, omnibus muneribus renũtiauiſſe: uixiſſe autem tuis in optimarũ artium & ſacrarum literarum ſtudijs innocẽter atq; trãquille cognitioni magis quàm actionibus debitũ: itaq; facile factu eſſe hunc ipſum etiam honoris & dignitatis gradum, qui ueſtrorum omnium eſt ſummus, abs te reiectũ iri: ſcire te planè uolo, nullam me tibi huius muneris reijciendi facultatẽ permiſſurũ. Itaq; excita te, expergiſcere: quamq́; tibi ſpõte defero, tuæ ſocietatis late quidẽ patentis, atq; in omnes mundi ſeſe plagas extendentis tuendæ regendæq́; curam atq; prouinciã, ad eam te & ineundam læto atq; alacri & obeundam forti ac præſtanti animo para. Dat. Decimo Calend. Febr. M. D. X V I I I. Anno quinto. Romæ.

Gabrieli Veneto ordinis Auguſtinianorum Eremitarum Promagiſtro.

Literæ tuæ & grauiter & prudẽter ſcriptæ, quibus mihi de munere tibi ſpõte à me delato gratias maximas agẽs excuſas te, afferſq́; cauſas, quamobrẽ adire Magiſtratum nõ poßis, petiſq́; in eo dari à me ueniam uel naturæ tuæ otio magis & quieti, quàm negotio & laboribus aſſuetæ, uel ingenio perpuſillo perq́; tenui tuo, q̃ ma XVIII

gna omnia & grandia reformidat: uel infirmæ ualetudini qua uteris: ut tibi uere scribã, quod sentio, magna me uoluptate affecerũt. Nam & te non efferri ulla regẽdi alios cupiditate, quod omnes pleriq; homines faciũt, ualde lætor: & uires tuas sedatè atq; composite perpendẽtem eas te imbecillas putare, si nõ est perfectæ uirtutis, est certe cum magnæ probitatis, tũ uerò etiam non mediocris prudentiæ. Quas in te facultates esse tametsi intelligebã sermonibus & prædicatione omniũ: tamen tuis etiam ex literis eas me præclare agnouisse uehementer gaudeo. Nam quod scribis infirmo te corpore esse, tum incõmoda ualetudine creberrime uexari: de eo, cũ animo usquequaq; ualeas, minus laboro. Spero enim Dominum uires tibi atq; neruos subministraturũ: quibus maxime suum, quod modo tibi iugũ imposuit dante eo & alligãte me, ferre fortiter atq; utiliter poßis. Itaque tua ista tam diligẽs excusatio illud perfecit, ut te multo etiam plus amarem plurisq; facerem, quàm antea: ut tibi ueniã darem, non est consequuta. Qui etiam, credas mihi uelim, cõfirmauit illa quidem certe auxitq; meam ea in re uoluntatem atq; sententiam: stimulumq; addidit: ut quoniam per hæc tẽpora nemo est auditus, de uestris hominibus loquor, qui hoc imperiũ spreuerit, plurimi, qui ardẽter appetiuerint, magis magisq; cuperẽ tuo te ordini societatiq; præesse. Neque enim uereor, ne uel qui parui totam rẽ feceris, auaricia, uel qui te ipse nõ respexeris, amore aut odio aliorũ ducare in dãdis honoribus magistratibusq; deferendis: uel iniuste quid facias in iurisdictione atq; animaduersionibus, qui nihil facere postules, nihil appetas, nihil cupias. Etenim

enim qui recte sibi ipse moderatur atq; imperat, hic iam nõ in alios æquißimus iustißimusq; esse prope nõ potest: huic credẽda imperia sunt: hunc præesse cæteris maxime omniũ cõuenit. Quare mando tibi ea lege, quæ de spreto imperio est, ut Magistratũ statim ineas: ne quid tibi post hac de uenia sperandũ putes. Atq; ut iã tibi aliquid præcipiã, in quo multo maxima atq; amplißima tui muueris pars iam nũc exerceatur: uolo te eam curã suscipere, ut Martinũ Luterũ tuæ societatis sacerdotẽ, quem scire te existimo in Germania nouas res moliri, noua dogmata nostris populis tradere, quibus utãtur, ab incepto, si potes, reuoces autoritate ea, quã tibi Præfectura dat, cum scriptis ad eũ literis, tũ per doctos & probos internuntios, quos te illic habiturũ multos puto, qui placare hominem conentur. Id si celeriter feceris, nõ erit puto difficile modo natã flammã extinguere. Parua enim omnia atq; surgentia paulùm magnos uehemẽteisq; impetus non sustinent. Sin differes, & malum uires sumpserit, uereor, ne cum uelimus adhibere incendio remedia, non poßimus, Gliscit enim in dies labes, fortiorq; fit atq; robustior: nihil ut magis esse nobis timendum uideatur, quàm mora. Sed singula tibi me mandare hac in re nõ necesse esse arbitror. Tua te uirtus, tua religio, tua pietas, tua singularis doctrina, quid te facere oporteat, facile admonuerint. Totũ hoc mando, ut omnẽ tuam mentem, cogitationem, studiũ, operam, omnem denique cum diligentiam, tum laborem adhibeas tuum, ut quod uolumus, consequamur. Id iure abs te postulatur, uel quia imperium in illum iam habes, uel quia ipse cæteris & prudẽtior es & doctior,

uel

uel quoniam Reipb. maxime intereſt, cuius tu Magiſtratum geris, uel etiam propterea, quia ego id in primis fieri cupio: qui quidem tam te amo, & tibi tantum tribuo, ut nihil plane ſit, quod mihi non uel priuatim debeas. Dat. Tertio Non. Februarij. M. D. XVIII. *Anno quinto.* Roma.

Franciſco Gallorum Regi.

XXI ET *literæ tuæ Pridie Cal. Februarias datæ, quibus ad me ſcripſiſti id, quod tamẽ antea intellexerã, Deum optimum maximum prolem tibi maſculam conceßiſſe, et Antonij Coxæ ea de re ad me mißi ſermo periucundus lætitiam uoluptatemq́; mirificam meã ſuperioribus perceptam diebus conduplicauerunt. Egi igitur Domino iterum atq; ſæpius gratias: qui tui populorumq́; tuorum iſtiusq́; Regni maximi atq; ampliſsimi rationem habuerit, hæredemq́; illis ex te natũ dederit. Quod etſi exiſtimo alijs etiam de cauſis, quæ fortaſſe nos lateant, ita illũ ſtatuiſſe: puto tamẽ ei magnopere patrẽ fieri propterea placuiſſe, ut liberiori animo & ſolutiori ad rẽ ſuam pub. & tuendam & amplificandam, & bellũ ſuis hoſtibus inferendũ dare te totum poſſes. Quod ut facias iam te ipſe libentius atq; ardẽtius cohortabor. Sed quoniã ad te hac ipſa de re proxime literas dederã, Antoniũ quidẽ ipſum libentißime uidi: eiq́; ad te reuertenti mandaui: ut tecum & cũ Claudia Regina uxore tua eo de partu atq; puero amabiliter gratularetur meis uerbis. Cui quidẽ puero & quia ex uobis genitus eſt, & quod ei tantum Regnorum eſt iam propoſitum ad imperandum, & hos ipſos decem dies bene precatus ſum, & precari poſthac non deſinam.*

Valete

Valete parentes optimi atque maximi cum uestro bene susceptо filiolo, uestra spe, uestris amoribus. Dat. Decimoquarto Calend. Mart. M. D. XVIII. Anno quinto. Roma.

Regij Lepidi Magistratui.

IVlia Strotia uirgo pudore amabili moribusq; lectißimis Herculis Strotij magni et clari uiri filia, patre mortuo in Philibertæ Sabaudiæ fratris mei uxoris familiaritate eius uiro uiuente probe ac diligenter fuit. Eamq; ob rem & illam tueor, & bene ei euenire admodum cupio. Quam cum Barbara Taurella eius mater in ista ciuitate dare nuptui cogitet, quod tu ab eius internuntio latius intelliges, uolo ut ei faueas ea in re: autoritateq; mea omnem tuã operam apud Albertum Gazolum ciuem Regiensem interponas, ut mater in filia eius nato despondenda id, quod optat, consequatur. Erit id mihi ab ipso Alberto planè gratißimum: quod quidem sum ei omnibus eius in rebus non libenter solum, sed etiam liberaliter ostensurus. Dat. quinto Id. Sept. M. D. XVIII. Anno sexto. Roma. XX

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi.

DE Paulo Victorio Reip. claßis Præfecto, quem Piratæ Pœni captiuum fecerant, ex Aphrica redeũte cognoui, quàm amãter, quamq; eum liberaliter Petrus Michaël istius Reip. Longarum nauium ad ea loca cõparatarũ item Præfectus magno pretio redemerit: quamq; nõnulli alij ciues tui, quos unà cũ ipso ad me uenietes libenter uidi, eã ad rem conficiendã studiose ac diligenter XXI

suam

ſuam operam adhibuerint. Quæ ſanè omnia cum ab illo primum, deinde etiã ab reliquis omnibus grata mihi & iucunda ceciderũt: quippe, qui longinquis in regionibus poſiti mercaturamq́; exercentes, in alieno homine recuperando tantũ pecuniæ tamq́; celeriter erogarint: tum uerò eo etiã iucundiora fuerunt: quod quæ ab homine ueſtro publice miſſo in meos profecta ſunt, ea mihi quidẽ ab uniuerſa certe Rep. in me ipſum collata prope uidentur. Itaq; quo te urbemq́; iſtam præclaram magis diligo, eo gratius mihi accidit, à ueſtris hominibus in alieno orbe mei atq; huius reip. habitam fuiſſe rationem. Quare has ad te literas dedi, non ſolum ut tibi id ſignificarem, nihil mihi accidere gratius ea liberatione potuiſſe: ſed etiam illud, ciuitatem iſtã in eo de me bene meritã fuiſſe: idq́; me omni tempore, libentiſsime & confeßione teſtaturum & officijs repoſiturum. Dat. Septimo. Cal. Ian. M. D. XIX. *Anno ſeptimo.* Roma.

Gabrieli Veneto ordinis Auguſtinianorum Eremitarum Magiſtro.

XXII *EXpectabam ſuffragiorũ tuorum euẽtum dies enim præterierat: cũ ecce tuas literas: in quibus multa iucunda, aliud alio lætius. Primum Egidium Cardinalem è legatione Hiſpanienſi reuertentem Venetias appuliſſe: cui obuiam ab uniuerſo Senatu ſit itum ſtrato atq; tranquillo mari: ipſum exceptum publice ædibus apparatiſsimis. Sed id non miror. Nam & iſta urbs in claros uiros perhoſpitalis, & is ab ea magno in honore ſemper eſt habitus. Illud mirũ, tam in tẽpore longinquis è regionibus illum ueniſſe, ut tuis ſuffragijs intereſſet. O aduentũ per*

oppor

opportunum. Deinde plus undecies centũ tui ordinis uiros ad ea ferenda suffragia conuenisse. Postremo horum ipsorum nutriendorum tibi sumptũ publice subministratum. Hæc omnia mihi iucũda: nõ enim assolent fieri: neq; nos tam frequentes Augustinianos alibi conuenisse, neq; tam multos dies unà fuisse, neq; tãtos eis publice sumptus unquã meminimus subministratos. Quod uerò tu horũ omniũ suffragijs renunciatus sis totius ordinis Magister, ut ne unum quidẽ omnino suffragium te reiecerit, id sanè mihi prope miraculo fuit: neq; solum mihi, sed ijs etiam, qui mecũ aderant, cũ tuas legi literas: in primisq; Rufus Cardinalis amantißimus tui: qui continere se nõ potuit, quin exclamaret, eius generis nihil simile his tẽporibus accidisse. Qua in re cum tibi gratulor, non tam quidem, quod is tibi magistratus obuenerit: nam tu illum semper cõtempsisti, quam quod tam honorifice delatus tantoq; consensu ordinis, ut nemo repertus sit ex tanto hominũ numero, qui te dignũ eo munere nõ existimarit. Tũ mihi etiam gaudeo: cuius de te præiudicium ordo omnis atq; societas sic probarit, atq; ita sit sequuta, ut quã de te opinionem ipse habuerã, eam omnes homines habuisse uiderentur. Quod cũ ita sit, magna tibi adhibẽda cura est, ut in obeũda Præfectura eum te socij tui esse omnes intelligãt, quẽ ante Præfecturã fore tam cõstanter crediderũt. Magnũ tibi onus ista tam illustris tamq; mirifica tuorũ sociorum significatio imposuit: magnũ etiam testimoniũ de te meũ: ut nõ tam gloriæ tibi futurum sit, si recte fecerit, quam turpitudini, si secus. Nam quẽ homines esse bonum uirum & iustũ putãt, is si bene aut iuste quid egerit, ni

rit, nihil admirantur: plurimi etiam tãquam iure suo ab eo id expetunt. Si prauitate aut iniustitia ducatur, tum uerò non tam quidẽ illos, in quos iniquè aggressus est facere, quàm se ipsi esse lusos & deceptos putant. Sed hoc non tam ideo scribo, quod uerear, ne expectationi hominum respõsurus sis: quàm quo accẽdare, ut pulcherrime atq; amplißime respõdeas. Cæterũ quod me ordo rogat, ut quæ ipse in te præficiendo iusserit, statuerit, ea probem, ita feci: uerbaq; ipsa mea huic epistolæ iußi adscribi. Tu ualebis, & Deum timebis, & iustitiã diliges. Cum Gabriel Venetus ordinis Augustinianorum Eremitarum Promagister conuentũ sociorũ Venetijs habuerit: eumq́; ad conuentum undecies centum eius ordinis uiri omnibus è regionibus accesserint: cumq́; Gabriel Venetus ob uirtutem & probitatem suffragiorum die omnibus ad unũ suffragijs undecies centum hominum sociorum declaratus fuerit eius ordinis Magister: Leoni Decimo Põtifici Maximo eam declarationẽ ratam & probatam esse, placereq́;, ut is Magistratum ineat. Dat. Nonis Iunijs. M. D. XIX. Anno septimo. Roma.

Isabellæ Mediolanensium Duci uiduæ.

XXIII CVm exploratum haberemus Aeneam Pium Gonzagam iuuenem industrium & familiarem meum esse tibi iampridem magnopere deditum: uoluimus ut is tibi Romam atque ad nos uenienti obuiam proficisceretur, salutaretq́; te meis uerbis: comitaretur q́;, quandiu in nostris & Reip. locis esses. Cui etiã mãdaui, ut de meo in te paterno amore ueterẽq; beneuolentia à meis maioribus tuorũ maiorũ amãtißimis mihi quasi per manus tradita te

certio

certiorem faceret. Tibi *quidem comitatuiq́; tuo hoc in intinere prospera omnia euenire ualde cupio : teq́; ipsam maxime expecto*. Dat. *Septimo* Id. *Octob*. M. D. X X. *Anno octauo*. Roma.

Adriano Cardinali Dertusensi.

INtellexi ex Legati *mei literis, qua solicitudine esses propter uehementē istorū populorū motum:cū tibi ne que decedere Hispania,ut statueras,neq; manere, quemadmodum uoluisses, plane licuerit:uerseris autem in maximarum turbarum & molestiarum fluctibus : uideasq́; quotidie aliquid eorum,quæ te magnopere angunt,propterea quod plurimarum& clarißimarum urbium & populorum statū quietemq́; multorum annorum spatio confirmatā sic labefactant,ut nisi* Dominus *prohibuerit, maior earum meliorq́; pars uideatur esse celeriter ruitura*. Equidem *pro meo in te amore ualde doleo mœreoq́; tuā uicem*. Vellem *autem,ut erat quidem,æquius, & ut tua uirtus bonitasq́; postulabant,te in tuto esse hoc sanè tempore tam misero tamq́; turbulento:neq; tangi commoueriq́; ipsum propter aliorum temeritatem atq; insanias*. Sed *quoniam ea conditione nati sumus, omnibus ut casibus atque periculis proposita sit uita,nostra: ferre debes moderate,quæ euenerunt,quorum nihil contractum sit tua culpa:præsertim cum ipse ita uitam institueris tuam, ita aliquot iam annos te exercueris magnis tractandis rebus populisq́; iuuādis,nullū ut laborē fugere,per quē illorum otio consulas,nullum euitare periculū, in quo salus populorū contineatur,honeste iam poßis*. Hortor *igitur te,ut quemadmodū in tempestate nauium ductores boni* XXIIII

atq;

atq; industrij faciunt: qui tametsi uim uẽtorum ferre non ualent, à clauo tamẽ nõ recedunt, nõ tam quidem ut eum cursum teneant, quem uolunt, quam ne omnino uentis furentibus se permittãt, citoq́; pereant. Itaq; flectũt illi quidem nauim sæpe uel dextrorsum uel sinistrorsum, cum tamen rectà ire cupiãt. Sic tu nunc remittas censeo multum de tuo iure populis furore percitis, laxesq́; de seueritate illa tua, quã ipse retinere iam nõ potes, de iustitia, quam illi nõ uerẽtur, de moderatione tua, addo etiã de tuis moribus. Sed nequaquam te ab illorum gubernaculo amoueas propterea quòd ij se regi nõ sinãt. Sinẽt enim paulò post, cũ resipuerint, id, quod plerunq; fert dies: regesq́; tu illos, & planè duces, quò uoles. Quod nõ faceres, si desperauisse puppimq́; Hispaniæ, in qua nunc es, reliquisses. Quanquã, utcunq; se isti nũc tumultus habent, magnam tu certe atq; ueram & solidam laudẽ probitatis prudentiæ, cõtinentiæ apud istas nationes cõsequere: quæ te unũ ex tot milibus alienũ sane hominẽ in tanta rerum mutatione, tanto ardore animorũ & dissensione uoluntatum non solũ esse istic patiuntur, sed etiam precibus omnibus retinent, neq; recedere permittunt: ita te unũ obseruare, ita prorsus colere amareq́; uidẽtur. Mihi quidẽ optatissimũ accideret, si te tãto ex labore furentibus hominibus seruiendi, non enim possum dicere imperandi: tam graui onere leuare uel meo aliquo magno incõmodo & labore possem. Id ego quoniã hoc tempore quemadmodum fiat nõ perspicio: sperare debes tu, Deũ optimũ maximũ, cui quidẽ bene agendo beneq́; sentiendo hostiã maximam facis, tibi certe in istis ærumnis uersanti nõ defuturũ. Quod

uerò ad me attinet: si quid in nobis tibi esse opis & præsidij cognosces: id omne reliquaq; omnia pietati tuæ atq; uirtuti uno uerbo pollicemur. Duodecimo Calend. Nouemb. M. D. X X. Anno octauo. Roma.

N

NOn potuit gratior afferri nobis nuntius Damiano ciue uestro, quem ad me magna celeritate misistis. Is enim mihi uestris uerbis renũtiauit Selimum Turcarum Regem mortem obijsse. Eum igitur multa mihi & ordine & prudenter exponentem libentissime audiui: Egiq; Deo Optimo Maximo gratias: qui suis populis nobisq; omnibus imminentem formidabili potentia, audacia, crudelitate hostem submouit. Amaui autem ea de re amorem erga me uestrum & diligentiam. Quæ quidem cum sæpe alias mihi gratissima fuit: tum certe hoc tempore accessit sanè etiam iucundissima quo maxime Regem illum acrẽ & uegetum pertimescebam: cum nihil adhuc quidem nostri Reges in communem utilitatem, præter spem pollicitationesq; contulissent. Sed hæc hactenus. Hortor autem uos, ut si qua alia istuc uel Byzantio uel omnino ex Asia perferrentur, quæ scire me oportere uobis uideri possit statim ad me omnia perscribatis. Ea enim uera, ut soleo existimabo, quæ de uobis accepero. Reliqua ex Damiano cognoscetis: quem uobis lubentem remitto. Sexto Id. Decemb. M. D. X X. Anno octauo. Roma. XXV

Francisco Regi Gallorum.

CVm Bernardus Bibiena Cardinalis aliquot iam dies ex stomacho laboret: magisq; timore quodam suo, quàm morbi ui urgente, breui se existimet moritu- XXVI

rum: scribit ad te, mittitq; Ioannē Franciscum Valerium familiarem suum magnis itineribus: petitq; abs te multis precibus, ut qua liberalitate in se uiuentē fuisti, ea in mo rientē sis: desq; illi, ut Ecclesiam Constantiensem, quam abs te habet, tradere sororis suæ filio possit. Eæ sunt enim fortunarū eius & domus & familiæ rationes, ut si id abs te nō impetret, maiorem suorū chariorem q; sibi partē in egestate sit atq; in discrimine relicturus: ipse uerò nec æquo nec pacato animo è uita migraturus, qui hoc mo- riēs uideat. Id etsi ipsum per se pro sua in te mirifica sin- gulariq; obseruātia, cuius ipsi testes optimi sumus, proq; tuo in se amore, naturaq; tuæ indefessa liberalitate ma- gnoq; animo esse facile impetraturū existimē: uolui tamē ipse quoq; idē abs te petere & requirere. Quāquā enim nihildum sanè uideo, quo quidē de illius uita sit omnino magnopere timendū: hortor tamen te nō sane uel medio- criter, uel usitato genere hortandi, sed quodam singulari planeq; accuratissimo: uelis, ut si id accidat, quod ipse su spicatur, tua in illū munificētia tuumq; præclarū munus nō statim neq; unà cū ipsius uita extinguatur: præsertim cum ei tam breue temporis spatium illo ipso tuo munere frui licuerit: ut ante amissum uideri possit, quàm quale quantum'ue fuerit, percipi ab ipso cognosciq; potuerit. Multæ quidē sunt causæ, quamobrē inducor id summope re ut cupiā, quemadmodū ipse optat, cōfici. Primū, quia Cardinalis ipse, propterea quòd est alti profusiq; animi, multū æris alieni contraxit: ut si id dissoluendum sit, fra- trū sororumq; eius filij & puellæ quædam uirgines, quas ipse dare nuptui parabat, magnā ex eo iacturam faciant,

magnū

magnum detrimentum patiantur, necesse sit, uel potius etiam maximum. Quibus omnibus abunde consultū erit, si sororis eius filio ea in re per te cōsuletur. Deinde quod Cardinalis familia, quam quidem ipse ex humili certe loco traxerat ad satis altum & spectabilem gradum, si eū Episcopatum retinebit, multum quidem splendoris & gratiæ illo etiam mortuo retinebit. Ad hæc accedunt adolescentis ipsius, quem honestare ecclesia ista uult, optimi elegantißimiq; mores, egregia bonarum artium doctrina, summa uirtus, mirificum ingenium: ut ipse iam per sese satis dignus omni quidem tuo munere & liberalitate uideatur: quem Cardinalis ita diligit, ut in eo uno omnem prope posteritatis suæ spem posuerit: atque ipse iam nunc in eius pietate atque uirtute libentißime conquiescat. Postremo illud me uehementer mouet, quo moueri te etiam arbitror: ut ipse, si moriendum ei sit, hanc secum lætitiam, hoc mortis solatium ferat, decedatq; animo quam æquißimo & quàm pacatißimo. Quæ quidem omnia non tam propterea colligo, quod non illud unum existimem apud te plurimum ualiturum, amorem scilicet erga illum tuum, itemq; incredibilem ipsius in te cultum, quod initio dixi, sed ut mihi ipse, qui id magnopere cupio, satisfaciam: ne perfamiliari ac pernecessario meo mihiq; charißimo & suauißimo atque in omni uitæ munere probatißimo mea beneuolentia meusq; amor hoc extremo eius uitæ tempore, si hoc extremum erit, planè defuisse uideatur. Reliqua ex ipso Valerio cognosces. Quarto Id. Octob. M. D. XX. Anno octauo. Roma.

Ludouicæ Regis matri.

XXVII EX meis ad Franciſcum Regem filium tuum literis, & ex Valerij ſermone, qui à Bernardo Bibiena Cardinali magna celeritate ad illum atq; te miſſus has tibi literas reddidit, quid ab illo utriq; magnopere petamus, intelliges. Quod tametſi Cardinalis pro ſumma ſua in illum beneuolentia atq; illius in ſe uolũtate facile ſe impetraturum cõfidit: optat tamen illud ipſum per te cõſequi. Ego uerò, qui ut Cardinali hoc præcipue tẽpore ſatisfiat, quod ipſe omniũ ultimum ſibi fore tẽpus arbitratur, æque atq; ille, propemodũ laboro: omni meo ſtudio, omni animi mei cura & diligentia te hortor, petitionẽ eius iuues, tam iuſta præſertim in re, tam plena pietatis, tam digna, quæ à tam magno tamq; alti animi rege, tam ab illo culto impetretur. Id ſi tu, quemadmodũ ſpero, cõfeceris, erit mihi abs te nõ ſolũ gratiſſimum, ſed etiam in hoc mœrore, quo ſum propter uitæ hominis omniũ mihi chariſſimi periculum, certe iucundiſſimum. Quarto Id. Octob. M. D. XX. Anno octauo. Romæ.

Philibertæ Sabaudiæ.

XXVIII QVod ſingulari ſtudio priſtinaq; tua illa mirifica pietate & colas uſquequaq; nos & obſerues, quẽadmodum ex tuis literis & ex internũtij tui ſermone facere te cognoui, ſanè gaudeo: lætorq; & religione tua & firmitate animi atq; conſtantia. Itaq; exploratum tibi eſſe uolo, me nunc quidem eandem illam meã uere paternam in te beneuolentiam exercere, quam iampridem perſpicere potuiſti. Idq; ita ſe habere, omnibus tuis in rebus omni tempore omnes homines, ut intelligãt, liben

libenter atq; amanter curabo. Quarto Non. Octob. M. D. XX. Anno Octauo. Romæ.

Senatui Regio Mediolanensi.

VEnienti ad uos missu meo Latino Iuuenali, qui est ex meis intimis maximeq; familiaribus, ijs de causis, quas ab ipso cognoscetis magnis quidem certe, sed apertis & explicatis, has dare literas uolui: quibus uos magnopere hortarer, ut ijs in rebus, quas à uobis requiret, beneuolētiam erga me uestram præstetis: atq; ipsum ita libenter audiatis, ut appareat eum, qui mihi propter suas egregias exploratasq; uirtutes atque in Ro. Remp. studium est sanè multo charißimus, à uobis etiam fieri plurimi. Sexto Calend. April. M. D. XXI. Anno nono. Romæ. XXIX

Francisco Gallorum Regi.

CHristophorus Longolius homo Gallus & cum tibi notus, tum uerò etiam deditißimus, optimarum artium studijs, quibus à puero in Gallia incubuerat, egregie eruditus, Græcarum literarum facilius adipiscendarum causa Romā aliquot ante annis uenit. Quibus quidem literis mirificā operam triennium cū dedisset, suiq; interea ingenij & doctrinæ & planè uirtutis nomine ac morum probitate in meā familiaritatē cū uenisset, nobis non solū uolētibus, sed eius etiam studia stipe annua fouentibus, Patauiū se cōtulit: ut ea quoq; in urbe celeberrimoq; doctrinarū omniū ludo sese coleret. Qua in urbe ita nūc quidē proficit, omnes ut homines, quibus est ipse notus atq; cognitus, est autē prope uniuersæ iam Italiæ, magna sui spe expectationeq; impleuerit: cogatq; cre- XXX

dere, si uita ei suppetat, in maximum clarißimumq; uirũ ac nostris tẽporibus satis quidẽ eruditis longe præstantẽ breui illum facile euasurũ, uel potius iam euasisse. Quæ cum ita sint, ego autẽ intelligã tam docto & claro iuueni nullas opes esse, quibus se alere, suaq; studia & uirtutes nõ solũ illustrare, quod erat profecto æquißimũ, uerum ne sustẽtare quidẽ ipse per se poßit: si unquã alias nunc quidẽ planè diligẽtißime te hortor, uelis pro tua liberali tate uere regia & propẽso in claros excellenteisq; uiros insigniq; doctrina præditos animo mãdare atq; efficere, ut ex primo quoq; tempore Præfectos amissuris in ditione tua sacerdotijs aliquod eius tam singulari uirtute dignũ illi sacerdotiũ tribuatur: quo is munere tibi deuinctus cõ fectis suis studijs, quæ iam iamq;, ut audio, cõficiet, & ad te reuerti id, quod ipse in primis cupit, & tibi præclarã aliquam nauare operã cõmode & pacato animo poßit. Quanquàm ne nos quidẽ interea aut nullo etiã tempore eius hominis cõmoda, cum se occasio dederit, sumus me hercule neglecturi, neq; sanè curam, quã de illo semel su scepimus abiecturi. Id si tu, ut cõfidimus, curaueris, apud ipsum præclarißime posueris. Polliceor enim tibi, ac pla nè recipio, te magnos ex tuo beneficio uberrimosq; fru ctus, sempiternæ scilicet laudis atq; memoriæ, breui tẽpo re percepturũ. Mihi autẽ, qui excellẽti doctrina uiros præ sertim cũ probitate cõiuncta in primis colere & diligere consueui, tam gratum feceris, ut ipse abs te in eo benefi= cium me accepisse sim existimaturus. Quẽadmodũ à Le= gatis tuis, quibus cum ea de re loquutus sum, latius intel liges. Dat. Octa. Id. April. M. D. XXI. Anno nono. Ro.

Auto

AVTORIS EIVSDEM ALIQVOT ALIAE EPISTOLAE CVM

doctæ, tum ad doctissimos huius secu li viros scriptæ: quibus ne frustra reris hic annectere placuit.

Christophoro Longolio.

CVRAVI mandata tua Florentiæ diligēter, idq́; amplius, quòd Protonotario Bartholino, qui mihi uisus est mirifice de te & sentire & loqui, defensionum tuarum librū dedi. Cum Iulio Cardinale multus de te sermo: is mihi significauit, quod ad te Iacobus Sadoletus de Florentinorū erga te uoluntate scripserit, se autore factū. Romam cū uenissem, Cardinali Columnæ defensiones tuas misi. Sadoletum ipsum, Paccium, Adornium Lælium, reliquosq́;, de quibus me tuis in literis admones, tuo nomine salutaui. Postremo etiā Leonis x. Pont. Maximi pedibus, cum is è Māliano rediisset, dedi osculū tuis uerbis. Nam me in urbe propter imbecillitatē ualetudinis meæ Apennini traiectu uiæq́; tædio & laboribus auctam decē ipsos dies continuerā. Ille uerò me ubi esses, quid ageres, quid cogita-

res,ſatis quidem familiariter,atq;(ut mihi uiſus eſt)etiã amanter interrogauit.Aderat Paccius,qui & ipſe de te, deq; illo ipſo tuo libro,quẽ iam legerat,multa præclare. Idem,cũ ego Principi reſpondiſſem te Patauium eſſe pro fectũ eo cõſilio,ut conſummandis ijs ſtudijs, quibus te totum tradideras,bienniũ uel certe quantum ad id temporis ſatis tibi eſſet, impẽderes, habere dixit ſe abs te literas,in quibus erat ſcriptũ,te Florentinorum cõditionem uelle accipere,quæ quidem ad uerba nihil omnino Princeps,cũ antea adeũtibus illũ Romanis Cõſulibus, ut eius ſententiã elicerent, num te donatum eſſe uellet ciuitate, cum alia multa ſingulari cũ tui commendatione,tum illud etiam dixiſſet,fouere ſe tua ſtudia,annuamq; ad id pecuniam tibi curari iußiſſe, ut quod ſtatueras Patauiũ ſecedere,ut ea in urbe doctißimorumq; hominum cõuentu inſtitutis iam abs te commentationibus aliquot annos dares,eius tibi cõficiendi facultas ne deeſſet, totumq; illud cõſilium profectionis tuæ uehemẽter à ſe probari ſignificauiſſet.Quod eò tibi ſcripſi,ut ſcires quam iã ille opinionem atq; ſpẽ de te ocioq; tuo iſto Patauino cõceperit.De rumoribus,qui hic iactabantur,male te de Romanis ſentire,cũ hos mõtes nihil ſolidum crepare diceres,planè nihil eſt,quod labores.Primũ incerto autore, deinde parũ adhibetur fidei. Poſtremo quicquid eſt, id omne noſtro aduẽtu iã euaneſcit. Amicos quidem habes omnes uel doctos uel bonos,præter unũ Sinonẽ illum tuũ, quem tamen doctum eſſe nunquam iudicaui,bonum credebam, in quo quàm me fefellerit, uides.Itaq; oderit,diligat, æquè habẽdum,niſi tibi etiam iucundũ eſſe debet,te ab illo nõ dili-

gi,

gi, quem tua causa nemo bonus diligit. De Bembini Castelli mœrore suscepto ex discessu nostro quod scribis, uide quid egeris. Auxisti tu quidem desiderium uel etiam dolorem meum. Valde me pœnitet illum domi reliquisse tam fidũ, tam nullius oneris comitem, tantæ sedulitatis, festiuitatis, ioci. Vt omnibus delicijs carere mihi uidear, qui eius blanditijs careo. Nummos Principis sex mẽsium nomine tibi depẽdi curauimus. Eos habebis cũ his literis. Protonotario Saulio & Lazaro & Flaminio plurimã salutẽ dicito meis uerbis. Vale Romæ quarto Cal. Iunias.

Petrus Bembus Christophoro Longolio S.

RESpondeo ad tres tuas suauißimas atq; amantißimas literas, diuersis tẽporibus datas, & quidẽ breuiter: teneor enim satietate quadã, uel potius tædio scribendi, ut nihil omnino difficilius, nihil morosius faciam, quàm cũ calamum sumo: nihil libentius, quàm cum depono. Cur? inquies, quia, quoniã multos iam annos ea cogor scribere, quæ ad stomachũ meum non faciunt, etiam illa, quæ mihi grata solẽt esse, nũc displicent, cũ sunt scribenda, ita scriptio ipsa omnis permolesta. Nisi forte diuturnus morbus segnem me atq; ignauum ad omnia reddidit. Quod si est, spero me ad pristinã meã in scribẽdo alacritatẽ breui rediturũ. Satis enim belle, ut nũc quidẽ est, me habeo, omnesq; iã propè morbi reliquias abieci. Sin altera illa causa est, hinc euolẽ oportet, abdãq; me aliquò in studia scilicet, atq; in literulas nostras, quemadmodum tu quidẽ fecisti, dũ illa dedisco, quæ inuito mihi adhæserũt, ut à me pagellã accipias libenti animo, ne dicam impigro scriptã.

ſcriptã. Sed uenio ad tuas literas. Bolducus noſter quòd tã in te officioſus fuerit, gaudeo, eoq; magis, quòd nihil eorum, quæ cõmemoras, meo rogatu: egi tamẽ illi per literas gratias cũ tuo nomine, tum meo, qui quidẽ quaſi Pollux omnia quæ in te honoris cauſa tanquam in Caſtorem cõferuntur, in me etiam conferri puto. De Naugerio meo quæ ſcribis, mihi grata ſunt, ille uerò nõ modo in literarũ ſtudijs, ſed etiã in amicis colẽdis mirificus. Qui quòd æſtatem in ſuis Muranianis hortis cõfecerit, ualde lætor, neq; enim uereor, quin illi cõſtiterit fructus ocij tã iucundi, ad quem quidem oblectãdum, ab æſtuq; tuendũ, ut audio, etiam è Benaco multæ Citriorũ arbores ſuas umbras adduxerint. Reſpondi ferè ad tuas priores literas. In ſecundis literis quod de Ioanne Pino Gallorum regis legato me admones, id erit mihi curæ. Semel illum cõueni, cũ eſſet domi ſuæ, ea de cauſa, ut cõſtitueremus inter nos aliquid, quod tibi eſſe uſui & ornamẽto poſſet: multus quidem de te ſermo, ſed quoniam erat ei cœnæ tẽpus, ita ab illo diſceſsi, ut inchoata tantũmodo eſſet effigies negocij tui: reliqua poſita ſunt nõ ſolũ in diligentia, ſed ualde mehercule etiã in caſu: diligentiam ne adhuc quidẽ adhiberem cũ Principis in molem Hadrianam ſeceſsio, quo uentitare propter imbecillitatem corporis minus ſæpe poſſum, ille uero ferè quotidie, tũ maximi calores effecerũt, quibus etiã qui ualẽtiſsimi ſunt, à labore defatigationeq; absterrentur. Caſus cũ uenerit, eum quãtum potero complectar, neq; dimittã, niſi depicta omnibus coloribus imagine, atq; ita confecta, ut ne quid deſit. Sed omnino totũ hoc ſic habeto, nihil ut mihi antiquius futurũ exiſtimes ijs

rebus,

rebus, quæ ad cõmodum dignitatemq; tuã pertinebunt. Itaq; si erit opus etiã collegam meum, ut suades, aduocabo, sed nunc, ut uidetur non est. De tuis obtrectatoribus quod ad me, quod ad Marcum Antoniũ Michaëlem tam multis uerbis scripsisti, planè nõ probo, te ne nunc quidẽ eorum causa animo trãquillo esse, quorũ rumores & maledicta nõ solũ refrixerunt tuis responsionibus editis, sed planè iã omnis illa factio propè obmutuit, itaq; tu, si me audies, nullũ omnino posthac de illis uerbum facies, atq; etiam si fieri poterit, ne cogitabis quidẽ. Neq; enim digni sunt, qui tuũ istud tam honestũ ocium, tam præclara studia uel momentũ temporis interpellent. Quamobrẽ magis miror id, quod erat in postremis tuis literis, te scilicet ab illis in tãta gladiorũ licentia tibi interdum timere. Tu uero qui Romæ Populum Ro. stantem in te ac propè armatum cõtempseris, sustinueris, fregeris, neq; interea timoris signũ ullum edideris, aut uocẽ emiseris, ab illo nũc non solũ fracto, sed etiã ad tuas partes traducto, in urbe minime turbulẽta Patauio tibi esse timendũ duces? At qui etiã scribis Lerinam te propterea cogitare. Quàm uellẽ istud uerbum tuo ex ore ne excidisset. Sed nolo tibi molestus esse. Quãobrẽ abduc animum ab istis cogitationibus quàm lõgißime, teq; tutò esse posse existima ubicũq; erũt uel boni uel docti uiri, quanquã te iam omnes propè homines diligunt, habes autẽ Italiam maxime cupidißimam tui, propterea quòd eã est tui fama nominis clarius atq; illustrius peruagata. Dedi tamen Marino Georgio Patauij Prætori literas hac de re, quemadmodum tibi placere ostendisti, quem quidem existimo nulla in re tibi salutiq;

tuæ

tuæ defuturũ, De eo me uelim facias tuis literis certiorẽ. Prior pars earũdem literarũ, quas ad me nouißime dedisti, tuorum studiorũ uitæq; rationem cõtinebat, quæ me summopere delectauit, cepiq; ex eo maximã uoluptatem, quod te uideo ita literis, quarũ es multo auidißimus, incũbere, ut ualetudini etiã seruias. Pilæ ludus, quo te ante cibum exerces, mihi ualde probatur. Deambulatiũculas uerò illas uestras, sermones, cõcursationes, de quibus scribis, peream, si omnibus Romanis præfecturis magistratibusq; non præfero. Consuetudinem autem, qua uteris, ut scilicet ante, quàm somno te des, reputes tecum ipse, atq; recolligas quicquid dignũ ea die memoria scientiaq; cõprehenderis, quis nõ magnopere laudandam & complectendam putet? Pytagoræo præcepto illi ferè germanam atq; simillimã, πῆ παρέβην τί δ' ἔρεξα. Nosti reliqua. Sed illa in doctrinæ studijs, hæc in rerũ actione uersatur. Itaq; ea tibi perpetuo utendũ cẽseo. Altera fuit epistolæ tuæ pars minime quidem necessaria, qua mea in te beneficia cõmemoras, quod quidẽ ipsum in secundis etiã literis fecisti multis atq; honorificẽtißimis uerbis. Ea si naturæ tuæ benignitate, amorisq; in me tui abũdantia impulsus collegisti, te eorũ esse morum, beneuolẽtiæ, comitatis planè gaudeo, nihil enim potest esse tã suaui liberaliq; natura amabilius atq; præstãtius. Sin propterea, ut uel te gratum ostẽderes, uel me in te amãdo cõfirmares, neutrũ eorum te adducere debuit in eam commemorationem. Nam neq; tu esse ingratus iã ullo pacto potes, qui si nihil aliud agas, tamen ea de nobis dixisti, scripsisti, nota esse omnibus hominibus uoluisti, ut me tibi etiã perpetuo deuin-

ctum

ctum putem. Neq; ego is sum, qui à te amando reuocare animũ atq; mentẽ poßim, nisi tu is esse desinas, qui profe- cto es, moresq; tuos atq; doctrinam dediscas. Itaq; si me amas, ne tu posthac ad me quidẽ quicquã eiusmodi. Heri cum in ea urbis parte casu essem, quam tu incolebas, & Mariani Castellani hospitis tui domus mihi à meis pueris ostenderetur, uocari hominẽ iußi, eumq; tuo nomine sa- lutaui, quam quidẽ ille salutationẽ mihi uisus est liben- tißime atq; hilariter accepisse. Dixi ei de te cupide sanè atq; amãter quærẽti, quæ proxime habuerã, à quo cũ di- scederẽ, petij, nũquid uellet ad te literarũ dare, dixit se daturũ, uerũtamẽ nõ dedit. Sed omnino fui lõgior, quàm initio putarã. Collega meus Roma pedẽ nõ extulit. Prin ceps eum retinet, & utputo retinebit. Exemplum tuarũ ad me literarũ, quod requiris, erit cũ his literis. Saulio, Lazaro, Flaminio multã salutẽ dicito meis uerbis. Tu, si me amas, ad nos crebro, ut facis omnibus de rebus scribe. Incredibiliter enim me tuæ literæ delectant. In quibus il- lud etiã uideo, quod mihi est planè iucundißimũ, addere te quotidie aliqd scriptioni & stylo. Itaq; ταύτην τὴν γραμμὴν suadeo teneas. Cum hæc scriberem Princeps in Vaticanum se referebat. Sed ualebis, ualetudiniq; ser- uies. Romæ. XIII. Cal. Septemb.

Petrus Bembus Christophoro
Longolio. S.

ACcepi tuas literas Non. Ianuarij datas ad XVI. Ca lend. Martias heri, cum exercendi mei causa ex- tra urbem equo uectus claro & placidißimo die, aprica uia domũ peruesperi redijssem, ab adolescẽte illo, quem mihi

mibi ipsæ illæ tuæ literæ cōmendabant, redditas meis pueris, cū eis, si quid uellem, se ad te postridie reuersurum dixisset, atq; ubi se cōuenirent, ostēdisset. Itaq; cum ipsum nō uidissem, has ad te literas dedi ante lucē, qua me quidem somnus hora singulis prope noctibus deserit, adhuc enim uigilia nos exercet, qua una si relinqueremur, essemus planè restituti. Sed uenio ad tuas literas. Quod meū de tuorū studiorū ratione iudiciū tā diligēter exquiris, in eo & amori erga te meo multū, & autoritati nōnihil sanè tribuere te ostendis, quorū in altero quàm recte facias, tu uideris, cuius plane interest, si deceptus sis, ab altero ne te nūquā deceptū poßis dicere, cumulate ipse diligētißimeq; præstabo. Ad eā autē partē, in qua scribis, quid tibi causæ fuerit: ut aueres scire quid sentirē, ut scilicet intelligeres recte'ne operā posuisses, an secus: quo, uel pergeres ut cœpisses, uel, aut aliā ingredereris uiam, aut in ea ipsa, quā es ingressus, cursu corrigeres tarditatem: existimabā satis me quidē superioribus literis respōdisse, quibus te literis profecisse quidē multū scripserā, superesse autē aliquātū: etiā, quo progrederere. Itaq; te hortabar, ut qd' reliquū erat, cōficeres, quod me hercule etiā nūc te hortor, hoc est, ut Ciceronē ipsum, quem tibi unū scribēdi magistrū me autore proposuisti, eundē uniuersum nō solū uores, sed etiā cōcoquas, ac in succum & sanguinē cōuertas tuum. Id autē spero te assequi posse, si diutius hoc idē feceris, quod adhuc facis, assecutū omnino esse, quēadmodū tibi antea scripseram, non existimo. Neq; hoc ideo dico, quasi tu parū ꝓfeceris annua prope ad id cogitatiōe laboreq; adhibito. Multū est enim adde etiam

etiam si uis, maximũ quidẽ illud, quòd iam actũ abs te est, ut mihi quidem uideri solet cũ tuas literas lego, meamq; de eo expectationẽ atq; spem non æquatam modo abs te, sed longe etiam superatã tibi uere atq; persancte affirmo ac denuntio. Sed quia nollẽ eo te maximo esse cõtentum, & tanquam ad metã perueneris curriculo confecto, conquiscere, propterea dico. Nam quoniã ea est ingenij tui uis, atq; præstantia, nihil omnino ut sit tam arduũ tamq; difficile, quo si animũ intenderis, non te id posse cõplecti atq; cõficere breui & luculenter putem, nulla te quidem in laudis mediocritate cõsistere facile patior. Itaq; quanquam minus fortasse uiæ superest, ut ad excellẽs illud atq; summũ scribendi genus atq; formam peruenias, quo te uoco, quàm est id, quo perrexisti, tamen nisi tu etiam, quod restat, cõfeceris, nõ tam mihi gratũ futurum est, præclare sanè ac splẽdide id te muneris inchoauisse, quàm molestum, nõ absoluisse: quod abs te cõmissum iri minime puto. Recordor enim quid tibi ad eã absolutionẽ tu te temporis sumpseris, atq; hoc cũ recodor, magis miror quicquam nũc te cũ de commutanda studiorum tuorum ratione, qui rectißima es ingressus, tum uerò num tibi sit quasi tarde adhuc ambulanti, deinceps festinandum, sciscitari. Festines autem? ut quid? incidas in aliquem morbum? Ego uerò te mi Longoli malo trãquilla nauigatione utentem aliquanto serius eũ adipisci eloquẽtiæ quasi portũ, quẽ petis, quàm propter nimiam uentorũ uim iactura facta celerrime nauigare. Quamobrem si meum consiliũ sequi uolueris (quanquam est hæc quidem mentis, potius sensusq; nostri, quàm ullius consilij significatio) neque hunc

hunc tu cursum commutabis, cur enim? neque remo ullo plus utere συνέσεις *autē temperate ac planè* βραδέως *ut dicitur, ualetudiniq́; in primis seruies. Sed iā satis aut etiam nimis multa de ijs. D Ioanne Pino, erit mihi curæ, cum ut omnia mandata tua exhauriam, tū illud maxime, ut quicunq; percipi ex hominis te amātis beneuolētia potest fructus atq; utilitas, percipiatur. Id totum quale sit, quoniam satis exploratum non habeo, nō committam, ut eius te rei expectatione sæpius excitē. Extremū est, quod erat primū in tuis literis. Eius ad nos epistolæ tuæ exemplum, quæ perlata nō est, quod scribis mihi te mittere, scito nullū fuisse cum tuis literis. Id uelim describi mandes, mihiq́; mittas, ne ulla tua lucubratiuncula nobis perierit. Habes ad omnia. Nunc quæ præterea scire te nō nolle arbitror, hæc sunt. Apud Sadoletum reliquosq́; amicos recte est. Theobaldus & Beatianus etiā fortunis aucti tibi hilarius salutem adscribunt. Ego domum cogito. Quid est aliud? Intellexi de Alexandro Capella uiro sanè bono, & docto, & (ut mihi uisus est) etiam amantißimo tui, te cum Nicolao Leonico homine uere Philosopho singulari beneuolentia coniunctum, cum eo familiariter sæpe esse, uel propterea quod non longe ab illius ædibus incolis. O' præclaram uiciniam, teq́; hominem mirificum ad præstantium & clarorum uirorum amicitiam conciliandam. Næ ego horū procerū prensationes appellationesq́; honorificas omnium, una cum uestra deambulatiuncula & sermone libenter cōmutauerim. Nūc ei quod possum, multā salutē uolo impertias meis uerbis. Etiam Marinū Georgiū Patauij prætorem, quem scis à me unice diligi,*

ex me

ex me si saluere iusseris, mihi gratissimum feceris, idq; ut facias planè te rogo, tum & Saulium & Flaminium. Tu ualebis, nosq; diliges. Romæ.

P. Bembus Gulielmo Budeo S.

A*Mabam te quidem antea plurimũ. Quid enim non te amarem cum uirum optimũ, & rectitudine animi uitæq; probitate atq; constantia grauissimum, tum de præstantissima rũartium disciplinis, studijsq; nostris mitioribus, & literis uel Latinis uel Græcis optime meritũ, atq; in isto doctissimorum hominũ cõuentu & tanquam officina semper quidẽ celebri, nunc uerò etiam soltio uberiore Parisiorũ Lutetia opinione omniũ facile pricipẽ? Itaq; amabam te profecto antea sanè plurimũ, idq; mea sponte atq; iudicio uirtutis & doctrinæ splendore admonitus & excitatus tuæ tantummodo faciebam. Nunc uerò, cum ad me perhumaniter honorificeq; scriptis literis me amari abs te, beneuolentiãq; meã etiã expetere te magnopere ostendas, ad illam pristinã in te amãdo inductionem animi uolũtatemq; meam tantũ ardoris adiecisti, ut nõ modo id, quod scribis cupere te, ut amemus inter nos, sis assecutus, sed illud effeceris, ut ipse magnopere cupiã me tibi esse eo nomine maxime omniũ coniunctissimum. Quam sanè ad rem abs te impetrandã si minus ea, quæ tu fortasse quia in te sunt mihi tribuis, ipse in me non agnosco, multa & præclara ingenij & naturæ munera attulero, amãtissimi certe hominis & beneuolẽtissimi studia officiaq; omnia cõfido, uel planè etiã tibi recipio me cumulate præstaturũ. Quòd me de Longolij patrocinio Romæ suscepto tãtopere laudas, equidẽ Iuuenẽ incẽsum bonarũ*

artiũ ſtudijs, eaq; cauſa domo tam lõginqua profectũ, ac nil aliud dies & noctes, non modo agentẽ, ſed ne cogitantem quidẽ: optimis præterea moribus, excellẽti doctrina, ſummo ingenio, incredibili ſtudio præditũ, ab inuidis neque infimis hominibus nefarie circumuentũ, unà cũ uiro grauiſsimo omnibusq; uirtutibus omni diſciplinarũ genere, omni cultu literarũ noſtra ætate lõge præſtãti Iacobo Sadoleto collega meo, eodẽq; mihi uetere beneuolẽtia, cõſuetudine, ſtudijs, ſententijs, uolũtate, tota deniq; uita cõſociatiſsimo, alijsq; permultis libentiſsime atq; etiam multo uerius cupidiſsime defendi. Tametſi eo tẽpore aduerſa ualetudine implicitus uoluntatẽ in eo defendendo ardoremq; animi, quantũ par erat, adhibere fortaſſe potui, diligentiam, induſtriã, laboremq; nõ potui. Sed res ipſa & cauſa eiuſmodi fuit, ut nõ tam ſim laudandus, quòd Longolio affuerim, quàm eſſem improbãdus, ſi defuiſſem. Valde tamẽ gaudeo meum in eo ſtudium atq; officium tibi magno & præclaro uiro gratũ optatumq; accidiſſe. Quòd uerò etiam propterea tuam ſim beneuolentiã cõſecutus, uideo meæ me non multæ operæ maximum uberrimumq; fructum percepiſſe. Reliqua puto te cognouiſſe ab ipſo Longolio, cuius aduẽtus eo nobis gratior fuit, quòd nihil de illo ad nos aliquot iã mẽſes afferebatur. Eius ego conſuetudine & cõuictu, tũ doctrina & ſtudijs mirabiliter delector. Quid dixi ego? eſt iã in oculis noſtrorũ ciuiũ nõ modo priuatorũ, ſed planè etiam Senatus principumq; ciuitatis. Itaq; habet quoſdam præſtantis ingenij literisq; interioribus eruditos uiros, qbus cũ eſt ferè quotidie utiturq; ijs ualde familiariter: inuiſitur à multis, amatur ab omni

omnibus.Huius autē quod reliquum est hyemis nobiscū, ut arbitror, cōficiet rogatu meo, & simul quòd ei potestas facta est è bibliotheca, quā publice magis illā quidē instructam atq; uberē, quàm propositā & explicatā habemus, quos uolet libros promēdi. Nam cū sit in eo, ut de Catone scribit Cicero, inexhausta auiditas legendi, sitq; is quasi librorū helluo, libri uerò ipsi præclari atq; multi, breui exaturaturū sese illū in legēdo nō puto. Quāquā de his deq; tota ratione studiorum suorū nō dubito, quin te ipse diligenter reddat suis literis certiorem. Qui & si omnibus in sermonibus, collocutionibus nostris me mirifice semper delectat, suauissimeq; detinet, nullis tamē de rebus illius sermo tam mihi est iucūdus, quàm de te, quod quidē fit planè sæpissime, sed & hæc malo te ab illo. Tu si me tibi esse amicissimū existimabis, quæq; à cōiunctissimis expectātur proficisciq; solēt, ea tibi de me pollicere, nō fallam opinionē tuam. Etenim ut tibi nō assentior, ut existimem fieri nō posse tu mihi indigenti cuiuspiam rei copiam facere possis, in quo tamen uerborū tuorum modestia sum delectatus, sic arbitror posse accidere, ut mea beneuolētia meaq; opera tibi quoq; usui sit futura. Quod si accidet me in ære tuo esse, ut existimes, te etiam atque etiam rogo. Vale. Venetijs Pr. Non. Ian.

P. Bembus Guilielmo Budæo S.

ET si existimem nihil necesse esse Christophorū Longolium tibi à me cōmendatum iri, cum intelligā uel ex tuis ad me literis, quantum tu illum ames, uel ex eius perpetuo de te sermone, ipse qudnti te faciat, quātis doctrinā & uirtutes laudibus celebret et prosequatur tuas,

tamen faciendũ mihi nõ putaui, ut Leone x. Pont. Max. illũ Regi tuo, per literas perq́; suos & regios oratores, diligẽtißime cõmẽdante, ipse nihil ad te literarũ darem, non, quod te putẽ ea re intellecta, non per te omnia, quæ illi esse usui poßint, omni cura, studio, labore deniq; curaturum, quippe, cum mihi gratias etiã egeris, quod illius turbulentis tẽporibus eius salutis propugnator extiterim, aut ut currentẽ hortarer, qui sciam nullius apud te hortationes tantũ habere ponderis, quantũ in amicis colendis constantiã ipsius tuã, mores, probitatẽ, fidem: sed ut egregiam atq; mirificã, in illo ornando Principis mei uoluntatem, tibi notã quãprimum facerem, ut si quid ini tio posses, rem cõfestim iuuares. Id autẽ totum cuiusmodi sit, ex ipsius Principis ad regem tuũ literis, quarum exẽplum ad te mitto, facile perspicies. Quid te facere expediat, tu pro tua prudentia cõsiderabis. Oneris tibi quidẽ imponere neq; audeo præcipue quicquã, nec debeo. Tantum dicam, huius negocij cõficiendi multo me maximam spem in te uno posuisse. De ipso Longolio non dubito, quin, cũ hæc illi nuntiata fuerint (est enim adhuc quidẽ harum expers rerũ ignarusq́; omnium) nihil nõ his commendationibus se ab Rege impetraturũ existimet, cũ te hominem ea apud illũ gratia, eo loci habeat tam (ut cætera sileam) planè beneuolũ & amantẽ sui. Extremũ est, ut scias nihil te mihi gratius, nihil iucundius, nihil sanè optatius facere posse, quàm si & autoritatẽ tuã, qua plurimum apud regem polles, & ingeniũ, quod quidem iam est omnibus planè gẽtibus summa cum tua laude atq; gloria, cognitum, ad illum fouendum, augendum, ornãdum,

bone

honeſtandumq́; conferes, quod ut facias, ut iam tibi nihil non oneris generatim imponam, etiam atq; etiam abs te peto. Vale. Romæ VIII. Id. April.

P. Bembus [redacted] S. Erasmo Rot:

INcredibili uoluptate cum tuæ me literæ affecerũt, tua præſertim manu ſcriptæ. Cognoui enim ex ijs minime uerum eſſe id, quod ad nos incertis rumoribus afferebatur, uexari te morbo neſcio quo, non ſine maximo uitæ diſcrimine: tum Caroli tui, quẽ mihi cõmẽdas, ſermo prudens ille quidẽ & ſuauis auxit uoluptatẽ meã: qui & ualere te, & præter cõmunem illã locorũ iſtorũ tempeſtatem, quã cõmemoras, nihil tibi mali proprium accidiſſe ſcire ſe dixit. Quãobrẽ nihil mihi potuit afferri uel tuis literis, uel illius ſermone iucũdius. Quò enim minus multi ſunt, qui noſtrã ætatẽ ſcriptis illuſtrarint & locupletarint ſuis: eò mihi grauius accidebat, te q optime omniũ id & feciſti iam, & nunc etiã impenſius facis, eripi cum Germaniæ Galliæq́;, quarũ es præcipue in oculis, tum Italiæ, quæ te una quãti faciat, illa ipſa tua ſcripta facile teſtantur: quæ quidẽ planè iam omniũ noſtrorũ hominum nõ ſolum oculos atq; animos oblectauerunt, ſed etiam bibliothecas referſerũt. Itaq; redeo ad id, iucũdiſsimas mihi fuiſſe tuas literas. In quo parem me tecũ habuiſſe conditionẽ ſanè uideo: quem ſuſpenſum de meo ſtatu (putabas enim fortaſſe me Romæ fuiſſe miſeris illis turbulentiſsimisq́; tẽporibus, cũ direpta uaſtataq́; eſt) Sadoleti mei literæ, quẽadmodũ quidẽ ſcribis, moleſtia liberauerũt, quibus literis me Patauium multo ante acceſsiſſe cognouiſti. Quam quidẽ me ad urbẽ ex multis laboribus, tanquã in

portum ex tempestate contuli, ubi quiescerē. Ea in sentē tia utinam ipse quoq; Sadoletus permāsisset, ut cū semel prouinciā petisset, ut ocio frueretur, resorberi se Romanis fluctibus non siuisset, fortuna in illum minus iuris habuisset. Sed homo omniū innocētissimus frustra se à Pont Max. peti uocariq; passus nō est. Itaq; iussus illuc rediijt: ubi iacturā fecisse unà cū multis magnis atq; claris uiris nū tam reprehēdendus est, quàm quod ante, quàm Roma caperetur, sese unus explicuerit, indeq; discesserit, laudādus. In illo humaniter lapsus, uel etiā cum ratione progressus est: hoc extremū magni cōstantisq; animi, ac prope diuini cōsilij fuit. Sed de his hactenus. Perturbari tua studia tumultu prope bellico, cōuelliq;, ut audio, uestrū omniū ueterē in Deum Opt. Max. cultū, ceremoniasq; sacrorū nobis à maioribus nostris per manus traditas, moleste tuli: doluiq; tuā uicē deuexæ iam ætatis hominis, inq; tuis optimis cōfirmatisq; iudicio & longinquitate uitæ moribus & uirtutis actione quiescētis. Quāquā quis est, qui hoc tēpore plures cū fortuna expostulādi causas argumētaq; nō habeat? Tibi si recte cū ualetudine tua erit, reliqua uel sanabūtur aliqñ, uel erunt ferenda: humana enim sunt: prudētibus præsertim uiris, quibus uiuis animi cursus & uolūtas impediri pietasq; non potest. Carolus Vtenhouius erit mihi eo loci, quo apud te est. Vna enim cōmēdatio tua omniū mihi necessitudinū instar est, ut nō modo nullo meo incōmodo, qđ adscribis ipse, illi cōmodē, si qd erit, in quo ei usui esse possim: sed etiā ut nihil planè habeam cū illo nō cōmune, nō amicos, nō domū, nō pecuniā ipsam, quā excipis, si eą uolet uti. Omnino nihil tam

tuum

tuum esse, quàm mea omnia meq; ipsum si existimabis, non fallam opinionem tuam. Id cum uirtuti tuæ atq; doctrinæ, tum tuo de me iudicio debeo. Vale. Pridie Non, April. M. D. XXIX. Patauio.

QVAE SEQVVTVR ADNExuimus, ullæ ne pagellæ uacarent. boni consule.

PETRI BEMBI

BENACVS.

TE Ghiberte cano, purus dum templa sacerdos
Ingreditur, cupioq; tuas attingere laudes.
Sit modo non impar tanto sub pondere, quæ me
Musa uocat, nec eam uentura redurguat ætas,
Obscuræ carmen claro tibi condere famæ,
Et magnum breuibus uoluisse intexere chartis.
Nuntius ut uitreas Benaci uectus ad undas
Muscoso subter pendentia fornice tecta,
Atq; Dei lætis impleuit uocibus aures,
Aduenisse diem, quo formosißima terræ
Ausoniæ Verona sacris, templisq; regendis
Demissum cœlo & magnis uirtutibus auctum
Acciperet iuuenem, qualem uix ipsa petebat:
Forte pater gelido in luco syluaq; uirenti
Fontibus & riuis cubito subnixus & urnæ
Iura dabat: cui carbasei mollißima fili

Stamina pingebant fuco, ueftemq; parabant
Cæruleam, innumeræ nodis ac retibus aureis
Collectos comptæ crines tempusq; decorum
Incinctæq; auro futasq; finusq; fluentis
Veftibulo in thalami natæ, niueosq; lacertos
Nudabant operi: quo pulchro ex agmine Sirme
Docta lyræ digitis percurrere fila canebat
Carmen, quod todidem numeris Gardeq; Saloq;
Reddebant: fol æftiuos circunuagus orbes
Axe terens medio currum librabat olympo.
Ergo auidis allata Deus poftquàm auribus haufit
Promiffosq; olim fatis fibi lætus honores
Agnouit, tangens hærentem uligine barbam
Demulcensq; manu iußit uicina uocari
Flumina, dein fefe placidum connexa fub alta
Speluncæ fenior folitaq; in fede recepit.
Poftera iam cœlo ftellas noctemq; fugarat,
Vrebatq; dies multo terrasq; fretumq;
Lumine: cum nitidis uenit Ticinus in undis,
Pifcofusq; altas inuoluens Lambrus arenas:
Venit & indigenis fœcundans Ollius arua
Deductus riuis, & cultos Abdua campos
Amne fecans, fuluo ripasq; interlitus auro:
Nec rapidus fluuioq; Athefis fpectandus amœno
Defuit, aut Pataui circunq; intraq; pererrans
Mœnia Meduatus triplici circundata muro:
Mœnia, quæ pofitor pugnas & bella perofus
Mufarum Iliacus ftudijs Phœboq; facrauit:
Populifer'ue Padus genitor, qui flumina centum

Ipse suo accipiens uasto latißimus alueo
Vbera terrarum cursu per pinguia lapsus
Portat seq; mari septenis amnibus infert.
Quos tunc atq; alios uelatus harundine crinem
Mintius excepit uenientes limine primo
Obuius, atq; in tecta parentis saxea duxit
Lætifico cordis non celans gaudia uultu.
Qui simul ac nudos posuere sedilibus artus
Crystallo rigida fultis & Iaspide glauca,
Continuò Nymphæ mensas ante ora deorum
Speluncæ in medio niueis mantilibus alte
Consternunt, dapibusq; onerant, Dictæaq; plena
Vina ferunt referuntq; manu, calicesq; madentes
Præcingunt myrto atq; implexis flore coronis
Purpureoq; rosæ Medorumq; arboris albo,
Medorum quondam, sed quæ nunc plurima lætas
Benaci uestit ripas, non illa caduca
Fronde uirens, suauiq; auras permulcet odore.
Post ubi prima quies epulis, Deus ipse magister
Vndisoni domitorq; lacus præsentia circùm
Numina respiciens his uocibus ora resoluit.
Quod uotis toties nequicquàm optauimus unum
Vobiscum Diui, fausto modo sydere luces,
Voluentes luces fatorum orbisq; ministræ,
Aduexere, uehit pleno bona copia cornu,
Largaq; pomifera prætendit munera dextra.
Quare uos primo longeui à semine mundi
In mare cœruleum prono labentia cursu
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.

Flos

Flos etenim iuuenum, longa, formidine secla
Perdita qui soluat, quiq; adglomerata malorum
Agmina tot belliq; faces, quas uidimus ipsi,
Bactra ultra Thylenq; ultra Scythiamq; releget,
Quiq; urbes, quiq; arua colat, Ioue missus ab ipso est.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.

Hic primum miseris uiduatas ciuibus urbes
Accipiens, uacuosq; suis cultoribus agros
Replebit numerum exæquans augensq; priorem:
Oppidaq; ingenti multum quassata ruina,
Prostratuq; solò latè mœrentia tectis,
Restituet, pulchroq; dabit splendescere uultu.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.

Magno nanq; pij iuuenis deuictus amore
Hetruscis pater, excelsas qui Tybridis arces
Poßidet, & nutu Romanum temperat orbem,
Illius eximias uirtutes, claraq; docti
Ingenij monumenta, & sancti pectoris artes
Suspiciens, obitosq; inuicto corde labores,
Hoc dedit, has illi rerum permisit habenas.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.

Quid memorem ut tener & primæ sub flore iuuentæ
Ingentem ad ludum properauerit auspicibus Dijs:
Indole dein quanta nixus, quàm fortibus ausis,
Robore ceu firmo uentorum flamina Quercus,
Aut scopulus fluctus saxo excurrente marinos,
Sic undas rerum excipiens & plena pericli
Multa diu casus uictor superauerit omnes.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.

Sæpe

Sæpe illum abruptis in Vallibus Apennnini
Versantem, luctantis equi cum frangeret armos,
Præcipitansq; uiam obstrueret torrentibus imber:
Pœninas uel per fauces, tractusq; uolantem
Aërios summo miseratæ è uertice Nymphæ
Optauere, graues cohiberent nubila nimbos.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Sæpe illi ad magnos reges mandata ferenti
Astitit unigena proles Iouis, aut bona mater,
Vt mater bona, quæ charo timet omnia nato
Et cupit in duros comitem sese addere casus.
Tum pueri mirata oculos & uerba loquentis,
Ipse meas arteis iam nunc tibi dixit habeto.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Testis adest triplices magnas discreta per oras,
Fluuiorum, nemorumq; ferax, pecudumq; uirumq;
Gallia, non auri, pictæ non indiga uestis:
Diuersosq; iugo ad uentos, interq; cadentem
Surgentemq; diem longo portenta Pyrene,
Altis quæ geminas despectat cornibus undas.
Tum dictis, factisq; potens illa inclyta bello
Lataq;, & in latas Hispania dissita terras.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Hæ nam te insolita orantem, auersasq; suorum
Flectentem regum mentes Ghiberte uidebant,
Acceptos conuersa sonos, cum uocis imago
Redderet, & dociles iterarent nomina ripæ.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Testis & Hadriacus paruo qui flumine Rhenus

Lambit

Lambit humum, testis Thuscis haud maximus undis,
Maior prole uirum, & diuinos Arnus honores
Promeritus, cœlum Diuisq; recentibus augens,
Pulchros qui colles, pulchramq; interfecat urbem:
Gens quorum imperio dispar nec legibus æqua
Illius in studijs iandudum & amore quiescit.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Tu uero, tu Roma tui genus ecquod alumni
Iam non curarum, non commemorare laborum
Vna potes? tolle egregium per secula nomen,
Tolle decus, daq; alta uirûm uolitare per ora.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Quantum Trinacriæ uertex se sustulit Aetnæ,
Aut cinctus stellis Atlas, aut Caucasus ingens,
Tantum clara uirûm Romæ se nomina tollunt.
Illa nouos tibi cœlestum concessit honores
Antiquis cumulans, at tu præsentia secla
Firmabis, ueterumq; abolebis damna malorum.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Ecce tibi læto uestit se gramine tellus
Et tibi sylua comas nutrit, tibi pabula surgunt,
Fœcundus mites implet tibi pampinus uuas,
Palladis & nigrum tibi ducit bacca colorem:
Tum spisso quem rete trahas uel arundine longa,
Flexiuagus nostris crescit tibi piscis in undis.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Accipe quæ tibi Parnasi de colle sorores
Dona ferunt, sacram lauri de fronde coronam,
Et plectrum, & citharã, scriptasq; ab Apolline chartas

Aeternum quas ediscant celebrentq; minores.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Vt Phœbo, utq; Ioui confectis Græcia lustris
Sacra olim & pleno posuit certamina campo,
Sacra tibi, ludosq; tibi sic Itala tellus
Instituit, sic illa tuo de nomine dicet.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Accipe, quæ calathis porgunt tibi munera Nymphæ,
Luteolum Calthæ florem, Casiamq; uirentem,
Liliaq;, uiolasq;, & purpureos hyacinthos:
Haud porxisse prius poterant: bella impia bella
Pertulimus, dulces & deformauimus agros.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
Vt cum letiferos accendit Sirius ignes
Riuus aquas, hortus flores, pratum inuidet herbas:
Pallet humi nullo facies depicta colore:
Ipsa suos sitiens fœtus non educat arbos:
Intereunt fruges siliqua labente perustæ:
Arua colit nemo siccis arentia glebis,
Vomeris & durum non admittentia dentem:
Cuncta iacent nimio cœli contusa calore:
Tristia sic nostris aderant prius omnia terris.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
At postquàm lætos effudit Iuppiter imbres,
Riuus aquas, hortus flores, pratum explicat herbas:
Ipsa uiret tellus: ripæ collesq; nitescunt:
Dant segetem sulci, nemus altas sufficit umbras:
Poma suos curuant crescentia pondere ramos
Ruris turba Deam uenerata ligonibus udam

Vertit

Vertit humum, & putres exercet uomere campos:
Cuncta uigent cœli fœcundis roribus aucta:
Nostras sic iucunda manent nunc omnia terras.
Voluite maiores uaga flumina, uoluite lymphas.
At uos in septem discreti culmina montes:
Tuq́; pater Tyberine, tuum qui flumen Olympo
Deuehis, hunc olim uobis multosq́; per annos
Sit satis ò tenuisse: meam mihi iam date partem:
Ipse dabo multis, ne sint mea gaudia sola:
Et tandem nostris iuuenem concedite terris.

F I N I S.

L V G D V N I
Excudebat Theobaldus Paganus.